

Poštovani čitatelji,

u proteklih godinu dana od izlaska prošlog broja bilo je više događanja, a prikupljen je i popriličan broj suradničkih članaka tako da ovaj časopis nije bez razloga najveći po opsegu od kada izlazi *Javni bilježnik*. No značajnija je novina našeg časopisa da smo od ovog broja krenuli s objavljivanjem stručno-znanstvenih članaka koji su priređeni posebno za *Javni bilježnik*, recenzirani, kategorizirani i klasificirani u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici.

Novi je to posao bio i za glavnog urednika, članove Uredništva i tehničkog urednika. Bio je to poticaj Hrvatske javnobilježničke akademije sa željom da časopis ima što više izvornih radova, priloga koji nisu do sada objavljivani te da se otvori prostor za sve javne bilježnike, prisjednike, savjetnike i vježbenike kako bi upravo ovdje imali prostor za stručno-znanstvenu analizu tema o javnom bilježništvu i njima srodnih. Strukturirajući tako svoje radove u skladu sa zahtjevima stručno-znanstvene metodologije bio je to i poticaj autorima da nađu prostor za vlastitu afirmaciju, napredovanje i stjecanje većeg ugleda u struci. Kako bi se to postiglo, za ovaj broj autorima je upućen poziv za suradnju, ali i napomena da će se njihov rad procjenjivati prema univerzalnim pravilima za časopise (što je sve naznačeno na kraju ovog broja i za buduće autore). Kao i do sada, ne može se unaprijed obećati prihvaćanje za objavu članka u časopisu jer o tome, osim Uredništva, odlučuju i neovisni recenzenti.

U skladu s takvim novim zahtjevima časopis je usklađen i s pravilima za znanstvene časopise Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske. Sve je to tek prvi korak, a dug je put stjecaja referenci i ulaska u baze podataka znanstvenih časopisa. Napominjemo za sadašnje i buduće suradnike da časopis *Javni bilježnik* prihvaća prije svega neobjavljene znanstvene i stručne članke iz područja društvenih znanosti (poglavito pravne znanosti) koji pridonose širenju spoznaja o povijesti javnog bilježništva, novim razumijevanjima uloge i značenja javnog bilježništva, prikazu knjiga iz ovog područja te izvješća o relevantnim javnobilježničkim događanjima. Časopis je namijenjen znanstvenicima, pravnim praktičarima, javnim bilježnicima, prisjednicima, savjetnicima i vježbenicima u javnom bilježništvu kao i široj akademskoj i društvenoj zajednici.

U ovome broju, na samom početku, donosimo razgovor s *Đurom Sessom*, novoizabranim predsjednikom Vrhovnog suda RH. Naš glavni urednik vodio je taj razgovor i posebno usmjerio nekoliko pitanja na neke od problema javnog bilježništva.

Zatim slijedi blok od četiri članka na koje smo posebno ponosni jer su prvijenci stručno-znanstvenog rada koje izvorno objavljuje ovaj časopis. U prvome, naš višegodišnji suradnik *dr. sc. Jadranko Jug*, sudac Vrhovnog suda RH, piše o "Zadužnici u hrvatskom pravnom sustavu i sudskoj praksi". Autorov cilj je prvenstveno bio ukazati na sve probleme i dvojbe u svezi postupanja sa zadužnicom, od njezina izdavanja pa do ostvarivanja prava iz zadužnice, odnosno do prestanka prava temeljem zadužnice, uz istodobni prijedlog rješenja tih dvojbi u pravnoj regulativi i sudskoj praksi. Primjerice, te dvojbe odnose se na dospjelost prava iz zadužnice, zastaru tog prava, pravni interes za usporedno pokretanje parnice, vraćanje zadužnice dužniku nakon ispunjenja osigurane tražbine, ima li zadužnica značenje presudene stvari, mogućnost traženja ovrhe i bez prethodnog obraćanja. Autor zaključuje kako je dosadašnjom promjenom pravne normative te sudskom praksom u velikoj mjeri došlo do uklanjanja dvojbi u svezi primjene zadužnice u pravnom prometu, ali je i dalje prisutna podnormiranost tog instituta te mogućnost zlouporabe zadužnice.

U drugome radu *Mira Grbac, mag.iur.* javna bilježnica iz Vodica i *Ante Grbac, mag.iur.* odvjetnički vježbenik, u svom radu "Javni bilježnik i elektroničko osnivanje društava s ograničenom odgovornošću" analiziraju problematiku iz područja sigurnosti, zaštite identiteta i ostalih aspekata povezanih s uvođenjem modela neposrednoga elektroničkog osnivanja društava s ograničenom odgovornošću.

Posebno je zanimljiv i svjež informacijama rad *Filipa Milaka, mag. iur.* stručnog savjetnika za međunarodnu suradnju pri HJK, pod nazivom "Treuhand – javnobilježnički polog prema njemačkom pravu". Taj podrobno normirani javnobilježnički polog karakteristično se primjenjuje kao sredstvo osiguranja u prometu nekretnina. Javni bilježnici primaju novac, vrijednosne papire i druge dragocjenosti u polog radi predaje ovlašteniku radi isplate (ili predaje) pologa, u svrhu osiguranja valjanog ispunjenja obveze iz glavnog pravnog posla. Službena dužnost javnog bilježnika je pri tome precizno definirana u smislu da je polog moguće zasnovati, isplatiti i na druge načine njime raspolagati, jedino na način koji doista štiti prava i interese svih strana uključenih u pravni posao.

Autor zaključuje da iz perspektive hrvatskoga pravnog poretka njemačko uređenje može poslužiti kao izvor inspiracije zakonodavcu, ali i praktičarima u sferi dispozitivnih elemenata usluge i tumačenja pravnih praznina.

Iz povijesti notarijata u Hrvatskoj *dr. sc. Branka Grbavac* iz Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti podarila nam je svoje izvorno proučavanje i analizu životopisa zadarskog bilježnika Teodora de Prandina iz Vicenze.

U ovome bloku stručno-znanstvenih članaka slijede dva rada već prije objavljena, a koji su za naš časopis posebno klasificirani, i to rad *doc. dr. sc. Paule Poretti*: "Odlučivanje o imovinskim odnosima bračnih drugova u ostavinskim postupcima sukladno Uredbi 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu". U radu se analiziraju pravila Uredbe 2016/1103 o nadležnosti i mjerodavnom pravu u ostavinskim postupcima s prekograničnim elementom u kojima se primjenjuje Uredba 650/2012. o nasljeđivanju. Ukazuje se također na potencijalna sporna mjesta i otvorena pitanja prilikom tumačenja pravila Uredbe te zaključno sugeriraju moguća rješenja kojima bi se mogle ukloniti poteškoće i nedostaci u praktičnoj primjeni ove Uredbe.

U drugom radu "Utjecaj zaštite 'konvencijskih' prava na ugovor o najmu stana" *izv. prof. dr. sc. Gabrijele Mihelčić* i *doc. dr. sc. Maše Marochini Zrinski* obrazlaže se utjecaj prava zaštićenih Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda na prava i obveze strana iz ugovora o najmu stana te prestanak ugovora. Analizira se praksa Europskog suda u vezi sa zaštitom prava na poštovanje doma i prava na mirno uživanje prava vlasništva u dijelu u kojem je Europski sud povodom zaštite ovih prava promatrao ugovorni odnos iz najma stana. Naglašavaju se specifičnosti pravnog položaja zaštićenog najmoprimca kao ugovorne strane u ugovoru o najmu stana.

Slijedi nekoliko ne manje značajnih radova i rasprava koji ovaj put, iz više razloga, nisu mogli stručno procijeniti mjerodavni znanstvenici-recenzenti, ali svakako zavređuju pozornost svojim sadržajem i novinama koje donose. Tako *doc. dr. sc. Dejan Bodul* u članku "Izazovi javnobilježničke profesije" nastoji pridonijeti potpunijem i cjelovitijem sagledavanju pitanja koja se mogu postaviti u vezi s institutom i ulogom notara u budućim pravnim reformama.

Izlaganje naše predsjednice Akademije, *Jožice Matko-Ruždjak, dipl. iur.*, rasvjetljava ulogu i nadležnost koju imaju javni bilježnici prema odredbama Ovršnog zakona za donošenje rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave i pri tome nisu nikad tu svoju novu ovlast tumačili na način da su zbog te činjenice sud.

O temi "Europska potvrda o nasljeđivanju" već smo imali više članaka i prije stupanja na snagu, no sada u primjeni autorice *Renata Košir Skračić, dipl. iur.* i *Ljiljana Vodopija Čengić, dipl. iur.* pišu o potrebi prilagodbe pravila rastućoj mobilnosti građana kao i koordinacije supostojanja nacionalnih prava o nasljeđivanju država članica EU-a. Primjerom iz prakse svog ureda primjene EU uredbe o nasljeđivanju, *Denis Krajcar, dipl. iur.* obrazlaže cjelokupan postupak i prilaže kao primjer relevantnu dokumentaciju.

Javnobilježničko založnopravno osiguranje i osiguranje prijenosom vlasništva na stvari i prijenosom prava temeljem sporazuma stranaka na neupisanim nekretninama, članak je *Brune Ružičke, dipl. iur.*, grunтовničara s bogatim iskustvom u praksi, koji upozorava na niz propusta u tom postupku.

Jure Plečaš, dipl. iur. u temi "Osiguranje javnih bilježnika od profesionalne odgovornosti" upozorava na činjenicu kako za greške bilježnici odgovaraju cjelokupnom svojom imovinom, što je svakako naglašavanje dodatne pozornosti u svakodnevnom radu.

Na kraju je dan pregled *Valentine Žugec, dipl. iur.* o sličnostima i razlikama u ustroju javnobilježničke službe u Hrvatskoj i Srbiji.

I u ovome broju objavljujemo već uobičajeni prikaz događanja koji su se zbili od objavljivanja proteklog broja te popis bilježnika s fotografijama.

Pozivamo vas kao i obično, ali sada posebno kada se otvorio prostor za objavu stručno-znanstvenih radova i vlastitu afirmaciju, da svojim prilozima, zanimljivostima i zapažanjima iz prakse sadržajno obogatite sljedeća izdanja.

Uredništvo časopisa *Javni bilježnik*

Foto: Ž. Obad

ĐURO SESSA

predsjednik Vrhovnog suda
Republike Hrvatske

Povod za razgovor s Đurom Sessom bilo je njegovo nedavno imenovanje za predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Kako je u svom obraćanju nakon prisege ustvrdio da je pravosuđe neovisno u odnosu na politiku, ali tu svoju poziciju mora jačati u odnosu na javnost, zanimalo nas je kako u tome vidi ulogu i recentnu poziciju javnih bilježnika u pravosudnom sustavu koji su kao nepristrani povjerenici stranača često izloženi bezrazložnoj kritici javnosti.

■ *Biti prvi čovjek sudbene vlasti u Republici Hrvatskoj izuzetna je čast ali i obveza. Člankom 119. Ustava RH propisano je da Vrhovni sud, kao najviši sud, osigurava jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni. S obzirom na*

predstojeći niz izmjena zakona kojima se regulira pitanje funkcioniranja sudbene vlasti u Republici Hrvatskoj, na koji način ćete se zalagati da Vrhovni sud u punom smislu postane najviši sud koji osigurava jedinstvenu primjenu prava?

Ovo je vrlo teško pitanje i do sada niti jednom od mojih prethodnika to nije uspjelo ostvariti u potpunosti. Prema mom sudu da bi se to ostvarilo potrebno je prije svega učiniti dvije stvari.

Prvo, u kaznenoj grani sudovanja pozicionirati Vrhovni sud kao najviši sud, dakle ukinuti mu žalbeno drugostupanjsku ulogu što je jedino moguće osnivanjem Visokoga kaznenog suda koji bi bio žalbeni sud, a VS bi odlučivao samo povodom izvanrednih pravnih lijekova, i to samo o pitanjima

primjene prava, a nikako o činjenicama.

U građanskoj grani sudovanja prijeko je potrebno izmijeniti ZPP tako da Vrhovni sud može sam birati koji predmet zavrjeđuje da se o pitanju koje izvi-
re iz nekog spora očituje najviši sud u državi. Tek tada će VS imati javnu funkciju, a u sadašnjoj situaciji ta uloga je privatna jer odlučuje u privatnim stvarima važnim jedino strankama u sporu.

Posebna je priča o nadležnosti Ustavnog suda povodom ustavne tužbe. I dok god će Ustavni sud imati te ovlasti, Vrhovni sud se u javnosti neće percipirati kao najviši sud u zemlji, makar će svi i dalje ponavljati kako Ustavni sud nije redovan sud i nije četvrta sudska instancija. A s druge strane, Europski sud za ljudska prava ne prihvaća svoju nadležnost dok nije u zemlji iscrpljen redovan put pravne zaštite, što uključuje i iskorištavanje puta ustavne tužbe pred ustavnim sudom.

■ **Smatrate li da bi zbog toga trebalo nešto promijeniti u dosadašnjoj organizaciji i radu Vrhovnog suda RH?**

U organizaciji ne, barem ne u bitnim stvarima, ali potrebno je izmijeniti propise kako sam prije rekao, i sud ekipirati savjetnicima koji će pomagati suci-
ma u istraživačkom radu na predmetima, kao što je to u svim najvišim sudovima u Europi.

■ **Smatrate li da je specijalizacija sudova i sudaca budućnost hrvatskog pravosuđa?**

Nisam pristaša prevelike specijalizacije jer suci prije svega moraju biti suci generalisti, dakle trebaju biti sposobni suditi u svim vrstama predmeta. Naravno, podjele na velika pravna područja su nužna, naročito na višim sudovima gdje može biti sudaca i/ili odjela koji bi se bavili samo nekim posebnim sporovima kao što je, primjerice, maloljetnička delikvencija, patentni sporovi, pomorski itd.

■ **U domaćem zakonodavstvu već čitav niz godina prisutan je normativni populizam. Hoćete li se zalagati da suci Vrhovnog suda u situacijama kada imaju ovlast nastupati i zastupati interese Vrhovnog suda (npr. radne skupine) iskažu svoje protivljenje tome i na koji način bi se to moglo provesti?**

Suci svoju demokratsku legitimaciju crpe iz činjenice da primjenjuju i tumače zakone koje je donio Hrvatski sabor u demokratskoj proceduri.

Suci mogu i moraju dati svoje mišljenje i savjet kada ih se za to pita, pa i kada ih se ne pita, ali nema djelotvornog načina gdje bi se, govoreći hipotetski, takvo protivljenje stalnoj izmjeni propisa moglo provesti u djelo, niti bi to bilo dobro jer bi značilo diktaturu sudaca nad druge dvije vlasti, a

Đuro Sessa, mag.iur., predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske, rođen je 26. prosinca 1957. u Rijeci. Diplomirao je na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1980., a pravosudni ispit položio 1984.

Bio je na raznim funkcijama u pravosudnom sustavu. Od pravnog referenta u trgovačkom društvu u Dubrovniku odmah nakon diplomiranja, zatim vježbenik Županijskog suda u Sisku, sudac Općinskog suda u Petrinji, Sisku i Zagrebu te predsjednik Parničnog odjela Općinskog suda u Zagrebu.

Sudačku karijeru kratko je prekinuo poslovima u diplomaciji kao konzul savjetnik u Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Perthu, Australija.

Od 1996. ponovno je aktivan u pravosuđu prvo kao predsjednik Općinskog suda u Zagrebu, zatim sudac Županijskog suda u Zagrebu te predsjednik Građanskog odjela Županijskog suda u Zagrebu. Od 2008. sudac je Vrhovnog suda RH da bi 20. srpnja 2017.

bio imenovan za predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske.

Sve ove godine aktivno sudjeluje u domaćim i međunarodnim tijelima, društvima i udrugama. Bio je član Hrvatskog društva za građansko pravne znanosti, te član predsjedništva tog društva, član i zamjenik predsjednika Državnog sudbenog vijeća. U Međunarodnim tijelima svakako je zapamćen kao član pregovaračkog tima RH za pristupe EU za poglavlje 23. „Pravosuđe i temeljna ljudska prava”. Također, kao zamjenik predsjednika Savjetodavnog vijeća europskih sudaca pri Vijeću Europe (CCJE), član Izvršnog odbora Europske udruge sudaca i potpredsjednik Međunarodne udruge sudaca.

Zapaženi su njegovi stručni radovi naročito na temu povjerenja u sudstvo, ponašanje sudaca i drugih pravosudnih djelatnika te pitanja kodeksa sudačke etike. Objavio je i više radova o problematici ovrhe te drugim temama s područja svoga rada.

Od 1997. nositelj je „Reda Hrvatskog pletera”.

svaka supremacija jedne od tri vlasti nad drugom nije dobra pa i kada se radi o sudbenoj vlasti.

■ **Smatrate li da bi trebalo izmijeniti način izbora predsjednika Vrhovnog suda RH i to tako da opća sjednica Vrhovnog suda RH predlaže Saboru RH kandidata (ili kandidate)?**

Da. Mislim da bi se za predsjednika Vrhovnog suda trebao birati samo netko tko je sudac VS-a i da bi prijedlog predsjednika Republike mogao ići samo unutar liste sudaca Vrhovnog suda, a pretihodno mišljenje opće sjednice VS-a imalo bi obvezujući karakter. Naime, ako opća sjednica ne bi prihvatila prijedlog državnog poglavara, postupak imenovanja vratio bi se na početak.

■ **Jesu li postojeći Ovršni zakon i javni bilježnici, koji između ostalog donose rješenje na temelju vjerodostojne isprave, "krivi" za više od 300.000 blokiranih građana i bi li napokon trebalo donijeti u potpunosti izmijenjen Ovršni zakon u kojem bi jasno bilo određeno da se dugovi moraju vraćati, uz stroge rokove provođenja ovršnog postupka uz primjereno današnjem vremenu uređenu dostavu pismena i od strane države kontroliranih troškova postupka?**

Bez namjere da se „ulagujem“ javnim bilježnicima mislim da u suštini problem blokiranih građana nema veze s javnim bilježnicima jer oni čine ono što su prije negoli su dobili ovlasti donositi rješenja o ovrsi činili sudovi, i to javni bilježnici čine puno učinkovitije nego sudovi jer ih jednostavno ima više nego sudaca koji su radili na tim predmetima.

A, problem po mom sudu leži u nemilosrdnim odredbama tzv. Zakona o Fini, temeljem kojih se dužnicima blokiraju svi računi i sva sredstva potrebna za naplatu tražbine.

No oni koji zastupaju blokirane građane zaboravljaju da je neplaćanje spirala koja od vjerovnika koji naplaćuje bezuspješno neku tražbinu također čini dužnika nekom trećem, i toj spirali dugovanja nema kraja dok god budemo njegovali kulturu neplaćanja nasuprot kulturi urednog podmirenja vlastitih obveza.

A oni koji su bez svoje krivnje dovedeni u situaciju da ne mogu podmirivati svoje osnovne potrebe, njima mora pomoći država koja je i po Ustavu socijalna država, dakle vodi brigu o slabima i manje uspješnima. Slažem se da je nužno donijeti novi Ovršni zakon.

■ **Kao iskusni sudac pratite javnobilježničku službu od njezina osnutka. Kako ocjenjujete njezino današ**

nje značenje i smatrate li da se ona treba liberalizirati u smislu izmjene "numerusa claususa" i tarife?

To je za mene teško pitanje, ali ako za sada bez većih potresa javnobilježnička služba uredno djeluje, a u njoj javni bilježnici kao osobe od posebnog povjerenja obavljaju neke prerogative javne vlasti, onda moraju biti inkorporirane neke restrikcije i nadzor, pa i one koje se tiču broja bilježnika i njihove tarife.

■ **Javnog bilježnika imenuje ministar nadležan za poslove pravosuđa na temelju provedenog natječaja. Smatrate li da bi bilo oportuno mijenjati odredbe Zakona o javnom bilježništvu, i to tako da bi javnog bilježnika imenovalo javnobilježničko vijeće koje čine predsjednik Vrhovnog suda RH, ministar pravosuđa i predsjednik HJK? To se nameće kao logično promišljanje jer postojeći zakon već određuje da se prisega polaže pred predsjednikom Vrhovnog suda RH u nazočnosti ministra pravosuđa i predsjednika Komore. Vjerujem da bi se takvim rješenjem demistificirao izbor javnih bilježnika i u izbor unijela objektivnost, kao što je to pri izboru sudaca i državnih odvjetnika.**

Objektivnost ovisi o osobi ili tijelu koje obavlja imenovanja. Ne znam ima li u sadašnjem uređenju bitnijih problema jer se o tome nije niti javno govorilo. Javni bilježnici nisu suci pa i način imenovanja ne treba biti isti.

Ako problem postoji, onda su javni bilježnici prvi koji bi na njega morali ukazati da bi se pristupilo njegovu rješavanju.

■ **Je li prema Vašem mišljenju moguće i u skladu sa sudačkom etikom da sudac bez suglasnosti predsjednika suda javno istupa i u tim javnim istupima komentira sudske odluke, zakonske propise, a posebno u konkretnom smislu i rad javnobilježničke službe i javnih bilježnika?**

Ono što Kodeks sudačke etike brani je komentiranje u javnosti vlastitih odluka.

Sucima ne treba dopuštenje predsjednika suda da bi sudjelovali u javnim debatama koje se tiču pitanja njihova položaja ili uopće propisa koji se odražavaju na njihov rad.

Ali, Kodeks također popisuje da u tom nastojanju pridonose općem dobru. Suci moraju biti suzdržani i u javnim raspravama čuvati dignitet sudbene vlasti i suspregnuti se od želje da se ističu izvan razumnih pristojnih granica, a posebno da se pri tome služe jeftinom demagogijom i barataju tvrdnjama koje nemaju uporišta u propisima.

Naći pravu mjeru nije lako, ali oni na koje ciljate u svom pitanju bez sumnje su tu mjeru prešli.

■ *Na koji način parirati nestručnom i često puta histeričnom komentiranju presuda suda Europske unije, i to posebice od strane novinara koji zbog tih nestručnih komentara zbunjuju građane i javnost te pridonose sveprisutnoj pravnoj nesigurnosti u RH? Naravno isto pitanje odnosi se i na komentiranje presuda domaćih sudova.*

Smirenim i argumentiranim raspravama, priopćenjima i nadom da će viši sudovi naći pravu mjeru zakonitosti.

■ *Na kraju, što biste mogli poručiti javnim bilježnicima u RH i imate li potrebu ukazati na što bi javni bilježnici trebali obratiti pozornost osobno i kao služba u svom budućem radu radi boljitka građana i RH?*

Samo da stručno, pošteno i skrupulozno rade svoj posao kao osobe od javnog povjerenja i kao osobe koje su povjerenici stranaka. Ni više ni manje od toga.

Razgovarao

Ivan Maleković, javni bilježnik,
glavni urednik časopisa „Javni bilježnik“

Zadužnica u hrvatskom pravnom sustavu i sudskoj praksi

UDK 347.952(497.5)

Pregledni rad

Primljeno (Received): 10.10. 2017.

Prihvaćeno (Accepted): 26.10. 2017.

Zadužnica je u hrvatski pravni sustav uvedena 1996. godine, iako ne odmah pod tim nazivom, ali sa svim obilježjima koje podrazumijeva taj institut osiguranja tražbina. U posljednjih dvadeset godina izvršeno je niz većih ili manjih izmjena odredbi koje reguliraju način izdavanja, svojstva i pravne učinke zadužnice. Međutim, sve do danas evidentna je podnormiranost ovog instituta ovršnog prava, a u praksi su kontinuirano prisutne dvojbe u svezi postupanja sa zadužnicom od njezina nastanka pa sve do ostvarivanja prava iz zadužnice ili prestanka tog prava. Osnovni cilj rada je prvenstveno ukazati na sve probleme i dvojbe u svezi postupanja sa zadužnicom od njezina izdavanja pa do ostvarivanja prava iz zadužnice, odnosno do prestanka prava temeljem zadužnice, uz istodobni prijedlog rješenja tih dvojbi u pravnoj regulativi i sudskoj praksi. Primjerice, te dvojbe odnose se na dospelost prava iz zadužnice, zastaru tog prava, pravni interes za usporedno pokretanje parnice, vraćanje zadužnice dužniku nakon ispunjenja osigurane tražbine, ima li zadužnica značenje presuđene stvari, mogućnost traženja ovrhe i bez prethodnog obraćanja Financijskoj agenciji, prilaže li se zadužnica u izvorniku ili preslici kod ostvarjenja prava temeljem zadužnice kao ovršne isprave i sl.

Uvodno se u radu navodi pojam i pravna obilježja zadužnice kao i povijesni pregled pravne regulative instituta zadužnice, a nakon toga se razrađuju sporna pitanja uočena u praksi uz prikaz pravnih stajališta sudova, posebno Vrhovnog suda Republike Hrvatske kao najvišeg tijela sudbene vlasti.

Ključne riječi: zadužnica, bjanko zadužnica, ovršna isprava, rješenje o ovrsi, zastara, dospelost, presuđena stvar, pravni interes

Jadranko Jug

1. UVOD

Ovršni zakon iz 1996. godine¹ uveo je u hrvatski pravni sustav mogućnost zapljene računa nakon pristanka dužnika² i koji pravni institut je predstavljao izvansudsko i dobrovoljno osiguranje tražbine vjerovnika, odnosno sredstvo osiguranja plaćanja. Taj pravni institut kasnije je nazvan zadužnicom³

te je do danas prisutan u hrvatskom pravnom sustavu. Razvoj pravnog instituta zadužnice kretao se tako da je 1999. godine uvedena mogućnost izdavanja bjanko zadužnice za trgovce, mogućnost zapljene svih računa dužnika kao i mogućnost prijenosa prava iz zadužnice.⁴ Nakon toga je 2003. godine određeno da dužnik zadužnicom

1 „Narodne novine“, broj 57/96, 29/99, 42/00, 173/03, 194/03, 151/04, 88/05, 121/05 i 67/08 – dalje OZ/96)

2 V. čl. 183. OZ/96.

3 Naziv „zadužnica“ prvi put spominje se u Zakonu o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona („Narodne novine“ broj 29/99. – dalje ZIDOZ/99), ali samo u odnosu na zapljenu računa temeljem bjanko zadužnice (čl. 25. ZID OZ/99. kojim je dodan novi čl.

183.a OZ/96). Pravni institut zapljene računa po pristanku dužnika u cijelosti je nazvan zadužnicom temeljem Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona („Narodne novine“, broj 88/05 – dalje ZIDOZ/05) i gdje je čl. 85. te novele promijenjen naslov čl. 183. OZ/96 u „Zapljena računa temeljem zadužnice“.

4 V. čl. 24. i 25. ZIDOZ/99. kojima su izmijenjeni ili dodani čl. 183.a st. 1, čl. 183. st. 1. i 4. OZ/96.

uvijek daje suglasnost za zapljenu svih računa,⁵ a 2005. godine je ukinuto ograničenje da bjanko zadužnicu može izdati samo trgovac te je po prvi put cjelokupni institut jasno nazvan zadužnicom⁶. Ovršnim zakonom iz 2010. godine,⁷ koji sam u cijelosti nikada nije stupio na snagu, propisano je da je zadužnica privatna isprava koju je potvrdio javni bilježnik,⁸ a Ovršnim zakonom iz 2012. godine⁹ uveden je Registar zadužnica i bjanko zadužnica te je omogućena provedba naplate kod Financijske agencije (dalje FINA) samo zadužnice pravilno upisane u Registar zadužnica.¹⁰ Sljedećom novelom OZ/12. iz 2014. godine¹¹ propisana je različita provedba naplate kod FINA-e, ovisno o tome je li zadužnica upisana u registar zadužnica ili ne.¹² Zadnjom novelom OZ/12.¹³ ponovno je izjednačena provedba naplate kod FINA-e zadužnice upisane u Registar zadužnica i one koja nije upisana, zadužnica je izgubila svojstvo pravomoćnog rješenja o ovrsci te je izrijekom propisano da se zadužnica radi naplate FINA-i dostavlja u izvorniku.¹⁴

Unatoč kontinuiranim izmjenama odredbi Ovršnih zakona koji su regulirali institut zadužnice, do danas nisu uklonjene sve dvojbe u svezi pravnih učinaka zadužnice. Osnovna obilježja i pravna priroda zadužnice koja ima svojstvo ovršne isprave, ali i rješenja o ovrsci (sada nepravomoćnog) nisu sporna i jasno proizlaze iz pozitivnog propisa.¹⁵ Također, nije sporno da zadužnica može biti vrijednosni papir s apstraktnom obvezom te da se prava iz zadužnice mogu prenositi.¹⁶ Neke dvojbe u svezi pravnih učinaka zadužnice uglavnom su uklonjene izmjenama i dopunama odredbi Ovršnog zakona u razdoblju nakon uvođenja zadužnice u hrvatski pravni sustav,¹⁷ dok su druge dijelom uklonjene

sudskom praksom s obzirom na očiglednu podnormiranost odredbi ovršnih zakona gdje je reguliran taj pravni institut¹⁸. Međutim, zbog relativno malog broja odluka najvišeg tijela sudbene vlasti u svezi pravnih učinaka zadužnice i dalje su prisutne dvojbe i različita postupanja u svezi ostvarivanja prava iz zadužnice.

Zadužnica je dobrovoljni instrument osiguranja novčanih tražbina koji se može zloupotrijebiti s obzirom na to da se zadužnica može dostaviti Fini radi naplate odmah nakon njenog izdavanja. Zадnjom novelom OZ/12. zadužnica je izgubila status pravomoćnog rješenja o ovrsci, slijedom čega će Fina postupiti kao u povodu rješenja o ovrsci koje je dostavio sud, na koji način je dužnik u mogućnosti od suda ishoditi odgodu naloga bankama za provedbu prijenosa.¹⁹ Međutim, i dalje je prisutan problem ostvarenja povrata zadužnice nakon što je dužnik ispunio svoju obvezu, a posebno postoji dvojba oko toga tko je pasivno legitimiran za povrat zadužnice koju ne drži u posjedu vjerovnik.

Zadužnica je kao sredstvo osiguranja tražbine u cijelosti istisnula mjenicu kao sredstvo osiguranja tražbine te je u pravnom prometu postala nezaoobilazni instrument osiguranja novčanih tražbina, a posredno i sredstvo plaćanja. Takva široka primjena ovoga pravnog instituta ovršnog prava, evidentna podnormiranost, kontinuirana prisutnost dvojbi i neujednačenog postupanja od strane sudova ukazuju na izuzetnu važnost uklanjanja bilo kakvih dvojbi u svezi pravnih učinaka zadužnice od trenutka njezina nastanka pa do prestanka prava temeljem zadužnice. Osnovni cilj ovog rada je prikaz problema i dvojbi uočeni u primjeni pravnog instituta zadužnice uz istodobni prijedlog rješenja temeljem dosadašnje sudske prakse, prvenstveno najvišeg suda u Republici Hrvatskoj (dalje RH).

2. POJAM I PРАВNA OBILJEŽJA ZADUŽNICE

Zadužnica je privatna isprava potvrđena (solemnizirana) od strane javnog bilježnika kojom dužnik daje suglasnost da se radi naplate tražbine određenog vjerovnika zaplijene svi računi koje dužnik ima kod banaka te da se novac s tih računa, u skladu s njegovom izjavom sadržanom u toj ispravi, isplaćuje vjerovniku.²⁰ Zadуžnica se izdaje u jednom primjerku te ima pravni učinak rješenja o ovrsci

5 V. čl. 66. i 67. Zakona o izmjenama i dopunama OZ/96. („Narodne novine“, broj 173/03. – dalje ZIDOZ/03) kojima je izmijenjen čl. 183. st. 1. i čl. 183. a st. 1. OZ/96.

6 V. čl. 85. i 86. Zakona o izmjenama i dopunama OZ/96. („Narodne novine“, broj 88/05. – dalje ZIDOZ/05) kojima je izmijenjen naslov iznad čl. 183. OZ/96 kao i čl. 183. a st. 1. OZ/96.

7 („Narodne novine“, 139/10, 125/11, 150/11, 154/11, 12/12 i 70/12 – dalje OZ/10).

8 V. čl. 125. st. 1. OZ/10.

9 „Narodne novine“, broj 112/12, 93/14. i 73/17. – dalje OZ/12.

10 V. čl. 216. OZ/12.

11 „Narodne novine“, broj 93/214. – dalje ZIDOZ/14.

12 V. čl. 65. ZIDOZ/14. kojim je izmijenjen čl. 208. OZ/12.

13 V. Zakon izmjenama i dopunama OZ/12. („Narodne novine“, broj 73/17. – dalje ZIDOZ/17).

14 V. čl. 25., 27., 29. i 30. ZIDOZ/17. kojima je brisan čl. 208. te izmijenjeni čl. 209., 214. i 215. OZ/12.

15 V. čl. 214. st. 1. i st. 7. OZ/12.

16 To proizlazi iz čl. 214. st. 4. u svezi čl. 185. st. 1. OZ/12.

17 Tako je primjerice dvojba oko pitanja zastare tražbine iz zadužnice riješena kada je OZ/10. u čl. 125. st. 1. i čl. 126. st. 1. propisao da zadužnica ili bjanko zadužnica moraju biti potvrđeni (solemnizirani) od javnog bilježnika, a ne javno ovjerenjeni. Time je zadužnica temeljem čl. 59. st. 1. Zakona o bilježništvu („Narodne novine“, broj 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09. i 120/16. – dalje ZJB) izjednačena s javnobilježničkim aktom, odnosno stekla je status tražbine „utvrđene javnobilježničkim aktom“, a Zakon o obveznim odnosima („Narodne novine“, broj 35/05, 41/08,

125/11. i 78/15. – dalje ZOO) u čl. 233. st. 1. za takve tražbine predviđa desetogodišnji rok zastare.

18 To se primjerice odnosi na pitanje pravnog interesa za ostvarivanje tražbine iz zadužnice u parnici ili pitanje ima li zadužnica značenje presudene stvari (V. npr. odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske – dalje VSRH broj Revt-288/15-2 od 18 listopada 2016. i Revt-167/07-2 od 15 travnja 2008.).

19 V. čl. 27., 29. i 30. ZIDOZ/17. kojima su izmijenjeni i dopunjeni čl. 209., 214. i 215. OZ/12.

20 V. čl. 214. s. 1. OZ/12.

kojim se zapljuje tražbina po računu i prenosi na ovrhovoditelja.²¹ Obvezu iz zadužnice prema vjerovniku mogu u istoj ili dodatnoj ispravi istodobno ili naknadno preuzeti i druge osobe u svojstvu jamaca platca, i to davanjem pisane izjave koja je po svojem sadržaju i obliku ista s izjavom dužnika.²² Nadalje, prava iz zadužnice su prenosiva na druge osobe,²³ a zadužnica ima i svojstvo ovršne isprave temeljem koje se može tražiti ovrha protiv dužnika na drugim predmetima ovrhe.²⁴

Zadužnica je stoga pisana isprava koja služi kao instrument osiguranja tražbina,²⁵ a može se odrediti i kao strogo formalni, jednostrani privatnopravni akt dužnika (i jamca platca) kojim bi se preuzimala obveza ispunjenja određene novčane tražbine i davala suglasnost da se radi njezine naplate mogu plijeniti računi dužnika i s njih prenositi sredstva na vjerovnika.²⁶ Zaduznica ima i javnopravni učinak jer joj se priznaje pravni status rješenja o ovrši i ovršne isprave, a prava iz zadužnice su prenosiva. M. Dika tako određuje zadužnicu kao strogo formalni pravni akt s javnopravnim učincima rješenja o ovrši, odnosno ovršne isprave.²⁷ Stroga formalnost zadužnice proizlazi iz obveze da se mora sastaviti u obliku pisane i potvrđene (solemnizirane) isprave, a pored toga mora biti sastavljena i popunjena sukladno podzakonskim aktima.²⁸ Zaduznica je samostalan pravni posao koji prati neki glavni pravni posao sa svrhom pojačanja i osiguranja novčane obveze iz toga drugoga glavnoga ugovornog odnosa,²⁹ a također je autonoman i dobrovoljan akt dužnika koji ima sve elemente jednostranoga pravnog posla.

Bjanko zaduznica razlikuje se od obične zaduznice po tome što iznos tražbine u odnosu na koju dužnik daje suglasnost za zapljenu i isplatu s njegovih računa nije upisan u zadužnicu prilikom izdavanja zaduznice, a pored toga ne mora biti odmah određen i upisan vjerovnik, već može biti i naknadno upisan u zadužnicu.³⁰ Za bjanko zadužnicu podzakonskim aktom se određuje najviši iznos koji se može upisati u pojedine vrste te isprave,³¹ a također je posebno propisano da je bjanko zaduznica istinita u pogledu svojega sadržaja, ako je vjerovnik naknadno upisao iznos tražbine koji je manji ili jednak onome za koji mu je dužnik dao suglasnost u trenutku potvrđivanja kod javnog bilježnika te podatke o vjerovniku.³² U ostalom dijelu primjenjuje se sve odredbe čl. 214. OZ/12. koje se odnose na običnu zadužnicu.³³

2.1. Zaduznica kao vrijednosni papir

U pravnoj teoriji je prihvaćeno stajalište da zaduznica ima i obilježja vrijednosnog papira, točnije obligacijskoga vrijednosnog papira.³⁴ Prema ZOO-u vrijednosni papir je isprava kojom se njezin izdavatelj obvezuje ispuniti obvezu upisanu u toj ispravi njezinom zakonitom imatelju, a bitni sastojci vrijednosnog papira propisani su također u ZOO-u.³⁵ Obična zaduznica sadržava sve navedene sastojke te se može kvalificirati kao vrijednosni papir.³⁶ U odnosu na bjanko zadužnicu u pravnoj teo-

21 *Ibid.*

22 V. čl. 214. st. 2. OZ/12.

23 Prijenos se obavlja ispravom na kojoj je javno ovjeren potpis vjerovnika kao prenositelja, a stjecatelj (novi vjerovnik) ima sva prava koja je po toj ispravi imao vjerovnik (čl. 214. st. 4. OZ/12). Također, propisano je istom odredbom OZ/12. da se na prijenos tražbine iz zadužnice na odgovarajući način primjenjuje odredba čl. 185. st. 1. OZ/12. koja određuje da se tražbina koja se zasniva na vrijednosnom papiru može prenijeti samo u svojem punom iznosu.

24 V. čl. 214. st. 7. OZ/12. Svojstvo ovršne isprave imaju i isprave u kojima je obvezu prema vjerovniku preuzela druga osoba u svojstvu jamca platca.

25 Tako i Vidović, A.; Naplata zadužnice – Aktualnosti, Računovodstvo, revizija i financije br. 4, 2015., str. 140.

26 *Ibid.* Matković određuje zadužnicu kao privatnu ispravu koju potvrđuje javni bilježnik, a njome dužnik daje suglasnost da se radi naplate tražbine vjerovnika zaplijeni njegove račune u bankama te da se novac s tih računa, sukladno izjavi u ispravi, isplati izravno vjerovniku (Matković, B., Zaduznica i bjanko – zaduznica po novome Ovršnome zakonu, Porezni vjesnik: objašnjenja za primjenu propisa s područja poreznog sustava RH, broj 1, Zagreb, 2013., str. 69.).

27 V. Dika, M.; Zaduznica i bjanko zaduznica, Pravo u gospodarstvu, godište 38, svezak 6, Zagreb, 1999. str. 353.

28 Ti podzakonski akti su pravilnici o obliku i sadržaju zaduznice i to: Pravilnik o obliku i sadržaju zaduznice („Narodne novine“, broj 115/12. i 82/17. – dalje Pravilnik o zaduznici) i Pravilnik o obliku i sadržaju bjanko zaduznice („Narodne novine“, broj 115/12. i 82/17. – dalje Pravilnik o bjanko zaduznici).

29 Tako i Šafranko, Z., Zaduznica i njezino novo ovršno uređenje, Pravo u gospodarstvu, godište 49, svezak 6, Zagreb, 2010., str. 1491.

30 V. čl. 215. st. 1. OZ/12.

31 V. čl. 9. Pravilnika o bjanko zaduznici prema kojem dužnik može izdati bjanko zadužnicu na obrascu iz navedenoga pravilnika s naznakom najvišeg iznosa koji može kasnije upisati vjerovnik (ti iznosi su do 5.000,00, do 10.000,00, do 50.000,00, do 100.000,00, do 500.000,00 i do 1.000.000,00 kuna).

32 V. čl. 215. st. 5 OZ/12.

33 V. čl. 215. st. 3 OZ/12.

34 V. npr. Dika, op. cit. str. 353. i 354., Matković, op. cit. str. 69, Šafranko, op. cit. str. 1493., Giunio, M. A., Zaduznica – deset godina poslije (1996. – 2006.), Pravo u gospodarstvu, godište 46, svezak 1, Zagreb, 2007., str. 7. i Vukmir, B., Kritički osvrt na za zadužnicu, Pravo i porezi broj 4., godina XIX., Zagreb, 2010., str. 5. i 6.

35 V. čl. 1135. st. 1. i čl. 1136. st. 1. ZOO-a. Bitni sastojci koje mora imati isprava da bi se mogla smatrati vrijednosnim papirom su: 1) naznaka vrste vrijednosnog papira, 2) tvrtka, odnosno naziv i sjedište, odnosno ime i prebivalište izdavatelja vrijednosnog papira, 3) tvrtka, odnosno naziv ili ime osobe na koju, odnosno po čijoj naredbi vrijednosni papir glasi, ili naznaku da papir glasi na donositelja, 4) točno naznačena obveza izdavatelja koja proizlazi iz vrijednosnog papira, 5) mjesto i nadnevak izdavanja vrijednosnog papira, a kod onih koji se izdaju u seriji, i njihov serijski broj, 6) potpis izdavatelja vrijednosnog papira, odnosno faksimil potpisa izdavatelja vrijednosnih papira koji se izdaju u seriji (čl. 1136. st. 1. ZOO-a).

36 To proizlazi iz čl. 4. Pravilnika o zaduznici jer je njim propisan oblik i sadržaj zaduznice koji u cijelosti obuhvaća sve sastojke koji su propisani i u čl. 1136. st. 1. ZOO-a za ispravu koja se može smatrati vrijednosnim papirom. Tako i Vukmir, op. cit. str. 6., Dika, op. cit. str. 354., Giunio, op. cit. str. 7. Smatram da je upitno običnu zadužnicu smatrati vrijednosnim papirom do donošenja ZIDOZ/05. jer joj je nedostajao naziv, odnosno naznaka vrste vrijednosnog papira (tako i Giunio, op. cit. str. 7.), dok neki teoretičari smatraju da je i prije toga institut „zapljene računa po pristanku dužnika“ i kada je samo jasno postojao naziv bjanko zaduznica također ispunjavao uvjete za kvalifikaciju vrijednosnim papirom, ako je na samoj ispravi naveden naziv „zadužnica“

riji je prihvaćeno stajalište da bjanko zadužnica ne ispunjava pretpostavke da bi se smatrala vrijednosnim papirom u trenutku njezina izdavanja jer joj u svakom slučaju nedostaje podatak o obvezi izdavatelja.³⁷ Bjanko zadužnica će postati vrijednosni papir tek onda kada vjerovnik upiše iznos obveze, a ako nije naveden vjerovnik i kada se upiše tvrtka odnosno naziv ili ime osobe korisnika vrijednosnog papira. Da je obična zadužnica ujedno i vrijednosni papir može se zaključiti i iz odredbe čl. 214. st. 4. OZ/12. jer se na prijenos tražbine iz zadužnice na odgovarajući način primjenjuju odredbe OZ/12. koje se odnose na vrijednosne papire.³⁸

2.2. Apstraktnost zadužnice

Jedno od glavnih obilježja vrijednosnih papira je apstraktnost ugovorne obveze izdavatelja vrijednosnog papira, odnosno vjerovnik može tražiti ispunjenje obveze navedene u vrijednosnom papiru, a izdavatelj protiv takvog zahtjeva ima mogućnost ograničenih prigovora koji su propisani u ZOO-u ili posebnom zakonu.³⁹ S obzirom na to da OZ/12. ne propisuje posebno prigovore koje izdavatelj zadužnice može istaknuti protiv zahtjeva vjerovnika za ispunjenje obveze iz zadužnice, relevantne su odredbe ZOO-a koje propisuju općenito mogućnost prigovora izdavatelja vrijednosnog papira protiv imatelja vrijednosnog papira.⁴⁰ Stoga izdavatelj zadužnice i dužnik može stavljati imatelju zadužnice i vjerovniku samo prigovore koji se tiču izdavanja papira, kao što je krivotvorenje, zatim prigovore koji proizlaze iz sadržaja papira, kao što su rokovi ili uvjeti i prigovore koje ima prema samom imatelju papira, kao što su prijeboj, nedostatak zakonom propisanog postupka za stjecanje vrijednosnog papira i odsutnost ovlasti.⁴¹ Prigovore koji se odnose na sam pravni posao koji je bio razlog izdavanja zadužnice kao sredstva osiguranja, dužnik može istaknuti samo vjerovniku kojem je on ustupio vrijednosni papir (zadužnicu), ali ne i kasnijim stjecateljima na koje je prenesena tražbina iz zadužnice.⁴²

Zadužnica uvijek ima osnovu u nekom pravnom poslu koji nije vidljiv iz zadužnice, a Pravilnik o zadužnici ne propisuje obvezu unošenja u zadužnicu podataka o osnovnom pravnom poslu.⁴³ U zadužnici se navodi samo visina tražbine uvećana za ugovorene kamate i ostale sporedne tražbine ako ih ima, te visina zatezne kamate koja teče od dana određenog od strane vjerovnika, odnosno od dana

kada vjerovnik podnese zadužnicu na naplatu.⁴⁴ S obzirom da OZ/12. i Pravilnik o obliku i sadržaju zadužnice ne propisuju obvezu unošenja osnovnoga pravnog posla u zadužnicu, ali s druge strane niti zabranjuju takvo unošenje, neki teoretičari smatraju da bi dužnik kod unošenja obveznih podataka u zadužnicu glede iznosa tražbine, kamata i sporednih tražbina, mogao navesti i kondicije osnovnoga pravnog posla.⁴⁵ Ako bi se prihvatilo da je to moguće, onda bi obična zadužnica u velikoj mjeri izgubila obilježje apstraktnosti. S obzirom na to da ZOO kod vrijednosnih papira mogućnost iznošenja prigovora dužnika koji se odnose na osnovni pravni posao ograničuje samo na prvog vjerovnika kojem je ustupljen vrijednosni papir, proizlazilo bi da u slučaju navođenja osnovnoga pravnog posla, koji je bio temelj izdavanja zadužnice, to ne bi bilo značajno za vjerovnike na koje je izvršen prijenos tražbine iz zadužnice.⁴⁶

Mišljenja sam da propisani obvezatni sadržaj zadužnice ipak treba tumačiti u smislu da je to i jedini sadržaj koji zadužnica može imati, jer da je zakonodavac imao namjeru dopustiti unošenje osnovnoga pravnog posla u običnu zadužnicu onda bi to i spomenuo kao mogućnost i dispoziciju dužnika kao izdavatelja. Kod bjanko zadužnice je tražbina koja se naknadno upisuje po prirodi stvari apstraktna te je isključena mogućnost navođenja osnovnoga pravnog posla kod izdavanja bjanko zadužnice jer bi time ona izgubila osnovni smisao. Apstraktnost zadužnice je povoljna za vjerovnika, ali je istodobno nepovoljna za dužnika jer omogućuje manipulaciju od strane vjerovnika.⁴⁷ Nakon donošenja ZIDOZ/17. znatno je smanjena mogućnost zlorabe prava temeljem zadužnice jer je zadužnica izgubila svojstvo pravomoćnog rješenja o ovrsi te je provedba naplate na temelju zadužnice izjednačena s izravnom naplatom temeljem drugih ovršnih isprava i gdje FINA postupa kao u povodu rješenja o ovrsi koje je dostavio sud.⁴⁸

3. POVIJESNI PREGLED PRAVNOG UREĐENJA ZADUŽNICE I BJANKO ZADUŽNICE

Pravni institut zadužnice kao institut ovršnog prava i sredstvo osiguranja tražbine po prvi put u hrvatskom pravnom sustavu pojavljuje se 1996. godine u OZ/96., iako ne odmah pod tim imenom, ali sa svim osnovnim obilježjima koje ima zadužnica. Na-

(tako Dika, *op. cit.* str. 354.).

37 *Ibid.*

38 V. čl. 185. st. 1. OZ/12.

39 V. čl. 1157. ZOO-a.

40 V. čl. 1157. st. 1. ZOO-a.

41 *Ibid.*

42 V. čl. 1157. st. 2. ZOO-a.

43 V. čl. 4. st. 1. Pravilnika o zadužnici.

44 *Ibid.*

45 Tako i Dika, *op. cit.* str. 352 i Gunio, *op. cit.* str. 6.

46 U suprotnom obična zadužnica ne bi bila vrijednosni papir.

47 To se prvenstveno odnosi na pokušaje naplate i aktiviranja tražbine iz zadužnice nakon što je dužnik podmirio obvezu iz osnovnog posla ili pokušaja naplate tražbine iz zadužnice za drugi pravni posao za koji nije izdana zadužnica kao sredstvo osiguranja naplate.

48 V. *supra* bilj. 14.

kon toga je u sedam navrata dolazilo do manjih ili većih promjena pravne regulative zadužnice, od čega tri promjene u ovršnim zakonima, a četiri promjene izvršene su novelama važećih ovršnih zakona. Dakle, pravni institut zadužnice prisutan je u pravnom sustavu RH više od dvadeset godina, ali su do danas prisutne dvojbe u svezi pravnih učinaka zadužnice.

3.1. Ovršni zakon iz 1996. godine

Odredbom čl. 183. OZ/96. u hrvatski pravni sustav uveden je pravni institut „zapljene računa po pristanku dužnika“ koji po svojim obilježjima u cijelosti odgovara pravnom institutu zadužnice. Dužnik je tim pravnim institutom davao suglasnost za zapljenu određenog njegovog računa kod banke ili druge pravne osobe koja obavlja poslove platnog prometa u svrhu naplate tražbine vjerovnika kao i suglasnost da se njegova novčana sredstva s tog računa u skladu s njegovom izjavom sadržanom u toj ispravi izravno s računa isplaćuju vjerovniku.⁴⁹ Tu suglasnost i izjavu dužnik je morao načiniti u obliku javnobilježnički ovjerovljene isprave i ona je imala učinak pravomoćnog rješenja o ovrsi.⁵⁰ Takvu ispravu neposredno je banci ili drugoj pravnoj osobi, koja obavlja poslove platnog prometa, dostavljao vjerovnik s učincima dostave sudskog rješenja o ovrsi.⁵¹ Zapljena računa po pristanku dužnika jedino nije utjecala na provedbu ovrhe radi namirenja tražbine po osnovi zakonskog uzdržavanja, naknade štete nastale po osnovi narušenja zdravlja ili smanjenja, odnosno gubitka radne sposobnosti i naknade štete po osnovi izgubljenog uzdržavanja zbog smrti davatelja uzdržavanja.⁵² Stoga kod uvođenja pravnog instituta „zapljene računa po pristanku dužnika“ uopće se nije koristio naziv „zadužnica“, nije postojala bjanko zadužnica, na ispravi je samo bila potrebna ovjera potpisa dužnika, mogao se plijeniti samo jedan određeni račun dužnika, a takva isprava nije imala ujedno i značenje ovršne isprave.

3.2. Novela Ovršnog zakona iz 1999. godine

Prvom novelom OZ/96. došlo je do znatne promjene u pravnoj regulativi zadužnice. Najveća promjena sastojala se u uvođenju bjanko zadužnice te se po prvi put uopće spominje naziv „zadužnica“, ali samo za bjanko zadužnicu.⁵³ U odnosu na običnu zadužnicu ili još uvijek „zapljenu računa po pristanku dužnika“ novina je da dužnik može dati suglasnost za zapljenu jednog ili svih računa koje ima kod pravnih osoba koje obavljaju poslove plat-

nog prometa.⁵⁴ Nadalje, uvedena je mogućnost da na istoj ispravi ili dodatnim ispravama uz ispravu dužnika, istodobno kad dužnik ili naknadno, obvezu prema vjerovniku mogu preuzeti i druge osobe u svojstvu jamaca platca, i to izjavom na kojoj je javno ovjerovljen njihov potpis, a koja je sadržajno ista s izjavom dužnika. Također, uvedena je mogućnost prijenosa prava vjerovnika iz isprave na druge osobe temeljem isprave na kojoj mora biti javno ovjerovljen potpis vjerovnika, i na koji način takve osobe stječu sva prava koja je po toj ispravi imao vjerovnik.⁵⁵ ZIDOZ/99. detaljnije je propisao obveze pravne osobe koja obavlja poslove platnog prometa prema vjerovniku u slučaju ako njegova tražbina nije namirena u cijelosti, odnosno obveze prema dužniku (jamcu platcu) u slučaju da je vjerovnik u cijelosti naplatio tražbinu.⁵⁶ Ovom novelom obična zadužnica, koja se još ne naziva tako, ali bi se i mogla tako nazvati s obzirom na uvođenje bjanko zadužnice, stječe i svojstvo ovršne isprave na temelju koje se može tražiti protiv dužnika ili jamca platca ovrha i na drugim predmetima ovrhe.⁵⁷

Novelom OZ/96 iz 1999. godine uvedena je mogućnost izdavanja bjanko zadužnice, ali samo za dužnike trgovce.⁵⁸ Po prvi put se spominje naziv „zadužnica“, i to prvenstveno u naslovu dodanog čl. 183.a OZ/96., a zatim i u samom tekstu čl. 183.a OZ/96. Prvo obilježje uvedene bjanko zadužnice je da prilikom njezina izdavanja nije upisan iznos tražbine u svrhu čije naplate se izdaje zadužnica, već se taj iznos upisuje naknadno od strane vjerovnika.⁵⁹ Drugo obilježje odnosi se na to da vjerovnik može biti određen odmah prilikom sastavljanja isprave, a može biti određen i upisan u ispravu naknadno.⁶⁰ Također, određeno je da će ministar pravosuđa propisati sadržaj i oblik bjanko zadužnice kao i najviše iznose koji se mogu upisati u pojedine vrste te isprave.⁶¹ U ostalom dijelu sve ono što je ZIDOZ/99. propisao za običnu zadužnicu primjenjuje se na odgovarajući način i na bjanko zadužnicu.

49 V. čl. 183. st. 1. OZ/96.

50 *Ibid.*

51 V. čl. 183. st. 2. OZ/96. Dostava se mogla izvršiti neposredno u prijemnom uredu banke ili druge pravne osobe koja obavlja poslove platnog prometa, a također i putem javnog bilježnika.

52 V. čl. 183. st. 3. OZ/96.

53 V. čl. 25. ZIDOZ/99. kojim je dodan čl. 183.a OZ/96.

54 V. čl. 24. ZIDOZ/99. kojim je izmijenjen čl. 183. OZ/96.

55 V. čl. 183. st. 4. OZ/96.

56 Tako vjerovnik može od pravne osobe koja obavlja poslove platnog prometa zahtijevati da mu vrati ispravu ako njegova tražbina nije u cijelosti namirena, pri čemu mora na toj ispravi naznačiti koji je iznos glavnice, kamate i troškova naplaćen. Ako je vjerovnik u cijelosti namirio svoju tražbinu, pravna osoba koja obavlja poslove platnog prometa dužna je o tome obavijestiti dužnika, odnosno jamca platca i na njihov zahtjev predati im ispravu (čl. 183. st. 6. OZ/96).

57 V. čl. 183. st. 7. OZ/96.

58 V. supra bilj. 53. Određenje trgovca u vrijeme ZIDOZ/99. propisao je u čl. 1. st. 1. i čl. 3. st. 1. Zakon o trgovačkim društvima („Narodne novine“, broj 111/93. i 34/99. – dalje ZTD).

59 V. čl. 183.a st. 1. OZ/96.

60 *Ibid.*

61 V. čl. 183. st. 4. OZ/96. Slijedom te odredbe je ministar pravosuđa donio prvi Pravilnik o obliku i sadržaju bjanko zadužnice („Narodne novine“, broj 107/99).

3.3. Novela Ovršnog zakona iz 2003. godine

ZIDOZ/03. neznatno je mijenjao pravno uređenje obične i bjanko zadužnice. Te promjene odnosile su se samo na predmet u odnosu na koji se daje suglasnost za zapljenu te je isključena mogućnost zapljene samo jednog određenog računa dužnika. Tom novelom izriječom je propisano da dužnik daje suglasnost za zapljenu svih svojih računa koje ima kod pravnih osoba koje obavljaju poslove platnoga prometa.⁶² Tako je znatno poboljšan položaj vjerovnika jer je on sada imao na raspolaganju sve račune dužnika u svrhu ostvarenja tražbine iz zadužnice, a zadužnica je postala kvalitetnije sredstvo osiguranja (naplate) tražbine vjerovnika.

3.4. Novela Ovršnog zakona iz 2005. godine

ZIDOZ/05. također nije izvršio znatnije promjene pravnog instituta obične i bjanko zadužnice, ali su one ipak važne jer su one i dio današnjega pozitivnog pravnog uređenja tog instituta. Prva promjena odnosila se na to da je tom novelom konačno cijeli pravni institut nazvan zadužnicom, odnosno promijenjen je naslov „zapljena računa po pristanku dužnika“ u „zapljena računa na temelju zadužnice“.⁶³ Stoga tek od novele Ovršnog zakona iz 2005. godine u formalnom smislu u hrvatskom pravnom sustavu možemo govoriti o običnoj i bjanko zadužnici. Druga promjena odnosila se na ukidanje ograničenja da samo trgovac može izdati bjanko zadužnicu, a zadnja promjena odnosila se na to da je zakonodavac izriječom propisao da se zadužnica i bjanko zadužnica izdaju u jednom primjerku.⁶⁴

3.5. Ovršni zakon iz 2010. godine

U razdoblju od donošenja OZ/10. pa do donošenja i stupanja na snagu OZ/12. pravni institut zadužnice i bjanko zadužnice regulirale su odredbe čl. 125. i 126. OZ/10. Kod toga treba napomenuti da sam OZ/10. nije nikada stupio na snagu jer je derogiran donošenjem OZ/12., ali su se primjenjivale neke njegove odredbe, pa tako i one koje su regulirale zadužnicu i bjanko zadužnicu. Najznačajnija izmjena u OZ/10. odnosila se na formu koja je potrebna za valjanost zadužnice i bjanko zadužnice. Za valjanost zadužnice i bjanko zadužnice propisano je da te privatne isprave mora potvrditi (solemnizirati) javni bilježnik, čime je napuštena dotadašnja pravna regulativa da su takve isprave samo javno ovjerovljene (ovjeren potpis).⁶⁵ Time je zadužnica kao privatna isprava izjednačena u pravnim učincima s javnobilježničkim aktom.⁶⁶

62 V. čl. 66. i 67. ZIDOZ/03.

63 V. čl. 85. ZIDOZ/05.

64 *Ibid.* i v. čl. 86. ZIDOZ/05.

65 V. čl. 125. st. 1. i čl. 126. st. 1. OZ/10.

66 V. *supra* bilj. 17.

Druga izmjena u OZ/10. odnosila se na presumpciju istinitosti u pogledu sadržaja bjanko zadužnice. Tako je OZ/10. propisao da je bjanko zadužnica istinita u pogledu sadržaja, ako je vjerovnik naknadno upisao iznos tražbine koji je manji ili jednak onome za koji mu je dužnik dao suglasnost u trenutku kada je potvrđena kod javnog bilježnika te podatke o vjerovniku.⁶⁷ Izmjene pravne regulative koje je uveo OZ/10. u pravni institut zadužnice i bjanko zadužnice i danas su dio pozitivnog pravnog uređenja tog instituta, odnosno u cijelosti su ugrađene u OZ/12. Zaduhnica je promjenom obvezne forme dodatno dobila na značaju jer su javni bilježnici postali odgovorni za oblik i za sadržaj zadužnice.

3.6. Ovršni zakon iz 2012. godine

OZ/12. u pogledu zadužnice i bjanko zadužnice prihvatio je pravno uređenje tog instituta koje je identično OZ/96. sa svim novelama do donošenja OZ/12., a anticipirane su i promjene koje je propisao OZ/10. koji sam nije nikada stupio na snagu.⁶⁸ Osnovna i jedina novina koju je propisao OZ/12. u odnosu na više puta novelirani OZ/96. je uvođenje Registra zadužnica i bjanko zadužnica (dalje – registar).⁶⁹ OZ/12. tako regulira koje sve podatke sadrži registar,⁷⁰ dužnost javnog bilježnika dostavljanja podataka službi registra nakon potvrđivanja zadužnice,⁷¹ obvezu donošenja podzakonskog akta o sadržaju i načinu vođenja registra,⁷² povjerljivost podataka iz registra,⁷³ obvezu upisa u registar zadužnice i bjanko zadužnice ovjerene ili potvrđene prije stupanja na snagu OZ/12. prije njezina podnošenja na naplatu⁷⁴ te postupanje Agencije sa zadužnicom koja nije upisan u regi-

67 V. čl. 126. st. 5. OZ/10.

68 V. čl. 214. i 215. OZ/12.

69 V. čl. 216. OZ/12.

70 Registar zadužnica i bjanko zadužnica sadrži podatke o osobi koja ih je izdala, vrsti zadužnice, u čiju je korist izdana, ako je riječ o zadužnici, je li preuzeto jamstvo za obvezu iz zadužnice ili bjanko zadužnice i tko ga je preuzeo, koji je iznos tražbine za koju je izdana odnosno koji se najviši iznos u nju može upisati te podaci o javnom bilježniku koji je ispravu potvrdio, datumu i poslovnom broju potvrde (čl. 216. st. 1. OZ/12).

71 V. čl. 216. st. 2. OZ/12. Javni bilježnik je dužan odmah nakon potvrđivanja zadužnice ili bjanko zadužnice elektroničkim putem službi registra dostaviti sve podatke propisane u čl. 216. st. 1. OZ/12.

72 Ministar nadležan za poslove pravosuđa donio je Pravilnik o registru zadužnica i bjanko zadužnica („Narodne novine“, broj 115/12. – dalje Pravilnik o registru), a temeljem ovlasti iz čl. 216. st. 3. OZ/12.

73 Podaci iz registra su povjerljivi i njima se može koristiti samo Agencija radi provjere istinitosti zadužnica kad se na temelju njih zatraži naplata tražbina koje su u njima utvrđene, a podaci iz registra dostavit će se na zahtjev sudu ili drugom nadležnom tijelu u vezi s postupkom koji se pred njima vode (čl. 216. st. 4. OZ/12).

74 V. čl. 216. st. 6. OZ/12. Tom odredbom propisana je obveza upisa zadužnica izdanih prije stupanja na snagu OZ/12. u registar, a prije nego se one podnose na naplatu. U protivnom zadužnicu koja nije upisana u registar Agencija neće upisati u Očevidnik neizvršenih osnova za plaćanje niti je izvršiti sukladno odredbama Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima („Narodne novine“, broj 91/10. i 112/12. – dalje ZPONS).

star, odnosno sa zadužnicom čiji se podaci iz zadužnice ne podudaraju s onima iz registra⁷⁵.

3.7. Novela Ovršnog zakona iz 2014. godine

ZIDOZ/14. ponovno je vratio mogućnost naplate na temelju zadužnice i bjanko zadužnice koje nisu upisane u registar⁷⁶, ali je propisao različitu provedbu naplate. Tako je za zadužnice koje su upisane u registar propisano da će Agencija postupiti kao u povodu pravomoćnog rješenja o ovrsci, dok je za one neupisane u registar propisano da će Agencija postupiti kao u povodu zahtjeva za izravnu naplatu.⁷⁷ Agencija će sa zadužnicama upisanima u registar postupati kao povodom pravomoćnog rješenja o ovrsci, a što znači da će naložiti banci da novčani iznos za koji je određena ovrha prenese na naznačeni račun u rješenju o ovrsci.⁷⁸ Ako je naplata zatražena temeljem zadužnice koja nije upisana u registar, Agencija će postupiti kao u povodu zahtjeva za izravnu naplatu, a što znači kao u povodu nepravomoćnog rješenja o ovrsci koje je dostavio sud.⁷⁹

3.8. Novela Ovršnog zakona iz 2017. godine

ZIDOZ/17. ponovno je izjednačio provedbu naplate kod Fine zadužnice upisane u registar i one koja nije upisana, a zadužnica i bjanko zadužnica izgubile su svojstvo pravomoćnog rješenja o ovrsci te je izriječno propisano da se zadužnica radi naplate Fini dostavlja u izvorniku.⁸⁰ Ujedno je brisana odredba kojom je do ove novele bilo propisano da Agencija zadužnice u kojima se podaci ne podudaraju s podacima u registru neće upisati u Očevidnik neizvršenih osnova za plaćanje niti je izvršiti sukladno odredbama ZPONS-a te je određeno da se i na prijenos tražbine iz zadužnice na odgovarajući način primjenjuje odredba čl. 185. st. 1. OZ/12.⁸¹ Nakon zadnje novele OZ/12. izravna naplata temeljem zadužnice provodi se kao u povodu rješenja o ovrsci koje je dostavio sud i nema više mogućnosti izravne naplate kao kod pravomoćnog rješenja o ovrsci temeljem kojeg je Agen-

cija odmah po zaprimanju zahtjeva nalagala banci prijenos novčanog iznosa za koji je određena ovrha na račun naznačen u rješenju o ovrsci. Naplata po zadužnici na taj način je izgubila na učinkovitosti i brzini naplate, ali je s druge strane omogućena veća zaštita dužnika, odnosno onemogućene su zloporabe zadužnicom jer dužnik ima rok od 60 dana za poduzimanje radnji u svrhu svoje zaštite.⁸²

4. DOSPJELOST TRAZBINE IZ ZADUŽNICE

Već je navedeno da pravilnici koji propisuju oblik i sadržaj zadužnice, odnosno bjanko zadužnice, ne predviđaju mogućnost unošenja podataka o osnovnom pravnom poslu koji je bio i povod za izdavanje zadužnice.⁸³ Pravilnik o zadužnici i Pravilnik o bjanko zadužnici jedino propisuju datum izdavanja zadužnice,⁸⁴ slijedom čega u zadužnici nije naznačen trenutak od kojeg je moguća zadužnicu podnijeti na naplatu, odnosno kad dospijeva obveza iz zadužnice, a također nije naznačeno kada tražbina prestaje⁸⁵. Iz toga proizlazi da tražbina iz zadužnice dospijeva odmah po njezinu izdavanju, a može se podnijeti na naplatu i godinama nakon što je osnovna tražbina prestala postojati. To dovodi do određene pravne nesigurnosti i mogućnosti zlouporabe zadužnice od strane njezina imatelja.

Neki teoretičari stoga smatraju da bi trebalo propisati da zadužnica može biti podnesena na naplatu najranije na dan dospijeca tražbine iz osnovnog posla te da bi to trebao biti obvezatni sastojak zadužnice.⁸⁶ Također, smatraju da bi trebalo propisati rok važenja zadužnice od njezina izdavanja ili prepustiti strankama da odrede taj rok kao što su kod bjanko zadužnice propisani iznosi koji se mogu upisati u bjanko zadužnicu.⁸⁷

Nakon donošenja ZIDOZ/17. zadužnica i bjanko zadužnica izgubili su pravni status pravomoćnog rješenja o ovrsci, slijedom čega Agencija sa zadužnicom temeljem koje je podnesen zahtjev za izravnu naplatu postupala kao u povodu rješenja o ovrsci koje je dostavio sud.⁸⁸ Stoga se na odgovarajući način primjenjuju i odredbe OZ/12. koje reguliraju ovrhu

75 V. čl. 216. st. 8. OZ/12. Tom odredbom su izjednačene zadužnice koje nisu upisane u registar s onima koje su upisane u registar, ali se podaci iz registra ne podudaraju s onima iz zadužnice. Takve zadužnice Agencija neće upisati u Očevidnik neizvršenih osnova za plaćanje niti je izvršiti sukladno odredbama čl. 6. – 11. ZPONS-a.

76 V. čl. 70. ZIDOZ/14. kojim su brisani st. 6. i 7. čl. 216. OZ/12. te izmijenjen st. 8. čl. 216. OZ/12. Nakon te izmjene ostala je samo odredba da ako se podaci iz registra ne podudaraju s onima iz zadužnice da takve zadužnice Agencija neće upisati u Očevidnik neizvršenih osnova za plaćanje niti je izvršiti sukladno odredbama čl. 6. – 11. ZPONS-a.

77 V. čl. 65. ZIDOZ/14. kojim je promijenjen čl. 208. OZ/12. Prema st. 1. izmijenjenog čl. 208.

78 V. čl. 206. st. 2. OZ/12.

79 V. čl. 209. st. 1. OZ/12.

80 V. čl. 25., 27., 29. i 30. ZIDOZ/17. kojima je brisan čl. 208. te izmijenjeni čl. 209., 214. i 215. OZ/12.

81 Tražbina iz zadužnice može se prenijeti samo u punom iznosu.

82 V. novelirani čl. 206. st. 3. OZ/12.

83 V. *supra* str. 8. i 9.

84 V. čl. 4. st. 1. toč. 6. Pravilnika o zadužnici i čl.

85 Tako i Uzelac, A. i Brozović, J.; Zaduznica: evolucija, aktualno stanje i otvorena pitanja, Zbornik radova s II. međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“, Split, 2016., str. 67. i 68.

86 V. Uzelac i Brozović, *op. cit.* str. 68. Tako se mjenica može izdati s četiri različita roka dospijeca: po videnju, na određeno vrijeme po videnju, na određeno vrijeme od dana izdavanja i na određeni dan (čl. 32. Zakona o mjenici, „Narodne novine“, broj 74/94. i 92/10. – dalje ZM).

87 *Ibid.*

88 V. izmijenjeni čl. 209. st. 1. OZ/12.

na novčanoj tražbini po računu i koje se odnose na zapljenu računa ovršenika i provedbu ovrhe.⁸⁹ S obzirom na to da je sada Agencija uvijek dužna primjerak zahtjeva sa svim podacima o ispravi na temelju koje se provodi izravna naplata (zadužnici) dostaviti ovršeniku odmah nakon upisa osnove za plaćanje u Očevidnik redosljeda osnova za plaćanje te ga ujedno obavijestiti da su mu određena sredstva zaplijenjena i da može o tome dobiti podatke od Agencije, ovršenik i dužnik iz zadužnice može u sljedećem razdoblju od 60 dana poduzeti radnje kod suda za odgodu izdavanja naloga za prijenos zaplijenjenih sredstava ili za proglašenje nedopuštenim pljenidbe i prijenosa.⁹⁰ Kada je zadužnica imala status pravomoćnog rješenja o ovrsi odmah se provodila pljenidba i prijenos sredstava s računa ovršenika. Ako bi došlo do provedbe naplate temeljem zadužnice, a dužnik je veće ranije podmirio tražbinu iz osnovnoga pravnog posla i nije reagirao na opisani način, preostaje mu jedino da u parničnom postupku potražuje naplaćeni iznos temeljem pravila o stjecanju bez osnove. Može se zaključiti da je ZIDOZ/12. oduzimanjem statusa pravomoćnog rješenja o ovrsi zadužnici znatno onemogućio zluporabu zadužnice.

5. ZASTARA PRAVA IZ ZADUŽNICE

ZOO regulira općenito pitanje zastare, početak tjeka zastare, vrijeme potrebno za zastaru, zastoj i prekid zastare.⁹¹ Prema odredbi čl. 215. st. 1. ZOO-a zastarijevanje počinje teći prvog dana poslije dana kada je vjerovnik imao pravo zahtijevati ispunjenje obveze, osim ako zakonom za pojedine slučajeve nije što drugo propisano.⁹² To znači da se zadnji dan dospjeća obveze ne uračunava u početak tjeka zastare, već zastara počinje teći prvi dan iza dospjelosti.⁹³ Već je navedeno da tražbina iz zadužnice dopijeva odmah poslije njezina izdavanja, pri čemu kod bjanko zadužnice vjerovnik može odmah po njezinu izdavanju upisati iznos tražbine i po potrebi svoje podatke. Stoga smatram da zastara prava iz zadužnice počinje teći prvog dana od dospjeća zadužnice, a to je sljedećeg dana nakon izdavanja zadužnice.⁹⁴

89 V. čl. 209. st. 3. u svezi čl. 205., 206. i 207. OZ/12.

90 V. novelirani čl. 209. st. 5., 6. i 7. OZ/12.

91 V. čl. 214. – 246. ZOO-a.

92 V. čl. 215. st. 1. ZOO-a. Ako se obveza sastoji u tome da se nešto ne učini, da se propusti ili trpi, zastara počinje teći prvog dana poslije dana kad je dužnik postupio protivno obvezi (čl. 215. st. 2. ZOO-a).

93 Tako i Vedriš, M. i Klarić, P.; Gradansko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 177.

94 Uzelac i Brozović smatraju da treba razlikovati situaciju kad je zadužnica izdana nakon dospjelosti obveze iz osnovnoga pravnog posla od situacije kad je zadužnica izdana prije roka dospjeća. U prvom slučaju zastarni rok počeo bi teći dan nakon izdavanja zadužnice, a u drugom tek dan nakon dospjeća tražbine iz osnovnoga pravnog posla jer bi bilo suprotno odredbi čl. 215.

U pogledu vremena potrebnog za zastaru tražbine iz zadužnice sve do donošenja i stupanja na snagu odredbi OZ/10. o zadužnici trajale su rasprave i dvojbe o duljini zastarnog roka glede tražbine iz zadužnice. S obzirom na to da je zadužnica i prije donošenja OZ/10., kao i danas, imala pravni status ovršne isprave i rješenja o ovrsi, moglo se zaključivati da treba primijeniti zastarni rok od deset godina propisan u čl. 233. st. 1. ZOO-a.⁹⁵ S druge strane, do donošenja OZ/10. zadužnica je bila privatna isprava na kojoj je javno ovjerovljen potpis slijedom čega ona nije mogla biti izjednačena s javnobilježničkim aktom temeljem čl. 59. st. 1. ZJB-a, pa se ne može primijeniti zastarni rok iz čl. 233. st. 1. ZOO-a, već opći zastarni rok od pet godina propisan u čl. 225. ZOO-a. Smatram da je ispravno drugo navedeno stajalište zbog toga što zadužnica do donošenja OZ/10. nije imala pretpostavke odluka ili isprava navedenih u čl. 233. st. 1. ZOO-a. Nakon donošenja OZ/10. više nije bilo dvojbi da je zadužnica kao solemnizirana privatna isprava izjednačena po pravnoj snazi s javnobilježničkim aktom te su slijedom toga kod zadužnice ispunjene pretpostavke iz čl. 233. st. 1. ZOO-a.

Da bi se pravni institut zastare mogao primijeniti dužnik se mora pozvati na zastaru, odnosno sud ne pazi po službenoj dužnosti na zastaru. Sadašnje pozitivnopravno uređenje zadužnice i bjanko zadužnice koja je izgubila status pravomoćnog rješenja o ovrsi omogućuje dužniku da reagira na eventualni pokušaj naplate tražbine iz zadužnice u odnosu na koju je nastupila zastara, s obzirom na to da Agencija ne daje odmah nalog za prijenos sredstava s računa ovršenika (dužnika), već ovršenik ima rok od 60 dana za zaštitu svojih prava kod suda.⁹⁶ Međutim, do donošenja ZIDOZ/17. kod zadužnica upisanih u registar Agencija je postupala kao u povodu pravomoćnog rješenja o ovrsi i odmah po zaprimanju zahtjeva za naplatu izvršila je prijenos novčanih sredstava s računa ovršenika na račun ovrhovoditelja te dužnik nije mogao staviti prigovor zastare i tražiti od suda proglašenje ovrhe nedopuštenom.⁹⁷ Stoga je tada vjerovnik mogao podnijeti na naplatu zadužnicu u odnosu na koju je nastupila zastara prava iz zadužnice.

U sudskoj praksi postavilo se pitanje o tome ima li podnošenje zadužnice na naplatu pravni učinak iz čl. 241. ZOO-a, odnosno prekida li se time zastara

st. 1. ZOO-a da zastara počinje teći prije dospjeća obveze (Uzelac i Brozović, op. cit. str. 69.). Smatram da takvo stajalište nije ispravno jer je zadužnica vrijednosni papir koji sadrži apstraktnu obvezu koja je neovisna od osnovnoga pravnog posla.

95 Taj zastrani rok propisan je za tražbine utvrđene pred sudom ili drugim nadležnim tijelom, a to su sve tražbine koje su utvrđene pravomoćnom sudskom odlukom ili odlukom drugoga nadležnog tijela javne vlasti, ili nagodbom pred sudom ili drugim nadležnim tijelom, odnosno javnobilježničkim aktom.

96 V. supra bilj. 88. -90.

97 V. supra pogl. 3.7.

potraživanja tražbine iz osnovnoga pravnog posla.⁹⁸ Zauzeto je pravno stajalište da podnošenje zadužnice (u konkretnom slučaju bjanko zadužnice) na naplatu prekida zastaru, a s obzirom na to da na taj način tražbina vjerovnika nije mogla biti ostvarena zbog nedostatka novčanih sredstava na računu, da je sljedećeg dana nakon podnošenja zadužnice na naplatu zastara počela teći ispočetka.⁹⁹ Stoga je podnošenje zadužnice na naplatu Agenciji ili prije banci, radnja kojom vjerovnik pokušava ostvariti svoju tražbinu, i takvom radnjom se prekida zastara.

6. ZADUŽNICA I PRAVNI INTERES U PARNIČNOM POSTUPKU

U parničnom postupku postojanje pravnog interesa nužna je pretpostavka da bi se parnični postupak uopće mogao voditi. Tako je za podnošenje tužbe na utvrđenje izrijekom propisano da se takva tužba može podići kad je to posebnim propisima predviđeno ili kada tužitelj za to ima pravni interes.¹⁰⁰ Za podnošenje kondemnatorne tužbe tužitelj ne mora posebno dokazivati svoj pravni interes, slijedom čega se pojavila dvojba je li moguće ostvarivati tražbinu u parničnom postupku za koju vjerovnik ujedno raspolaže zadužnicom. Jedno od osnovnih načela parničnog postupka je načelo ekonomičnosti koje podrazumijeva da se parnični postupak mora provesti bez odugovlačenja, u razumnom roku te sa što manje troškova i onemogućavanjem zlouporabe prava.¹⁰¹ Sudska praksa opredijelila se za nemogućnost ostvarenja tražbine vjerovnika u parničnom postupku, ako vjerovnik raspolaže zadužnicom koju mu je izdao dužnik u svrhu osiguranja njegova potraživanja.¹⁰² To iz razloga što zadužnica ima svojstvo ovršne isprave i rješenja o ovrsi, a upravo vjerovnik traži donošenje presude koja će imati samo svojstvo ovršne isprave. Stoga vjerovnik ima na raspolaganju brži i jednostavniji način za ostvarenje svoje tražbine okviru ovršnog postupka te bi vođenje parničnog postupka bilo u suprotnosti s načelom ekonomičnosti, odnosno vjerovnik kao tužitelj nema pravni interes za vođenje parničnog postupka.¹⁰³ Postoja-

nje pravnog interesa je procesna pretpostavka za dopuštenost sudjenja u određenoj pravnoj stvari, na koju sud pazi po službenoj dužnosti te se tužba mora odbaciti kod nedostatka pravnog interesa tužitelja.¹⁰⁴

6.1. Zaduznica i presudena stvar

S obzirom na svojstva zadužnice kao rješenja o ovrsi i ovršne isprave te da ne postoji pravni interes vjerovnika za ostvarenje tražbine iz zadužnice u parničnom postupku, postavilo se pitanje ima li zadužnica značenje pravomoćno presudene stvari.¹⁰⁵ I teorija i sudska praksa suglasni su da svojstvo zadužnice kao rješenja o ovrsi i ujedno ovršne isprave ujedno ne znači da zadužnica stječe i svojstvo presudene stvari.¹⁰⁶ To zbog toga što zadužnica nije sudska odluka niti se vodila parnica o određenom predmetu spora i postavljenom zahtjevu. Kod zadužnice se radi o tome da je ona po učincima samo izjednačena s pravomoćnom sudskom odlukom, ali se ne radi o pretpostavkama iz čl. 333. st. 2. ZPP-a.

7. ZAHTJEV ZA POVROT ZADUŽNICE

Nakon što vjerovnik (ovrhovoditelj) zatraži izravnu naplatu temeljem zadužnice ili bjanko zadužnice i u tu svrhu zadužnicu uza zahtjev dostavi Agenciji, vjerovnik može zahtijevati da mu Agencija vrati zadužnicu u slučaju da njegova tražbina nije u cijelosti namirena.¹⁰⁷ Ako je cjelokupna tražbina vjerovnika namirena, Agencija će o tome obavijestiti dužnika ili jamca platca i na njegov zahtjev mu predati zadužnicu.¹⁰⁸ Iz navedenih odredbi OZ/12. proizlazi da dužnik ima ovlast od Agencije tražiti povrat zadužnice jedino kad je tražbina iz zadužnice u cijelosti naplaćena, a u protivnom je jedino vjerovnik taj koji može zatražiti povrat zadužnice. Ako nije izvršena naplata po zadužnici ili je djelomično izvršena, a vjerovnik ne zatraži povrat zadužnice, Agencija je dužna zadužnicu i dalje voditi u Očevidniku redosljeda osnova za plaćanje. Stoga proizlazi da dužnik ne bi mogao zatražiti od Agencije povrat zadužnice u slučaju da tražbina iz zadužnice nije naplaćena temeljem zahtjeva za

98 Prema odredbi čl. 241. ZOO-a zastara se prekida podnošenjem tužbe i svakom drugom vjerovnikovom radnjom poduzetom protiv dužnika pred sudom ili drugim nadležnim tijelom radi utvrđivanja, osiguranja ili ostvarenja tražbine.

99 V. odluku VSRH broj Rev-946/08-2 od 27. listopada 2010.

100 V. čl. 187. st. 2. Zakona o parničnom postupku („Narodne novine“, broj 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08 57/11, 148/11, 25/13 i 89/14 – dalje ZPP).

101 V. čl. 10. ZPP-a.

102 V. odluke VSRH broj Revt-184/14-2 od 14. travnja 2015. i broj Revt-288/15-2 od 18. listopada 2016.

103 Tako i Vučković, M.; Zaduznica i pravni interes u parničnom postupku, Hrvatska pravna revija broj 9, Inženjerski biro, Zagreb, 2015., str. 69.

104 V. čl. 288. st. 2. ZPP-a kojom odredbom se predviđa da je sud dužan odbaciti tužbu ako utvrdi da ne postoji pravni interes za podnošenje tužbe na utvrđenje, ali je u teoriji i sudskoj praksi domašaj ove odredbe proširen na sve vrste tužbi.

105 V. čl. 333. st. 2. ZPP-a.

106 Tako i Uzelac i Brozović, op. cit. str.62. V. odluku VSRH-a broj Revt-167/07-2 od 15. travnja 2008. Na sjednici gradanskog odjela VSRH-a, održanoj 7. studenog 2016., također je zauzeto pravno shvaćanje da zaduznica nema značenje pravomoćno presudene stvari.

107 V. čl. 214. st. 6. i čl. 215. st. 3. OZ/12. Agencija će u tom slučaju naznačiti na zaduznici iznos kamate, troškova i glavnice koji je naplaćen.

108 *Ibid.*

izravnu naplatu, ali je dužnik ispunio svoju obvezu iz osnovnoga pravnog posla u svrhu koje obveze je zadužnica izdana kao sredstvo osiguranja.

U slučaju kada je dužnik podmirio svoju obvezu iz osnovnoga pravnog posla vjerovniku, a zadužnica se i dalje nalazi u posjedu vjerovnika, nije sporno da dužnik može tražiti da mu vjerovnik dobrovoljno vrati zadužnicu ili u suprotnom takav zahtjev može ostvarivati sudskim putem.¹⁰⁹ Međutim, postavlja se pitanje može li dužnik osnovano od vjerovnika sudskim putem tražiti predaju u posjed zadužnice koja je predana Agenciji uza zahtjev za izravnu naplatu, a dužnik je dobrovoljno ispunio svoju obvezu iz osnovnoga pravnog posla te još uvijek nije došlo do naplate i temeljem zadužnice. U jednoj odluci VSRH-a zauzeto je pravno shvaćanje da u takvoj situaciji vjerovnik nije pasivno legitimiran za povrat zadužnice jer je ne drži u svom posjedu.¹¹⁰

Smatram da je takvo pravno stajalište pogrešno jer Agencija bi bila zapravo samo pomoćnik u posjedovanju jer se pokorava nalogima vjerovnika i izvršava isključivo njegovu faktičku vlast u odnosu na zadužnicu.¹¹¹ Neprihvatljivo je da dužnik mora čekati dvostruku naplatu iste tražbine kako bi nakon toga od vjerovnika potraživao stečeno bez osnove temeljem dvostruke naplate duga, te da nema u takvoj situaciji mogućnost ostvarenja povrata zadužnice niti od vjerovnika niti od Agencije. Stoga bi dužnik mogao uvijek tražiti povrat zadužnice od vjerovnika kad je podmirio tražbinu iz osnovnoga pravnog posla i to bez obzira nalazi li se zadužnica u posjedu vjerovnika ili ju je on predao uza zahtjev za naplatu Agenciji.

8. PROVEDBA OVRHE TEMELJEM ZADUŽNICE KAO OVRŠNE ISPRAVE

Zadužnica ima učinak rješenja o ovrsci, ali istodobno i ovršne isprave.¹¹² To znači da vjerovnik i ovrhovoditelj može tražiti izravnu naplatu tražbine temeljem zadužnice kao rješenja o ovrsci prijenosom

novčanih sredstava koje dužnik i ovršenik ima kod banaka na ovrhovoditeljev račun i gdje će Agencija postupati dalje kao u povodu rješenja o ovrsci koje je dostavio sud.¹¹³ Nije dopušteno podnositi prijedlog za ovrhu sudu radi ovrhe na novčanim sredstvima na računu temeljem zadužnice i drugih isprava iz čl. 209. st. 1. OZ/12.¹¹⁴ na temelju kojih se može od Agencije zatražiti izravna naplata, osim ako se na temelju tih isprava nije mogla provesti naplata putem Agencije, o čemu ona izdaje potvrdu.¹¹⁵ Međutim, vjerovnik i imatelj zadužnice može tražiti ovrhu protiv dužnika ili jamaca plateca na drugim predmetima ovrhe i gdje zadužnica ima pravni učinak ovršne isprave.¹¹⁶

U sudskoj praksi postavilo se pitanje može li imatelj zadužnice kao ovrhovoditelj temeljem obične zadužnice ili bjanko zadužnice tražiti ovrhu na drugom sredstvu i predmetu ovrhe radi naplate tražbine iz zadužnice, a da prije toga nije pokušao naplatu na računima kod banaka kako je to određeno u samoj zadužnici. Odgovor na to pitanje je potvrđan jer ovrhovoditelj ima zadužnicu koja ima potpuno ravnopravno svojstvo ovršne isprave kao i rješenja o ovrsci, pa ovrhovoditelj može tražiti ovrhu na drugim predmetima ovrhe različitim od onih u zadužnici, i za određivanje i dopustivost ovrhe nije odlučno da je vjerovnik bez uspjeha prije toga pokušao ovrhu na tražbini po računu.¹¹⁷ Također, treba napomenuti da se ne može se podnositi prijedlog za ovrhu na temelju zadužnice kao vjerodostojne isprave jer je već sama zadužnica ovršna isprava, a osim toga niti OZ/12. ne navodi zadužnicu kao jednu od vjerodostojnih isprava.¹¹⁸

Sljedeća dvojba koja se pojavila u sudskoj praksi u svezi provedbe ovrhe temeljem zadužnice kao ovršne isprave odnosila se na to treba li uz prijedlog za ovrhu priložiti izvornik zadužnice ili se uz prijedlog za ovrhu može priložiti i ovjerena preslika zadužnice. Prema odredbi čl. 36. st. 1. OZ/12. određeno je da ako se prijedlog za ovrhu podnosi sudu koji o tražbini nije odlučivao u prvom stupnju, da se uz prijedlog podnosi ovršna isprava ili vjerodostojna isprava u izvorniku ili ovjerenom prije-

109 Dužnik (tužitelj) treba dokazati da je u cijelosti dobrovoljno ispunio svoju obvezu i da vjerovnik (tuženik) drži i dalje u svom posjedu zadužnicu temeljem koje nije izvršena naplata tražbine.

110 V. odluku VSRH-a broj Revt-128/07-2 od 5. prosinca 2007. U toj odluci se navodi: „Međutim, s obzirom da se zadužnice ne nalaze kod tuženika, jer je tuženik iste predao na banku, to je postavljeni tužbeni zahtjev prema tuženiku usmjeren na predaju zadužnice neosnovan, jer se zadužnica ne nalazi u posjedu tuženika. Ukoliko bi tuženik temeljem zadužnica koje je dostavio banki naplatio nešto što ga ne pripada, tužitelja bi u tom slučaju pripadalo pravo da u posebnom postupku prema tuženiku postavi zahtjev usmjeren na isplatu određenog iznosa temeljem stjecanja bez osnove.“

111 V. čl. 12. st. 1. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima („Narodne novine“, broj 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14. – dalje ZV). Tako i Giunio, M. A.; Je li banka/FINA posjednik zadužnice?, Pravo u gospodarstvu, godište 50, svezak 3., Zagreb, 2011, str. 597.

112 V. čl. 214. st. 1. i 7. te čl. 215. st. 1. i 3. OZ/12.

113 V. čl. 209. OZ/12.

114 Te druge isprave osim zadužnice su: ovršna odluka domaćeg suda ili upravnog tijela koja ima potvrdu ovršnosti, ovršna nagodba sklopljena pred domaćim sudom ili upravnim tijelom, ovršna nagodba postignuta u postupku mirnog rješenja spora temeljem čl. 186.a ZPP-a, nalog za plaćanje Hrvatske radiotelevizije s potvrdom ovršnosti, europski ovršni naslov, europski platni nalog, a koji glase na ispunjenje određene novčane tražbine ili obračun poslodavca o neisplati dospelog iznosa plaće, naknade plaće ili otpremnine.

115 V. čl. 211. OZ/12.

116 Npr. na pokretninama ili nekretninama dužnika.

117 V. odluke VSRH-a broj Rev-1858/12-3 od 29. travnja 2015., broj Rev-2466/12-2 od 19. prosinca 2012., broj Rev-1811/12-3 od 25. studenog 2015. i broj Rev-1877/14-3 od 24. veljače 2015.

118 V. čl. 31. OZ/12 te odluku VSRH-a broj Revt-190/14-2 od 3. rujna 2014.

pisu, a na kojoj je stavljena potvrda o ovršnosti.¹¹⁹ S obzirom na to da je zadužnica privatna isprava koju je potvrdio javni bilježnik, potpuno je razvidno da se radi o tražbini o kojoj nije odlučivao sud u prvom stupnju, pa bi trebalo primijeniti odredbu čl. 36. st. 1. OZ-a. Takvo pravno shvaćanje zauzeto je i u recentnoj praksi VSRH-a,¹²⁰ odnosno da se uz prijedlog za ovrhu temeljem zadužnice kao ovršne isprave ista može priložiti u izvorniku ili ovjerenom prijepisu (preslici). Međutim, postoje i vrlo jaki argumenti u prilog pravnog stajališta da zadužnica u pravnom prometu može cirkulirati samo u izvorniku. Prema odredbi čl. 214. st. 1. i čl. 215. st. 1. OZ/12. zadužnica i bjanko zadužnica su isprave koje se izdaju samo u jednom primjerku, a prema odredbi čl. 214. st. 3. i čl. 215. st. 2. OZ/12. kada se zadužnica dostavlja Agenciji uza zahtjev za izravnu naplatu dostavlja se u izvorniku. Stoga bi se također moglo zaključiti da bez obzira na vrstu postupka u kojem ovrhovoditelj prisilnim putem ostvaruje svoju tražbinu, a pri tome se misli na postupak zapljene računa na temelju zadužnice koja ima učinak rješenja o ovrsi ili sudski postupak na drugim predmetima ovrhe na temelju zadužnice koja ima svojstvo ovršne isprave, zadužnica i bjanko zadužnica, kao posebno sredstvo osiguranja tražbine, mora biti dostavljena u izvorniku, a ne u ovjerenom prijepisu. Smatram da je ovo drugo stajalište prihvatljivije s obzirom na pravnu narav zadužnice i njezina obilježja, a na taj način bi se spriječile i moguće zlouporabe zadužnice u smislu vođenja većeg broja ovršnih postupaka temeljem ovjerene preslike zadužnice.

9. ZAKLJUČAK

Zadužnica je formalni i jednostrani privatnopravni akt koji služi kao instrument osiguranja tražbina s javnopravnim učincima rješenja o ovrsi i ovršne isprave. Zaduznica je također samostalni pravni posao koji je uvijek vezan uz obvezu iz glavnoga

ugovornog odnosa, a obična zaduznica od trenutka njezina izdavanja ima sva obilježja vrijednosnog papira, dok bjanko zaduznica stječe to svojstvo nakon što se upiše iznos tražbine i ime vjerovnika. Stoga je značajka obveze iz zaduznice njezina apstraktnost, ako dode do prijenosa zaduznice. U hrvatskom pravnom sustavu zaduznica je prisutna više od dvadeset godina te je u pravnoj normativi do danas bilo sedam manjih ili većih promjena i dopuna pravne regulative toga pravnog instituta ovršnog prava. Tijekom cijelog tog razdoblja pa do danas zaduznica je u cijelosti istisnula ostala sredstva osiguranja tražbina te se svakodnevno primjenjuje u pravnom prometu kod zasnivanja obveznopravnih odnosa čiji je predmet novčana obveza.

Iako su promjenama pravne regulative u svezi zaduznice uklonjene neke dvojbe u svezi pravnih učinaka zaduznice, kao što je primjerice pitanje zastare prava iz zaduznice, i dalje je prisutna apsolutna podnormiranost toga pravnog instituta. Tako je mjenica kao institut osiguranja novčane tražbine regulirana posebnim zakonom koji sadrži više od stotinu odredbi dok se na zaduznicu odnosi nekoliko odredbi ovršnog zakona. Sudska praksa je ograničeno i više ili manje uspješno intervenirala u svojim odlukama na prisutne dvojbe u praksi koje se odnose na izdavanje, pravne učinke i prestanak prava iz zaduznice, a u okviru iniciranih sporova pred sudom. Tako je sudska praksa jasno zauzela pravno stajalište da ne postoji pravni interes imatelja zaduznice za vođenje parnice radi ostvarenja tražbine, ali da zaduznica ujedno nema učinke presudene stvari. Također iz prakse sudova, posebno najvišeg tijela sudbene vlasti, proizlazi da imatelj zaduznice po svom izboru može izabrati hoće li temeljem zaduznice zahtijevati izravnu naplatu putem Agencije i koristiti zaduznicu kao rješenje o ovrsi ili će svoje pravo iz zaduznice ostvarivati provođenjem ovrhe putem suda na drugim predmetima ovrhe i koristiti zaduznicu kao ovršnu ispravu i koju može uz prijedlog dostaviti i u ovjerenom prijepisu.

Može se zaključiti da je promjenom pravne normative te sudskom praksom u velikoj mjeri došlo do uklanjanja dvojbi u svezi primjene zaduznice u pravnom prometu, ali je i dalje prisutna podnormiranost tog instituta te mogućnost zlouporabe zaduznice. Smatram da bi u odnosu na dospijeće zaduznice i mogućnost naplate tražbine temeljem zaduznice prije dospijeća glavne obveze ili nakon što je dužnik ispunio obvezu iz glavnoga pravnog posla, se moglo razmisliti o promjeni obveznog sadržaja zaduznice tako da se dospijeće tražbine iz zaduznice regulira sukladno kao kod mjenice. Nadalje, smatram da također postoje opravdani argumenti za promjenu sudske prakse da se za-

119 Ista odredba bila je i u čl. 33. st. 1. OZ/96.

120 V. odluku VSRH-a broj Rev-2183/13-2 od 13. travnja 2016. U odluci se navodi: „Dakle, kada ovrhovoditelj podnosi prijedlog za ovrhu na temelju ovršne isprave-zadužnice, on je dužan postupiti u skladu s čl. 33. i 35. OZ/96, ali niti više niti manje nego što je određeno tom odredbom. Stoga, u prijedlogu za ovrhu ovrhovoditelj mora između ostalog priložiti i ovršnu ispravu u izvorniku ili ovjerenom prijepisu ako se prijedlog za ovrhu podnosi sudu koji o tražbini nije odlučivao u prvom stupnju što se mora primijeniti i u ovom slučaju jer je zaduznica ovršna isprava koja nije nastala kod suda pred koji se traži ovrha. Zato se prema ocjeni ovog suda, bez obzira o kojoj se ovršnoj ispravi radi, ona može uz prijedlog za ovrhu podnijeti u izvorniku (koji je uvijek samo jedan bez obzira o kojoj se ovršnoj ispravi radi, pa u tome zaduznica nije iznimka) ili ovjerenom prijepisu pa i kada je riječ o zaduznici kao ovršnoj ispravi u smislu odredbe čl. 183. st. 7. OZ/96.“. Međutim, prije ove odluke praksa VSRH-a zauzimala je drugačije pravno stajalište, odnosno da se uz prijedlog za ovrhu temeljem zaduznice kao ovršne isprave mora uvijek priložiti zaduznica u izvorniku (v. odluku VSRH-a broj Rev- 2425/13-2 od 13. listopada 2015.).

dužnica u ovršnom postupku može koristiti isključivo u izvorniku, kao i kod izravne naplate, a također da je vjerovnik uvijek pasivno legitimiran za povrat zadužnice nakon dobrovoljnog ispunjenja obveze, iako se zadužnica nalazi kod Agencije.

PROMISSORY NOTE IN THE CROATIAN LEGAL SYSTEM AND JUDICIAL PRACTICE

Summary

The promissory note was introduced into the Croatian legal system in 1996. Although not under the same name, it entailed all the essential properties of this means of insurance. During the last twenty years, a series of minor and greater amendments to the provisions that set up issuing, properties and legal effects of promissory notes took place. Despite all the above mentioned, this institute of enforcement law remains under-regulated to this day and the practice is continuously burdened with doubts about proceeding with promissory notes from the moment they are issued until the ensured claims are enforced or their cessation.

The main objective of this article is to demonstrate the problems and doubts regarding proceeding with promissory notes from the moment they are issued until the ensured claim is collected or cessation of the claim, simultaneously suggesting solutions in the field of legal regulation and judicial practice.

For example, these doubts include the maturity of the claim ensured by the promissory note, its limitation, legal interest for civil litigation, returning of the promissory note after the collection of claims, the question whether the promissory note produces double jeopardy effects, the possibility to seek direct enforcement prior to requesting enforcement from the Financial Agency, the necessity to enclose an original, or a copy of the promissory note when claiming rights based on the promissory note as a writ of execution, etc.

As an introduction, this article describes the general notion and legal properties of the promissory note, as well as a historic overview of the legal provisions concerning the promissory note. Hereafter this article analyses arguable questions detected in practice in parallel with an overview of legal positions adopted by the courts, especially the Supreme Court of the Republic of Croatia, as the highest judicial authority.

Key words: promissory note, blank promissory note, writ of execution, enforcement order, limitation, maturity of claims, double jeopardy, legal interest

Mira Grbac, mag. iur. univ. spec. polit. *

Ante Grbac, mag. iur. univ. spec. polit. **

Javni bilježnik i elektroničko osnivanje društava s ograničenom odgovornošću

UDK 347.961.6:004.738.5

347.724:004.738.5

Prethodno priopćenje

Primljeno (Received): 7. 8. 2017.

Prihvaćeno (Accepted): 25. 09. 2017.

Javnobilježnička nadležnost u osnivanju društava s ograničenom odgovornošću je iznimno bitna u današnjoj sveprisutnoj progresiji digitalnog razvoja društva koje je s jedne strane pozitivna posljedica modernog vremena, dok istodobno krije mnoge negativnosti napretka informacijsko-komunikacijskih tehnologija. Svrha spomenute javnobilježničke funkcije je zaštita pravne sigurnosti svih subjekata u registarskim postupcima te ujedno i sigurnosti elektroničkoga pravnog prometa. Stupanjem na snagu Zakona o osnivanju trgovačkih društava na daljinu u naš bi se pravni sustav uveo model neposredne elektroničke registracije društava s ograničenom odgovornošću putem elektroničke platforme i potpunog online pristupa. Predmnijeva se da iz tog modela osnivanja lako mogu proizaći razni oblici negativnih posljedica, od nezakonite uporabe osobnih podataka i krađa identiteta pa sve do pranja novca, pojave financijskog terorizma i time ugroze nacionalne sigurnosti.

Ključne riječi: javni bilježnik, elektroničko osnivanje, pravna sigurnost, krađa identiteta, pranje novca, financijski terorizam, nacionalna sigurnost Republike Hrvatske

Mira Grbac

Ante Grbac

I. UVOD

Cilj ovog rada je analiza problematike iz područja sigurnosti, zaštite identiteta i ostalih aspekata povezanih s uvođenjem modela neposrednoga elektroničkog osnivanja društava s ograničenom odgovornošću. U njemu se uspoređuju modeli elektroničkog osnivanja trgovačkih društava uz sudjelovanje javnih bilježnika (posredna elektronička registracija) te neposredne elektroničke registracije gdje nije potrebno fizičko sudjelovanje osobe kao kontrolora vjerodostojnosti i ispravnosti tog postupka, već se putem određenih aplikativnih rješenja digitalno konstruira cjelokupni proces osnivanja. Okosnica razmatranja počiva na pretpostavci da su rizici koji proizlaze iz neposredne

elektroničke registracije znatno veći od mogućih pozitivnih značajki takve vrste osnivanja. Nadalje, ovaj rad će se s gledišta očuvanja identiteta i osiguranja istih od krađe i s aspekata financijskog terorizma kao sigurnosne ugroze baviti uvođenjem u pravni poredak Republike Hrvatske neposredne elektroničke registracije po predloženom Zakonu o osnivanju trgovačkih društava na daljinu koji se trenutno nalazi u stadiju provedene javne rasprave sa zainteresiranom javnošću.¹ Postavlja se pitanje

1 U smislu značenja pojedinih izraza iz članka 2. Prijedloga zakona o osnivanju trgovačkih društava na daljinu osnivanje trgovačkog društva na daljinu je postupak u kojemu osnivači i druge osobe koje sudjeluju u postupku osnivanja uređuju međusobne odnose te određuju ustroj i osnivaju trgovačko društvo, bez potrebe njihove fizičke prisutnosti kod usvajanja i potpisivanja općeg akta i podnošenja prijave registarskom sudu, koji se postupak u cijelosti provodi elektroničkim putem korištenjem propisanih elektroničkih obrazaca i prema utvrđenom redosljedu postupanja, a koji obuhvaća i postupak upisa osnivanja u sudski registar. Podatak dostupan na stranici <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=5126> (14.09.2017.)

* Adresa autora (Author's adress): Mira Grbac, mag. iur. univ. spec. polit., javni bilježnik, Vodice, Obala J. I. Cote 27, mira.grbac@gmail.com

** Ante Grbac, mag. iur. univ. spec. polit., odvjetnički vježbenik u Zajedničkom odvjetničkom uredu Marije i Vladimira Burića, pisarnica Vodice, ante.grbac@gmail.com

otvara li takav način osnivanja prostor mogućim elektroničkim krađama od kojih su najčešće krađe identiteta. Naime, poznato je da su države u kojima je znatno olakšan ulazak u financijske tokove te u kojima ne postoji stroga formalna provjera identiteta osnivača trgovačkih društava, mamac za mnoge negativne pojavnosti koje se kreću od širenja sive ekonomije, pranja novca pa sve do financijskog terorizma.

O razmjerima izuzetno negativnih posljedica izuzimanja javnih bilježnika u radnjama i postupcima povezanim s trgovačkim društvima, svjedoči i nedavan velik porast krađa identiteta u trgovačkim društvima i pranja novca koji se dogodio na području Bugarske, nakon što se uveo isključivi elektronički pravni promet i registracija. Suprotno tome, značenje sudjelovanja javnih bilježnika u postupcima osnivanja trgovačkih društava u državama germanskoga pravnoga kruga (Austrija i Njemačka) je od iznimne je važnosti pa te zemlje nisu uvele neposrednu elektroničku registraciju. Provedeni rezultati istraživanja nisu uspjeli detektirati sudsku praksu iz područja rizika koje nosi neposredna elektronička registracija pa bi takva analiza mogla u budućnosti predstavljati polazišnu osnovu za novo istraživanje. S druge strane, može se konstatirati kako nepostojanje sudske prakse predstavlja ujedno i potencijalno ograničenje modela neposredne elektroničke registracije. Stoga se u ovome radu analiziraju hipotetske ugroze koje bi mogle nastati uvođenjem neposredne elektroničke registracije.

Također, analizira se predloženi Zakon o osnivanju trgovačkih društava na daljinu koji se uspoređuje s postojećim modelom posrednoga elektroničkog osnivanja. Smatra se da bi u normiranim alternativnim sustavima elektroničkog osnivanja uvijek trebalo dati prednost recentnom modelu javnobilježničke nadležnosti u registarskim postupcima. Predlažu se rješenja po kojima bi se postupak posredne elektroničke registracije provodio brzo i učinkovito kao i do sada, ali s parametrima većeg nadzora. U svim slučajevima legitimnog osnivanja društava ta procedura bi trebala biti pojednostavljena i usmjerena na principu javnog bilježništva kao jedinstvenoga provedbenog tijela, dok bi se u slučajevima postojanja sumnje ona podizala na višu kontrolnu razinu. Uloga javnih bilježnika u osnivanju trgovačkih društava elektroničkim putem uz autentifikaciju istovjetnosti potpisnika, jamstvo vjerodostojnosti osnivačkih akata i pravnu pomoć je neizostavna jer bi kod neposredne elektroničke registracije cijena otklona štete bila puno veća od uklanjanja njezina uzroka.

II. SUDJELOVANJE JAVNIH BILJEŽNIKA U OSNIVANJU TRGOVAČKIH DRUŠTAVA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Kao neizostavni pravno-sigurnosni aspekt rimskoga pravnog sustava, od samih njegovih začetaka razvijao se latinski notarijat, što ukazuje na činjenicu kako služba javnih bilježnika nije posljedica trenda ili političkih eksperimenata, već je rafinirana, evoluirana i etablirana djelatnost koja jamči pravnu i financijsku sigurnost svim sudionicima postupaka koji se odvijaju pred njima. Put koji javni bilježnik mora proći da bi bio postavljen na tako časnu i odgovornu funkciju zahtijeva višegodišnje odricanje i cjeloživotnu profesionalnu edukaciju te predstavlja eliminacijski i kristalizacijski proces, rezultat kojeg uživaju samo najpošteniji pojedinci.² Od prvog dana nakon osnutka javnobilježničke službe u Republici Hrvatskoj javni bilježnici sudjeluju u postupcima osnivanja trgovačkih društava, bilo putem klasične registracije ili naknadno, uvođenjem elektroničke registracije uz primjenu naprednog elektroničkog potpisa javnog bilježnika i posredstvom usluge e-tvrtka.^{3 4} Elektroničkim putem⁵, uz primjenu naprednog elektroničkog potpisa,⁶ javi bilježnici sami ili u suradnji sa servisom *hitro.hr* te trgovačkim sudovima osnivanju društva s ograničenom odgovornošću (društvo s ograničenom odgovornošću⁷ i jednostavno društvo s ograničenom

2 Tako Dika kaže da bi se moglo štoviše reći da je država višestruko profitirala osnivanjem javnobilježničke službe. Osim što je ostvarena znatno viša razina pravne sigurnosti općenito u obavljanju poslova koji su do osnivanja službe obavljala razna državna tijela, odnosno što je uopće omogućeno da javni bilježnici preuzmu obavljanje niza novih poslova koje bi bez njih bilo teško uspješno obavljati, posebno u sferi uređenja odnosa vjerovnika i dužnika i statusnog segmenta djelovanja trgovačkih društava, država je obavljanje čitavog niza pravnih poslova koje je prije morala sama organizirati i financirati prepustila službi koja sama snosi rizik svoje djelatnosti. Država je pored toga dobila i značajan broj urednih poreznih obveznika, koji su uz to zaposlili i odgovarajući broj osoba koje bi inače uglavnom radile u nekoj od javnih službi koje bi morala sama financirati. Dika M. "Izvanparnična i koncilijajska funkcija javnih bilježnika- de lege lata i de lege ferenda", Zbornik PFZ, 59, (6) 1153-1177 (2009), str. 1156.

3 Vidi Zakon o trgovačkim društvima (NN 111/93, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13 i 110/15), članak 387.

4 Elektronička registracija trgovačkih društava započela je krajem 2008. g. na području Trgovačkog suda u Varaždinu te se postupno tijekom 2009. g. širila i na područja ostalih trgovačkih sudova.

5 Više o tome vidi u Maganić, A. «Javni bilježnik u elektroničkom pravnom prometu», Zbornik PFZ, 63, (2) 383-431 (2013).

6 Više o tome vidi u Katulić, T. «Razvoj pravne regulacije elektroničkog potpisa, elektroničkog certifikata i elektroničke isprave u hrvatskom i poredbenom pravu», Zbornik PFZ, 61, (4), 1339-1378, 2011.

7 Vidi više u Zakon o trgovačkim društvima (NN 111/93, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13 i 110/15,) članak 385.

odgovornošću⁸) u vrlo kratkim rokovima od svega jednog dana.⁹ U tom su postupku javni bilježnici nastupaju kao višestruki jamci sigurnosti pravnog poretka i općenito nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske.

Postojeći sustav je ekstremno učinkovit, brz, ekonomičan, ažuran i njime se osigurava visoka razina pravne sigurnosti u području elektroničke registracije te se postavlja pitanje o tome zašto bi se ugrožavala tako dobra rješenja radi eksperimentalnih inovacija koje posebno nisu sigurnosno prihvatljive u tranzicijskim državama. *Zimmerman i Schmitz-Vornmoor* (2009) ističu kako je za javnobilježnički poziv bitno je da se njegova djelatnost prevede u elektronički svijet, a da se istodobno naglasi vrijednost javnobilježničkog postupka sastavljanja javne isprave, koji pretpostavlja osobnu nadležnost javnog bilježnika.¹⁰ Ujedno smatraju da nije svaki posao pogodan za sklapanje klikom miša, makar se to povremeno tvrdi.¹¹ Suprotno tome, *Jakšić i Petrović* (2016) navode da takvo osnivanje valja omogućiti popunjavanjem jednostavnih i unaprijed pripremljenih obrazaca, a verifikaciju istinitosti i točnosti podataka učiniti na druge načine bez upotrebe usluga javnog bilježnika.¹² Prema recentnoj proceduri, da bi društvo na području Republike Hrvatske bilo osnovano, potrebno je proći određene sigurnosne punktove koji se javljaju u vidu provjere identiteta osnivača te provedbe mjera i radnji osnovanih u svrhu otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma, ako su ispunjene pretpostavke iz članka 9. Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (NN 87/08,25/12, dalje: ZSPNFT).¹³ Osim toga, osnivački akt trgovačkog društva sastavlja se u formi javne isprave (javnobilježničkog akta ili javnobilježnički potvrđene privatne isprave), što znači da njene odredbe imaju sadržajnu dokaznu snagu. Prijavi za osnivanje novog subjekta upisa, osnivači su dužni priložiti i izjavu iz članka 40.a Zakona o sudskom registru (NN 148/13, dalje: ZSR) kojom oni, pod prijetnjom davanja lažnog iskaza, jamče da nemaju nepodmirenih dugovanja na osnovi poreza te doprinosa za mirovinsko, odnosno zdravstveno osiguranje kao ni dugovanja za neto

plaće radnicima.¹⁴ Javni bilježnik, ovjeravajući potpis davatelja te izjave ujedno utvrđuje istovjetnost potpisnika, što neće biti moguće primjenom neposredne elektroničke registracije. Dakle, postojeća razina kontrole u osnivanju trgovačkih društava neminovno će se pogoršati u slučajevima isključivo *online* osnivanja.

III. KOMPARATIVNI PRIKAZ POSTUPAKA OSNIVANJA U DRUGIM DRŽAVAMA

Osnivanje društava s ograničenom odgovornošću u Austriji uređeno je Zakonom iz 1906. g. - *GmbHG - Gesetz vom 6. März 1906, über Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz - GmbHG)StF: RGBI. Nr. 58/1906*, a odvija se uz neizostavno sudjelovanje javnih bilježnika kao sastavljača isprava i jamaca istovjetnosti osnivača.¹⁵ Ako se pri osnivanju žele dobiti određene porezne olakšice i oslobodenja od plaćanja državnih pristojbi, potrebno je ishoditi prethodnu potvrdu Austrijske gospodarske komore ili određenih drugih tijela, ovisno o specifičnostima društava koja se osnivaju. Javni bilježnik sastavlja statut (*Gesellschaftsvertrag*) u formi javnobilježničke isprave. Osnivači nakon bilježnika moraju u banku radi uplate temeljnog kapitala, a poslije toga sva se dokumentacija predaje lokalnom trgovačkom sudu radi upisa. Javni bilježnici i odvjetnici dužni su isprave trgovačkom sudu podnositi u elektroničkom obliku, a u slučaju predaje papirnato oblika plaća se veća pristojba.¹⁶ Nakon upisa društva trgovački sud će obavijestiti poreznu upravu koja društvu izdaje porezni i PDV broj u roku od mjesec dana nakon podnošenja zahtjeva. Njemačka je tvorac postojanja društava s ograničenom odgovornošću te je prvi put još 1892. godine ovaj oblik društva normiran zakonom *GmbH-Gesetz (Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung) Gesetz vom 20.04.1892.* koji je posljednji put izmijenjen 17.07.2017. godine. Danas se u Njemačkoj sudski registar vodi isključivo u elektroničkom obliku uz sudjelovanje javnih bilježnika koji svu dokumentaciju dostavljaju sudu na elektroničkim obrascima.¹⁷ Razlika između Austrije i Njemačke je u načinu podnošenja prijave i ispra-

8 Ibid. članak 387 st.2.

9 Vidi Zakon o sudskom registru (NN 1/95, 57/96, 1/98, 30/99, 45/99, 54/05, 40/07, 91/10, 90/11, 148/13, 93/14 i 110/15), članak 5 i članak 39 (NN 148/13)

10 Zimmerman s., Schmitz - Vornmoor A. «Javnobilježnička služba u Europskoj uniji, Zbornik PFZ, 59, (6) 1217- 1250 (2009), str.1239

11 Ibid.

12 Jakšić T., Petrović, S. «Mogući pravci izmjena i dopuna hrvatskoga prava društava», Zbornik pravnog fakulteta sveučilišta u Rijeci (1991) v. 37. br.3. 1101-1148, (2016), str 1113.

13 Vidi u Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (NN 87/08,25/12), obveza primjene mjera dubinske analize stranke, članak 9.

14 Vidi u Zakon o sudskom registru, članak 40.a (NN 148/13)

15 GmbHG - Gesetz vom 6. März 1906, über Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz - GmbHG)StF: RGBI. Nr. 58/1906, na stranici <https://www.jusline.at/gesetz/gmbhg> (14.09.2017.)

16 <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/austria/starting-a-business> (6. 9. 2017.)

17 GmbH-Gesetz (Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung) Gesetz vom 20.04.1892. (RGBI. I S. 477) zuletzt geändert durch Gesetz vom 17.07.2017 (BGBl. I S. 2446) m.W.v. 22.07.2017, na stranici <https://dejure.org/gesetze/GmbHG> (14.09.2017.)

va te u rokovima. U potonjem slučaju postupak se odvija isključivo elektroničkim putem, a rokovi su određeni na svega nekoliko dana.¹⁸ Nasuprot pravno-sigurnom germanskom modelu, u Bugarskoj su se radi uvođenja neposredne elektroničke registracije dogadale brojne krađe trgovačkih društava tako da su se elektroničkim putem mijenjali članovi društava i članovi uprave, a sve radi podizanja kredita i preuzimanja drugih obveza u ime ukradenih društava. Kao posljedica toga nastali su ogromni dugovi što je pogubno utjecalo na ekonomsku stabilnost države. Nakon što se elektronički sustav uspostavljen u Bugarskoj pretvorio u ilegalni lanac, ostavivši time posljedice na pravosudni sustav te na gospodarsku i pravno-sigurnosnu sliku države, Bugarska vlada je na sjednici 8. lipnja 2016. odlučila ponovo odrediti nadležnost javnih bilježnika kod takvih postupaka i to ne kao ovjerovitelja potpisa stranaka, već kao sastavljača isprava, odnosno potvrđivanja njihova cijelog sadržaja.¹⁹ ²⁰ Radi sprječavanja prijevera donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima koji je objavljen je u Državnom glasniku Bugarske, broj 105 od 30. prosinca 2016. godine i njime su uvedene brojne izmjene i dopune bazirane na većoj pravnoj sigurnosti kod izmjena podataka vezanih uz status trgovačkih društava.²¹ Bugarska javnobilježnička komora kao izvorište problema s trgovačkim društvima navele je slučajeve krivotvorenja koji su se provodili putem lažnih dokumenata i izdanih elektroničkih potpisa kojih je izdano više od 400.000 i od kojih je veliki broj pripadao upravo osobama koje su prodale svoj identitet. Osim toga, u provedenom opsežnom istraživanju utvrđeno je kako osnivači preferiraju osnivanje uz sudjelovanje javnih bilježnika koji ujedno provode autentifikaciju stranaka pa time smanjuju mogućnost elektroničkih krađa.²² Informacija o ukupnom broju elektroničkih krađa u trgovačkim društvima nije dostupna u statističkom obliku. Međutim, iz svega prethodno navedenog se može izvesti zaključak da neposredna elektrifikacija u registarskim postupcima nije dobro zakonsko rješenje. Opredijeljenost za elektronički postupak osnivanja s neizostavnim sudjelovanjem javnih bilježnika ne samo da pridonosi sigurnosti i

povjerenju stranaka koje sudjeluju u postupku, već je jamstvo opće pravne sigurnosti u elektroničkom pravnom prometu. Dokaz takve opredijeljenosti su primjeri država germanskoga pravnog kruga, politički jakih i ekonomski stabilnih država, koje posjeduju napredan sustav osnivanja društava, a ujedno izražavaju skepticizmom spram uvođenja potpune elektroničke registracije. Iste te države nisu podržavale ni prijedlog Direktive o društvu s ograničenom odgovornošću s jednim članom (*Societas unius personae*) COM/2014/0212 final - 2014/0120 (COD), koji je Europska komisija izradila 2014. godine.²³ Specifičnost tog društva je upravo u načinu osnivanja koje bi se obavljalo neposrednom elektroničkom registracijom. Konferencija CNUE (*The Council of the Notariats of the European Union*), održana u Salzburgu 20.-21. travnja 2017. pod nazivom «Digitalizacija u trgovačkom pravu», otvorila je raspravu o prednostima, ali i rizicima potpune elektrifikacije u trgovačkim postupcima. «Digitalizacija u pravu trgovačkih društava na europskoj razini jedan je od prioriteta koje je Junckerova Komisija postavila za 2017.g. Njegov konačni cilj je da se čitavim životnim ciklusom tvrtke upravlja putem interneta. Dokumenti se trebaju podnijeti samo jednom (*once only principle*), svi postupci trebaju biti digitalni kao standard (*digital by default*), a transakcije pravnih osoba preko državnih granica trebaju biti omogućene na mreži».²⁴ U ožujku 2016. g. stručna skupina iz područja trgovačkog prava (*The Informal Company Law Expert Group (ICLEG)*) izradila je po nalogu Europske komisije Izvješće o digitalizaciji u trgovačkom pravu (*Report on digitalisation in company law*).²⁵ Izvješće favorizira uporabu *online* pristupa kod formiranja društava, ali ujedno ostavlja mogućnosti nacionalnim pravima država članica za sudjelovanjem javnih bilježnika u elektroničkoj registraciji.²⁶

IV. KRAĐE IDENTITETA, PRANJE NOVCA, FINANCIJSKI TERORIZAM I NJIHOVA POVEZANOST S NEPOSREDNOM ELEKTRONIČKOM REGISTRACIJOM

Ograničena odgovornost za osobe malicioznih namjera u nezakonitom djelovanju je plodno tlo da se financijski sustav dovede do ruba propasti jer

18 <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/germany/starting-a-business> (6. 9. 2017.)

19 Podaci na stranicama: <http://www.balkaneu.com/bulgaria-proposes-10-years-jail-theft-firms/> (6. 9. 2017.) <http://sofiaglobe.com/2016/06/08/bulgarian-cabinet-approves-bill-aimed-at-curtailling-theft-of-companies/> (6. 9. 2017.)

20 Vidi više u Important amendments on commercial Act, SG 105/2016, promulgated 30/12/2016 dostupno na stranici <https://home.kpmg.com/bg/en/home/insights/2017/01/important-amendments-to-the-commercial-act.html> (15.09.2017.)

21 Podatak dostupan na stranici <http://www.dgkv.com/index.php?p=news&lang=en&id=765> (15.09.2017.)

22 Podatak dostupan na stranici <http://sofiaglobe.com/2016/06/08/bulgarian-cabinet-approves-bill-aimed-at-curtailling-theft-of-companies/> (6. 9. 2017.)

23 Vidi više na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A52014PC0212> (6. 9. 2017.)

24 <https://www.notar.at/de/aktuelles/veranstaltungen/29-europaeische-notarentage/conference-european-civil-law-notaries/> (7. 9. 2017.)

25 The Informal Company Law Expert Group (ICLEG) "Report on digitalisation in company law", march 2016., dostupno na stranici http://ec.europa.eu/justice/civil/files/company-law/icleg-report-on-digitalisation-24-march-2016_en.pdf (15.09.2017.)

26 Ibid. str. 17

društva osnovana s takvim ciljem generatori su nelikvidnosti te tvorci kolapsa financijskih tokova. Zloupotrebna neodgovornosti, odnosno nelegitimne namjere i ciljevi osnivanja tih društava isključuju nepostojanje odgovornosti članova društva za obveze društva i predstavljaju proboj pravne osobnosti.²⁷ Tako Barbić (2010) kaže da isključenje odgovornosti članova omogućuje da se oni utjecajem na vođenje poslova društva koriste društvom kao paravanom za postizanje svojih posebnih ciljeva odvojenih od ciljeva društva i tako iskoriste društvo u prijevarne svrhe.²⁸

Slučajevi nezakonitih osnivanja društava s ograničenom odgovornošću, uz nepostojanje striktno provjere osnivača i kontrole njihove stvarne namjere te pozadine osnivanja, mogu samo progresivno rasti s pojavom isključivoga elektroničkog osnivanja. U narednim podnaslovima definiraju se pojmovi «krađa identiteta», «pranje novca» i «financijski terorizam» te se primjena istoimenih nelegalnih aktivnosti dovodi u vezu s neposrednom elektroničkom registracijom društava s ograničenom odgovornošću.

1. KRAĐE IDENTITETA

Agencija za zaštitu osobnih podataka je krađu identiteta (*Identity theft*)²⁹ definirala kao radnju kojom netko koristi (prikuplja obrađuje) tuđe osobne podatke (fizičkih osoba) protivno zakonu. Hrvatski Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12, 56/15 i 61/15, dalje u tekstu: KZ) u članku 146. (NN 56/15) normira kazneno djelo nedozvoljene uporabe osobnih podataka za koje je predviđena kazna zatvora do godinu dana za osnovni oblik, dok ostali stavci istog članka normiraju kvalificirane oblike tog djela s maksimalnom kaznom do 5 godina zatvora. Međutim, iz odredbi članka 146. KZ-a, razvidno je da isti obuhvaća samo određene oblike nedozvoljene uporabe osobnih podataka. S obzirom na to u današnje digitalno doba postoje razne vrste elektroničkih krađa i široka mogućnost zloupotrebna osobnih podataka bilo bi svrsishodno normirati proširene oblike ovog kaznenog djela te ih strože penalizirati. Počinitelj koji bi ukrao nečiji identitet s ciljem počinjenja prijevarne radi stjecanja protupravne imovinske koristi trebao bi biti izdvojen u posebnu kategoriju. Američki “*The Identity Theft and Assumption Deterrence Act*” *Public law 105–318—OCT. 30* iz 1998. godine³⁰ za krađu identiteta predviđa kazne do 3 godine zatvora odnosno,

ako je šteta veća od iznosa od 1.000,00 dolara u periodu od godinu dana za počinitelja je propisana kazna do 15 godina. U slučaju da je ranije spomenuto djelo povezano s trgovinom drogom ili nasilnim kaznenim djelom kazna zatvora može biti do 20 godina, dok za krađu identiteta povezanu s međunarodnim terorizmom predviđa 25 godina zatvora.³¹ Ujedno, predmetni zakon vrlo opsežno normira razne oblike kaznenog djela krađe identiteta. Stav je Američke federalne agencije da su krađe identiteta vrlo jak alat anonimnosti za kriminalce i teroriste te opasnost za nacionalnu sigurnost i privatne građane.³² Potrebno je napomenuti kako krađe identiteta u trgovačkim društvima na svjetskoj razini karakterizira zakonska nenormiranost, dijelom jer se radi o novoj pojavi kao posljedici razvoja informacijsko-komunikacijskih tehnologija, a dijelom iz jednostavnog razloga što još dosta država ima u praksi vrlo funkcionalni sustav provjere identiteta prilikom osnivanja i obavljanja drugih radnji iz domene trgovačkih društava, najčešće putem javnih bilježnika.

2. PRANJE NOVCA

Fiktivna trgovačka društva (*shell company, paper company*) karakteristična su za države gdje ne postoji dosljedni nadzor osnivanja društava i njihovih osnivača. Ovakva su društva pogodna za sve oni koji nastoje novac bez poznatog porijekla pretvoriti u legalni novac. Pojam pranja novca (*money laundering*) podrazumijeva izvršavanje radnji kojima se prikriva pravi izvor novca ili druge imovine za koju postoji sumnja da je pribavljena na nezakonit način u zemlji ili inozemstvu, uključujući: (1) zamjenu ili bilo kakav drugi prijenos novca ili druge takve imovine, (2) prikrivanje prave prirode, izvora, lokacije, raspolaganja, kretanja, vlasništva ili prava u vezi s novcem ili drugom takvom imovinom i (3) stjecanje, posjedovanje ili uporabu novca ili druge takve imovine.³³ Proces pranja novca odvija se u fazama³⁴ koje uključuju postavljanje priljagov novca, njegovu transformaciju, tj. raslojavanje

27 Zakon o trgovačkim društvima, odgovornost članova trgovačkog društva, članak 10. stavak 3. i 4.

28 Barbić, J. «Pravo društava – knjiga druga – društva kapitala, svezak II.», Zagreb, (2010), str. 35

29 Više na stranici: <http://azop.hr/aktualno/detaljnije/krađa-identiteta-i-kako-se-zastiti> (14.09.2017.)

30 Podatak dostupan na: <https://www.ftc.gov/sites/default/files/itadact.pdf> (15.09.2017.)

31 Također, Chris Jay Hoofnagle razlikuje krađe identiteta te ih dijeli na one u kojima je preuzet postojeći račun ili je osnovan novi. Vidi više o tome u Hoofnagle C.J. «Identity theft: making the known unknowns known» Harvard Journal of Law & Technology Volume 21, Number 1 Fall 2007. Podatak dostupan na stranici: <http://jolt.law.harvard.edu/articles/pdf/v21/21HarvJLTech097.pdf> (14.09.2017.)

32 Za FBI, krađa identiteta nisu ništa novo jer se bavi kriminalcima koji falsificiraju identifikacijske dokumente desetljećima, od krivotvoritelja do bjegunaca u bijegu. Ipak, ta prijetnja danas sve prožima i prijevarne su sofisticiranije nego ikad, uključujući i online elemente. Podaci dostupni na stranici <https://www.fbi.gov/investigate/white-collar-crime/identity-theft> (15.09.2017.)

33 Smjernice za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma za kreditne institucije, kreditne unije i institucije za elektronički novac, Hrvatska narodna banka, Zagreb, srpnja 2015.

34 Vidi više na stranici: https://www.moneylaundering.ca/public/law/3_stages_ML.php (15.09.2017.)

na tržištu i na kraju fazu integracije kada se takav novac podudara s onim koji je stečen legalnim putem te mu se više ne može utvrditi porijeklo. U hrvatskom KZ-u u članku 265. stavak 4. kazneno je djelo pranje novca u financijskom poslovanju te uz pribavljanje veće imovinske koristi normirano kao kvalificirani oblik toga kaznenog djela.³⁵ Terorizam i pranje novca vrlo usko su vezani pojmovi pa se tako u literaturi proces financiranja terorizma (*terrorism financing*) često naziva obrnutim procesom pranja novca. Država u kojoj postoji sigurnosno labilna konstrukcija platnog prometa te u kojoj je olakšan protok neprovjerenoga kapitala vrlo lako može postati meta terorističkih ciljeva i time sigurnosno ugrožena. *Pajić i Vežović* (2013) navode kako perači novca i financijeri terorizma koriste pravne praznine, nedorečenosti i nedjelotvornost pravnih poredaka da bi provodili svoje kriminalne aktivnosti i tako sebi stjecali protupravnu imovinsku korist, odnosno neosnovano se bogatili.³⁶ Može se zaključiti da neposredna elektronička registracija u samom svom začetku, odnosno već kao ideja ukazuje na veliku vjerojatnost ugroze nacionalnih interesa Republike Hrvatske, naročito u smislu ugroza poput pranja novca i ostalih financijskih negativnosti koje bi iznjedrilo sustav u kojem ne postoji nadzor osoba koje otvaraju trgovačka društva s ograničenom odgovornošću.

3. FINACIJSKI TERORIZAM

U urušenom sigurnosnom sustavu kao nova prijetnja društvu javlja se financijski terorizam. (*financial terrorism*). Da bi shvatili pojam «financijski terorizam», potrebno je započeti s objašnjenjem terorizma (*terrorism*). Terorizam nije egzaktna te ga karakterizira postojanje brojnih i međusobno različitih definicija. Međutim, općenito se može reći da je terorizam neprijateljski čin usmjeren postizanju cilja širenjem straha. Opće prihvaćeno mišljenje je da se teroristički čin može izvesti samo oružanim napadima i diverzijama, ali kako je napredak modernih tehnologija integriran i u terorističke organizacije, potrebno je razviti svijest da u bliskoj budućnost prijeti određena opasnost terorističkog napada uspravljenog spram pravne sigurnosti financijskih tokova i time financijskog i sigurnosnog ugrožavanja Republike Hrvatske. Da bismo razumjeli kako spriječiti tu prijetnju bitno je shvatiti kako terorističke organizacije funkcioniraju. Prvi i najvažniji dio organizacije terorističkog čina je faza infiltracije. U slučaju financijskog terorizma infiltracija bi bila osnivanje fiktivnih društava s ograničenom odgovornošću čiji je isključivi plan pranje

novca, financiranje terorizma, generiranje nelikvidnosti i ekonomska destabilizacija društva. Tako bi se ugrozila financijska stabilnost društva te stvorila nesigurnost i nepovjerenje koji bi mogli ostvariti biće kaznenog djela terorizma³⁷ i financiranja terorizma³⁸. Druga faza, odnosno izvršenje terorističkog čina je slučaj kad pojedinačni počinitelj terorističkog akta ili takva grupacija (čelija) nanosi štetu financijskom sustavu države na način da obavlja poslove isključivo radi uzrokovanja njegova poremećaja. Treća faza je reakcija na teroristički čin, odnosno urušavanje i kolaps financijskog sustava koji neposredno uzrokuje strah i nesigurnost kod određenih sudionika pravnog prometa i financijskog sustava, a posredno i kod ostalih građana. Iako ovakva hipoteza iz sadašnjeg viđenja može izgledati kao apstrakcija, trebalo bi uzeti u obzir našu perspektivu od prije dvadeset godina kada nitko nije mogao ni zamisliti da bi jedan haker svojim (terorističkim) činom mogao napraviti paniku ne samo na državnoj, već i na globalnoj razini. Sveprisutna globalizacija uzrokuje otklon interesa s konvencionalnih prijetnji, usmjeravajući ih danas sve više na karakteristične asimetrične ugroze³⁹. Takva asimetrična i moderna ugroza mogao bi biti upravo financijski terorizam. Tako *Bilandžić* (2014) ukazuje na prisutnu transformaciju terorističkih udara s nekadašnjih dominantnih političkih na gospodarske mete.⁴⁰ Financijski terorizam je neprijateljski čin usmjeren protiv pravne sigurnosti novčanih transakcija, kojem je krajnji cilj širenje nesigurnosti, financijska destabilizacija društva te prijetnja nacionalnoj sigurnosti države. U nastavku teksta navodi se eksplicacija takve jedne ugroze i njezin utjecaj na turizam kao našu stratešku granu gospodarstva. Republika Hrvatska je vodeća država u svijetu po kriteriju udjela ukupnih prihoda od turizma u BDP-u sa zastrašujuće velikih 24,7 % udjela⁴¹, dok jedna turistički iznimno potentna država kao što je Španjolska ima udio ukupnih prihoda od turizma u BDP-u od 14,2 %⁴². To nesumnjivo dovodi do zaključka da gospodarska i strateška

35 Kazneni zakon, čl. 265 st.4. (NN 144/12).

36 Pajić D., Vežović S. «Pranje novca i financiranje terorističkih aktivnosti s osvrtom na ulogu financijsko-obavještajnog odjela», Društveni ogledi, časopis za pravnu teoriju i praksu, Pravni fakultet u Mostaru 143-163. (2013), str 162.

37 Kazneni zakon, članak 97. «Terorizam» (NN 125/11, 144/12, 56/15 i 61/15).

38 Kazneni zakon, članak 98. «Financiranje terorizma» (NN 125/11, 144/12, 56/15 i 61/15). Zakon o javnom bilježništvu (NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16);jima veliki problem predstavlja naslanjačenje u našo

39 Tako Ogorec (2008) tvrdi da suvremeni terorizam više nije svojvrstan oblik borbe za slobodu političke strukture ili pokreta koji nema drugu alternativu, nego krajnje destruktivan i beskompromisan napad na sve uvriježene društvene vrijednosti. Vidi više u Ogorec, M. «Novi oblici ugroza i nacionalna sigurnost u percepciji hrvatskih građana», Institut za istraživanje i razvoj obrambenih sustava MORH-a, Zagreb (2008).

40 Bilandžić M. «Terorizam i restrukturiranje društvene moći», Polemos 16, 2014, str. 39

41 <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/countries-2017/croatia2017.pdf>

42 <https://knoema.com/atlas/Spain/topics/Tourism/Travel-and-Tourism-Total-Contribution-to-GDP/Contribution-of-travel-and-tourism-to-GDP-percent-of-GDP> (13. 9. 2017.)

orijentacija na turizam, koliko bila pozitivna kao generator oporavka hrvatske ekonomije, toliko je negativna činjenica da se radi o iznimno nestabilnim i nesigurnim izvorima prihoda. Naime, turizam za razliku od drugih djelatnosti, osjetljiviji je na određene negativne fluktuacije pa je tako npr. Turska zbog incidenta s Rusijom i blizine ratnih sukoba u 2016. godini izgubila oko 8 milijardi dolara od 2014. do 2016. godine. Naposljetku, taj gubitak je iznosio samo 1 % turskog BDP-a⁴³, dok bi taj gubitak u hrvatskom BDP-u imao udio blizu 10 %. Sukladno prije navedenim činjenicama nije teško izvući zaključak kako bi teroristički udar negdje na našem teritoriju bio dovoljan pa da se cjelokupna hrvatska ekonomija uruši na razine prije nedavne ekonomske krize. Ovaj pretpostavljeni primjer financijskog terorizma može biti izveden iz konkretnih primjera koji predstavljaju priličnu diverziju za turiste, a to je reklamiranje nepostojećih smještajnih kapaciteta i uzimanje depozita za njih. Naime, postoje primjeri brojnih prijevara počinjenih na modernim informatičkim platformama za turističke rezervacije pa se tako dogadalo da turisti uplate određen iznos novca, a po dolasku na destinaciju shvate da su prevareni.⁴⁴ Iza tih prijevara može biti trgovačko društvo koje je osnovano uz pomoć ukradenog identiteta u svrhu takvih zlouporaba. Takva situacija ne može dovesti do poremećaja u gospodarstvu, osim ako u pojedinim državama postoji mogućnost da se krađom identiteta i bez posredne kontrole otvaraju društva čija osnova djelatnost može biti upravo reklamiranje nepostojećih smještajnih kapaciteta, *rent-a-car* vozila, *charter* plovila i inih stvari za koje bi se mogao uzimati depozit. U turizmu se trendovi mijenjaju strelovitom brzinom i jedan stranac, koji bi u medijima pročitao priču o učestalim prijevarama u Hrvatskoj, jednostavno će otići u neku drugu državu u kojoj je pravna sigurnost na prvome mjestu te koje ne dopuštaju takvu vrstu poslovanja. Pojam terorizma u ovoj situaciji bi se očitovao u poremećaju odnosa moći između države i pojedinaca, odnosno terorista koji bi svojim radnjama mogli dovesti hrvatske državljane u očaj jer znatan broj naših građana neposredno ili posredno živi od turizma.

V. NEPOSREDNA ELEKTRONIČKA REGISTRACIJA PREMA PRIJEDLOGU ZAKONA O OSNIVANJU TRGOVAČKIH DRUŠTAVA NA DALJINU

U travnju 2017. godine otvoreno je javno savjeto-

vanje o Prijedlogu zakona o osnivanju trgovačkih društava na daljinu.⁴⁵ Kao okosnica donošenja tog Prijedloga zakona ističe se olakšanje poslovanja trgovačkim društvima (društvo s ograničenom odgovornošću i jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću) uvođenjem potpunog *online* osnivanja, u kojem slučaju osnivači (fizičke ili pravne osobe) radi provođenja svih radnji osnivanja ne moraju napuštati svoj dom. U samom Prijedlogu zakona nije utvrđeno na koji bi se način elektroničkim putem obavljala identifikacija potpisnika.⁴⁶ Ovdje je potrebno naglasiti kako proces elektroničke identifikacije, kad se provodi i uz najbolje sigurnosne mehanizme zaštite identiteta od elektroničke krađe, bez vizualne autentifikacije može dovesti do raznih negativnih pojava. To mogu biti lažno predstavljanje, prijevara, mogućnosti izvršenja prisile nad osobom koja je imatelj elektroničkoga identifikacijskog dokumenta ili privatnoga i javnog ključa za elektroničko potpisivanje i dijeljenja elektroničkog identiteta između više osoba. U provedenom savjetovanju glede spornog Prijedloga zakona, u odgovorima na stavljene primjedbe iz članka 4. s naslovom «Obrasci i isprave», rečeno je kako isprave neće morati biti potpisane čak ni naprednim elektroničkim potpisom, uz objašnjenje da to znači nepotrebno opterećenje postupka. Ujedno isprave će se moći priložiti u skeniranoj verziji ili fotografiji.⁴⁷ U skladu s tim prijeko je potrebno upozoriti na još jednu opasnost koja bi mogla proizaći iz predloženog modela. U današnje je vrijeme čest slučaj da isprave pišu određene osobe koje nisu verzirane i kvalificirane za taj posao. Tako npr. u Republici Hrvatskoj tvorci isprava koje se odnose na promet nekretnina često su razne nekompetentne osobe, čime se zapravo pogoduje nadripisarstvu. Kod neposrednoga elektroničkog osnivanja trgovačkih društava bi se upravo mogla dogoditi ista situacija. Forma takve isprave bi u tom slučaju bila spuštena sa svojega sadašnjeg položaja javne isprave, kojoj je ispitan i potvrđen sadržaj, na mjesto obične isprave na kojoj nije potrebno čak ni elektroničkim ili fizičkim načinom ovjeriti potpis njenog imatelja. Takvu bi ispravu potpuno neprovjerenom mogao pisati svatko, odnosno elektronički popunjavati jer se više ne bi tražila njezina snažnija materijalno-formalna dokazna snaga koja se očitu-

43 <https://knoema.com/atlas/Turkey/topics/Tourism> (13. 9. 2017.)

44 <https://community.withairbnb.com/t5/Help/Scam-listings/td-p/106771> (10. 9. 2017.) http://www.huffingtonpost.com/entry/beware-this-evil-genius-airbnb-scam-us_56a7bc08e4b0172c65944c92 (10. 9. 2017.)

45 <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreenentityId=5126> (1. 9. 2017.)

46 Zakon o elektroničkom potpisu prestao je važiti 7. kolovoza 2017. uvođenjem u pravni sustav Republike Hrvatske Uredbe Europske unije broj: 910/2014. o elektroničkoj identifikaciji i uslugama povjerenja koja je implementirana u Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 910/2014. Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o elektroničkoj identifikaciji i uslugama povjerenja za elektroničke transakcije na unutarnjem tržištu i stavljanju izvan snage Direktive 1999/93/EZ (NN 62/17).

47 <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=5126>, Zakon o osnivanju trgovačkih društava na daljinu, Članak 4, odgovor na komentar HJK, broj 3. (1. 9. 2017.)

je značenjem javnobilježničke isprave ili javnobilježnički potvrđene privatne isprave. Ispuštanjem kogentnog oblika isprave uz jamstvo evidentiranja njezina sastavljača, kao kvalificirane i nadležne osobe koja stoji iza takve isprave svojim imenom, zvanjem i odgovornošću za štetu, ne samo da bi se pogodovalo sivoj ekonomiji i nadripisarstvu, već bi se u neposrednom elektroničkom osnivanju trgovačkih društava stvorile pretpostavke za činjenje raznih zlouporaba. Temeljem članka 13. tog Zakona, pod naslovom «Predmet poslovanja» i sukladno odgovorima na komentare, izbor djelatnosti bi trebao biti pojednostavljen. Ovdje je bitno naglasiti kako se prilikom osnivanja društava izbor djelatnosti provodi sukladno recentnim zakonima koji normiraju pojedine djelatnosti ili podredno u skladu s Nacionalnim klasifikacijama djelatnosti ili na osnovi slobodnog upisa, ako pojedine djelatnosti nisu normirane posebnim zakonima. Kod izbora djelatnosti javni bilježnik nastupa kao kontrolno i savjetodavno tijelo, koje u suradnji s trgovačkim sudovima pomaže osnivačima izabrati predmet poslovanja društva te ih uputiti u specifičnosti ili ograničenja koje se zahtijevaju uz pojedine djelatnosti. Iz najavljenog se modela može zaključiti kako bi za takva društva trebale biti predložene neke specijalne i jednostavne djelatnosti, posebno normirane za osnivanje na daljinu. U suprotnom bi bilo posve nerealno očekivati da osnivači takvih društava znaju izabrati djelatnosti isključivim elektroničkim pristupom. Prema predloženom članku 15. Prijedloga zakona uplata poslovnih udjela nakon osnivanja društva zapravo znači ukidanje anticipirane kontrole povezane s osnivanjem društava, otvara mogućnost izvršenja zlouporaba koje utiru put raznim financijskim malverzacijama, stvaranju dugova i pranju novca. Može se dogoditi situacija da osnivači neće uopće raspolagati potrebnim kapitalom za uplatu poslovnih udjela ili će to biti kapital bez znanog porijekla, odnosno iz neprovjerenih i nezakonitih izvora. Republika Hrvatska u svojoj sadašnjoj teškoj borbi na unapređenju gospodarske i ekonomske situacije sigurno nema interesa da postane država poput Paname. Izjava iz članka 20. stavak 3. predloženog Zakona (Izjava o prihvaćanju postavljenja za direktora kojom on daje na znanje da je upoznat s obvezom izvještavanja suda te da ne postoje okolnosti zbog kojih ne bi mogao biti imenovan direktorom), iz članka 23. stavak 3. (Izjava kojom član nadzornog odbora društva izjavljuje da ne postoje zakonom propisane okolnosti koje bi priječile njegovo imenovanje) i iz članka 27. (Izjava o dugovanjima s osnova poreza, doprinosa i plaća) predloženim su zakonom snižene na najnesigurniji oblik. Dok je sukladno Zakonu o trgovačkim društvima (NN 111/93, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13 i 110/15,

dalje: ZTD) za Izjavu o prihvaćanju postavljenja potrebna forma javne isprave, po predloženom zakonu bit će dovoljan oblik obične elektroničke verzije isprave ili njezine fotografije. Time će kontrola biti svedena na minimum, a upravo bi je u ovakvim uvjetima osnivanja na daljinu trebalo povećati. Ujedno, Izjava o dugovanjima s osnova poreza, doprinosa i plaća se po ZTD-u daje u formi privatne isprave na kojoj se ovjerava potpis njezina davatelja, a zapravo bi se trebala davati u jačoj formi u kojoj bi javni bilježnik potvrdio ili sam sastavio sadržaj takve isprave. Nerijetka je situacija da takvu izjavu daju osobe koje su prezadužene i imaju nepodmirenih dugovanja glede doprinosa i plaća. Propisivanjem obvezujuće i jače forme takve bi se situacije ne samo svele na minimum, već i u potpunosti prevenirale. Nekada se u Republici Hrvatskoj uz tu izjavu zahtijevala i potvrda porezne uprave, Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje i Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, o nepostojanju dugovanja osnivača društva ili društva u kojem on ima udjele ili dionice. Ujedno se tražila i potvrda ovlaštenih pravnih osoba koje su obavljale poslove platnog prometa da na svim računima koje osnivač ima i kod pravnih osoba kod kojih se ti računi vode nema evidentiranih nepodmirenih dugovanja.⁴⁸ Izuzećem obveze da se pribave ovakve potvrde, iako se htjelo olakšati i ubrzati proces osnivanja, zapravo se postigla situacija pravne nesigurnosti jer svatko potpuno neprovjerenom može davati te izjave. Ovjeravanje potpisa potpisnika na toj izjavi nema velikog značenja (osim utvrđivanja njegova identiteta) jer javni bilježnik u takvim situacijama ne odgovara za sadržaj isprava.⁴⁹ Dakle, kao što je već navedeno, izgledno bi bilo opet normirati potrebu pribavljanja predmetnih potvrda tako da se elektronički omogućiti javnobilježničkim uredima umrežavanje s određenim državnim tijelima.

VI. RIZICI NEPOSREDNE ELEKTRONIČKE REGISTRACIJE PREMA PRIJEDLOGU ZAKONA O OSNIVANJU TRGOVAČKIH DRUŠTAVA NA DALJINU

Analizom pojedinih dijelova predloženog Zakona o osnivanju trgovačkih društava na daljinu te sumiranjem određenih bitnih postavki vezanih uz uvođenje sustava *online* osnivanja trgovačkih društava u kojem ne bi bilo posredne kontrole, predviđa se da bi mogli nastati sljedeći problemi:

- Problem lažnih identiteta ili krađe identiteta

⁴⁸ Zakon o sudskom registru, članak 41 a. (NN 1/95., 57/96., 1/98. i 30/99.).

⁴⁹ Zakon o javnom bilježništvu, članak 77. stavak 4. (NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 162/98, 16/07, 75/09).

koji lako nastaje u situacijama kada nema fizičke autentifikacije⁵⁰ te je u današnje vrijeme digitalizacije progresivno rastući problem, a mogao bi se povećati neposrednom elektroničkom registracijom.

- Nemogućnost pouzdanog utvrđivanja identiteta i u situacijama kada isti nije ukraden, npr. dijeljenje elektroničkog identiteta između više osoba.
- Elektroničkim se putem ne može utvrditi postojanje mana volje, vidjeti nečiji izraz lica ili govor tijela pa bi se tako registracija mogla obaviti primjenom prijetnje i/ili prisile nad određenom osobom.
- Ispuštanje vjerodostojnosti i autentičnosti osnivačkog akta društva kao javne isprave.
- Nemogućnost pružanja pravne pomoći i davanja pravnih savjeta nekoj stranci u elektroničkom pravnom prometu prilikom *online* osnivanja trgovačkih društava.
- Sudski registar kao javna knjiga više ne bi mogao imao odlike načela povjerenja u njegovu glavnu knjigu i zbirke isprava. Na koji način bi se trgovačka društva osnovana *online* putem upisivala u sudski registar, odnosno da li bi se razlikovala od društava osnovanih posrednom elektroničkom registracijom?
- Kod neposredne elektroničke registracije znatno je umanjena mogućnost preventivnog pravosuđa. Štetne posljedice i mogući sudski postupci ne nastaju (ili nastaju u znatno manjoj mjeri) u situacijama kada u osnivanju trgovačkih društava sudjeluju javni bilježnici.
- Mogućnost pojave pranja novca, financiranja terorizma i financijskog terorizma.
- Moguće narušavanje ekonomske stabilnosti države koja bi u uvjetima olakšanog protoka neprovjerenoga kapitala postala ne samo gospodarski ugrožena, već i sigurnosno nestabilna.
- Negativan utjecaj na političku, ekonomsko-gospodarsku i sigurnosno-pravnu sliku Republike Hrvatske u svijetu i na njezinu privlačnost prema stranim ulaganjima i kapitalu.

Evaluirajući prethodno istaknute činjenice, koje bi prouzročila neposredna elektronička registracija, postavlja se pitanje tko bi i na koji način jamčio da Republici Hrvatskoj i njezinim sudionicima pravnog prometa neće biti nanesena imovinska šteta kao posljedica pravne nesigurnosti koju sa

sobom nosi osnivanje trgovačkih društava bez dosljedne kontrole? Upis takvih društava i njihovo nerazlikovanje u sudskom registru od ostalih društava, snizilo bi visok stupanj sigurnosti koji javni bilježnici u suradnji s trgovačkim sudovima osiguravaju u registarskim stvarima. *Petrović, Bilić i Kemec Kokot (2015)* smatraju kako narušavanje povjerenja u javni registar bi se ultimativno moglo negativno odraziti na mala i srednja poduzeća jer bi njihovi potencijalni poslovni partneri tražili dodatna osiguranja za svaku pojedinu transakciju.⁵¹ Dakle, u budućnosti bi se moglo dogoditi upravo ono što se želi izbjeći neposrednom elektroničkom registracijom. Mnogostruki rizici povezani s *online* osnivanjem na kraju bi mogli dovesti do otežavanja poslovnih procesa u mikro, malim i srednjim poduzećima^{52 53} te rezultirati gubitkom javnog povjerenja u društva osnovana na taj način. Zato je prijeko potrebno naći primjerenu dozu očuvanja kontrole nad osnivanjem trgovačkih društava sveobuhvatnim procesom posredne elektroničke registracije.

VII. JAVNO BILJEŽNIŠTVO KAO JEDINSTVENO PROVEDBENO TIJELO U ELEKTRONIČKOJ REGISTRACIJI

U sveprisutnoj elektronifikaciji pravnog prometa i suvremenim trendovima ubrzavanja i pojednostavlivanja poslovnih procesa, budućnost javnog bilježništva treba ustrojiti na principu *one-stop shop*.⁵⁴ To znači da bi javni bilježnici trebali imati mogućnost elektroničkog pristupa evidencijama i javnim registrima koje za građane vodi država (npr. matičnim uredima) te da bi se u njihovim uredima obavljale sve radnje na jednome mjestu. Za stranke bi to značilo da ne moraju više lutati u beskrajnu obavljanja potrebnih radnji i prikupljanja različite dokumentacije kod raznih institucija i tijela te da na jednome mjestu riješe sve komponente određenog procesa, uz potporu visoke profesionalnosti i neizostavnu pravnu pomoć. To bi posebice bio olakšavajući čimbenik za inozemne investitore i strance kojima velik problem predstavlja nesnalaženje u našim birokratiziranim procedu-

51 Petrović, S., Bilić, A., Kemec Kokot, I. «Provjera identiteta jedinog člana prema Prijedlogu Direktive o Societas Unius personae» – Hrvatska pravna revija, lipanj 2015., str. 26

52 Vidjeti u Zakon o računovodstvu (NN 78/15, 134/15120/16), članak 5., razvrstavanje poduzetnika na mikro, male i srednje.

53 Više vidjeti u Preporuku Europske komisije od 6. svibnja 2003 o definiranju mikro, malih i srednjih poduzeća, Commission Recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises (Text with EEA relevance) (notified under document number C(2003) 1422) podatak dostupan na stranici http://publications.europa.eu/resource/cellar/6ca8d655-126b-4a42-ada4-e9058fa45155.0004.01/DOC_1

54 Vidi o tome više na stranici: <http://www.investopedia.com/terms/o/onestopshop.asp> (13.09.2017.)

50 Suvremena tehnologija je, naime istovremeno omogućila razvoj napredne tehnike falsificiranja te je kompromitirala provjeru koju javni bilježnik obavlja na tradicionalan način čime se javni bilježnik dovodi u priliku da odgovara za štetu. Prema Ernst H., Josipović T. "Javni bilježnici i javni registri", Zbornik PFZ, 59, (6) 1117-1152 (2009), str. 1148

rama. Treba napomenuti kako su javni bilježnici već sada u poslovima iz svoje nadležnosti nositelji elektroničkoga pravnog prometa i posrednici između građana i države, odnosno javnih registara te su se dokazali kao iznimno učinkovito, brzo i transparentno provedbeno tijelo u registarskim stvarima. Digitalizacija je u području javnog bilježništva toliko razgranata da se bez imalo pretjerivanja može reći kako su danas javni bilježnici u toj sferi jedna od najnaprednijih službi na području Republike Hrvatske. S obzirom na učinkovitost provedbe, postojeću bi elektrifikacijsko-provedbenu funkciju javnog bilježništva trebalo proširiti tako da se bilježnici umreže s dodatnim registrima i državnim tijelima te institucijama koje pružaju usluge platnog prometa, u obavljanju svih potrebnih radnji na jednome mjestu. Dostavu pismena u materijalnom obliku bi u cijelosti trebalo ukinuti jer sukladno recentnim propisima kod podnošenja elektroničke prijave dokumentacija se mora dostavljati i u papirnatom obliku u roku od 3 dana od njezina podnošenja elektroničkim putem.⁵⁵ Ujedno, elektroničko rješenje trgovačkog suda kojim se društvo upisuje u sudski registar te Potvrdu porezne uprave o dodijeljenom OIB-u, trebalo uz primjenu naprednoga elektroničkog potpisa i vremenskog žiga dostavljati isključivo u elektroničke pretince javnih bilježnika. Isto bi tako trebalo biti i s Obavijesti o razvrstavanju prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti. Kako su javni bilježnici već elektronički umreženi sa sudskim registrima i poreznim upravama, postojeću bi razinu elektroničkog prometa trebalo samo malo nadograditi. U elektroničkom povezivanju s poreznom upravom to bi značilo da javni bilježnici mogu elektronički postavljati određene upite i imati mogućnost dohvaćanja elektroničkih isprava, kao što su potvrde o OIB-ima za trgovačka društva kao nove subjekte upisa ili za inozemne pravne i fizičke osobe i sl. Ipak, ubrzanje i još veća digitalizacija procesa registracije ne bi smjela ići na štetu sigurnosti nedvojnog utvrđivanja identiteta osoba koje sudjeluju u takvim postupcima i provjere njihove financijske stabilnosti. Postojeću kontrolu trebalo bi podići na višu razinu sigurnosne zaštite kada bi se propisao dodatni nadzor. Tako bi se mogla propisati obveza osoba koje su članovi u društvima u kojima je pokrenut postupak predstečajne nagodbe ili stečaja, ili su im računi u blokadi, odnosno ako su iz nekog drugog razloga takvi subjekti insolventni, da podnesu poseban zahtjev Ministarstvu pravosuđa radi donošenja rješenja kojim se odobrava osnivanje novoga društva. O osnovanosti takvog zahtjeva Ministarstvo pravosuđa bi odlučivalo u posebnom upravnom postupku. Ujedno bi trebalo elektronič-

⁵⁵ Pravilnik o načinu upisa u sudski registar (NN 22/12 i 127/14) članak 38. stavak 2.

ki umrežiti sve javnobilježničke urede u Republici Hrvatskoj s registrima u kojima se elektronički evidentiraju svi blokirani računi pravnih i fizičkih osoba. Tada bi javni bilježnici prilikom osnivanja znali je li nad takvim subjektima otvoren postupak predstečajne nagodbe ili stečajni postupak i je li možda subjekt brisan po službenoj dužnosti. Javni bilježnik bi prilikom osnivanja društava provjeravao osnivače i s njima povezana druga društva te odbijao provesti radnje upisa u slučaju ako je ta fizička ili pravna osoba povezana s nekakvim oblikom financijske nestabilnosti ili generiranja nelikvidnosti. U slučajevima kada javni bilježnik ne bi mogao primarno provoditi radnje upisa društva, takvi bi osnivači uvijek imali mogućnost obratiti se Ministarstvu pravosuđa sa zahtjevom za odobrenjem osnivanja društva. U Republici Hrvatskoj nerijetka je situacija da upravo osnivači pravnih osoba koje su blokirane osnivaju veći broj novih društava, dok već osnovana društva ne koriste radi legitimnog poslovanja, već ih otvaraju radi postizanja određenih drugih ciljeva ili radnji te ih nakon toga, u financijskom kaosu ostavljaju kao teret državi i društvu i kao prijetnju nacionalnoj sigurnosti. Na taj način se država na globalnom planu svrstava u red onih u kojima je oslabljena zaštitna i sigurnosna barijera te u kojima je olakšano financiranje kriminala, a što nepovoljno djeluje na kompetentne strane ulagače i njihova moguća ulaganja. Podnošenjem posebnog zahtjeva Ministarstvu pravosuđa prevenirale bi se štetne posljedice koje nastaju sudjelovanjem fiktivnih, potkapitaliziranih i nelikvidnih subjekata te onih koji stvaraju dugove bez pokrića i tako pogubno utječu na ekonomiju društva. To prvenstveno ne bi smjelo značiti da subjekti koji su blokirani ili zaduženi ne mogu nikad postati članovi novih društava, već da su primijenjene mjere većeg nadzora. Takva procedura u svim onim slučajevima kada bi se utvrdila legitimna pozadina osnivanja društva, ne bi trebala biti previše rigidna i ići na štetu razvoja poduzetništva. U svim situacijama, kada provjerene fizičke i pravne osobe ne bi ispunjavale pretpostavke sumnje u njihovu vjerodostojnost te opstojnost urednog poslovanja, oni bi u vrlo kratkim rokovima putem javnih bilježnika i elektroničke registracije postajali osnivači novih društava.⁵⁶ Dakle, javni bilježnici mogli bi u budućnosti učinkovito i brzo provoditi

⁵⁶ Prema podacima Državnog zavoda za statistiku – broj i struktura poslovnih subjekata u lipnju 2017 – broj društava s ograničenom odgovornošću (d.o.o. i j.d.o.o.) na području RH iznosio je 190929 od čega su 155474 bili d.o.o., a 35455 j.d.o.o., dok je ukupni broj svih pravno ustrojbenih oblika trgovačkih društava iznosio 193745. Dakle, udio društava s ograničenom odgovornošću u ukupnom broju svih trgovačkih društava u lipnju 2017. g. je 98,55 %. Nadalje, u lipnju 2017. od 155474 d.o.o.-a, 93928 ih je bilo neaktivnih, a od 35455 j.d.o.o.-a neaktivnih je bilo 26474. Iz tih podataka aktivnih i neaktivnih subjekata vidljiva je jaka tendencija za osnivanjem ovakvih društava na području RH.

svoju elektroničko-registarsku funkciju i biti rastući sigurnosni spoj između javnih registara i građana te jedan od temelja financijske stabilnosti i sigurnosne politike društva.

VIII. ZAKLJUČAK

Pravna sigurnost čini izvorni kod javnog bilježništva, a njegovu suvremenu inačicu predstavlja zaštita sigurnosti elektroničkoga pravnog prometa. U osnivanju društava s ograničenom odgovornošću javni bilježnici nastupaju kao verifikatori identiteta stranaka, tvorci javnih isprava veće dokazne snage, obveznici primjene propisa o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, nositelji preventivnog pravosuđa te jamci pravne sigurnosti kao neizostavne karike u nacionalnoj sigurnosti države. U Republici Hrvatskoj nikad nije postojao problem brzoga i jednostavnog osnivanja društva s ograničenom odgovornošću. Zapravo, puno prije može se reći da bi u Republici Hrvatskoj tek mogao nastati problem prevencije štetnih posljedica koje bi za sobom mogla ostaviti društva osnovana bez kontrole. Neposredna elektronička registracija olakšava put nezakonitoj uporabi osobnih podataka, krađama identiteta, pranju novca i mogućoj pojavi financijskog terorizma. Uz to, takav način registracije mogao bi rezultirati i nizom raznih drugih negativnih nuspojava, kao što su smanjenje povjerenja u trgovački registar, nemogućnost sigurne identifikacije članova društva i uprave, gubitak autentičnosti osnivačkog akta kao javne isprave uz verificiranje njegovog sastavljača što daje poticaj nadriparstvu i sl. Osnivanje od strane samih osnivača, bez sudjelovanja javnih bilježnika kao svojevršnih kontrolora istinitosti i zakonitosti, moglo bi pridonijeti porastu broja novootvorenih fiktivnih društava s ograničenom odgovornošću čiji je isključivi plan pranje novca ili neki drugi oblik zlouporabe povezan s financijskom nestabilnosti. Liberalizacija tržišnih procesa ne smije ići na štetu pravne sigurnosti. Zato je potrebno promišljeno i sustavno procijeniti predloženi model neposredne elektroničke registracije, a sve to radi posljedica koje pogreške u takvom procesu mogu nanijeti financijskom i pravnom sustavu Republike Hrvatske. Od strane javnog bilježništva nema prepreke ubrzavanju djelovanja poduzetništva, slobodnom protoku kapitala kroz brzo te učinkovito osnivanje trgovačkih društava, a ujedno i nadzoru cijelo-

log procesa. U tom postupku javni bilježnici nisu prepreka ni tržišnoj ekspanziji jer u njemu sudjeluju kao provedbeno tijelo iznimno jednostavno, brzo i učinkovitoga elektroničkoga sustava. Postavlja se pitanje zašto bi se stalo na kraj takvoj pravnoj izvjesnosti i sigurnosti te krenulo u nesigurne vode prepuštanja cijeloga tog procesa digitalizaciji bez fizičke kontrole, tj. elektroničkim platformama koje nisu kompetentne u smislu nedvojnog utvrđivanja identiteta i time osiguranja sigurnosti financijskog sustava, kao jednog od čimbenika nacionalne sigurnosti države. Opasnosti koje mogu proizaći iz takvog modela ne utječu samo na unutarnju sliku društva i države, već se u krajnjoj crti loše odražavaju i na njezin položaj u svijetu. Iako nam suvremeni stil života nameće sve veće zahtjeve za deregulacijom, mane digitalizacijskih tehnologija ponekad je moguće nadograditi jedino upotrebom u realnom vremenu i prostoru vizualne autentifikacije. Model neposredne elektroničke registracije po Predloženom Zakonu o osnivanju trgovačkih društava na daljinu nije sigurnosno prihvatljiv te bi njegova primjena u praksi mogla proizvesti dalekosežne nepovoljne posljedice koje bi se mogle loše reflektirati na više vitalnih područja, počevši od narušavanja prave sigurnosti, dovesti do financijske destabilizacije pa i do mogućeg ugrožavanja nacionalne stabilnosti. Republika Hrvatska, iako je na putu napretka, još uvijek ima poljuljanu ekonomsku i političku stabilnost koja je posljedica njezine ne tako davne prošlosti. Ako dopustimo ovakav način osnivanja državu sigurno nećemo financijski i pravno ojačati. Upravo suprotno, slabljenjem sigurnosne barijere dopuštamo da Republika Hrvatska postane mamac sigurnosnih ugroza. Za postizanje veće pravne i političke stabilnosti potrebno bi bilo recenatnu registracijsko-elektronifikacijsku funkciju javnog bilježništva kod određenih rizičnih subjekata provoditi uz parametre većeg nadzora. Nasuprot tome, u svim regularnim i niskorizičnim postupcima osnivanja društava s ograničenom odgovornošću javnobilježničku službu treba ustrojiti kao multifunkcionalno i jedinstveno provedbeno tijelo. Bitno je istaknuti kako je tradicija latinskog notarijata dugi niz godina razvijana kroz znanje, umijeće i ekspanzivnu prilagodbu informatizaciji te kao takva čini svojevršni zaštitni mehanizam, ali i put napretka financijske stabilnosti i pravne sigurnosti Republike Hrvatske.

NOTARY PUBLIC AND ELECTRONIC INCORPORATION OF LIMITED LIABILITY COMPANIES

Summary

The role of a Notary Public is extremely important in the process of company formation. This is even more apparent in the modern times, where the society's digital development has facilitated the said process in many ways, but has also revealed numerous shortcomings that come with the exponential growth of information-communication technologies. Involvement of public notaries should ensure lawfulness of the whole company formation process and provide security to its participants, as well as protection in all digital legal processes. By introducing the Law on Incorporation of Companies by Means of Distance Communication, our legal system adopted a model of direct electronic incorporation of limited liability companies using merely an electronic platform and a full *online* access. The article assumes that this model of company formation is prone to result in various forms of negative consequences; from the illegal use of personal data and identity theft to money laundering, emergence of financial terrorism and thus endangerment of the national security.

Keywords: public notary, electronic incorporation, legal security, identity theft, money laundering, financial terrorism, national security of the Republic of Croatia

POPIS KORIŠTENIH IZVORA

Knjige i članci

1. Barbić, J. «Pravo društava – knjiga druga – društva kapitala, svezak II.», Zagreb, (2010).
2. Bilandžić M. «Terorizam i restrukturiranje društvene moći, izvorni znanstveni rad», Polemos 16, (2014).
3. Dika M. «Izvanparnična i koncilijajska funkcija javnih bilježnika- de lege lata i de lege ferenda» Zbornik PFZ, 59, (6) 1153-1177 (2009), str. 1156
4. Dinić, J. «Pranje novca kao ekonomska dimenzija terorizma», Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci (1991) V. 37, br. 2. 967-980 (2016).
5. Ernst, H.; Josipović, T. «Javni bilježnici i Ernst H., Josipović T. «Javni bilježnici I javni registri», Zbornik PFZ, 59, (6) 1117-1152 (2009).
6. Hoofnagle C.J. «Identity theft: making the known unknowns known» Harvard Journal of Law & Technology Volume 21, Number 1 Fall 2007.
7. Jakšić T., Petrović, S. «Mogući pravci izmjena i dopuna hrvatskoga prava društava», Zbornik pravnog fakulteta sveučilišta u Rijeci (1991) v. 37 br.3. 1101-1148, (2016).
8. Katulić, T. «Razvoj pravne regulacije elektroničkog potpisa, elektroničkog certifikata i elektroničke isprave u hrvatskom i poredbenom pravu», Zbornik PFZ, 61, (4), 1339-1378, (2011).
8. Maganić, A. «Javni bilježnik u elektroničkom pravnom prometu», Zbornik PFZ, 63, (2) 383-431 (2013).
9. Ogorec, M. «Novi oblici ugroza i nacionalna sigurnost u percepciji hrvatskih građana», Institut za istraživanje i razvoj obrambenih sustava MORH-a, Zagreb (2008).
10. Pajić, D., Vejzović, S. «Pranje novca i financiranje terorističkih aktivnosti s osvrtom na ulogu financijsko-obavještajnog odjela »Društveni ogledi«, časopis za pravnu teoriju i praksu, Pravni fakultet u Mostaru 143-163 (2013).
11. Petrović, S., Bilić A., Kemec Kokot, I. «Provjera identiteta jedinog člana prema Prijedlogu Direktive o Societas Unius personae», UDK.347.724, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci (1101-1148) (2016).
12. Zimmerman S., Schnitz- Vornmoor A., «javnobilježnička služba u Europskoj uniji, Zbornik PFZ, 59, (6) 1217- 1250 (2009).

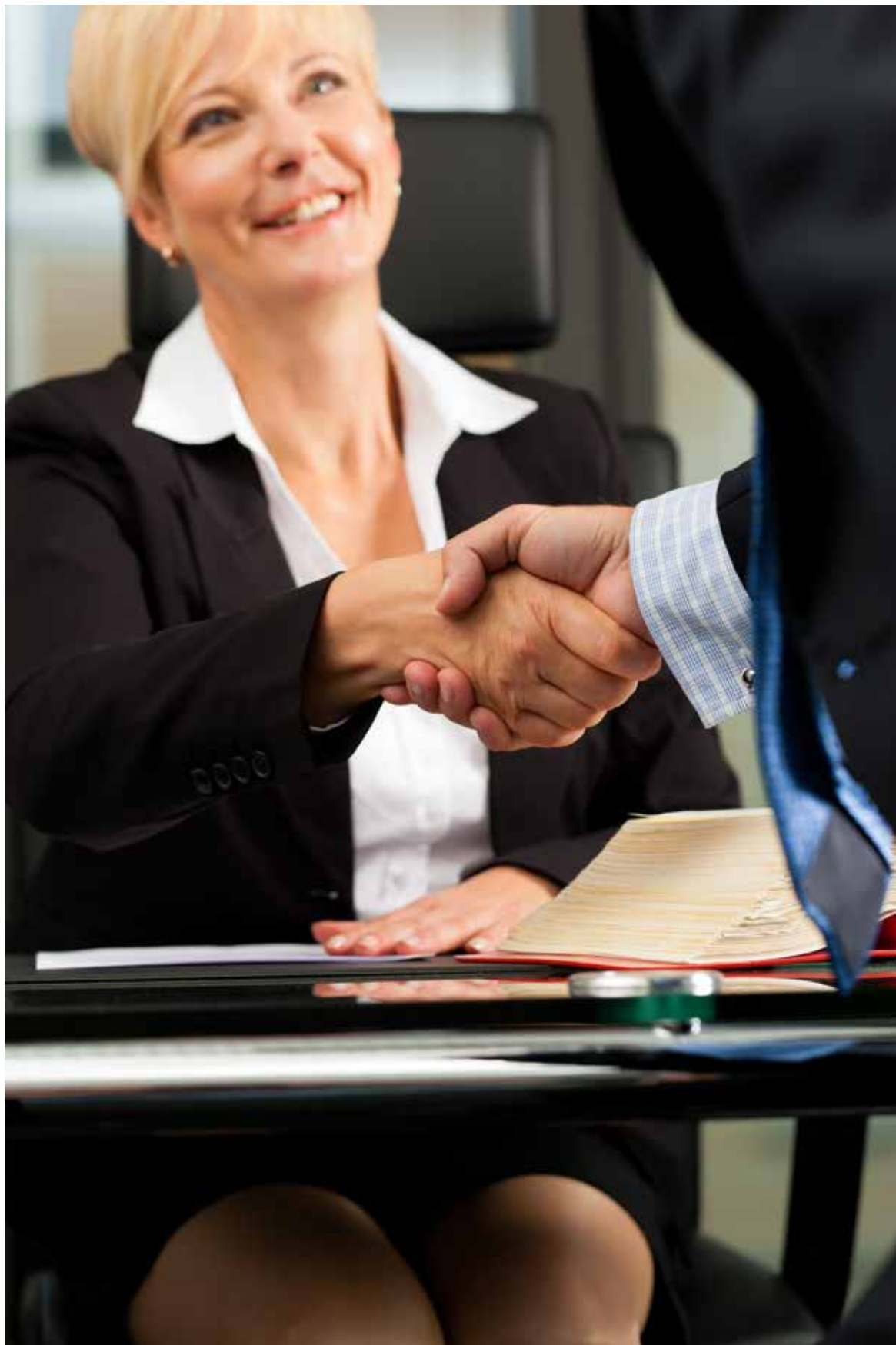
Pravni akti

1. Commission Recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises
2. GmbHG - Gesetz vom 6. März 1906, über Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz GmbHG)StF: RGBI. Nr. 58/1906.
3. GmbH-Gesetz (Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung) Gesetz vom 20.04.1892 (RGBI. I S. 477) zuletzt geändert durch Gesetz vom 17.07.2017 (BGBl. I S. 2446) m.W.v. 22.07.2017.
4. Kazneni zakon, (NN 125/11, 144/12, 56/15 i 61/15).

5. Smjernice za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma za kreditne institucije, kreditne unije i institucije za elektronički novac, Hrvatska narodna banka, Zagreb, srpnja 2015.
6. The Informal Company Law Expert Group (ICLEG) "Report on digitalisation in company law", march 2016.
7. Uredba Europske unije broj: 910/2014 o elektroničkoj identifikaciji i uslugama povjerenja koja je implementirana u Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 910/2014. Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o elektroničkoj identifikaciji i uslugama povjerenja za elektroničke transakcije na unutarnjem tržištu i stavljanju izvan snage Direktive 1999/93/EZ (NN 62/17).
8. Zakon o javnom bilježništvu (NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16).
9. Zakon o trgovačkim društvima (NN 111/93, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13 i 110/15).
10. Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (NN 87/08, 25/12).
11. Zakon o sudskom registru, članak 40.a (NN 148/13).
12. Zakon o računovodstvu (NN 78/15, 134/15 120/16).
7. https://www.moneylaundering.ca/public/law/3_stages_ML.php
8. <https://knoema.com/atlas/Turkey>
9. <https://knoema.com/atlas/Croatia>
10. <https://knoema.com/atlas/Spain>
11. <http://jolt.law.harvard.edu/articles/pdf/v21/21HarvJLTech097.pdf>
12. <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/germany/starting-a-business>
13. https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/11-01-01_02_2017.htm
14. <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/countries-2017/croatia2017.pdf>
15. http://ec.europa.eu/justice/civil/files/company-law/icleg-report-on-digitalisation-24-march-2016_en.pdf
16. <http://azop.hr/aktualno/detaljnije/krada-identiteta-i-kako-se-zastititi>
17. <https://home.kpmg.com/bg/en/home/insights/2017/01/important-amendments-to-the-commercial-act.html>
18. <http://www.dgkv.com/index.php?p=news&lang=en&id=765>
19. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A52014PC0212>
20. <https://www.ftc.gov/sites/default/files/itadact.pdf>
21. <http://jolt.law.harvard.edu/articles/pdf/v21/21HarvJLTech097.pdf>
22. <https://community.withairbnb.com/t5/Help/Scam-listings/td-p/106771>
23. http://www.huffingtonpost.com/entry/beware-this-evil-genius-airbnb-scam_us_56a7bc08e4b0172c65944c92
24. <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=5126>
25. http://publications.europa.eu/resource/cellar/6ca8d655-126b-4a42-ada4-e9058fa45155.0004.01/DOC_1
26. <https://www.jusline.at/gesetz/gmbhg>
27. <https://dejure.org/gesetze/GmbHG>
28. <http://www.investopedia.com/terms/o/one-stopshop.asp>

Izvori s interneta

1. <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=5126>
2. <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/austria/starting-a-business>
3. <http://www.balkaneu.com/bulgaria-proposes-10-years-jail-theft-firms/>
4. <http://sofiaglobe.com/2016/06/08/bulgarian-cabinet-approves-bill-aimed-at-curtailling-theft-of-companies/>
5. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A52014PC0212>
6. <https://www.notar.at/de/aktuelles/veranstaltungen/29-europaeische-notarentage/conference-european-civil-law-notaries/>

Treuhand – javnobilježnički polog prema njemačkom pravu

UDK 347.961.1(430)

Pregledni rad

Primljeno (Received): 1. 10. 2017.

Prihvaćeno (Accepted): 20. 10. 2017.

Treuhand je jedna od poznatijih usluga njemačkih javnih bilježnika. Riječ je o podrobno normiranom javnobilježničkom pologu koji se karakteristično primjenjuje kao sredstvo osiguranja u prometu nekretnina. Javni bilježnici kao nepristrani povjerenici stranaka primaju novac, vrijednosne papire i druge dragocjenosti u polog radi predaje ovlašteniku isplate (ili predaje) pologa, u svrhu osiguranja valjanog ispunjenja obveze iz glavnog pravnog posla. Službena dužnost javnog bilježnika je pri tome precizno definirana u smislu da je polog moguće zasnovati, isplatiti i na druge načine njime raspolagati jedino na način koji doista štiti prava i interese svih strana uključenih u pravni posao. Ista pravila povlače i jasnu granicu toga što bi se smatralo bilježnikovim sudjelovanjem radi postizanja očigledno nedopuštenog ili nepoštenog cilja. Iz perspektive hrvatskog pravnog poretka njemačko uređenje može poslužiti kao izvor inspiracije zakonodavcu, ali i praktičarima u sferi dispozitivnih elemenata usluge i tumačenja pravnih praznina.

Filip Milak

Ključne riječi: *Treuhand, javnobilježnički polog, javnobilježnički depozit, službena dužnost javnog bilježnika, promet nekretnina, pravna sigurnost, sredstvo osiguranja, Zakon o izvanpraničnom postupku, preventivno pravosuđe*

1. Treuhand - uvod

Cilj ovog teksta je izložiti jedan od prepoznatljivih instituta njemačkog prava, ujedno ključnog za pravnu sigurnost u prometu nekretnina, koji se uobičajeno naziva *Treuhand*. Kako je njemačko pravo nerijetko poslužilo kao uzor ili izvor inspiracije hrvatskom zakonodavcu, izlaganje o *Treuhandu* je prilika za osvrt na hrvatsko zakonodavstvo i praksu.

Zbog nepodudarnosti pojedinih pojmova s pojmovima u hrvatskom pravu i duhom jezika, na pojedinim mjestima ukazano je na specifično korištenje izraza i prijevoda.

Pojam *Treuhand* ima nejedinstveno značenje, pa ga je u općem smislu opravdano nazvati doktrinom, čiji su konkretni pojavni oblici pravni instituti ili nominatni ugovori.

U pretežitom smislu, *Treuhand* podrazumijeva oblik povjeravanja stvari ili prava trećoj osobi s ograničenim opsegom vlasti nad stvari ili pravom određenim namjenom prijenosa. Strana pravnog posla koja predaje stvar ili pravo drugoj strani naziva se *Treugeber*, a strana koja ih preuzima naziva se *Treunehmer* ili *Treuhänder*. S prijenosom je povezana i uputa za postupanje kojom je definiran opseg prava i obveza povezanih s prijenosom, te sudbina povjerene stvari ili prava.

U gospodarskom smislu *Treuhand* u većini slučajeva predstavlja sredstvo osiguranja, te je akcesoran pravni posao glavnom ugovoru.

Jezično izraz *Treuhand* potječe od riječi vjernost (*Treue*) i ruka (*Hand*). U pravnom diskursu *Treuhand* obuhvaća različita značenja, primjerice oblik fiducijarnog prijenosa vlasništva, starateljstvo u međunarodnom pravu, oblik ostave kao pravnog

posla građanskog prava, *trust* kao institut anglosaksonskog prava, itd.

Aberacijom izvornog izraza *Treuhand* stvoren je pojam *Treuhandgesellschaft* („društvo za *Treuhand*“), koji označava trgovačka društva koja obavljaju djelatnosti financijskog savjetovanja i srodne usluge. U švicarskom njemačkom jeziku taj izraz rezerviran je za djelatnost poreznog savjetovanja. Ova značenja su od manjeg značaja za uvriježeni pojam *Treuhand*.

U odnosima obuhvaćenim pojmom *Treuhand* aspekt povjerenja privlači pozornost teoretičara, pa je u literaturi istaknut komentar kako je za odnose među stranama pravnih poslova koji su obuhvaćeni pojmom *Treuhand* karakterističan viši stupanj povjerenja, koji ne prestavlja samo sporednu obvezu, već ustvari čini njezinu glavnu obvezu. *Treuhänder* zastupa interese *Treugeber*-a na način na koji bi ih zastupao *Treugeber* da djeluje samostalno¹.

U hrvatskoj literaturi poznat je prijevod naziva *Treuhand* kao *ugovor o povjerenstvu*², no za potrebe ovog prikaza taj bi izraz mogao djelovati zbunjujuće.

2. Treuhand - pojam

Doktrina *Treuhand* privukla je pozornost pravnih teoretičara u 19. stoljeću u Njemačkoj. Ovaj interes potaknut je otkrićem Gajevih Institucija 1820., te osobito institutom *fiducia*, ali i odgovarajućim institutima kanonskog, te germanskog (langobardskog) prava.³

Pravna teorija raščlanjuje pojam *Treuhand* prema njegovim temeljnim svojstvima. Temeljna podjela je podjela na fiducijarni, odnosno romanski *Treuhand*, te germanski *Treuhand*. U literaturi se ističu i daljnje podjele, primjerice na ovlašćujući ili punomoćnički *Treuhand*. (1) Fiducijarni odnosno romanski *Treuhand* je koncept kod kojeg dolazi do prijenosa vlasništva, pri čemu je stjecatelj obveznopravno ograničen u vršenju svog prava na stvari sukladno svrsi pravnog posla. Stjecatelj prema trećima nastupa kao punopravni nositelj prava, ali u slučaju neovlaštenog raspolaganja odgovara ustupitelju. (2) Germanski *Treuhand* je koncept kod kojeg suprotno romanskom konceptu *Treuhänder* od početka stječe pravnu vlast nad stvari u opsegu potrebnom za postizanje svrhe, a ne punopravni položaj. Ključna razlika između ova dva koncepta su odnosi između obveznopravnog i stvarnopravnog aspekta odnosa prema predmetu pravnog posla. (3) Ovlašćujući *Treuhand*

1 v. Softić Kadenić, D., *Pojam i uloga Treuhanda u pravu i praksi Njemačke, Austrije i Švicarske*, Nova pravna revija: časopis za domaće, njemačko i evropsko pravo, Sarajevo, br. 1-2, 2015., str. 71.

2 v. Radošević, P., *Ugovor o povjerenstvu (Treuhand)*, Pravo u gospodarstvu, br. 3, 2011. str. 674-691.

3 v. Softić Kadenić, D. (bilj. 1), str. 71.

(*Ermächtigungstreuhänder*) je odnos koji se oslanja na teoretski koncept prethodno spomenutog germanskog *Treuhand*. Ovlašćujući *Treuhand* je naziv za pravni odnos koji nastaje u slučaju raspolaganja osobe koja nije ovlaštena na ta raspolaganja uz naknadnu ratihabaciju ovlaštene osobe⁴. *Treuhand* se u ovom slučaju svodi na prijenos vlasti u mjeri koja odgovara svrsi *Treuhand* i koja je neophodna za njeno ostvarenje. Iza teorije o ovlaštenju (*Ermächtigung*) stoji ideja o prijenosu formalne legitimacije umjesto prijenosa samog prava – u većini slučajeva dovoljan je i sam posjed⁵. (4) Punomoćnički *Treuhand (Vollmachtstreuhänder)* je koncept koji se temelji na neopozivoj punomoći. Ovaj koncept trpi kritiku od strane njemačkih teoretičara u smislu da je dvojbeno predstavlja li uopće javni oblik doktrine *Treuhand*.

Kako je istaknuto, *Treuhand* kao pojam nije jedinstveno kodificiran, već predstavlja doktrinu i u praksi se javlja u različitim pojavnim oblicima. Iako bi se na temelju izloženih teoretskih modela moglo zaključiti da je riječ o privatnopravnom odnosu, takav zaključak bio bi pogrešan. Razvojem prava i ekonomskih odnosa *Treuhand* je evoluirao preko granice privatnog prava, što je uočljivo na nekoliko otvorenih doktrinarnih i praktičnih pitanja u nastavku.

3. Treuhand kao javnobilježnički polog prema njemačkom pravu

3.1. Općenito

Javni bilježnici pružaju uslugu *Treuhand* kroz javnobilježnički polog (*Notarielle Verwahrung*). Upravo je to prepoznatljiviji institut koji jamči sigurnost strankama u pravnom prometu nekretnina, odnosno na koji se u pravilu misli pri upotrebi izraza *Treuhand*.

I u hrvatskoj literaturi se ovo rješenje javlja kao mogućnost ili preporuka⁶, no u praksi je zastupljen tek kod manjeg broja nekretninskih transakcija.

Iako je načelno moguć kod svakog ugovora kod kojeg postoji neizvjesnost u vezi ispunjenja činidbe, odnosno povjerenja stranaka, ova usluga u praksi se najčešće povezuje s ugovorima o kuporodaji nekretnina, gdje potvrđuje svoju ulogu sredstva osiguranja obveze u pravnom prometu.

4 Par. 185. st. 1. *Bürgerliches Gesetzbuch* (dalje u tekstu „BGB“), objavljeno na <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BGB.pdf> na dan 11. listopada 2017. godine

5 v. Softić Kadenić, D. (bilj. 1), str. 73.-74.

6 U tom smislu v. Jakobović, G., *Postupak prodaje i kupnje nekretnina u Republici Hrvatskoj pravni režim nekretnina u Republici Hrvatskoj*, Javni bilježnik br. 24, 2006., str. 29.-30.; Jakobović, G., *Prikaz pravnih instituta kojima bi se mogla povećati pravna sigurnost u prometu nekretnina*, Javni bilježnik br. 26, 2007., str. 60., te Benc, R., *Sažeti prikaz pravnih instituta RH kojima bi se povećala pravna sigurnost za sudionike pravnih poslova usmjerenih na promet nekretnina*, Javni bilježnik br. 26, 2007., str. 86.

Javnobilježnički polog može se, primjerice, zasnovati u svrhu osiguranja isplate kupovnine kada se isplata vrši sredstvima iz kredita osiguranog založnim pravom na nekretnini koja je predmet kupoprodaje.

Navedeni općeniti primjer može poslužiti kao ilustracija, ali u teoriji i praksi postoji određena nejedinstvenost u mišljenju o pretpostavkama koje se moraju ispuniti da bi zasnivanje javnobilježničkog pologa bilo dopušteno.

3.2. Pravni izvori

BGB definira Polog (*Hinterlegung*) kao opći pojam u Par. 372. Navedena odredba propisuje da kada je vjerovnik u zakašnjenju s preuzimanjem ispunjenja obveze, dužnik može u korist vjerovnika položiti novac, vrijednosne papire, druge isprave i dragocijenosti kod za to određenog tijela javne vlasti (*öffentliche Stelle*). Ovo pravilo na odgovarajući način primjenjuje se i kada dužnik iz kojeg drugog razloga svoju obvezu ne može ispuniti ili ju ne može ispuniti sa sigurnošću i to iz razloga koji se može pripisati vjerovniku. Primjenjuje se i u drugim slučajevima neizvjesnosti o osobi vjerovnika, a koja se ne temelji na propuštanju dužne pažnje dužnika.

Polog propisan BGB-om daje opći građansko-pravni temelj specifičnim institutima propisanim posebnim zakonima.

Savezni zakon o javnim bilježnicima⁷, općenito propisuje nadležnosti javnih bilježnika, pa među ostalim u par. 23. propisuje kako su javni bilježnici ovlašteni primati novac, vrijednosne papire ili dragocjenosti od sudionika (o.a. sudionika pravnog posla) na čuvanje ili predaju trećim osobama, uzimajući u obzir odredbe Par. 57 - Par. 62. Zakona o sastavljanju javnobilježničkih isprava⁸

BeurkG je propis koji daje pravni okvir tehničkim aspektima zasnivanja javnobilježničkog pologa. Njegovom izmjenom iz 1998. usvojena su do tada prikupljena pravna shvaćanja zauzeta od strane sudske prakse i pravne znanosti, te je tom izmjenom uveden aktualni normativni okvir⁹.

Pored navedenih propisa, Javnobilježnički poslovnik¹⁰ podrobnije normira tehničke aspekte provedbe javnobilježničkog pologa.

Kako je uvodno navedeno, ranije shvaćanje uvriježeno u teoriji i sudskoj praksi polazilo je od ugovorne, odnosno privatnoprave naravi ovog pravnog posla (*Treuhandvertrag* – „ugovor o *Treuhand-u*“). Takva su shvaćanja u međuvremenu napuštena, što se odrazilo i na zakonsku terminologiju (izraz *Verwahrung* potisnuo je izraz *Hinterlegung* prisutan u nekim drugim propisima o javnom bilježništvu, te ga razgraničio od pravnog posla prema BGB-u¹¹). Javnobilježnički polog je usluga koju javni bilježnici pružaju u svojstvu nositelja javnih ovlasti, ali kao takav ima izražen javnopravni i privatnopravni element.¹² Kako je u njemačkom pravu nužno riječ o akcesornom pravnom poslu, u njegovu je bit ukorijenjen ugovorni odnos među strankama koji je privatnopravne naravi i stranama pravnog posla dopušta određenu slobodu. Istovremeno, odnos stranaka i javnog bilježnika, odnosno obveza javnog bilježnika da postupa u skladu sa svojom službenom dužnošću (*Amtspflicht*) je javnopravni element.

Opća službena dužnost apstraktno je definirana u Par.14. BNotO. kao dužnost poštivnja prisege¹³, pri čemu je javni bilježnik neovisni i nepristrani povjerenik stranaka, te je dužan uskratiti uslugu ukoliko je njegovo sudjelovanje zatraženo za postizanje očigledno nedopuštene ili nepoštene svrhe.

3.3. Pretpostavke za zasnivanje javnobilježničkog pologa prema njemačkom pravu

3.3.1 Zasnivanje javnobilježničkog pologa

Javnobilježnički polog zasniva se na temelju prijedloga (*Verwahrungsantrag*) i upute za postupanje (*Verwahrungsanweisung*).

Prijedlogom se stranka obraća javnom bilježniku, a javni bilježnik na temelju prijedloga odlučuje hoće li postupiti u konkretnom predmetu ili ne.

Uputa za postupanje podrobno definira sadržaj i pravila postupanja s konkretno predloženim javnobilježničkim pologom.

Javni bilježnik općenito nije dužan usvojiti prijedlog stranke za zasnivanje javnobilježničkog pologa. Ovo pravo javnog bilježnika je iznimka od opće dužnosti postupanja prema par. 15. st. 1. BNotO, koja propisuje da javni bilježnik bez opravdanog

7 *Bundesnotarordnung* (dalje u tekstu „BNotO“), objavljen na <http://www.gesetze-im-internet.de/bnoto/BNotO.pdf> na dan 11. listopada 2017. godine

8 *Beurkundungsgesetz* prema smislu slobodno prevedeno kao „Zakon o sastavljanju javnobilježničkih isprava“ (dalje u tekstu „BeurkG“), objavljen na <https://www.gesetze-im-internet.de/beurkG/BeurkG.pdf> na dan 11. listopada 2017. godine

9 v. Franken, K., *Rechtsprobleme nach Kaufpreishinterlegung auf Notaranderkonto beim Grundstückskauf*, Rheinische Notar-Zeitschrift, Heft 12, 2010., str. 598.

10 *Dienstordnung für Notarinnen und Notare* prema sličnoj funkciji naziv propisa je preveden kao „Javnobilježnički poslovnik“ (dalje u tekstu „DONot“), objavljen na https://www.bnotk.de/_downloads/Gesetze/DONot.pdf objavljen na dan listopada 2017. godine

11 v. Brambring, G., *Das berechtigte Sicherheitsinteresse als Voraussetzung für notarielle Verwahrungstätigkeit*, Deutsche Notar-Zeitschrift, 1999., str. 381.

12 v. Franken, K. (bilj. 9), str. 598.

13 Tekst prisege je propisan Par. 13. st. 1. BNotO: „Prisežem Bogu svemogućem i sveznajućem da ću čuvati ustavnopravni poredak, te da ću dužnost javnog bilježnika savjesno i nepristrano obnašati, tako mi Bog pomogao!“ (*Ich schwöre bei Gott, dem Allmächtigen und Allwissenden, die verfassungsmäßige Ordnung zu wahren und die Pflichten eines Notars gewissenhaft und unparteiisch zu erfüllen, so wahr mir Gott helfe!*) Par. 13. st. 2. dopušta prisegu i u ženskom licu, te prisegu teksta bez vjerskog značenja ili pod određenim okolnostima s drugačijim vjerskim značenjem.

razloga ne smije uskratiti uslugu. Javni bilježnik (uz iznimke) dužan je postupati osim u slučajevima kada bi njegovo postupanje bilo suprotno njegovoj službenoj dužnosti, osobito ako bi njegovo postupanje bilo zatražno za postizanje očigledno nedopuštenih ili nepoštenih ciljeva. Iznimka veće slobode kod dužnosti postupanja u ovom slučaju opravdava i posebno (strože) uređenje odgovornosti javnog bilježnika za štetu kod pružanja ove usluge¹⁴. Naime, opći režim odgovornosti javnog bilježnika za štetu koju je javni bilježnik prouzročio isključivo propuštanjem dužne pažnje supsidijarne je naravi.¹⁵ Supsidijarnost odgovornosti za štetu prouzročenu propuštanjem dužne pažnje sastoji se u tome što oštećenik u tom slučaju naknadu štete može zahtijevati tek ukoliko je bezuspješno štetu pokušao otkloniti ili namiriti na drugi način. Javnobilježnički polog je prema odredbi Par. 19. st. 2. BNotO jedna od malog broja iznimaka, kod koje navedena supsidijarnost ne postoji ni kod propuštanja dužne pažnje, te je oštećenik u svakom slučaju nastanka štete ovlašten zahtijevati naknadu štete od javnog bilježnika.

Javni bilježnik smije postupati po prijedlogu za zasnivanje javnobilježničkog pologa ukoliko se ostvare zakonom predviđene pretpostavke¹⁶.

Te su pretpostavke (1) pravni interes za osiguranjem (*berechtigtes Sicherungsinteresse*); (2) postojanje upute Zakonom propisanog sadržaja (*Verwahrungsanweisung*); (3) prihvata prijedloga za zasnivanje javnobilježničkog pologa od strane javnog bilježnika, te (4) svojstvo upute da se njome ostvaruje Zakonom propisana svrha javnobilježničkog pologa.

Ovim redoslijedom ispituju se činjenice kada stranka pristupi javnom bilježniku s prijedlogom za zasnivanje javnobilježničkog pologa, pa će u nastavku tim redoslijedom biti izložene.

3.3.2. Pravni interes za osiguranjem

Zakon izrijekom propisuje kako je za za zasnivanje javnobilježničkog pologa potreban pravni interes za osiguranjem (*berechtigtes Sicherungsinteresse*). Opseg ove odredbe izaziva prijepor u stručnoj raspravi.

Opća službena dužnost javnog bilježnika obuhvaća i obvezu da se suzdrži od postupanja po prijedloga stranke kada njegova usluga nije nužna. Iz ovog nadalje proizlazi i obveza da njegova usluga mora sadržavati pravnu ocjenu činjenica.

Javnobilježnički polog je akcesoran pravni posao i ima gospodarsku svrhu sredstva osiguranja obveze u vezi s kojom (barem u trenutku zasnivanja) ne

postoji spor. Kako ne postoji spor, pravni interes se svodi na neizvjesnost o ispunjenju obveza iz glavnog pravnog posla.

Kako je životno da u pravnom prometu uvijek postoji barem latentna neizvjesnost, te javni bilježnik nije nužno upoznat s ukupnosti pravnih odnosa između stranaka (izuzev ugovora na kojem se temelji prijedlog za zasnivanje javnobilježničkog pologa), u praksi se postavlja pitanje u kojoj mjeri opravdani interes za osiguranjem mora biti dokazan.

Nomotehnički je izazov precizno kvantificirati neizvjesnost, pa je tumačenje pojma pravni interes za osiguranjem prepušteno stručnoj raspravi i praksi.

Dva suprotna pola ove rasprave mogli bi biti nazvani zagovornici objektivnog kriterija i zagovornici subjektivnog kriterija pravnog interesa za osiguranjem.

Zagovornici objektivnog kriterija pravnog interesa za osiguranjem tvrde kako pravni interes mora biti objektivne naravi¹⁷. Objektivna narav podrazumijeva da se ta pretpostavka mora ostvariti u vanjskom svijetu, a ne biti utemeljena isključivo na volji stranaka. Prema objektivističkom shvaćanju, primjerice, pretpostavka za zasnivanje javnobilježničkog pologa ne bi bila ostvarena već iz samog razloga što kreditna institucija nije voljna odobriti kredit bez ovog sredstva osiguranja, te bi javni bilježnik u takvom slučaju morao odbiti prijedlog kako ne bi povrijedio svoju službenu dužnost.

Okolnosti objektivne naravi mogu biti okolnosti koje se odnose na objekt glavnog pravnog posla, no niti kod tavih okolnosti opravdani interes ne mora nužno postojati.

Jedan od zastupnika restriktivnog stajališta je Prof. Dr. Günter Brambring, javni bilježnik u Kölnu, koji kazuistički iznosi primjere slučajeva u kojima nalazi da opravdani interes postoji, odnosno da ne postoji¹⁸:

Primjer 1

Ako je predmet kupoprodaje nekretnina opterećena pravima u korist trećih osoba (npr. služnosti), a ta je prava moguće brisati bez dodatnog troška (ili prodavatelj tu obvezu ispuni o svom trošku prije dospjeća isplate) ne postoji opravdani interes za osiguranjem zasnivanjem javnobilježničkog pologa.

Primjer 2

Ako je predmet kupoprodaje nekretnina, a isplata cijene je iz vlastitih sredstava kupca, ili iz sredstava pribavljenih zajmom bez stvarnopravnog osiguranja obveze na predmetnoj nekretnini, ne postoji opravdani interes za osiguranjem.

Nasuprot tome, opravdani interes postojati će u slučajevima više razine neizvjesnosti.

14 v. Franken, K. (bilj. 9), str. 598.

15 Par. 19. st. 1. BNotO

16 Par. 57. st. 2-3. BeurkG

17 v. Brambring, G. (bilj. 8), str. 383.

18 v. Brambring, G. (bilj. 8), str. 386-392.

Primjer 3

Ako je prodana nekretnina opterećena založnim pravom u korist trećih osoba, a to založno pravo osigurava obveze koje će biti namirene iz sredstva pribavljenih kupoprodajom, te se isplata cijene vrši sredstvima pribavljenim kreditom od više banaka istovremeno, ak one nisu voljne međusobno se koordinirati, te se njihove tražbine stvarnopravno osiguravaju istom nekretninom, opravdano je primijeniti javnobilježnički polog kao sredstvo osiguranja.

Primjer 4

Opravdani interes postojati će u slučaju kada se prodavatelj obvezao obnoviti nekretninu prije predaje, a okolnosti nalažu da obnova traje i nakon dospjeća osplate. Tada je kupovninu opravdano uplatiti kao javnobilježnički polog s isplatom prodavatelju kada kupac dostavi potvrdu o preuzimanju posjeda nekretnine u ugovorenom stanju.

Iako izneseni slučajevi ukazuju na postojanje elementa natprosječne složenosti pravnog posla (i s time povezanu neizvjesnost) kao pretpostavke za postojanje pravnog interesa za osiguranjem, čini se da autor ne daje odgovor na pitanje konkretnog razgraničenja između više i niže razine neizvjesnosti u smislu jasne misaone formule. Ako je razlika isključivo kvantitativne, a ne kvalitativne naravi, praksi će biti prepušteno da u svakom pojedinom slučaju pronalazi elemente koji bi opravdavali primjenu javnobilježničkog pologa, ili obrnuto, zasnovani javnobilježnički polog dovodili u pitanje.

Suprotno iznesenom restriktivnom stajalištu, Prof. Dr. Helmut Weingärtner, kao predstavnik zagovornika subjektivnog kriterija pravnog interesa za osiguranjem zastupa mišljenje da nije odlučno da je zasnivanje javnobilježničkog pologa *objektivno* potrebno kako bi bilo udovoljeno zakonskoj pretpostavci opravdanog interesa za osiguranjem. Njegovo tumačenje počiva na premisi da je suglasnost volje stranaka glavnog pravnog posla dovoljna da ugovor bude proveden preko javnobilježničkog pologa. Drugim riječima, on pretpostavku *pravni interes za osiguranjem* smatra ostvarenom i kada je zasnivanje javnobilježničkog pologa *subjektivno* potrebno prema nahodjenju stranaka. Pri tome ističe kako je jedno od temeljnih načela građanskog prava načelo autonomije stranaka.¹⁹

Valja istaknuti kako unatoč zagovaranju načela autonomije stranaka i kod subjektivističkog tumačenja postoji korektiv. Navedeno ograničenje javlja se u obliku subjektivističkog tumačenja načela postupanja po službenoj dužnosti. Prema ovom tu-

mačenju, načelo autonomije stranaka ne utječe na dužnost javnog bilježnika da stranke pouči o sadržaju namjeravanog pravnog posla, čime im u slučajevima kada osiguranje objektivno nije potrebno na to mora biti i ukazano. Ukoliko stranke i dalje žele primijeniti javnobilježnički polog kao sredstvo osiguranja, nema prepreke da njihovom prijedlogu bude udovoljeno.

Potonje, subjektivističko tumačenje može se ocijeniti kao prihvatljivije s obzirom da načelo autonomije stranaka doista predstavlja aksiom građanskog prava i nije razumljivo zašto strane pravnog posla, ukoliko postoji suglasnost volje, ne bi mogle izabrati višu razinu pravne sigurnosti od propisanog minimuma. Objektivističko tumačenje bez jasne granice između slučajeva višeg i nižeg stupnja neizvjesnosti potencijalno stvara širok pojas „graničnih“ slučajeva kod kojih je dvojbena je li usluga trebala biti pružena. Ironična potencijalna posljedica objektivističkog tumačenja je zapravo pravna nesigurnost.

Dodatni argument mogao bi biti kako je iz prakse poznato da takvo ograničenje ne bi postojalo u slučajevima izbora forme javnobilježničkog akta ili solemnizirane privatne isprave za pravni posao za koji je zakonodavac propisao ovjerenu privatnu ispravu kao minimalnu formu. Intencija zakonodavca kod propisivanja minimalnog standarda forme ili primjene određenog sredstva osiguranja u pravilu je zaštita interesa slabije ugovorne strane, a ne ograničenje pružanja ili primanja usluge, pa restriktivno tumačenje nepotrebno ograničava pravni promet.

S druge strane, kako je prethodno istaknuto, ranije shvaćanje javnobilježničkog pologa bilo je da je riječ o pravnom poslu ugovornog karaktera između javnog bilježnika i stranke. Kako je u međuvremenu uočena tendencija napuštanja privatnopravne sfere, nije isključeno da će i načelo autonomije stranaka u budućnosti doživjeti korekcije zakonodavnim zahvatima ili razvojem sudske i javnobilježničke prakse.

3.3.3. Uputa za postupanje

Kako je uvodno istaknuto, prijedlogu za zasnivanje javnobilježničkog pologa mora biti priložena uputa za postupanje (*Verwahrungsanweisung*) kao jedna od pretpostavki za zasnivanje javnobilježničkog pologa. S ciljem osiguranja što više razine pravne sigurnosti zakonodavac je propisao nužne elemente koje uputa mora sadržavati. Uputa mora nuditi jasne odgovore na sljedeća pitanja²⁰:

- Što je predmet javnobilježničkog pologa?
- Koja je sudbina plodova (kamate i dr.) predmeta pologa?

¹⁹ v. Weingärtner, H., *Berechtigtes Sicherungsinteresse im Sinne des Par. 54a Abs. 2 BeurkG*, Deutsche Notar-Zeitschrift, 1999., str. 395.

²⁰ Par. 57. st. 2. t. 2. BeurkG

- Tko je davatelj upute?
- Tko je ovlaštenik isplate pologa i pripadajućih plodova?
- Pod kojim uvjetima (vrijeme i stvarni uvjeti) će polog biti čuvan?
- O kojim pretpostavkama ovisi isplata pologa?

Nejasnoće, odnosno nedostaci u uputi spadaju u glavne uzroke odgovornosti za štetu javnog bilježnika²¹.

Predmet javnobilježničkog pologa u pravilu je novac, ali u polog je moguće predati i vrijednosne papire i dragocijenosti.²² Gotov novac kao predmet javnobilježničkog pologa nije dopušten, već se uplate vrše bezgotovinskom uplatom.²³ Vrijednosne papire i dragocijenosti koje su predane u javnobilježnički polog javni bilježnik može predati na čuvanje banci. Jednako kao i sa otvaranjem računa za treće osobe, zakonodavac je i za predaju vrijednosnih papira i dragocijenosti propisao ograničenje mogućnosti izbora financijske institucije institucije (v. „Preuzimanje novčanih sredstava u polog i predaja predmeta pologa“).

Kako je novčani javnobilježnički polog u fazi dok polog traje novac na posebnom računu u financijskoj instituciji, protekom vremena uslijediti će pripis kamate glavnici prema uvjetima poslovanja banke. Zakon predviđa i mogućnost ulaganja položenih sredstava prema uputi stranke²⁴. Ova odredba, jednako kao pretpostavka pravnog interesa za osiguranjem, suprotstavlja slobodnu autonomiju stranaka službenoj dužnosti javnog bilježnika (v. „Preuzimanje novčanih sredstava u polog i predaja predmeta pologa“).

Iz navedenih razloga je nužno da uputa javnom bilježniku predviđa i postupanje s pravnim plodovima koji nastanu.

U uputi je nužno ispravno konstatirati tko je davatelj upute. Eventualni problemi s nejasnoćom o osobi davatelja upute do izražaja osobito dolaze kod opoziva upute zbog ovlaštenja na opoziv (više o tome pod „Opoziv upute“). U slučaju opoziva upute procesni položaj davatelja upute se razlikuje od položaja ostalih strana pravnog posla. Nejasnoća o osobi davatelja upute može proizlaziti iz okolnosti da se na strani davatelja upute ili ovlaštenika isplate nalazi više osoba kao kupaca ili prodavatelja, te da iz teksta ugovora o glavnom pravnom poslu ne proizlazi nedvosmisleno tko je davatelj upute javnom bilježniku. Iz navedenih je razloga preporučljivo za javne bilježnike da inzistiraju na izričitim klauzulama u ugovoru o glavnom pravnom poslu koje propisuju koja ugovorna stra-

na glavnom pravnom poslu će javnom bilježniku pristupiti kao davatelj upute. O ovom je pitanju u literaturi poznat općenit stav o metodi tumačenja nejasnih ugovornih odredbi. Nejasne odredbe tumače se prema tome čiji se interesi u konkretnom pravnom poslu štite javnobilježničkim pologom.²⁵ Stvarno, odnosno neposrednije značenje apstraktnim odredbama propisa u konačnici daje sudska praksa. Tako je primjerice judikatura Vrhovnog saveznog suda (*Bundesgerichtshof*) jedinstvena u stajalištu o tome tko je davatelj upute po kojoj je javnobilježnički polog zasnovan u slučajevima kada je zasnovan radi osiguranja isplate ugovora o kupoprodaji nekretnine, a kupovina je pribavljena kreditom od banke. Dosljedno je stajalište da je u tom odnosu javnobilježnički polog zasnovan po jednostranoj uputi banke²⁶.

Ovlaštenik isplate, uvjeti čuvanja, te pretpostavke za isplatu u neposrednoj su vezi sa sadržajem glavnog ugovora, te moraju na odgovarajući način biti konstatirani u uputi.

3.3.4. Usvajanje prijedloga

Kako je uvodno istaknuto, javni bilježnik nije dužan prihvatiti prijedlog stranke. Iz tog je razloga i njegov prihvata jedna od zakonom propisanih pretpostavki za zasnivanje javnobilježničkog pologa. Kao svojevrsni „prihvata ponude“ on je ujedno podsjetnik na nekadašnju ugovornu narav ovog pravnog posla. Kako je ranije istaknuto, ova iznimka od načelne dužnosti pružanja usluge povezana je i sa posebnim uređenjem odgovornosti javnog bilježnika za štetu prouzročenu kod pružanja ove usluge²⁷.

3.3.5 Zakonom propisana svrha javnobilježničkog pologa

Općenita pretpostavka za zasnivanje javnobilježničkog pologa je da prijedlog za zasnivanje pologa služi Zakonom propisanoj svrsi. Zakon izričito propisuje koja svrha mora biti ostvarena. To obuhvaća ostvarenje sljedećih pretpostavki²⁸:

- uputa mora dozvoljavati uredno ispunjenje ugovorne obveze iz glavnog pravnog posla;
- uputa ne smije dovoditi u pitanje uredno pružanje same usluge javnobilježničkog pologa;
- uputa mora osigurati zaštitu pravnih interesa svih osoba koje sudjeluju u pravnom poslu javnobilježničkog pologa.

Poznato je tumačenje kako iz navedenog proizlazi potreba da javnobilježnička usluga u vezi čuvanja i isplate pologa sadrži pravnu ocjenu činjenica o

21 v. Franken, K. (bilj. 9), str. 598.

22 Par. 62. st. 1. BeurkG

23 Par. 57 st. 1. BeurkG

24 Par. 58. st. 1. BeurkG

25 v. Franken, K. (bilj. 9), str. 599.

26 v. Franken, K. (bilj. 9), str. 610.

27 v. Franken, K. (bilj. 9), str. 598.

28 Par. 57. st. 3. BeurkG

kojima ovisi postupanje. To bi moglo značiti ocjenu o tome je li ugovorna obveza ispunjena, jesu li nastupile određene pravne posljedice i sl., ali ne ostvarenje uvjeta koji nisu od pravnog značaja. Ovo je odraz opće obveze javnog bilježnika da postupaju u skladu sa službenom dužnošću, te da se suzdrži od usvajanja prijedloga stranke za zasnivanje javnobilježničkog pologa ako njegova usluga nije nužna²⁹. Navedene četiri pretpostavke (pravni interes za osiguranjem; postojanje upute Zakonom propisanog sadržaja; prihvata prijedloga za zasnivanje javnobilježničkog pologa od strane javnog bilježnika, te svojstvo upute da se njome ostvaruje Zakonom propisana svrha javnobilježničkog pologa) moraju se kumulativno ostvariti.

Kako je prethodno istaknuto, javnobilježnički polog je u gospodarskom smislu u pravilu sredstvo osiguranja obveze. Posljedica toga je da je on u pravnom smislu akcesorni pravni posao, te se uputa sadržajno oslanja na ugovor o glavnom pravnom poslu i to onom kod kojeg postoji pravni interes za osiguranjem kao pretpostavka pružanja usluge. Pravni interes za osiguranjem postoji kada je kod konkretnog pravnog posla prisutna neizvjesnost koja dovodi u pitanje ispunjenje obveza iz glavnog pravnog posla. Nužnost neizvjesnosti i istovremena vezanost za glavni pravni posao koji ne bi smio biti nevaljan tvore paradoks. Visok stupanj neizvjesnosti koji je povezan s javnobilježničkim pologom i njegova akcesorna narav u praksi postavljaju pitanje o valjanosti upute za zasnivanje javnobilježničkog pologa u slučaju kada od početka postoji neizvjesnost je li glavni pravni posao uopće valjano sklopljen. Životno je da se ugovorne strane upuštaju u složene pravne odnose, te primjerice javnom bilježniku podnesu prijedlog za zasnivanje javnobilježničkog pologa kao sredstva osiguranja ugovora o kupoprodaji nekretnine koji još nije valjano sklopljen jer nedostaje propisana suglasnost, dozvola ili koji drugi akt. U pravilu neće biti razumno zasnovati javnobilježnički polog za pravni posao koji nije valjano sklopljen, no poznato je i suprotno stajalište Saveznog vrhovnog suda.³⁰ Sud je utvrdio da strane pravnog posla čije sklapanje ovisi o neizvjesnom uspjehu pribavljanja dozvole mogu i u periodu neizvjesnosti urediti svoje odnose uz pomoć javnobilježničkog pologa. Sud je utvrdio kako u konkretnom slučaju ugovaranjem javnobilježničkog pologa nije nedvojbeno anticipiran nastanak obveze isplate i prijenosa vlasništva. Odlučna okolnost je da su strane glavnog pravnog posla ugovorile zasnivanje pologa uzevši u obzir potrebu za dozvolom za valjanost glavnog pravnog posla. Sud je utvrdio kako ugovor time proizvodi podijeljene učinke (*geteilte Wirksamkeit*

des Vertrages) koji u tom slučaju mogu poslužiti kao temelj za zasnivanje javnobilježničkog pologa. Imajući ovu odluku u vidu može se zaključiti da je u slučaju sumnje preporučljivo u uputi konstatirati okolnosti koje dovode u pitanje valjano zaključenje glavnog pravnog posla, te decidirano odrediti jesu li strane pravnog posla suglasne sa zasnivanjem pologa i prije ostvarenja te pretpostavke.

Ukoliko je javni bilježnik utvrdio kako su se ostvarile zakonske pretpostavke, te usvojio prijedlog za zasnivanje javnobilježničkog pologa pisanu će uputu za postupanje ovjeriti potvrdom o vremenu i potpisom upute, ili o cijeloj radnji sastaviti zapisnik.³¹

3.4. Preuzimanje novčanih sredstava u polog i predaja predmeta pologa (isplata)

Javnobilježnički polog nije dozvoljen za primanje na čuvanje gotovog novca. Iako ovakvo ograničenje može djelovati kontradiktorno istovremenoj mogućnosti deponiranja vrijednosnih papira i dragocjenosti, intencija njemačkog zakonodavca je ograničenje netransparentnih novčanih transakcija koje bi onemogućile praćenje tijeka novca.

Za svaki pojedinačni polog javni bilježnik otvara poseban račun za treće osobe (*Notaranderkonto*), te zajednički račun za više pologa nije dopušten.

Njemački zakonodavac ograničio je slobodu izbora kreditne institucije u kojoj javni bilježnik može imati otvoren račun za treće osobe. Navedeni račun mora biti otvoren u kreditnoj instituciji koja je ovlaštena poslovati na nacionalnoj razini u Saveznoj Republici Njemačkoj ili u Njemačkoj središnjoj banci (*Deutsche Bundesbank*). Javni bilježnik otvoriti će račun u kreditnoj instituciji s područja svoje mjesne nadležnosti ili susjednog područja općinskog suda, ali u istom području mjesne nadležnosti višeg drugostupanjskog suda. Iznimka od navedenog je dopuštena ako je stranka dala izričitu uputu ili je drugačije postupanje objektivno nužno.³²

Ukoliko je uputom danom javnom bilježniku naložen poseban oblik rasplaganja deponiranim sredstvima ulaganjem (*Anlage*) u okviru samog pologa, javni bilježnik je na to ovlašten strogo u opsegu koji je određen uputom. Takva uputa mogla bi se odnositi na ulaganje u tržište kapitala. Ranije je istaknuto kako je ova odredba (Par. 58. st. 1. BeurkG) još jedan primjer suprotstavljenosti slobodne autonomije stranaka i službene dužnosti javnog bilježnika. Ulaganje kao oblik čuvanja mora biti izrijekom predviđen glavnim ugovorom. Zagovornici slobode autonomije stranaka ocjenjuju da, ukoliko su stranke poučene o pravnim posljedicama takve upute nema prepreke da se njihovom prijedlogu udovolji. Zagovornici restriktivnog tumačenja svoj

29 v. Brambring, G. (bilj. 8), str. 383.

30 v. Franken, K. (bilj. 9), str. 600.

31 Par. 57. st. 5. BeurkG

32 Par. 58. st 1-2.

stav temelje na kogentnoj naravi odedbe da pravni interes za osiguranjem mora biti osiguran javnobilježničkim pologom, što bi promjenjivošću tečaja moglo biti dovedeno u pitanje.³³

Zakonodavac izriječno ograničava krug osoba koje su ovlaštene postupati s predmetom pologa. To su javni bilježnik osobno, njegov službeno postavljeni zamjenik (*amtlich bestellter Vertreter*) ili njegov vršitelj dužnosti (*Notariatsverwalter*). Navedeni pojmovi ne poklapaju se u potpunosti sa značenjem tih pojmova u hrvatskom pravu. Pojam *amtlich bestellter Vertreter*, koji je u ovom smislu doslovno preveden kao *službeno postavljeni zamjenik* označava osobu koju u slučajevima odsutnosti ili spriječenosti javnog bilježnika da obavlja službu na prijedlog javnog bilježnika postavlja nadzorno tijelo. Službeno postavljeni zamjenik službu obavlja u periodu koji u pravilu ne prelazi godinu dana.³⁴

Pojam vršitelj dužnosti u smislu spomenutog njemačkog propisa odstupa od doslovnog značenja riječi *Notariatsverwalter* (mogući doslovni prijevod bio bi javnobilježnički upravitelj, no taj je prijevod ocijenjen kao suviše nezgrapno), te tek u ograničenoj mjeri odgovara pojmu vršitelja dužnosti javnog bilježnika prema hrvatskom propisu. Vršitelj dužnosti u ovom smislu je osoba koju privremeno imenuje zemaljsko tijelo izvršne vlasti nadležno za poslove pravosuđa uz prethodno mišljenje Njemačke javnobilježničke komore³⁵. Vršitelja dužnosti odredit će se kada javnobilježnička služba postavljenog javnog bilježnika prestane ili on promijeni službeno sjedište ureda, ili ako imenovani javni bilježnik privremeno ne obavlja javnobilježničku službu jer na temelju službenog ovlaštenja privremeno obavlja drugu naplatnu djelatnost. Postavljeni vršitelj dužnosti (uz određene iznimke) službu u tom svojstvu obavlja do godinu dana.³⁶

Vršitelj dužnosti i službeno postavljeni zamjenik mogu biti jedino osobe koje imaju svojstva potrebna za javnog bilježnika, iz čega je vidljiv oprez njemačkog zakonodavca u vezi ovlaštenja za postupanje s pologom.

Predaja, odnosno isplata predmeta pologa vrši se bezgotovinskim platnim prometom osim ukoliko opravdani interesi stranaka nalažu gotovinske ili čekovne isplate. Asimetrija moguće gotovinske

isplate u odnosu na isključivo negotovinsku uplatu opravdana je svojstvom javnog bilježnika kao osobe javnog povjerenja. Činjenica gotovinske ili čekovne isplate, mora biti posebno konstatirana na zapisnik uz navođenje opravdanog razloga.

Zanimljiva je digresija kako je austrijski notarijat, s vrlo sličnim režimom ovog instituta, uredio platni promet s javnobilježničkim pologom. Austrijska javnobilježnička komora (*Österreichische Notariatskammer*) kao suosnivač sudjelovala je u osnivanju trgovačkog društva Notartreuhandbank AG (49%). Notartreuhandbank AG je banka koja je u međuvremenu specijalizirana za platni promet s javnobilježničkim položajima. 2017. godine obilježena je dvadeseta obljetnica od osnivanja, što je bilo prilika za revidiranje projekta. Projekt je ocijenjen kao vrlo uspješan; u međuvremenu je osnovano i društvo kćer za povezane IT usluge NTB SOLUTIONS GmbH. Ukupan iznos javnobilježničkih pologa 2017. godine iznosi oko dvije milijarde Eura.³⁷

Oba iskustva ukazuju na sistematičan i oprezan pristup njemačkog i austrijskog zakonodavca normiranju tehničkih aspekata vođenja pologa.

3.5. Opoziv upute

Davatelj upute uputu može opozvati, te je javni bilježnik dužan postupati sukladno zaprimljenom opozivu upute. Javni bilježnik, međutim, ne smije svojim postupanjem povrijediti svoje dužnosti prema trećim osobama³⁸. Ovo je još jedan primjer sraza autonomije volje stranaka kao privatnopravnog elementa i opće službene dužnosti kao javnopravnog elementa, ali s relativno jasnim i konkretnim razgraničenjem.

Ovlaštena osoba opoziv očituje javnom bilježniku u pisanom obliku³⁹. Iznenadujuće je stajalište sudske prakse i znanosti da je propisanoj obvezi pisane forme opoziva udovoljeno i ako je opoziv dostavljen putem telefaksa. Ovo tumačenje temelji se na shvaćanju kako pisana forma služi dvostrukoj svrsi: svrsi dokumentiranja očitovanja volje i svrsi utvrđivanja identiteta davatelja očitovanja. Ocjena je prakse i znanosti da je prvog svrsi udovoljeno dostavom putem telefaksa. U pogledu druge svrhe, poznato je stajalište da ukoliko postoji sumnja u identitet osobe koja je izjavila opoziv, javni bilježnik dužan posebno ispitati je li opoziv očitovan od ovlaštene osobe. Preporuka iz literature je u konačnici ipak ishoditi vlastoručno potpisani opoziv.⁴⁰

Kako se postupanje javnog bilježnika kod opoziva temelji na načelno jednostranom očitovanju volje, ključno je pitanje aktivne legitimacije za očitova-

33 v. Geibel, S., Hager, J., Gsell, B., Lorenz, S., Looschelders, D., Artz, M., Ball, W., Schmidt, H., Benecke, M., Reiter, H., Köndgen, J., Spickhoff, A., Harke, J. D., Lobinger, T., Krüger, W., Reymann, C., Wellenhofer, M., Krafa, A., Maurer, H. U., Schindler, W., Mayer, J., Müller, G., Budzikiewicz, C., Weller, M.P., Wurmnest, W., Wellenhofer, M. Jox, R., Beck-online.GROSSKOMMENTAR zum Zivilrecht, Par. 54b BeurkG (sadašnji Par. 58. BeurkG), rubni broj 12, izdavač: Müller, Beck elektronička baza podataka, objavljeno na dan 15. travnja 2017. godine

34 Par. 39. st. 1-2. BNotO

35 Par. 57. st. 2. BNotO

36 Par. 8. st. 1. i par. 56. st. 1-2. BNotO

37 v. Grünberger, K., *20 Jahre jung*, NOTA BENE Zeitschrift für das Notariat, No. 147, str.7

38 Par. 60. st. 1. BeurkG

39 Par. 60 st. 1 BeurkG

40 v. Franken, K. (bilj. 9), str. 603.

nje opoziva. Prvo pitanje koje se postavlja je je li davatelj upute jedna ili više osoba. Narav glavnog pravnog posla može upućivati na zaključak da je riječ o više sudionika pravnog posla, te je ranije istaknuto kako je preporučljivo već u ugovoru o glavnom pravnom poslu decidirano odrediti koje će strane biti davatelji upute, što i u tekstu upute mora biti jasno konstatirano.

Ukoliko je uputa dana od više strana, opoziv će također morati biti izjavljen od svih davatelja upute da bi proizvodio učinke.⁴¹ Navedeno pravilo ograničeno je s tri iznimke. Za potrebe ovog izlaganja, opoziv koji nije izjavljen od svih davatelja upute smatrat će se „nepotpuni“ opoziv. I nepotpuni opoziv će proizvoditi određene pravne učinke ako se opoziv temelji na tome da je glavni pravni posao raskinut, nevaljan ili mora biti povraćen u prijašnje stanje (*aufgehoben, unwirksam oder rückabzuwickeln*).⁴² Javni bilježnik će se po zaprimljenom jednostranom opozivu suzdržati od postupanja u smislu isplate deponiranih sredstava i poduzetu radnju nepotpunog opoziva priopćiti svim strankama i osobama s pravnim interesom.

Samo navedeni razlozi se razmatraju kao relevantni za suzdržavanje od raspolaganja po zaprimljenom nepotpunom opozivu⁴³ i javni bilježnik dužan je na odgovarajući način utvrditi njihovo postojanje. Primjerice, opće je pravilo građanskog prava da raskid ugovora mora slijediti pravnu formu ugovora. Ukoliko ugovorne strane unatoč suglasju volja o raskidu pravnog posla u trenutku opoziva upute ne raskinu ugovor u propisanoj formi sud bi u posebnom postupku mogao utvrditi da ugovor nije raskinut, što bi značilo da je javni bilježnik povrijedio svoju službenu dužnost, te odgovara za nastalu štetu. Navedeni primjer je ilustracija formalizma postupanja javnog bilježnika pri opozivu. Pri utvrđivanju postoji li koji od navedenih razloga za postupanje po nepotpunom opozivu javni bilježnik ipak nema ulogu suda, već se njegova uloga svodi na ispitivanje plauzibilnosti izjavljenog razloga (*Plausibilitätsprüfung*⁴⁴). Kako je ranije istaknuto, javni je bilježnik dužan činjenicu nepotpunog opoziva izjavljenog iz propisanih razloga priopćiti svim stranama pravnog posla javnobilježničkog pologa i osobama s pravnim interesom. Svrha ove obavijesti je postizanje sporazuma stranaka o daljnjem postupanju javnog bilježnika. Ukoliko do takvog sporazuma ne dode, niti je razumno očekivati da će do njega doći, javni bilježnik će podnositelja nepotpunog opoziva pozvati da u za to određenom roku dostavi dokaz da je pokrenuo sudski

postupak, u kojem je tužbeni zahtjev postavljen na način da presuda zamijeni suglasnot druge, odnosno drugih strana⁴⁵. Ne postupi li podnositelj nepotpunog zahtjeva u zadanom roku, nepotpuni opoziv će se smatrati povučenim, te će javni bilježnik postupiti, odnosno izvršiti isplatu prema uputi. Zakon ne propisuje rok koji bi javni bilježnik bio dužan odrediti, već mu je prepuštena slobodna ocjena na temelju okolnosti pojedinog slučaja. Uobičajena je preporuka u stručnoj literaturi da rok bude određen između dva i četiri tjedna⁴⁶.

3.6. Uskrata isplate

Javni bilježnik je prema općim pravilima o obavljanju javnobilježničke službe dužan uskratiti uslugu kada bi njegovo postupanje bilo suprotno njegovoj službenoj dužnosti, osobito ako bi njegovo postupanje bilo zatražno za postizanje prepoznatljivo nedopuštenih ili nepoštenih ciljeva.⁴⁷ Moguće je međutim da u trenutku usvajanja prijedloga za zasnivanje javnobilježničkog pologa javnom bilježniku nisu poznate okolnosti koje bi upućivale na ostvarenje nedopuštenih ili nepoštenih ciljeva, ali da mu te okolnosti postanu naknadno poznate. BeurkG propisuje kako će u takvoj situaciji javni bilježnik uskratiti isplatu i poučiti stranke pravnog posla i osobe s pravnim interesom o općoj naravi usluge pologa, odnosno nespojivosti s urednim ispunjenjem obveza iz glavnog pravnog posla.⁴⁸ Pravni standard koji zakonodavac koristi je „dovoljne indicije“ (*hinreichende Anhaltspunkte*) što je pravni standard višeg stupnja sumnje u smislu dokazanoosti činjenice, odnosno konkretna sumnja. Primjeri karakterističnih slučajeva su pokušaji porezne evazije ili prijekare banke čijim kreditom je financirana kupoprodaja nekretnine ugovaranjem cijene različite od one koja je faktički predmet isplate⁴⁹.

Daljnji razlog za uskratu isplate je prijetnja nastupa nenadoknadive štete jednom od davatelja upute⁵⁰. Ovaj se razlog u praksi javlja kada odnos između ugovornih strana glavnog pravnog posla postaje sporan zbog naknadno utvrđenih nedostataka na objektu glavnog pravnog posla, a okolnosti ukazuju kako bi strana s pravnim interesom svoje pravo otežano ostvarila. Primjer bi mogao biti selidba prodavatelja u drugu zemlju u kojoj bi prisilna naplata bila značajno otežana.⁵¹

Zakonodavac je krug osoba koje je javni bilježnik dužan obavijestiti definirao kao *sve osobe koje*

41 Par. 60. st. 2. BeurkG

42 Par. 60. st. 3. BeurkG

43 v. Franken, K. (bilj. 9), str. 605.

44 v. Franken, K. (bilj. 9), str. 606.

45 Par. 60. st. 3. t.2. BeurkG

46 v. Franken, K. (bilj. 9), str. 606.

47 Par. 14. st. 2. BNotO

48 Par. 57. st. 3. BeurkG

49 v. Franken, K., (bilj. 9), str. 609.

50 Par. 61. st. 1. t. 1. BeurkG

51 v. Franken, K. (bilj. 9), str. 610.

sudjeluju u pravnom poslu pologa⁵² čime su obuhvaćene i treće osobe s pravnim interesom.

Time je ograničena dužnost čuvanja službene tajne s ciljem sprječavanja kažnjivih radnji, ali samo u odnosu na one činjenice koje su relevantne za prevenciju.⁵³

Uskrata isplate i priopćenje obavijesti su nove okolnosti koje utječu na prava i obveze između stranaka i osoba s pravnim interesom. Zakon ne propisuje izriekom posljedice, već postojećim odredbama strankama daje mogućnost da prema okolnostima slučaja svoja prava ostvaruju opozivom upute, raskidom glavnog pravnog posla, građanskom parnicom, u kaznenom postupku, itd.

3.7. Javnobilježnički polog prema hrvatskom pravu

Javnobilježnički polog u hrvatskom pravu propisan je Zakonom o javnom bilježništvu⁵⁴ kao jedna od usluga koje pružaju javni bilježnici (čl. 109-113.), podrobnije je razrađen Javnobilježničkim poslovníkom⁵⁵, te se oslanja na sudski polog⁵⁶.

Opravdano je ocijeniti kako se u bitnom podudara s pojmom javnobilježničkog pologa u njemačkom pravu, odnosno da je volja zakonodavca zacijelo bila ustrojiti isti institut prilikom obnove javnobilježničke službe. Slično kao u njemačkom pravu, javnobilježnički polog je moguće dovesti u relaciju s građanskopravnim ugovorima o ostavi, odnosno nalogu⁵⁷, iako kao usluga nema tipičan ugovorni karakter. Zakon o obveznim odnosima⁵⁸ člankom 186. propisuje mogućnost polaganja dugovane stvari kod suda ili za to zakonom ovlaštene osobe kada je vjerovnik u zakašnjenju, nepoznat, kada je neizvjesno tko je vjerovnik ili gdje se nalazi, te kada je poslovno nesposoban, a nema zastupnika. Ova odredba, te propisane posljedice odgovarajućeg postupanja dužnika (čl. 190. Zakona o obveznim odnosima) u bitnoj se mjeri sadržajno poklapaju s ranije citiranim odredbom Par. 372. BGB-a.

Hrvatski zakonodavac, jednako kao i njemački, opredijelio se za koncizan pristup normiranju instituta u Zakonu o javnom bilježništvu koji u prvom redu uređuje javnobilježničku službu. To daje naslutiti kako bi poseban propis poput modernog Zakona o izvanparničnom postupku (analogno BeurkG) mogao podrobnije urediti otvorena pitanja.

Iako takav propis još nije donesen, javnobilježnički

polog postoji i funkcionira u pravnom prometu u Republici Hrvatskoj. Kako se javnobilježnički polog evidentira u DK upisniku jednostavno je pratiti dinamiku korištenja usluge kroz statistička izvješća Hrvatske javnobilježničke komore:

Godina	2008.	2009.	2010.	2011.
DK	1622	1266	1133	1214

Godina	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
DK	1777	1459	1320	1494	1540

Statistički podaci ukazuju na razmjerno mala odstupanja tijekom godina, koja s najnižim rezultatima u 2010. godini mogu biti pripisana odjeku gospodarske krize na ukupan pravni promet.

Zakon o javnom bilježništvu „za isprave svih vrsta“ propisuje kako ih je javni bilježnik dužan preuzeti na čuvanje, a ovlašten odbiti preuzimanje na čuvanje ako za to postoje opravdani razlozi (čl. 109.), dok je za „gotov novac, mjenice, čekove, javne obveznice i druge vrijednosne papire i dragocjenosti“ na to ovlašten, odnosno dužan ako su mu predani u vezi sa sastavljenim javnobilježničkim aktom radi predaje određenoj osobi ili tijelu javne vlasti (čl. 110. st. 1.). Javnobilježnički poslovnik opseg predmeta pologa širi i na „druge predmete od vrijednosti“ (čl. 56.), te podrobnije uređuje njihovo čuvanje.

Zakon nadalje propisuje da ukoliko u javnobilježničkom aktu ne postoji odredba o pologu, javni bilježnik u zapisniku o preuzimanju (među ostalim) konstatira izjavu stranke o tome što s pologom treba učiniti. Ove odredbe bi, bez daljnjih ograničenja u propisima, mogle upućivati na zaključak da javnobilježnički polog, zasnovan na temelju jednostranog očitovanja stranke nije nužno sadržajno vezan za neki postojeći pravni odnos, te da ga je moguće zasnovati kao apstraktan pravni posao.

Iako javnobilježnički polog kao apstraktan pravni posao na ovom mjestu nije izriekom zabra-

52 Par. 61. BeurkG „alle an dem Verwahrungsgeschäft beteiligten Personen“

53 v. Franken, K. (bilj. 9), str. 610.

54 „Narodne novine“ br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16

55 „Narodne novine“ br. 38/94, 82/94, 37/96, 151/05, 115/12, 120/14

56 čl. 112. i 113. st. 1. Zakona o javnom bilježništvu

57 v. Marčinko, V., *Javnobilježnički polozi- depoziti*, Javni bilježnik br. 28., str. 46.

58 „Narodne novine“ br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

njen, mišljenje je autora ovog teksta da bi takvo postupanje povrijedilo opću službenu dužnost. Pored odredbe o „općoj službenoj dužnosti“ (čl. 33.) Zakon o javnom bilježništvu propisuje kako je javni bilježnik ovlašten odbiti preuzimanje na čuvanje isprave ako za to postoje opravdani razlozi (čl. 109. st. 1. Zakona o javnom bilježništvu), što bi u praksi bili nedopušteni ili nejasni motivi stranke.⁵⁹ Javnobilježnički polog zasnovan s uputom za isplatu bez jasne veze s određenim pravnim poslom ili odnosom faktički predstavlja prikrivanje dijela imovine bez opravdanog razloga i budi sumnju u dopuštenost i poštenje ciljeva deponenta. To bi osobito mogao biti slučaj kod pokušaja pranja novca. Iz navedenih je razloga opravdano zaključiti kako nije riječ o usluzi koja treba biti pružena kao apstraktan pravni posao.

Normativno uređenje službene dužnosti staje na navedenim pravilima. Primjena pravila o granicama za postupanje i odgovornost javnog bilježnika prepuštena je na tumačenje praksi i otvara nedoumice o pitanjima na koja ukazuje BeurkG.

Polazeći od premise da je riječ o akcesornom pravnom poslu, te ukoliko je vezan za pravni posao, (a ne neki izvanugovorni ili postupovni odnos po posebnim pravilima) akcesorna narav javnobilježničkog pologa postavlja pitanje u kojoj je mjeri javni bilježnik dužan ispitati glavni pravni posao (pri sklapanju kojeg nije sam bio uključen sastavljanjem javnobilježničkog akta ili solemnizacijom ugovora). Nevaljanost glavnog pravnog posla nedvojbeno bi se odrazila i na izvršenje činidbe iz tog odnosa, slijedom toga i na dužnosti javnog bilježnika s predmetom pologa, pa je pitanje do koje granice seže dužna pažnja javnog bilježnika.

Iako u hrvatskim propisima nema izričite odredbe kao Par. 54 A st. 3. BeurkG koja bi nalažala da uputa mora dozvoljavati uredno ispunjenje obveze iz glavnog pravnog posla, tumačenje pravila o općoj službenoj dužnosti i uskrati službene radnje su smjernice koje, iako manje precizno, upućuju na isti zaključak.

To zauzvrat obvezuje javnog bilježnika da se upozna sa sadržajem glavnog pravnog posla povodom kojeg se javnobilježnički polog zasniva.

Nedostatak pravila o opozivu može dovesti u pitanje postupanje javnog bilježnika kao nepristranog povjerenika stranaka ili povredu službene dužnosti ako bi uslijed jednostranog opoziva ili izmjene upute doveo primatelja isplate u nepovoljniji položaj, te time time sudjelovao u radnji kojom se postiže očigledno nedopušten ili nepošten cilj.

Obrnuto promatrano, dvojbeno je u kojoj je mjeri moguće dokazati odgovornost javnog bilježni-

ka za nastalu štetu ako nije bio upoznat sa svim okolnostima pologa, na što ga Zakon ne obvezuje izričekom.

U kontekstu podnormiranosti ovog instituta u hrvatskim propisima, rasprava o objektivnom ili subjektivnom postojanju pravnog interesa za osiguranjem je suvišna, što nije nužno loše. Uvid u njemačko iskustvo je korisno jer može poslužiti kao smjernica za one aspekte posla koji su prepušteni potrebama i kreativnosti stranaka i javnog bilježnika.

4. Zaključak

Komparativna iskustva pokazuju kako je javnobilježnički polog potencijalno vrlo koristan u redovnom pravnom prometu. Kod ugovora o kupoprodaji nekretnina u Republici Hrvatskoj ga je, primjerice, moguće kombinirati s elektroničkim podnošenjem prijedloga za upis u zemljišne knjige na način da javni bilježnik postane *one-stop-shop* za stranke u trenutku sklapanja ugovora u njegovom uredu. Određena pravna kultura ga može u većoj mjeri povezivati sa prometom nekretnina ili drugim tipom transakcija, ali on je primjenjiv kod praktički svih pravnih poslova kod kojih nedostatak povjerenja ili izvjesnosti može zamijeniti javni bilježnik kao nepristrani povjerenik stranaka i k tome pružatelj stručnih i potencijalno sofisticiranih pravnih usluga. Uvid u njemačko uređenje i iskustvo ukazuje na nedostatke u hrvatskom zakonodavstvu. Nedostaci se javljaju kao niz podnormiranosti na prvi pogled tehničkih aspekata javnobilježničkog pologa. Po ocjeni autora, ta je pitanja moguće zajedno apstrahirati u zajednički pojam nedorečenost elementa opće službene dužnosti javnog bilježnika kod ovog posla. Opća službena dužnost javlja se kao korektiv slobodnoj autonomiji stranaka, okvir odgovornosti javnog bilježnika, te javnim bilježnicima daje karakter javne službe i opravdava zakonom povjerene javne ovlasti.

Brojni paralelizmi između njemačkog i hrvatskog uređenja i pripadnost istoj srednjoeuropskoj pravnoj tradiciji upućuju na zaključak da je zakonodavčev cilj bio uvesti vrlo sličan institut u hrvatski pravni poredak kada ga je propisao. Nije nepoznato da je sličnih razmišljanja i hrvatski zakonodavac u kontekstu mogućeg donošenja Zakona o izvanparničnom postupku. Iz navedenih razloga bi se teleološkom metodom tumačenja na pravne praznine u hrvatskom pravu mogla primijeniti logika njemačkog zakonodavca. Teleološka metoda tumačenja u tom smislu je moguća samo u razmjerno ograničenom opsegu, pod uvjetom da je cilj zakonodavca uopće poznat, te i tada uz pravnu nesigurnost.

Statistički podaci pokazuju da se javnobilježnički

59 v. Marčinko, V. (bilj. 58), str. 47.

polog razmjerno rijetko koristi u pravnom prometu u Republici Hrvatskoj, što ima svoje razloge u pravnoj kulturi, nepoznavanju instituta, cijeni usluge, nizu drugih razloga, ali zasigurno i u nedorečenosti samog instituta.

Donošenje odgovarajućeg pravnog okvira nedvojbeno bi unaprijedilo sigurnost u pravnom prometu, ali zakonodavna aktivnost je prerogativ države i u konačnici se uglavnom ostvaruje ili ne ostvaruje kao politički kompromis.

U kontekstu podnormiranosti uspješno strano iskustvo može poslužiti i kao inspiracija za postupanje praktičarima kod onih pitanja kod kojih odgovor nije izriječom zadan, ali ga je ipak potrebno dati.

Takvo pitanje je u prvom redu sastav izjave, odnosno upute stranke za postupanje na temelju koje javni bilježnik zasniva polog. Ocjena je autora ovog teksta da sistematični pristup njemačkog zakonodavca disciplinira na sastavljanje upute koja sa svojim nužnim elementima ne ostavlja prostora nedorečenosti, pa nema prepreke da ga hrvatski javni bilježnici razmotre kao inspiraciju i u svom radu⁶⁰.

60 Par. 57. st. 2. t. 2. BeurkG: (...) mu je dostavljen prijedlog za zasnivanje javnobilježničkog pologa s priloženom uputom u kojoj određeni predmet pologa, plodovi pologa, davatelj upute, ovlaštenik isplate, vremenski i stvarni uvjeti čuvanja, kao i pretpostavke za isplatu (...)

Jednako tako, poštivanje maksima koje su za njemačke javne bilježnike propisane u odredbi o ostvarivanju zakonom propisane svrhe javnobilježničkog pologa isključiti će sumnju u povredu službene dužnosti zbog sudjelovanju u ostvarenju nedopuštenog i nepoštenog cilja, odnosno afirmirati položaj javnog bilježnika kao nepristranog povjerenika stranaka.⁶¹

Kako je uvodno citirano, izmjenom BeurkG iz 1998. godine uveden je aktualni normativni okvir kojim su usvojena dotadašnja pravna shvaćanja pravne znanosti i sudske prakse o javnobilježničkom pologu.

Riječ je o dugoj pravnoj tradiciji čija rješenja pružaju osjećaj povjerenja, a uvjerljivost crpe iz svojeg bogatog iskustva sudske prakse i sistematične znanstvene analize doktrine *Treuhand*.

61 Par. 57. st. 3. BeurkG: Javni bilježnik smije usvojiti prijedlog za zasnivanje javnobilježničkog pologa jedno kada uputa za postupanje dozvoljava uredno ispunjenje ugovorne obveze iz glavnog pravnog posla, dozvoljava urednu provedbu same usluge javnobilježničkog pologa, te osigurava zaštitu pravnih interesa svih osoba koje sudjeluju u pravnom poslu javnobilježničkog pologa.

TREUHAND – THE NOTARIAL DEPOSIT UNDER GERMAN LAW

Summary

Treuhand is one of the better known services provided by German Civil Law Notaries. This is a thoroughly regulated notarial deposit that is typically applied as a means of insurance in the field of real-estate transactions. Civil Law Notaries, as impartial trustees of the parties involved, receive money, securities and other valuables as a deposit, intended for payment or service to the beneficiaries involved, with a means to ensure a valid fulfilment of the stipulated legal obligations. The notarial official duty, related to this service is precisely defined in terms of the deposit being set up, disbursed or otherwise administered but only in a manner that certainly protects the rights and interests of all parties involved. The aforementioned provisions also serve to set clear boundaries as to what would be considered the Civil Law Notary's responsibility in preventing illicit or dishonourable objectives. From the perspective of the Croatian legal order, the German framework can serve as an inspiration for the legislator, as well as the practitioners in the domain of dispositive elements of the said service and the interpretation of legal gaps.

Key words: *Treuhand*, notarial fiduciary services, notarial deposit, notarial official duty, real-estate transactions, legal certainty, means of insurance, Non-Contentious-Proceedings-Act, preventive justice

Popis literature:

- Benc, R., *Sažeti prikaz pravnih instituta RH kojima bi se povećala pravna sigurnost za sudionike pravnih poslova usmjerenih na promet nekretnina*, Javni bilježnik br. 26, 2007., str. 85-87
- Brambring, G., *Das berechtigte Sicherungsinteresse als Voraussetzung für notarielle Verwahrungstätigkeit*, Deutsche Notar-Zeitschrift, 1999., str. 381-393
- Franken, K., *Rechtsprobleme nach Kaufpreis-hinterlegung auf Notaranderkonto beim Grundstückskauf*, Rheinische Notar-Zeitschrift, Heft 12, 2010., str.597-618
- Geibel, S., Hager, J., Gsell, B., Lorenz, S., Looschelders, D., Artz, M., Ball, W., Schmidt, H., Benecke, M., Reiter, H., Köndgen, J., Spickhoff, A., Harke, J. D., Lobinger, T., Krüger, W., Reymann, C., Wellenhofer, M., Krafka, A., Maurer, H. U., Schindler, W., Mayer, J., Müller, G., Budzikiewicz, C., Weller, M.P., Wurmnest, W., Wellenhofer, M. Jox, R., *Beck-online.GROSSKOMMENTAR zum Zivilrecht*, Par. 54b BeurkG, rubni broj 12, izdavač: Müller, Beck elektronička baza podataka, objavljeno na dan 15. travnja 2017. godine
- Grünberger, K., *20 Jahre jung*, NOTA BENE Zeitschrift für das Notariat, br. 147, str.7
- Jakobović, G., *Postupak prodaje i kupnje nekretnina u Republici Hrvatskoj pravni režim nekretnina u Republici Hrvatskoj*, Javni bilježnik br. 24, 2006., str. 24-34
- Jakobović, G., *Prikaz pravnih instituta kojima bi se mogla povećati pravna sigurnost u prometu nekretnina*, Javni bilježnik br. 26, 2007., str. 59-72
- Marčinko, V. *Javnobilježnički polozi - depoziti*, Javni bilježnik br. 28, 2008, str. 46-48
- Radošević, P., *Ugovor o povjerenstvu (Treuhand)*, Pravo u gospodarstvu, br. 3, 2011. str. 674-691
- Softić Kadenić, D., *Pojam i uloga Treuhanda u pravu i praksi Njemačke, Austrije i Švicarske*, Nova pravna revija: časopis za domaće, njemačko i evropsko pravo, Sarajevo, br. 1-2, 2015., str. 69-85
- Weingärtner, H., *Berechtigtes Sicherungsinteresse im Sinne des Par. 54a Abs. 2 BeurkG*, Deutsche Notar-Zeitschrift, 1999., str. 394-396

Dr. sc. Branka Grbavac
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Odsjek za povijesne znanosti

Prilog proučavanju životopisa zadarskog bilježnika Teodora de Prandina iz Vicenze

UDK 347.961(497.581.1Zadar)(093)

Izvorni znanstveni rad

Primljeno (Received): 7. 9. 2017.

Prihvaćeno (Accepted): 17. 10. 2017.

Na temelju objavljenoga i neobjavljenoga arhivskoga gradiva, pohranjenog u Državnom arhivu u Zadru, u radu se prikazuje život i djelovanje zadarskog bilježnika Teodora de Prandina koji je u službu stupio početkom 15. stoljeća. Osnovni podaci o bilježniku Teodoru de Prandinu poznati su iz njegova potpisa koji ukazuje da je bio sin Antuna Ferrarolija te da dolazi iz zaleđa Venecije, iz grada Vicenze. Potpis također otkriva kako je bilježničku službu obavljao carskom ovlašću te da je u zadarskoj komuni obavljao nekoliko različitih službi, onu kaptolskog pisara, općinskoga javnog bilježnika i bilježnika Velikoga sudbenog dvora zadarske komune. U Zadru se Prandino trajno i nastanio te oženio kćer trgovca Tomana pokojnog Jurja. Tijekom svog boravka u Zadru Prandino se zajedno s uglednim zadarskim građanima povezoao u gusto isprepletenu društvenu mrežu, a potpuni suživot s gradom očituje se u gradnji hospitala. Sačuvana je i njegova oporuka čija je transkripcija objavljena kao prilog ovome radu.

Ključne riječi: srednji vijek, Dalmacija, Zadar, bilježnik, Teodor de Prandino, kulturna povijest, pravna povijest

Branka Grbavac

Srednjovjekovni bilježnički spisi pohranjeni u Državnom arhivu u Zadru sadržavaju široku lepezu podataka bitnih za proučavanje društvene, kulturne i gospodarske prošlosti Zadra i predstavljaju vrijedno svjedočanstvo pravne pismenosti u gradovima istočnojadranske obale. Stoga je o razvoju notarijata kao institucije u hrvatskoj historiografiji napisan veći broj radova, ali se, s druge strane, vrlo malo pozornosti obratilo osobama koje su tu službu u praksi obavljale – javnim bilježnicima, posebice kad je riječ o njihovim privatnim životima koji su ostali gotovo potpuna nepoznanica. Tko su bile osobe koje su u istočnojadranskim komunama obavljale službu notara, odakle su potjecali, kako su se uklopili u društvo u kojem su profes-

ionalno djelovali, na koji način su razgranali svoju djelatnost ondje, samo su neka od pitanja koja se nameću prilikom istraživanja ove teme. Promatrati bilježnika izvan konteksta službe koju je obavljao prilično je zahtjevan posao budući da se podaci ovakve vrste ipak rjeđe susreću. No unatoč tome, pojedini bilježnici koji su djelovali u srednjovjekovnim dalmatinskim komunama ostavili su značajan pečat, ne samo na poslovnom, nego i na privatnom te društvenom planu. Vrijedno je spomenuti slučaj splitskog bilježnika Tome pok. Colutija iz gradića Cingola u Markama, koji je svoju službu obavljao na samome kraju 14. i u prvoj trećini 15. stoljeća. Toma je naime u prvim desetljećima 15. st. s jednom skupinom suvremenih Splićana, uglavnom

moćnih i bogatih trgovaca te svojim kolegama iz općinske kancelarije i gradskim liječnikom, bio povezan u gusto isprepletenu društvenu mrežu. Tu su skupinu međusobno povezivale čvrste poslovne i privatne veze. U tome se pak društvenom krugu Toma izdvajao prije svega razinom svoga obrazovanja, a onda i ugledom „vrlo učena muža”. Naime, splitski kancelar i javni bilježnik posjedovao je bogatu knjižnicu s 80 naslova u kućnome studiolu, kakve u 15. stoljeću uređuju intelektualci iz humanističkih krugova pa je moguće da se upravo tu oformio prvi humanistički intelektualni krug srednjovjekovnoga Splita.¹

Na temelju sačuvanih dokumenata, pohranjenih u knjigama imbrevijatura (registrima) raznih zadarskih bilježnika, čini se da je važnu ulogu u društvenom životu srednjovjekovnog Zadra imao i bilježnik Teodor de Prandino, sin pok. Antuna Ferrarolija iz Vicenze. On je u zadarsku komunu došao početkom 15. st. u vrijeme okončanja građanskog rata i borbi za ugarsko-hrvatsko prijestolje između pristaša kralja Žigmunda Luksemburškog i Ladislava Napuljskog, kada je za ugarsko-hrvatskog kralja bio okrunjen Ladislav Napuljski. Čini se da je po dolasku u zadarsku komunu najprije djelovao kao bilježnik Velikoga sudbenog dvora zadarske komune, tj. bilježnik za građanske sporove, na kojoj je dužnosti zamijenio bilježnika Vannesa Bernardovog iz Ferma. Kada se točno dogodio taj prijelaz nije moguće precizno odrediti nego ga okvirno staviti u rujna 1404., kada se javlja prvi registar sudskih spisa Teodora de Prandina. Također, teško je reći do kada se točno bilježnik Prandino zadržao u službi bilježnika za građanske sporove. Naime, sudski registri svjedoče da je tu dužnost obavljao neprekidno do rujna 1413., no povremeno se javlja i poslije, najprije u svibnju 1427., a potom i od listopada 1437. do veljače 1439., kada se navodi kao kancelar.² Osim dužnosti bilježnika za građanske sporove, Teodor je od travnja 1407. nakratko preuzeo i posao notara Sudbenog dvora konzula i mora, kada ga je zamijenio bilježnik Petar de Carbonis. Na istoj dužnosti zabilježen je i kasnije, i to najprije od travnja do studenog 1410., a potom od svibnja 1412. do listopada 1418.³

Sudeći prema Prandinovom sačuvanom bilježničkom registru, koji broji šest svežnjeva, a pohranjen je u Državnom arhivu u Zadru, on je istodobno bio i u službi javnoga općinskog bilježnika. Iako njegov registar sadrži zapise isprava od 1403. do 1441., potrebno je napomenuti kako prva privatnopravna isprava, koja je sastavljena Prandinovom

rukom, potječe tek iz 1405. godine. Radi se o oporuci zadarske stanovnice Jelene, kćeri pokojnog Ivana, sastavljene u mjesecu travnju 1405.⁴ Zanimljivo je da su instrumenti u spomenutom registru, koje je Teodor sastavljao, sačuvani tek od 1410. godine. Osim službi gradskog bilježnika, bilježnika zadarske kurije, kancelara komune, Prandino je u Zadru djelovao i kao kaptolski pisar sve do neformalnog prestanka rada kaptola 1425. godine. Sačuvan je i registar koji svjedoči o njegovoj službi unutar Zadarskoga kaptola kao vjerodostojnog mjesta (*locus credibilis*), a nastao je zajedničkim radom s još jednim zadarskim bilježnikom, Ivanom de Trottisom, koji je također djelovao kao kaptolski pisar. Taj se registar danas čuva u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu u fondu Zbirka kodeksa (Arhiv HAZU, Zbirka kodeksa, *ladrensis capituli protocollum saec. XV*, IV. b. 41.), a obuhvaća dokumente sastavljene u razdoblju od 1403. do 1425. godine. Njega su 2012. zajednički objelodanili D. Karbić, M. Katušić i I. Majnarić. Isti su autori uz registar objavili i njegovu pomoćnu bilježnicu tzv. *bastardel*, jedinu sačuvanu uz registar koja pruža uvid u bilježničku praksu u službi Zadarskoga kaptola. Ona se za razliku od registra čuva u Državnom arhivu u Zadru, u spisima Ivana de Trottisa, nastalim za njegova rada kao općinskog bilježnika u Zadru.⁵

Sve te službe koje je obavljao u zadarskoj komuni svjedoče kako je bilježnik Teodor de Prandino pripadao onodobnoj društvenoj eliti grada. Naime, pripadao je onom krugu javnih bilježnika koji su se trajno nastanili u zadarskoj komuni. U Zadru je bilježnik Prandino boravio i radio gotovo čitav svoj životni vijek, tu je i umro, a njegovo djelovanje zabilježeno je na različite načine – od isprava koje je sastavljao, dokumenata koji govore o poslovima i djelatnostima u kojima je sudjelovao, do same oporuke kao odraza njegove posljednje volje.

Što se tiče njegova pravnog statusa u zadarskoj komuni važno je istaknuti da, iako je potjecao iz zaleda Venecije, grada Vicenze, Prandino u Zadru nije ostao „stranac” nego je primio zadarsko građanstvo i postao punopravan član zajednice. S druge strane, kakav je bio njegov društveni status u rodnom gradu, je li bio plemićkog porijekla, ili samo građanskog, pitanja su na koje u nedostatku arhivskoga gradiva nije moguće odgovoriti. Poznato je da je njegov brat Nikola de Prandino u Vicenzi bio ljekarnik, što svjedoči da je obitelj de Prandino u Vicenzi pripadala njezinoj intelektualnoj eliti.⁶

1 Mladen Ančić, „Inventar splitskoga kancelara i javnog bilježnika Tome Colutii de Cingulo”, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU Zadru*, sv. 47., Zadar, 2005., str. 99.–148.

2 Tomislav Popić, *Krojenje pravde. Zadarsko sudstvo u srednjem vijeku (1358. – 1458.)*, Zagreb, 2014., str. 41.

3 T. Popić, *Krojenje pravde*, str. 41.–42.

4 Državni arhiv u Zadru [dalje: DAZd], Spisi zadarskih bilježnika [dalje: SZB], Theodorus de Prandino, b. 6., fasc. 2, nr. 1.

5 Damir Karbić, Maja Katušić i Ivan Majnarić, *Zajednički registar Ivana de Trottisa i Teodora de Prandina, Registri Zadarskog i Splitskog kaptola*, sv. 4, *Fontes. Izvori za hrvatsku povijest*, sv. 18. Zagreb, 2012.

6 DAZd, SZB, Nicolaus de Baro [dalje: NBar], b. 1, fasc. 1, fol. 4.-4'.

Da se radilo o iznimno obrazovanom profesionalnom činovniku, cijenjenom u zadarskom društvu, svjedoči i činjenica kako se u dokumentima koje su sastavljali njegove kolege javni bilježnici, a koji registriraju poslove u kojima je i sam bio sudionik, Prandino redovito titulira s pridjevima *prudētissimus*, *circumspectus* i sl. Ipak, sliku koju je ovaj bilježnik sam stvarao o sebi treba nadopuniti podacima iz sačuvanih dokumenata iz kojih se može razabrati nešto o njegovim poslovima i djelovanju općenito. Kako je naglašeno na samom početku, Teodor je u zadarsku komunu došao u vrijeme promjene vlasti i jačanja uprave kralja Ladislava Napuljskog. Zašto je svoju poslovnu priliku odlučio tražiti upravo u Zadru, pitanje je o kojemu možemo samo nagađati. Moguće je da je bio poslovno vezan uz napuljsko kulturno-društveno okruženje ili je neovisno o tome svoju bilježničku karijeru odlučio graditi upravo u ovoj dalmatinskoj komuni.⁷ Poznato je kako je neposredno prije dolaska u Zadar boravio u Veneciji, gdje se 1401. spominje kao svjedok u dokumentu kojim se uređuju odnosi između samostana sv. Jeronima u Veneciji i župnika župe sv. Hermagore i Fortunata.⁸ Kad je došao u zadarsku komunu, tamo su kao javni bilježnici djelovali: Petar de Sarčana, Artikucije iz Rivignana, Ivan de Casulis, Ivan de Trottis, Matej Salašić, Bartolomej de Sarčana, Petar de Carbonis i Kristofor de Zeno. Budući da je Prandino kao gradski bilježnik radio na izdavanju kopija isprava koje je sastavio prijašnji javni bilježnik Vannes Bernardov iz Ferma, a koje su bile unesene u njegov registar pohranjen u općinskom arhivu, moguće je da je upravo Prandino naslijedio Vannesov javnobilježnički ured.

Nakon što je Ladislav Napuljski 1409. prodao Mlečanima Dalmaciju za 100 000 dukata, mnogi su gradski činovnici bili maknuti sa svojih funkcija, dok je veći broj zadarskih plemića za koje se držalo da su nepodobni bio konfiniran u Mletke. No to nije bio slučaj s bilježnikom Prandinom. Čini se da je sastavljanje isprava po pravilima javnobilježničke struke propisanim gradskim statutom i na zadovoljstvo svojih suvremenika utjecalo na činjenicu da su ga mletačke vlasti nakon preuzimanja uprave nad gradom Zadrom zadržale u službi. Boraveći u Zadru bilježnik Prandino je s vremenom razgranao gospodarsku djelatnost i stekao društveni ugled. U zadarskoj komuni se i oženio Katarinom, kćeri trgovca Tomana pokojnog Jurja koji je pripadao sloju bogatih pučana u zadarskoj komuni. Toman je u kolovozu 1410. kupio od Ivana Našmanića od roda Lapčana iz Snojaca ždrijež zemlje dijelom pod vinogradima, dijelom pod ora-

nicama u selu Snajaci za 30 zlatnih dukata.⁹ U studenom iste godine s Ivanom je i zamijenio ždrijež zemlje koji je posjedovao u selu Tihlići, a zauzvrat je dobio ždrijež zemlje u selu Snajaci.¹⁰ U dokumentu sastavljenom Prandinovom rukom, u rujnu 1411., Toman zajedno s Nikolom, sinom pokojnog suknara Mihovila i zadarskim plemićem Jurjem de Rosom, osniva trgovačko društvo za proizvodnju i prodaju sukna na rok od tri godine u koje Nikola ulaže 500 zlatnih dukata. U veljači 1412. poslove vezane oko društva preuzima sam bilježnik Prandino kojem Nikola pokojnog suknara Mihovila obećava isplatiti trećinu dobiti koju će ostvariti u naredne tri godine. S druge pak strane Prandino obećava Nikoli isplatiti 110 zlatnih dukata za poslovanje samog društva.¹¹ Istoga dana Prandino i njegova supruga Katarina isplaćuju tom Nikoli 95 zlatnih dukata, a koje je Nikola pak isti dan isplatio Kreši Zadulinu na ime nekog duga.¹² Čini se da je poslove uz radnju za proizvodnju i prodaju sukna bilježnik Prandino preuzeo u ime svoga tasta zbog toga što je Toman u međuvremenu preminuo. O tome svjedoči isprava sastavljena u studenom 1411., u kojoj se kao jedna od ugovornih strana spominje Prandino koji u ime svoje punice Marije, udovice Tomanove, kupuje od Dobrola, sina Kreše Benje, komad zemlje veličine devet gonjaja¹³, zasadene sa 106 stabala maslina, po cijeni od 300 mletačkih libara.¹⁴

Iz sačuvanih bilježničkih spisa razvidno je kako je bilježnik Prandino posjedovao više kuća u Zadru, no ona u kojoj je stanovao bila je smještena u četvrti sv. Mihovila.¹⁵ Njegova se poslovna aktivnost, kako je bilo i uobičajeno za njegov položaj, temeljila na kupnji i prodaji raznih nekretnina u samom gradu i njegovu distriktu. Tako primjerice, u srpnju 1430., prodaje Santu, sinu Julijana Mačutija iz talijanskoga gradića San Severina, stanovniku Zadra, vinove loze koje je posjedovao na otoku Ugljanu u mjestu zvanom Batalaža luka po cijeni od 100

7 D. Karbić, M. Katušić i I. Majnarić, *Zajednički registar*, str. 7.

8 Flaminio Corner, *Ecclesiae Venetae antiquis monumentis nunc etiam primum editis illustratae ac in decades distributae, decas secunda et tertia*, Venetiis, 1749., str. 129.-132.

9 D. Karbić, M. Katušić i I. Majnarić, *Zajednički registar*, dok. 42., str. 82.-83.

10 D. Karbić, M. Katušić i I. Majnarić, *Zajednički registar*, dok. 43., str. 83.-84.

11 DAZd, SZB, Christophorus de Zeno [dalje: CZ], b. 1, fasc. 1., fol. 36'.-37'.

12 DAZd, SZB, CZ, b. 1, fasc. 1, fol. 37'.-38.

13 gonjaj (lat. gonay, gognay, indecl., m., gogna, f.) – osnovna zemljišna mjerna jedinica u Zadru, Pagu, Ninu i Šibeniku koja nije bila standardizirana. Tako je npr. zadarski gonjaj iznosio 2364,6 m², a šibenski samo 851,3 m².

14 DAZd, SZB, CZ, b. 1, fasc. 1, fol. 39'.-40'. Libra – obračunski novac preuzet iz mletačkoga novčanog sustava. Osnova sustava postao je mletački denar koji je mogao biti bakren (*denarius parvulus*) ili srebren (*denarius grossus*). Dvanaest denara činilo je novčanu jedinicu zvanu solid, a dvadeset solida libru (dakle, ukupno 144 denara). Tečaj bakrenjaka i srebrnjaka mijenjao se tijekom vremena te je u 13. st. uglavnom iznosio 26 bakrenjaka za 1 srebrnjak, u većem dijelu 14. st. 32 bakrenjaka za 1 srebrnjak, a krajem istog stoljeća 48 bakrenjaka za 1 srebrnjak.

15 DAZd, SZB, Iohannes de Calcina [dalje: ICal], b. 1, fasc. 1, sv. 1, fol. 288.-289.

libara.¹⁶ U srpnju iduće godine bilježnik Prandino kupuje od Vitola pok. Nadalina Zadulina posjed veličine 28 gonjaja, zatim komad obradive zemlje veličine šest gonjaja te komad zemlje zasade vinovom lozom koju su obrađivali Mihovil Sedanić i Lukac Hlapčić, veličine 32 gonjaja, a koji su svi bili smješteni u selu Meljače u zadarskom distriktu, po cijeni od 80 zlatnih dukata.¹⁷ Godine 1441. prodao je trgovcu Grguru, sinu pokojnog Jurja Venturina, građaninu Zadra, komad zemlje zasade maslinama i vinovom lozom veličine dva gonjaja, koja se nalazila na lokalitetu *super Montem Ferreum*, po cijeni od 150 mletačkih libara.¹⁸ Dana 17. ožujka 1442. sklopio je Prandino nekoliko kupoprodajnih ugovora. Najprije je drvodjelcu Petru pokojnog Ostoje zvanom Didac prodao građevinsko zemljište veličine šest koraka¹⁹ na kojem se nalazila građevina Simonite, supruge krčmara Tomaša, smješteno u Zadru u četvrti sv. Mihovila, po cijeni od 100 mletačkih libara.²⁰ Potom je istom Petru prodao komad zemlje veličine tri gonjaja zasade s 33 stabla maslina, smješten *sub Monte Ferro* u zadarskom distriktu za 50 libara.²¹ Naposlijetku, prodao je Dobri, udovici mesara Pavla, kuću s okućnicom veličine šest koraka koja je s tri strane bila zidana, a s četvrte strane obložena i pokrivena daskama, i koja se nalazila u četvrti sv. Mihovila, po cijeni od 300 mletačkih libara.²² U travnju iste godine prodao je Gojslavu Ugrinoviću i Marku Benedikoviću tri gonjaja obradive zemlje, smještene u mjestu Lukoranu na otoku Ugljanu, za 22 libre.²³

Osim prodaje raznih nekretnina Prandinova poslovna djelatnost temeljila se i na čestom davanju posjeda u zakup. Tako je u prosincu 1429. svom kmetu Mateju Ratka Surića iz Lukorana dao u zakup komad zemlje veličine 14 gonjaja koja je dijelom bila obradena, a dijelom pašnjak, smješten u Lukoranu na otoku Ugljanu. Temeljem sklopljenog ugovora Matej mu je bio dužan svake godine dati četvrtinu plodova.²⁴ Iste je godine Dmina, udovica ratara Vuka, uz Prandinovu suglasnost prodala Jakovu Ivkoviću i Bogdanu Nelipčiću svoje vinove loze koje su se nalazile u mjestu Paprat u zadarskom distriktu na zemlji čiji je vlasnik bio sam Prandino. Stoga su Jakov i Bogdan svake godine bili dužni bilježniku Prandinu doznačiti četvrtinu plodova s te zemlje, a kad su pravo korištenja zemlje željeli prodati trećoj osobi, bili su mu dužni dati

jednoga uškopljenog ovna ili 12 groša.²⁵

Posjedovanje određenog broja nekretnina rezultirao je Teodorovim učestalim sudskim sporovima. Tako je primjerice u registru notara Ivana de Calcina iz ožujka 1440. zabilježeno kako je Prandino sklopio nagodbu s uglednim zadarskim građaninom, doktorom prava Rafaelom de Nassisom, u vezi sporova vodenih oko posjeda veličine 16 gonjaja zasadenim vinovom lozom i maslinama koji se nalazio *vltra riuum molendinorum ciuitatis ladre*, a koji je u listopadu 1439. Prandino prodao samom Rafaelu.²⁶

Osim bavljenja bilježničkom službom te osobnog poslovanja, Prandinova djelatnost u zadarskoj komuni zabilježena je i poslovima koje je obavljao u službi raznih zadarskih građana kao njihov pravni zastupnik, posrednik, skrbnik ili izvršitelj oporuke. Tako je u srpnju 1424. zajedno sa zadarskim plemićem Jakovom Ljubavcem bio određen za posrednika, tj. djelatelja posjeda od strane Petra pok. Venturina i Pasina pokojnog Julijana, zadarskih građana, koji su se nalazili na otoku Pašmanu u mjestu zvanom *Ortus*, čije je dvije trećine bilo u vlasništvu Petra, a jedna trećina Pasina. Ugovorom je bilo utvrđeno da će za svoje dvije trećine vlasništva Petar dobiti vinograde i obradiva zemljišta, kulu, selište na kojem se nalazila peć, a Pasino je dobio sve vinograde i obradiva zemljišta koje je sam obradivao, dok je bunar u kojem se nalazila voda trebao biti zajednički. Također, vodu koja se nalazila na dijelu koji je pripao Petru mogli su zajednički koristiti kmetovi obiju strana. Dvije male doline i pašnjak koji su se nalazili na posjedu bili su podijeljeni tako da je dvije trećine pripalo Petru, a jedna trećina Pasinu.²⁷ Godine 1438. Prandino se pak spominje kao izvršitelj oporuke suknara Jakova pok. Ivana, zadarskog građanina, koji mu oporučno ostavlja novčani legat u iznosu od 50 mletačkih libara.²⁸ U ožujku 1442. našao se u ulozi skrbnika Grgurice pokojnog Pavla Kalinića iz Hrvatske te Pavice, Katarine i Margarite, maloljetnih kćeri pok. Petra Kalinića iz Drenovca u zadarskom distriktu, Pavlovog brata, kada u njihovo ime prodaje braći Tomasiju i Bartulu, sinovima pok. Milutina iz Drenovca, vinove loze smještene u Drenovcu, a čiji su vlasnici bile navedene maloljetnice, po cijeni od 52 mletačke libre.²⁹

I ostali se zadarski bilježnici, poput Prandina, samom činjenicom da su imali završene pravne studije, u dokumentima spominju i kao svjedoci i pravni zastupnici što govori o njihovu ugledu koji su uživali kao pripadnici komunalne zajednice. No

16 DAZd, SZB, Iohannes quondam Ostoje [dalje: IO], b. 1, fasc. 1, sv. 2, fol. 1'.

17 DAZd, SZB, IO, b. 1, fasc. 2, sv. 2, fol. 39'–39.

18 DAZd, SZB, ICal. b. 1, fasc. 1, sv. 1, fol. 124.

19 korak (lat. *passus*, -us, m./*passus*, -i, m.) – mjera za dužinu, zemljišna mjera, „paš“.

20 DAZd, SZB, ICal. b. 1, fasc. 1, sv. 1, fol. 288.–289.

21 DAZd, SZB, ICal. b. 1, fasc. 1, sv. 1, fol. 289.–290.

22 DAZd, SZB, ICal. b. 1, fasc. 1, sv. 1, fol. 290'–291.

23 DAZd, SZB, ICal. b. VIII, fasc. 1, sv. 1, fol. 11'.

24 DAZd, SZB, IO, b. 1, fasc. 1, sv. 2, fol. 49'–50.

25 DAZd, SZB, IO, b. 1, fasc. 1, sv. 2, fol. 42.

26 DAZd, SZB, ICal. b. 1, fasc. 1, sv.1, fol. 21.

27 DAZd, SZB, NBar, b. 1, fasc. 1, fol. 4'–5.

28 DAZd, SZB, Nicolaus de Benedicti, b. II, fasc. 1/2, fol. 87'–90.

29 DAZd, SZB, ICal. b. 1, fasc. 1, sv. 1, fol. 283–283'.

ono po čemu se bilježnik Prandino razlikovao od svojih kolega, koji su djelovali i boravili u zadarskoj komuni i Dalmaciji općenito, te ujedno predstavlja i jedinstven slučaj, vezan je uz podatak da je po dolasku u zadarsku komunu izgradio hospital (ubožnicu) za zbrinjavanje i pomoć najnižem sloju gradske sirotinje. Iako su prvi hospitali nastali pod crkvenim utjecajem još u doba kasne antike, u razdoblju srednjega vijeka oni su bili izgrađeni i laičkim novcem, ali upravitelji su im obično bili svećenici ili svjetovne osobe pod nadzorom biskupa, a osoblje je nerijetko regrutirano među redovništvom.³⁰ U hospitalu kojeg je osnovao Teodor de Prandino pod titularom sv. Marije Magdalene stanovale su franjevačke trećoretke koje su skrbile o siromašnima u hospitalu, a on se nalazio pokraj crkve sv. Donata.³¹ Njegov rad potpomagali su zadarski stanovnici ostavljajući mu legat, o čemu primjerice svjedoči oporuka zadarske patricijke Kolicice, udovice Kreše Civaletija koja 1445. oporučuje Marini Kolitine, tadašnjoj upraviteljici hospita- la, novčani legat u iznosu od 29 groša.³² Godine 1447. Prandino je hospital predao na upravu zadarskom nadbiskupu Lovri Venieru koji ga je iste godine iz urbanističkih razloga dao porušiti.³³

Od bilježnika Prandina sačuvana je u originalu i njegova oporuka iz 1455., a pohranjena je u Državnom arhivu u Zadru u Spisima zadarskog bilježnika Ivana de Calcina.³⁴

Oporuka je sastavljena 18. veljače 1455. u domu samog oporučitelja u Zadru, u prisutnosti dvojice svjedoka – drvodjelca Šimuna Bilšića i krojača Mihovila Dminčića, a kao egzaminator spominje se zadarski plemić Krešo pokojnog Šimuna Zadulina. Za izvršitelja oporuke postavljen je drvodjelac Antun pok. Ivana Jurulića, zadarski građanin. Sadržajno gledajući radi se o izrazito kratkoj oporuci, posebice ako se uzmu u obzir službe koje je Teodor obavljao te imetak koji je posjedovao, pa nam ne otkriva mnogo podataka. Na prvi pogled dobiva se dojam da se radi o kodicilu, tj. dodatku oporuci, no formule navedene u njoj jasan su pokazatelj da je ipak riječ o pravoj oporuci. Naime, diplomatski gledano, ona sadrži uobičajene formule koje nalazimo u oporukama koje su sastavljali ostali zadarski bilježnici u 15. stoljeću, kao i sam Prandino. Na početku oporuke bilježnik Prandino

navodi svoje psihičko i tjelesno stanje u trenutku njezina sastavljanja, ističući pritom da je *sanus per Christi gratiam mente, sensu et intellectu licet corpore languens*. Bilježenje oporuka od strane mentalno zdravih osoba bio je ujedno i preduvjet da je neka osoba mogla sastaviti oporuku, no njegovo tjelesno stanje upućuje na činjenicu da je bio bolestan i da nije želio umrijeti bezoporučno. Njegova prva oporučna odredba odnosi se na izbor samih izvršitelja oporuke. Tu u nekoj mjeri Prandinova oporuka iskače od standarda jer za izvršitelja oporuke imenuje samo jednu osobu, što je prilično rijedak slučaj uzevši u obzir oporuke sastavljene u razdoblju 15. stoljeća. Naime, zadarski su građani obično za izvršitelje oporuke imenovali više osoba, kako bi se u slučaju da neka od njih premine, ostali mogli pobrinuti za izvršenje njihovih oporučnih zahtjeva. Kako je navedeno, kao izvršitelja svoje oporuke postavio je drvodjelca Antuna, sina pok. Ivana Jurulića, zadarskog građanina. Sljedeća oporučna odredba odnosi se na mjesto njegova posljednjeg počivališta. Tako oporučno zahtijeva da se njegovo tijelo pohrani u dominikanskoj crkvi sv. Platona u Zadru. Potom zahtijeva da se za njegovu dušu slavi 40 gregorijanskih misa. Zanimljivo je kako u oporuci ne spominje suprugu Katarinu pa je pretpostavka da je ona tada već bila pokojna, kao ni djecu koju najvjerojatnije s njom nije niti imao. Stoga je kao univerzalnog nasljednika odredio spomenutog drvodjelca Antuna kojem ostavlja svu svoju pokretnu i nepokretnu imovinu. To je ujedno i posljednja oporučna odredba zabilježena u samom tekstu oporuke. Nažalost, sama oporuka ne otkriva prirodu njegova odnosa s Antunom, radi li se o rodbinskim ili nekim drugim vezama, pitanja su koja ostaju nepoznanica. Ipak, iako je sadržajno vrlo škrta ona pokazuje dvosmjernu strategiju u raspodjeli samih legata budući da je dio svoje imovine ostavio i u pobožne svrhe (*pro anima sua*), a ne samo svjetovnim osobama, u konkretnom slučaju drvodjelu Antunu.

Nisu poznate okolnosti zašto je oporuka bilježnika Prandina tako kratka, a ujedno i podaci vezani uz njezino otvaranje vrlo su neobični. Naime, u registru Ivana de Calcina na kraju same oporuke zabilježeno je kako je ona otvorena 29. listopada 1473., tj. osamnaest godina nakon njezina sastavljanja. Pravno gledano, oporuke su se otvarale nekoliko dana nakon oporučiteljeve smrti. Je li to značilo da je bilježnik Prandino preživio bolest koju navodi kao razlog njezina sastavljanja ili se pak radi o nespretnom korištenju izraza *apertum fuit* koji se možda odnosi na vrijeme kada je ona bila predstavljena na sudu tijekom spora koji je neki Antun vodio s redovnicama sv. Marije, nije poznato. Moguće je da se radilo o samom Antunu, zakonitom nasljedniku Prandinove imovine.

30 O hospitalima vidi opširnije u: Damir Karbić, „Marginalne grupe u hrvatskim srednjovjekovnim društvima od druge polovine XIII. do početka XVI. stoljeća“, *Historijski zbornik*, god. XLIV, br. 1, Zagreb, 1991., str. 43.-76.

31 Tatjana Buklijaš, „Od hospita do bolnice. Pretpovijest jedne moderne institucije“, *Hrvatska revija*, god. IV., br. 3, Zagreb, 2004., str. 98.-102.

32 DAZd, SZB, ICal. b. VIII., fasc. 3, fol. 30' -31.

33 Roman Jelić, *Zdravstvo u Zadru i njegovu području*, Zadar, 1978., str. 14.

34 DAZd, SZB, ICal. b. VIII., fasc. 3, fol. 126.-126'.

Summary

Based on the published and hitherto unpublished sources kept in the State Archive of Zadar, a life and work of the Zaratín notary Theodore de Prandino, who started to perform his service at the beginning of the 15th century, is presented in this article. The basic information about notary Theodor de Prandino is known from his signature, which shows that he was the son of Anthony Ferraroli and came from the hinterland of Venice, from Vicenza. The signature also reveals that he performed his service by imperial authorization and that he worked as a notary in the commune of Zadar in the several different offices, as a notary of cathedral Chapter, public notary and notary of the Zaratín curia maior. Prandino permanently stayed in Zadar and married the daughter of merchant Tomanus son of late George. During his stay in the commune, together with prominent citizens of Zadar, he created a extensive social network and his full coexistence with the city manifested itself in the construction of a hospital. His last will is also preserved and is published as an appendix to the article.

Key words: the Middle Ages, Dalmatia, Zadar, notary, Theodore de Prandino, cultural history, legal history

Prilog:

Oporuka zadarskog bilježnika Teodora de Prandina iz Vicenze, 18.2.1455. (Državni arhiv u Zadru, Spisi zadarskih bilježnika, Iohannes de Calcina, b. VIII, fasc. 3, fol. 126-126').

(fol. 126)

(In margine): Testamentum condam ser Teodori Prandino cancellarius comunis ladre

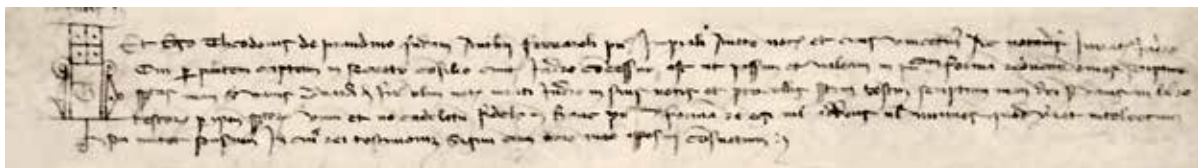
In Christi nomine. Amen. Anno incarnationis eiusdem millesimo quadringentesimo quinquagesimo quarto, indictione tertia, die decimo octo mensis Februarii. Temporibus illustrissimi principis et domini excellentissimi domini Francisci Foscari Dei gratia incliti ducis Venetiarum ac magnifici et generosi viri Petri Basadona honorabilis comitis ciuitatis ladre. Cum morte nil certius morte (!), incertius hora mortis diesque eius ab omnibus penitus ignoretur, idcirco egregius vir ser Theodorus condam Antonii de Prandino Vicentinus honorabilis cancellarius comitatus ladre, sanus per Christi gratiam mente, sensu et intellectu licet corpore languens, predicta considerans, timens diuinum iudicium et nolens ab intestato decedere, de suis bonis omnibus suam vltimam voluntatem et suum vltimum testamentum in hunc modum facere procurauit. Inprimis suum fideicommissarium instituit Antonium condam Iohannis Iurulich, marangonum, ciuem ladre, ipsum solum prout ordinaturum sit dictus suus commissarius adimplere teneatur, dans et concedens dictus testator dicto suo commissario

plenum et liberum arbitrium et potestatem dictam suam commissariam et omnia sua bona et cetera. Item voluit corpus suum sepeliri in ecclesia sancti Platonis de ladra. Item voluit celebrari (fol. 126) XL^{ta} missas sancti Gregorii pro anima sua. In omnibus autem aliis suis bonis mobilibus et immobilibus, iuribus quoque et actionibus presentibus et futuris suprascriptum Antonium Iurulich sibi heredem vniuersalem fecit et instituit. Et hanc voluit esse suam vltimam voluntatem et suum vltimum testamentum, quam et quod valere voluit iure testamenti et vltime voluntatis et si iure testamenti et vltime voluntatis non valeret, valeat iure codicillorum et omnibus modo, via, iure et cetera. Actum ladre in domo solite habitationis dicti testatoris, presentibus magistro Simone Bilsich protomagistro marangono et Michaelae Dmincich sartore, ciuibus ladre, testibus habitis, vocatis et rogatis.

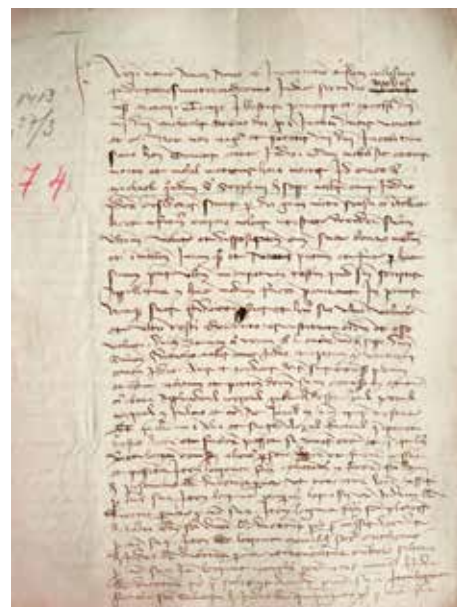
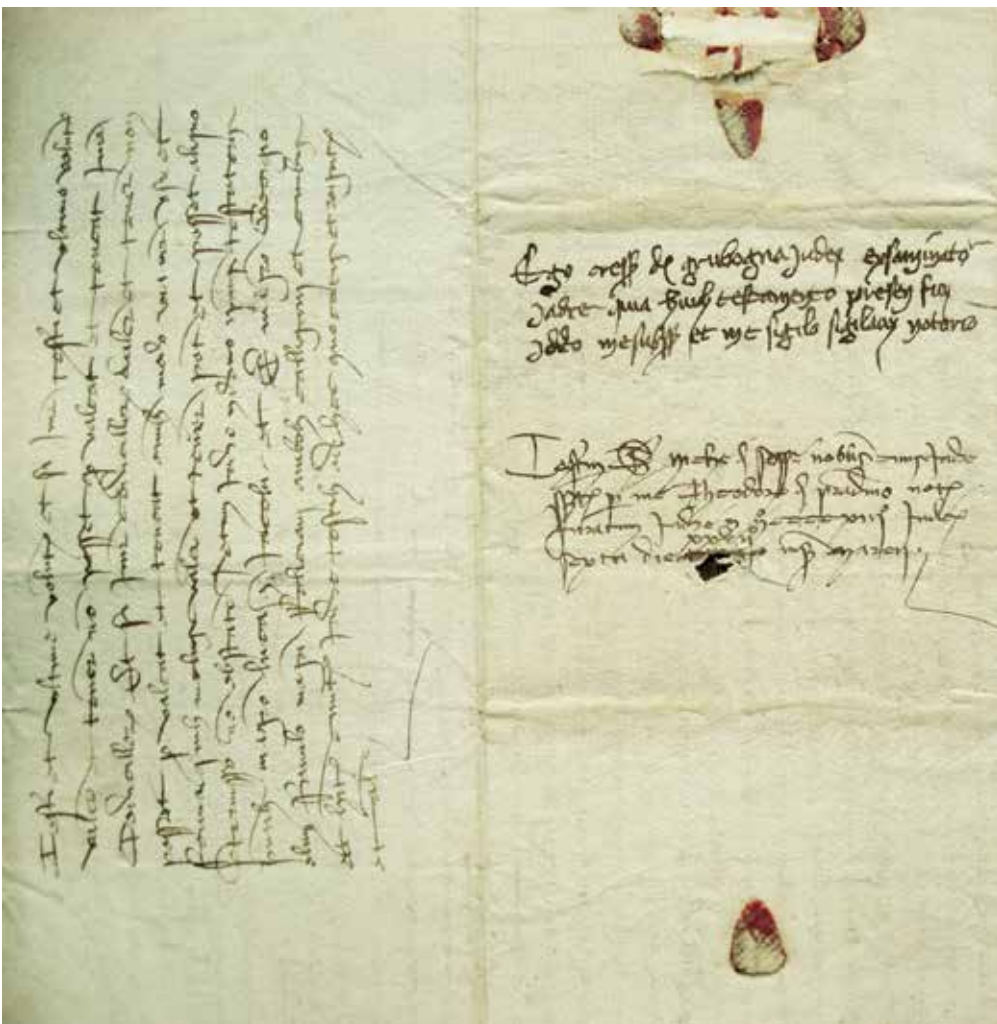
Ser Cresius de Zadolinis condam ser Simonis iudex examinatore ladre huic testamento presens fuit et se suprascriptissit (!).

1473., indictione VII^a, die 29 Octobris

Hoc suprascriptum testamentum sub logia ladre coram magnificis dominis Ieronimo Diedo et Iacobo Miani rectoribus ladre presente etiam dicto iudice examinatore apertum fuit propter causam que vertebatur inter fiscum et dominas moniales sancte Marie de ladra pro loco et ortis Sancte Crucis de burgo pro conscientia ipsis dominis rectoribus facta ut dicitur per Antonium chanosum de ladra.

Slika 1.
Notarski znak bilježnika Teodora de Prandina (Arhiv samostana sv. Marije u Zadru, Mapa 4., br. 353.).

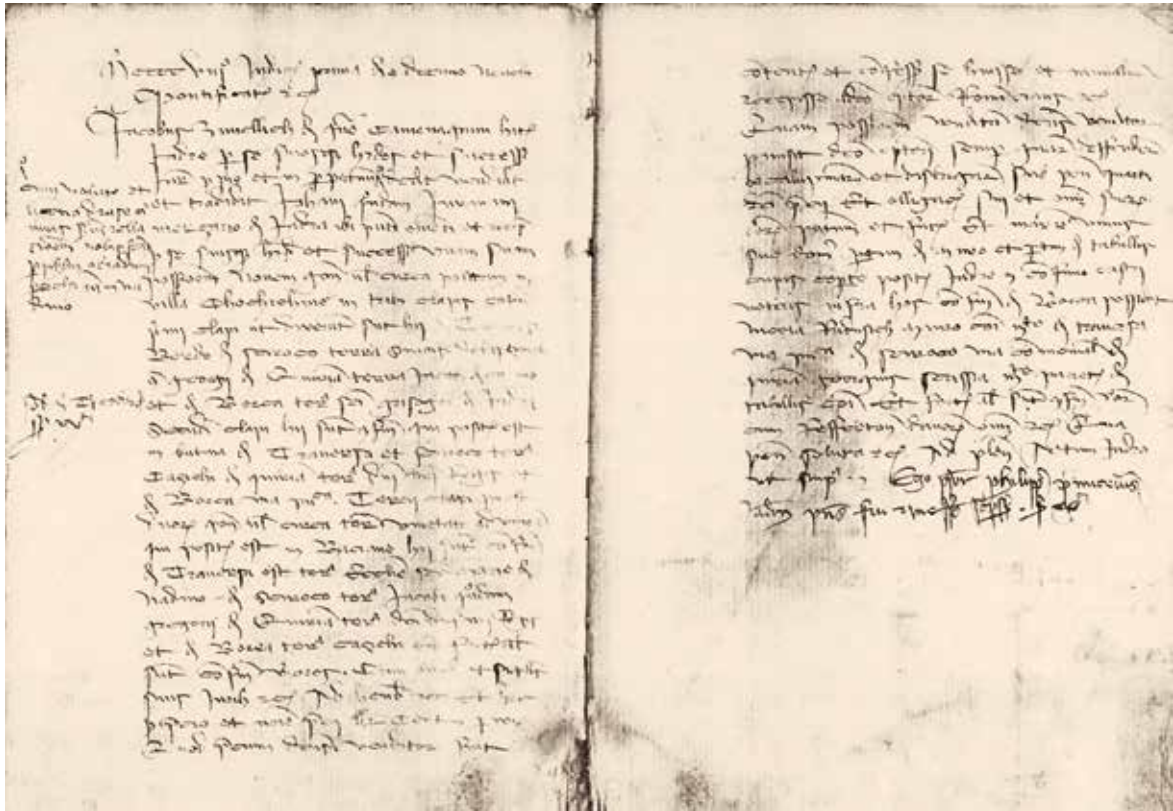

Slika 2.a i 2.b
Bilježnički registar Teodora de Prandina. Oporuka zadarskog plemića Mihovila pokojnog Stjepana de Soppe iz 1413. godine (Državni arhiv u Zadru, Spisi zadarskih bilježnika, Theodorus de Prandino, b. VI., fasc. 2., Testamenti aperti, br. 74.).

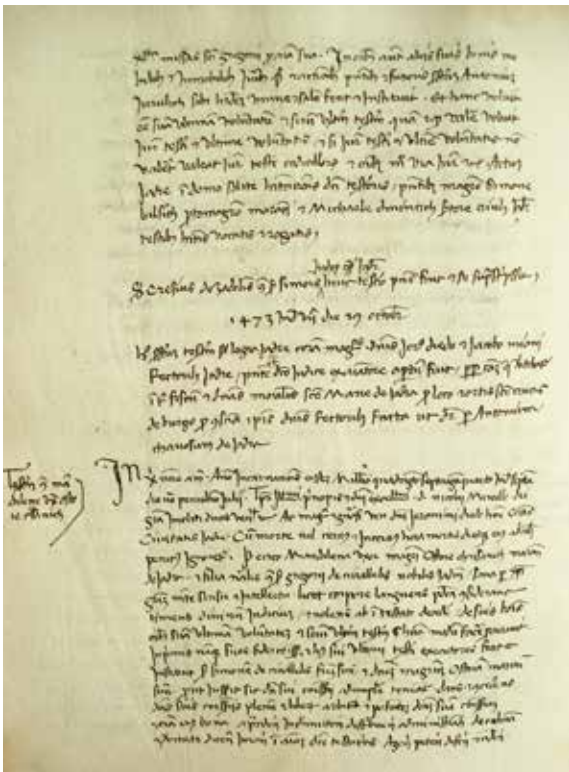
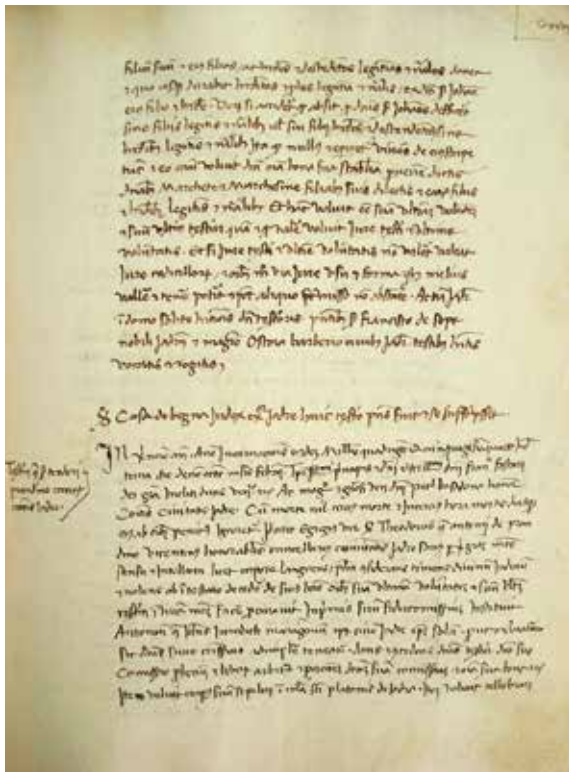
iii

up caplm vinnore supm Cathedralis Ecclie pte Anestasio
 & dunt fides memorie comodum tenor pntum d'ampfom
 tam pntis p' futuris pntes hys suspectis quib' a postit
 vinnore Et de cor notarij p' pntum rei memorie p' nome
 voluit et testat' In nobis in vni' et istum existens
 ad p'ntem in d'ca vna Cathedrali Ecclia vbi nota solim
 nri capli ad p'ntem ad pntum nri accessit d' p'ntem
 vni' & Angellus p'ntem & p'ntem p'ntem amp' et h'nt
 fides et nobis d'no iustis iustis pntem et tunc
 ne ipi iustis quib' vni' necesse no solim in ante p'ntem
 in alio p'ntis et d'ntem p' vni' d'ntem et gentum
 p'ntem p'ntem nobis h'ntem p'ntem p'ntem
 d'ca d'no iustis p'ntem et legem d'ntem Et d'ntem
 p' not' vni' d'ca nri capli d' vni' ad vni' fidele in
 p'ntem d'ca nri capli p'ntem et p'ntem Et d'ntem
 in forma d'ca p'ntem d'ca nri capli p'ntem ut mod
 est d'ntem p'ntem p'ntem d'ca d'no iustis d'ntem
 d' vni' ad vni' legem p'ntem et d'ntem p'ntem
 om' vni' et p'ntem p'ntem p'ntem p'ntem
 d' p'ntem not' p'ntem fidele et d'ca nri capli in p'ntem
 nri fidele p'ntem nri ad d'ntem ut in modis quib' p'ntem
 p'ntem aut d'ntem p'ntem In nri vni' tenor
 talis est. In vni' nri Anno Anno d'ntem
 amp' d'ntem p'ntem p'ntem de vni' p'ntem
 p'ntem d'ntem p'ntem et d'ntem nri vni' d'ntem
 Ludovicus d'ca p'ntem p'ntem p'ntem et d'ntem
 Tempore p'ntem p'ntem p'ntem d'ntem p'ntem
 p'ntem et nri d'ntem p'ntem d'ntem p'ntem
 hon' vni' fidele. vni' nobis p'ntem p'ntem
 vni' amp' fidele p'ntem p'ntem Et Angellus

Slika 3. Zajednički kaptolski registar notara Teodora de Prandina i Ivana de Trottisa (Arhiv HAZU, Zbirka kodeksa, ladrensis capituli protocullum saec. XV., IV. b. 41.).

Slika 4. Pomoćna bilježnica (bastardel) Teodora de Prandina za njegova djelovanja kao kaptolskog pisara (Državni arhiv u Zadru, Spisi zadarskih bilježnika, Iohannes de Trottis, b. 1., fasc. 3.).

Slika 5.a i 5.b Oporuka zadarskog bilježnika Teodora de Prandina (Državni arhiv u Zadru, Spisi zadarskih bilježnika, Iohannes de Calcina, b. VIII., fasc. 3, fol. 126.-126').

POPIS IZVORA I LITERATURE

1. IZVORI

a) Objavljeni:

1. Corner, Flaminio, *Ecclesiae Venetae antiquis monumentis nunc etiam primum editis illustratae ac in decades distributae, decas secunda et tertia*, Venetiis, 1749.

2. Karbić, Damir, Katušić Maja, Majnarić, Ivan, *Zajednički registar Ivana de Trottisa i Teodora de Prandina, Registri Zadarskog i Splitskog kaptola, sv. 4, Fontes. Izvori za hrvatsku povijest*, sv. 18. Zagreb, 2012.

b) Neobjavljeni:

Državni arhiv u Zadru:

Spisi zadarskih bilježnika

1. Theodorus de Prandino (1403.-1441.)

2. Christophorus de Zeno (1410.-1412.)

3. Nicolaus de Baro (1423.-1426.)

4. Iohannes quondam Ostoje (1427.-1445.)

5. Nicolaus de Benedicti (1439.-1469.)

6. Iohannes de Calcina (1439.-1492.)

2. LITERATURA

1. Ančić, Mladen, „Inventar splitskoga kancelara i javnog bilježnika Tome Colutii de Cingulo”, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, sv. 47., Zadar, 2005., str. 99.-148.

2. Buklijaš, Tatjana, „Od hospotala do bolnice. Pret-povijest jedne moderne institucije”, *Hrvatska revija*, god. IV., br. 3., Zagreb, 2004., str. 98.-102.

3. Jelić, Roman, *Zdravstvo u Zadru i njegovu području*, Zadar, 1978.

4. Karbić, Damir, „Marginalne grupe u hrvatskim srednjovjekovnim društvima od druge polovine XIII. do početka XVI. stoljeća”, *Historijski zbornik*, god. XLIV., br. 1., Zagreb, 1991., str. 43.-76.

5. Popić, Tomislav, *Krojenje pravde. Zadarsko sudstvo u srednjem vijeku (1358. – 1458.)*, Zagreb, 2014.

Odlučivanje o imovinskim odnosima bračnih drugova u ostavinskim postupcima sukladno Uredbi 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu*

UDK 347.626(4-6EU)

Pregledni rad

Primljeno (Received): 7. 8. 2017.

Prihvaćeno (Accepted): 15. 10. 2017.

Donošenjem Uredbe (EU) Vijeća 2016/1103 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima (dalje: Uredbe 2016/1103) u 18 država članica koje sudjeluju u pojačanoj suradnji primjenom zajedničkih pravila olakšat će se odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima s prekograničnim elementom. Ujedno, očekuje se da će njezinim provođenjem u državama članicama biti olakšana primjena ostalih europskih instrumenata iz područja europskoga obiteljskog prava u postupcima razvoda braka i ostavinskim postupcima.

U radu će se prezentirati pravila Uredbe 2016/1103 o nadležnosti i mjerodavnom pravu u postupcima u kojima se odlučuje o bračnoimovinskom režimu bračnih drugova. Analizirat će se primjena pravila Uredbe 2016/1103 o nadležnosti i mjerodavnom pravu u ostavinskim postupcima s prekograničnim elementom u kojima se primjenjuje Uredba 650/2012. o nasljeđivanju. Ukazat će se na potencijalna sporna mjesta i otvorena pitanja prilikom tumačenja pravila Uredbe 2016/1103 koja bi mogla izazvati dvojbe i nedorečenosti za sud ili javne bilježnike prilikom razrješavanja pitanja imovinskih odnosa u postupcima u kojemu odlučuju o nasljeđivanju. Zaključno će se sugerirati moguća rješenja kojima bi se mogle ukloniti poteškoće i nedostaci u praktičnoj primjeni Uredbe 2016/1103.

Ključne riječi: nasljeđivanje, bračnoimovinski režim, nadležnost, mjerodavno pravo, bračni drug

Paula Poretti

1. UVOD

Pitanje podjele bračne stečevine redovito se javlja u postupcima koji se tiču okončanja braka, bilo zbog razvoda ili smrti jednog od bračnih drugova. Nerijetko, predstavlja jedno od složenijih pitanja o kojemu treba odlučiti sud ili drugo tijelo nadležno za postupanje u konkretnom sporu. Ako se to pitanje pojavi u predmetu s prekograničnim elementom, okolnost da nadležno tijelo, prije negoli

započne postupanje ima utvrditi je li nadležno, a potom i koje pravo treba primijeniti kao mjerodavno, čini postupanje u predmetu još zahtjevnijim negoli u nacionalnom predmetu te pred sud ili drugo nadležno tijelo koje postupa postavlja dodatne izazove. Naime, na razini Europske unije (dalje: EU) zbog nepostojanja europskog instrumenta iz područja pravosudne suradnje u građanskim i trgovačkim stvarima koji bi pojednostavio rješavanje pitanja nadležnosti, mjerodavnog prava te priznanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima u predmetu s prekograničnim elementom, primjenjuju se pravila sukoba zakona za rješavanje tih pitanja. Kako su pravila sukoba zakona nacionalna pravila pojedinih drža-

* Rad je izvorno objavljen kao: Poretti, Paula, Odlučivanje o imovinskim odnosima bračnih drugova u ostavinskim postupcima sukladno Uredbi 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 38., br. 1., 2017., str. 449-474.

va za rješavanje pitanja nadležnosti te priznanja i izvršenja stranih odluka u stvarima bračnoimovinskih režima, nerijetko ona predstavljaju prepreku slobodnom kretanju osoba, osobito u slučajevima kolizije među pravilima različitih država, koja otežava pravnim praktičarima postupanje, a bračnim drugovima upravljanje odnosno podjelu zajedničke imovine.

Za usporedbu, postupanje hrvatskih javnih bilježnika kao povjerenika suda i sudova u predmetima nasljeđivanja s prekograničnim elementom značajno je olakšano donošenjem Uredbe (EU) br. 650/2012. Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju¹ (dalje: Uredba 650/2012. o nasljeđivanju) kojom su predviđena pravila za utvrđivanje nadležnosti, mjerodavnog prava te priznanja i izvršenja odluka o nasljeđivanju između država članica. Budući da je u državama članicama, uključujući i Republiku Hrvatsku (dalje: RH), Uredba 650/2012. o nasljeđivanju odnedavno u primjeni, u hrvatskom je pravnom sustavu za sada primijenjena u malom broju predmeta. Ipak, dosadašnja praksa pokazuje da, unatoč pojedinim nedorečenostima koje otvaraju određene dvojbe prilikom tumačenja i primjene odredaba Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju te Zakona o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012. Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju² (dalje: Zakon o provedbi Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju), ona predstavlja značajan instrument koji olakšava odlučivanje o nasljeđivanju s prekograničnim elementom.

Uredba 650/2012. o nasljeđivanju propisuje pravila o nadležnosti i mjerodavnom pravu te priznanju i ovrsi strane odluke u državi članici. Kao temeljni kriterij Uredba 650/2012. o nasljeđivanju primjenjuje kriterij uobičajenog boravišta ostavitelja, dok se državljanstvo pojavljuje kao podredni kriterij. Jedan od ciljeva kojega se Uredbom 650/2012. o nasljeđivanju željelo postići jest da sud koji je nadležan sukladno pravilima Uredbe 650/2012. o na-

sljeđivanju, u predmetu s prekograničnim elementom, primjenjuje vlastito pravo. Usto naglašena je autonomija volje ostavitelja da izabere kao mjerodavno pravo države svog državljanstva. Pri tome, nasljednicima je omogućeno sporazumijevanje o nadležnosti suda države članice čije je pravo ostavitelj izabrao kao mjerodavno pravo, upravo kako bi se ostvarila ideja o postupanju nadležnog suda prema pravu vlastite države članice.

Za razliku od javnih bilježnika, koji kod postupanja u stvarima nasljeđivanja s prekograničnim elementom prilikom utvrđivanja nadležnosti i mjerodavnog prava primjenjuju isključivo Uredbu 650/2012. o nasljeđivanju, sudovi prilikom vođenja postupka za razvod braka s prekograničnim elementom primjenjuju Uredbu Vijeća (EZ) br. 2201/2003. od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000.³ (dalje: Uredba Brisel II bis) kako bi utvrdili nadležnost u konkretnom predmetu, dok mjerodavno pravo određuju uz primjenu odredaba Uredbe Vijeća (EU) br. 1259/2010. od 20. prosinca 2010. o provedbi pojačane suradnje u području prava primjenljivog na razvod braka i zakonsku rastavu (dalje: Uredba Rim III)⁴. Podjednako kao i Uredba 650/2012. o nasljeđivanju, Uredba Brisel II bis primjenjuje kriterij uobičajenog boravišta jedne ili objiju stranaka, a strankama je dopušteno i sporazumjeti se o nadležnosti, pri čemu kao nadležan mogu izabrati sud svoga uobičajenog boravišta. Uredba Rim III predviđa niz pravila kojima se pomoću kriterija uobičajenog boravišta određuje pravo koje se ima primijeniti u slučaju da izostane sporazum stranaka o mjerodavnom pravu u postupku razvoda braka. Isto tako, strankama je ostavljena i mogućnost izbora mjerodavnog prava, uz primjenu kriterija uobičajenog boravišta ili državljanstva jedne ili objiju stranaka, kao najbližih poveznica.

U tom smislu, za postupke u kojima će sud odlučivati o razvodu braka ili javni bilježnik, odnosno sud o nasljeđivanju s prekograničnim elementom u RH, od značaja će biti usvajanje Uredbe (EU) Vijeća 2016/1103 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima⁵ (dalje: Uredba

1 Uredba (EU) br. 650/2012. Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, Službeni list EUL 201, 27. 7. 2012., str. 107-134. Posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., vol. 010, str. 296-323.

2 Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012. Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, NN 152/14.

3 Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003. od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000., Službeni list L 338, 23/12/2003 P. 0001 – 0029.

4 Uredba Vijeća (EU) br. 1259/2010 od 20. prosinca 2010. o provedbi pojačane suradnje u području prava primjenljivog na razvod braka i zakonsku rastavu, Službeni list L 343, 29.12.2010., str. 10.

5 Uredba (EU) Vijeća 2016/1103 od 24. lipnja 2016. o provedbi

2016/1103). Naime, za očekivati je da će postupanje sudova i javnih bilježnika biti olakšano u postupcima razvoda braka ili nasljeđivanja u kojima se javlja pitanje vezano uz podjelu bračne stečevine bračnih drugova, s obzirom na to da će iz Uredbe 2016/1103 biti jasno sud koje države članice bi trebao biti nadležan u postupku i koje se pravo ima primijeniti kao mjerodavno.

Obrazloženje uz Prijedlog Uredbe Vijeća o nadležnosti, mjerodavnom pravu te priznavanju i izvršenju odluka u stvarima bračnoimovinskih režima⁶ (dalje: Prijedlog Uredbe 2016/1103), uz pregled relevantnih dokumenata koji su prethodili njegovoj izradi, donosi i naznake elemenata politike EU-a koja je pridonijela usvajanju unificiranih pravila koja se tiču postupaka u kojima se odlučuje o imovinskim odnosima u prekograničnim odnosima na europskoj razini, što olakšava tumačenje i razumijevanje pojedinih rješenja čija bi se primjena trebala osigurati provedbom Uredbe 2016/1103 u dijelu država članica. Naime, na sastanku održanom 3. prosinca 2015. Vijeće je ocijenilo da nisu postignuti uvjeti za uspostavljanje suradnje između svih država članica u pogledu bračnoimovinskih režima i imovinskih posljedica registriranih partnerstava.⁷ Ipak, 18 država članica izrazilo je spremnost za uspostavljanje pojačane suradnje u području imovinskih režima međunarodnih parova.⁸ S tim u vezi, Vijeće je 9. lipnja 2016. donijelo Odluku (EU) 2016/954 o odobrenju pojačane suradnje između tih 18 država članica.⁹ Premda bi se Uredba od 29. siječnja 2019. trebala izravno primjenjivati samo u državama članicama koje sudjeluju u pojačanoj suradnji, to ne priječi druge države da se nakon njezina uspostavljanja ili bilo kojem naknadnom trenutku odluče sudjelovati u suradnji, pri čemu će se u tim državama članicama primjenjivati od trenutka donošenja odluke.

Uredba 2016/1103 ima za cilj omogućiti da se u postupku odlučivanja o razvodu braka u kojemu se nadležnost suda određuje sukladno odredbama Uredbe Brisel II bis ili u postupku nasljeđivanja u kojemu se nadležnost suda određuje sukladno

Uredbi 650/2012 o nasljeđivanju, pravilima o koncentraciji nadležnosti osigura da nadležni sud odlučuje i o bračnoimovinskom režimu bračnih drugova povezanim s tim predmetom. Kada se odlučuje samostalno o bračnoimovinskom režimu stranaka u postupku s prekograničnim elementom, odnosno neovisno od postupka u kojemu se odlučuje o razvodu braka ili o nasljeđivanju, Uredba 2016/1103 predviđa hijerarhijski strukturirane kriterije za utvrđivanje nadležnosti, pri čemu je primarni kriterij uobičajenog boravišta bračnih drugova u trenutku pokretanja postupka pred sudom.¹⁰

U interesu pravne sigurnosti Uredba 2016/1103 omogućuje bračnim drugovima da sukladno njezinim pravilima unaprijed znaju koje se pravo ima primijeniti u postupku u kojemu se odlučuje o njihovom bračnoimovinskom režimu. Također, bračnim drugovima ostavljena je i mogućnost izbora mjerodavnog prava koje se ima primijeniti na njihovu cjelokupnu imovinu, neovisno o tome gdje se ona nalazi i to prije ili za vrijeme sklapanja braka ili tijekom trajanja braka.

U radu će se prezentirati pravila Uredbe 2016/1103 o nadležnosti i mjerodavnom pravu u postupcima u kojima se odlučuje o bračnoimovinskom režimu bračnih drugova. Potom će se analizirati uskladenost pravila Uredbe 2016/1103 s pravilima Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju. Ukazat će se na potencijalna sporna mjesta i otvorena pitanja prilikom tumačenja pravila Uredbe 2016/1103 koja bi mogla izazvati dvojbe i nedorečenosti za sud ili javne bilježnike prilikom razrješavanja pitanja imovinskih odnosa u postupcima u kojemu odlučuju o nasljeđivanju.

No najprije je potrebno osvrnuti se na određenje nekoliko pojmova koje donosi Uredba 2016/1103 o bračnoimovinskom režimu, a od značaja su za razumijevanje i primjenu njezinih odredaba. U prvom redu, pojam bračnoimovinskog režima kojega se u smislu Uredbe 2016/1103 ima razumjeti kao skup pravila koja se tiču imovinskih odnosa između bračnih drugova i u njihovim odnosima s trećim osobama, kao rezultat braka ili njegova razvrgnuća.¹¹ Riječ je o općenitom određenju kojim se nastojalo obuhvatiti režime bračne stečevine koje poznaju države članice. Istodobno, premda se Uredba 2016/1103 ima primjenjivati u postupcima s prekograničnim elementom u kojima se odlučuje o bračnoimovinskom režimu bračnih drugova, iz njezina teksta to nije jasno vidljivo. Naime, Uredbom 2016/1103 nigdje se ne previđa izriječom da se ima primjenjivati u postupci-

pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima, Službeni list L 183/1 od 8. srpnja 2016.

6 Uredba Vijeća o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima, međuinstitucijski predmet: 2016/0059 (CNS), JUST CIV 70, 30. svibnja 2016. (OR.en). Usporedi Prijedlog Uredbe Vijeća o nadležnosti, mjerodavnom pravu te priznavanju i izvršenju odluka u stvarima bračnoimovinskih režima, COM(2011)126.

7 Vidi: Preambula (10) Uredbe 2016/1103.

8 Među državama članicama koje sudjeluju u pojačanoj suradnji u području imovinskih režima međunarodnih parova su: Belgija, Grčka, Slovenija, Španjolska, Francuska, Portugal, Italija, Malta, Luxemburg, Njemačka, Republika Češka, Nizozemska, Austrija, Bugarska, Finska, Cipar.

9 Vidi: Preambula (12) Uredbe 2016/1103.

10 Time Uredba također slijedi ideju Uredbe Brisel II bis i Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju, što omogućuje ujednačenost primjene pravila za donošenje.

11 Usporedi Preambulu (18) u vezi s odredbom čl. 3. st. 1. t. a Uredbe 2016/1103.

ma s prekograničnim elementom. Isključivo se u preambuli (14) Uredbe 2016/1103 naznačuje da bi se u skladu s čl. 81. Ugovora o funkcioniranju Europske unije¹² (dalje: UFEU) ona trebala primjenjivati u kontekstu bračnoimovinskih režima s prekograničnim implikacijama. Stoga, čini se da bi zaključak o primjeni Uredbe 2016/1103 isključivo u postupcima s prekograničnim elementom trebalo izvoditi iz okolnosti da EU crpi svoju ovlast za uređenje područja bračnoimovinskih režima bračnih drugova iz čl. 81. UFEU-a.¹³ U tom smislu, Uredba 2016/1103 slijedi niz europskih instrumenata iz područja pravosudne suradnje kojima su propisane odredbe o nadležnosti, odnosno odredbe o nadležnosti i mjerodavnom pravu, poput čl. 1. Uredbe (EU) br. 1215/2012. Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (preinačena)¹⁴, (dalje: Uredba Brisel I bis), čl. 1. Uredbe Brisel II bis, čl. 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 4/2009. od 18. prosinca 2008. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja¹⁵ (dalje: Uredba 4/2009. o uzdržavanju) i čl. 1. Uredbe 650/2012., u kojima također nije predviđeno da se postupci iz područja primjene pojedine uredbe imaju primjenjivati isključivo u postupcima s prekograničnim elementom. Istodobno, europski instrumenti iz područja pravosudne suradnje kojima se propisuje mjerodavno pravo, poput Uredbe (EZ) br. 593/2008. Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze¹⁶ (dalje: Uredba Rim I), Uredbe (EZ) br. 593/2008. Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (dalje: Uredba Rim I)¹⁷ i Uredbe (EZ) br. 864/2007. Europskog parlamenta i Vijeća od 17. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje

na izvanugovorne obveze (dalje: Uredba Rim III), ograničavajući područje svoje primjene na slučajeve koji uključuju sukob zakona, također ne predviđaju izrijeком da se njihova primjena odnosi na postupke s prekograničnim elementom, nego je to moguće izvesti iz okolnosti da pravila o sukobu zakona služe za rješavanje pitanja izbora mjerodavnog prava u sporovima u kojima postoji više paralelnih državnih sustava privatnog prava.¹⁸ Međutim, europski instrumenti koji uređuju unificirane europske građanske postupke definiraju prekogranični element postupaka u kojima se imaju primijeniti.¹⁹ Očigledno, podjednako svi ovdje razmotreni europski instrumenti iz područja pravosudne suradnje impliciraju ili izravno upućuju na primjenu u postupcima s prekograničnim elementom. No ostaje otvoreno na koji se način ima odrediti odnosno prepoznati koji bi se od postupaka iz područja primjene pojedine uredbe trebali smatrati postupcima s prekograničnim elementom.

Iako se može učiniti da nije riječ o ozbiljnom nedostatku, primjena Uredbe 650/2012. u praksi u Republici Hrvatskoj pokazala je da ova nepreciznost ostavlja prostora za dvojbe nadležnog tijela, kod nas konkretno javnog bilježnika koji postupka u određenom predmetu.²⁰ Naime, činjenica je da će u nekim predmetima u kojima se odlučuje o bračnoimovinskom režimu biti razmjerno jednostavno odrediti kako je riječ o prekograničnom elementu, no neće nužno uvijek biti tako. Primjerice, ako je riječ o postupku u kojemu se pretežiti dio bračne stečevine bračnih drugova nalazi u jednoj državi članici, u kojoj bračni drugovi imaju uobičajeno boravište i čiji su državljani, a jedan ili više bankovnih računa u drugoj državi članici ili više njih, sudu može promaknuti da je riječ o postupku s prekograničnim elementom.²¹ U pravnoj literaturi

12 Ugovor o funkcioniranju Europske unije (pročišćeni tekst), Službeni list C 326, 26. 10. 2012., str. 47-390.

13 Naime, čl. 81. UFEU-a predviđa nadležnost EU-a za donošenje instrumenata kojim se uspostavlja pravosudna suradnja među državama članicama isključivo u sporovima s prekograničnim elementom. Slično: Drličková, K. i Rohová, I., Habitual Residence as a Single Connecting Factor Under the Succession Regulation, u: Scientific Cooperations (ur.), Scientific Cooperations Workshops on Social Sciences, Ankara, Scientific Cooperations, 2015., str. 371-381., na str. 374.

14 Uredba (EU) br. 1215/2012. Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (preinačena), Službeni list EU-a, L 351, 20. 12. 2012., str. 1-32.

15 Uredba Vijeća (EZ) br. 4/2009. od 18. prosinca 2008. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja, Službeni list 7., 10. 1. 2009., str. 1-79.

16 Uredba (EZ) br. 593/2008. Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze, Službeni list EU L 177, 4. 7. 2008., str. 109-119.

17 Uredba (EZ) br. 864/2007. Europskog parlamenta i Vijeća od 17. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze, Službeni list EU L 199/40, 31. 7. 2007.

18 Vuković, Đuro; Kunštek, Eduard, Međunarodno građansko postupovno pravo, Zgombić i partneri, 2005., str. 7-8.

19 Usporedi odredbu čl. 3. st. 1. Uredbe (EZ) br. 1896/2006. Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uvođenju postupka za europski platni nalog, Službeni list L 399/1, 30. 12. 2006. (dalje: Uredba o europskom platnom nalogu) i odredbu čl. 3. st. 1. Uredbe (EZ) br. 861/2007. Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti, Službeni list L 199/1, 31. 7. 2007.

20 O problematici određenja kriterija pomoću kojih je moguće odrediti prekogranični element nasljednih stvari vidi: Poretti, Paula, Nadležnost, nadležna tijela i postupci prema Uredbi (EU) br. 650/2012. o nasljeđivanju, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 37., br. 1., 2016., str. 561-587.

Istraživanje koje je autorica naknadno provela pokazuje da u malom broju predmeta u kojima su javni bilježnici do sada imali priliku postupati sukladno Uredbi 650/2012. o nasljeđivanju, u pravilu se prepoznaje kako je riječ o postupku s prekograničnim elementom. Nešto zahtjevnijim su se pokazali slučajevi u kojima je ostavitelj imao uobičajeno boravište u RH, kao i pretežiti dio svoje imovine, i jedan otvoreni bankovni račun u drugoj državi članici jer su u nekim od tih slučajeva javni bilježnici smatrali da bi trebali odlučiti isključivo o ostavini koja se nalazi u RH te upućivali stranke da za novčana sredstva na bankovnom računu provedu postupak u državi članici u kojoj se račun nalazi.

21 Slično, Grey, Jacqueline; Redondo, PabloQuinzá, Stress-testin-

sugerirano je da bi korisno bilo detaljno propisati koji bi se postupci imali smatrati postupcima s prekograničnim elementom ili ih barem primjerično navesti. O sličnoj ideji raspravljalo se i tijekom postupka izrade Uredbe 2016/1103, no kako se čini, rasprava nije rezultirala u željenoj dopuni njezina teksta.²² Unatoč tome što bi razlozi preglednosti i jednostavnije primjene u praksi govorili u prilog sugeriranoj dopuni teksta Uredbe 2016/1103, ako se uzme da određenje o tome koji se postupci iz područja primjene pojedine uredbe imaju smatrati postupcima s prekograničnim elementom nije pronašlo svoje mjesto niti u jednoj od navedenih uredaba, izuzev onih koje reguliraju unificirane europske građanske postupke. Stoga nije bilo za očekivati da bi pristup europskog zakonodavca ovdje bio drukčiji. Tako ostaje poslužiti se određenjem iz Zelene knjige o sukobu zakona u stvarima koje se tiču bračnoimovinskih režima²³ koja svoje područje određuje „kao zajednice državljana različitih država članica ili njihova prisutnost u državi članici koja nije država njihova državljanstva, često popraćena stjecanjem imovine koja se nalazi na području više država članica.“²⁴

2. NADLEŽNOST

2.1. Nadležnost sudova ako se postupak pokreće neovisno o razvodu ili ostavinskom postupku

Imajući u vidu da se potreba raspravljanja i odlučivanja o bračnoimovinskom režimu bračnih drugova može pojaviti neovisno o pokretanju postupaka razvoda braka ili odlučivanja o ostavini, Uredba 2016/1103 predviđa niz hijerarhijski strukturiranih pravila pomoću kojih se određuje nadležnost suda države članice da u tim slučajevima postupaju u određenom predmetu. Kao temeljni kriterij za određivanje nadležnosti u tim slučajevima određena je čl. 6. Uredbe 2016/1103 predviđa kriterij uobičajenog boravišta bračnih drugova, i to na način da se najprije uzima u obzir uobičajeno boravište bračnih drugova u trenutku pokretanja postupka pred sudom (arg. ex čl. 6. t. a), zatim posljednjega zajedničkoga uobičajenog boravišta bračnih drugova, ako jedan od njih još uvijek tamo boravi u trenutku pokretanja postupka pred sudom (arg.

ex čl. 6. t. b), ili na čijem državnom području prostranka ima uobičajeno boravište u trenutku pokretanja postupka pred sudom (arg. ex čl. 6. t. c), ili ako nije moguće utvrditi nadležnosti na temelju niti jednog od ponuđenih kriterija uobičajenog boravišta, nadležnost se ima podredno utvrditi prema zajedničkom državljanstvu bračnih drugova u trenutku pokretanja postupka pred sudom (arg. ex čl. 6. t. d). Odabirom uobičajenog boravišta kao temeljnoga kriterija, a državljanstva kao podrednog, za utvrđivanje nadležnosti suda države članice, Uredba 2016/1103 još jednom podcrtava ideju koja je prisutna u pretežitom broju instrumenata iz toga područja, počevši od Haške konvencije o mjerodavnom pravu za bračnoimovinske režime iz 1978. (dalje: Haška konvencija iz 1978.)²⁵, pa sve do Uredbe Brisel II bis te Uredbe 650/2012., da se primjenom, osobito kriterija uobičajenog boravišta, ide za tim da se uvaži sve prisutnija mobilnost građana kojima se nastoji osigurati jedinstveni standard pravne zaštite, neovisno u kojoj se državi članici nalaze. I ovdje je izostalo određenje pojma uobičajenog boravišta, podjednako kao i u prije spomenutim instrumentima, u odnosu na što su upućene određene kritike²⁶, pa je pravna teorija upozorila na potrebu autonomne interpretacije Uredbe 2016/1103.²⁷ U tom smislu, kriterij uobičajenog boravišta i ovdje ima značaj faktične veze između bračnih drugova i države članice čiji je sud nadležan (arg. ex Preambula (35)). No za razliku od Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju koja u Preambulu (24) i (25) donosi pomoćna, interpretativna pravila za utvrđivanje uobičajenog boravišta u situacijama u kojima ga nadležno tijelo ne bi moglo bez teškoća odrediti, Uredba 2016/1103 ne slijedi njezin primjer. Razloge za to moguće je vidjeti u okolnosti da se režim Uredbe 2016/1103 u pretežitom dijelu ima primjenjivati za postupanja u pogledu bračnoimovinskog režima u okviru postupka razvoda braka ili odlučivanja o nasljeđivanju, pa će se uobičajeno boravište u tim slučajevima utvrđivati uz pomoć tumačenja koja je u svojim judikatima dao Europski sud, vezano uz primjenu Uredbe 2201/2003. te interpretativnih pravila iz Preambule Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju.²⁸

25 Konvencija od 14. ožujka 1978. o mjerodavnom pravu za bračnoimovinski režim, stupila je na snagu 1. rujna 1992. Dostupno na: http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=87. A. E. von Overbeck, Explanatory Report on the 1978 Hague Matrimonial Property Regimes Convention, The Hague, 1978.

26 Usporedi Poretti, P., str. 566-571.

27 Pintens, Walter, Applicable law in the Proposal for Regulation on matrimonial property law, u: Successions and matrimonial property regimes in Europe: notarial solutions, Société de législation comparée, 2014, str. 85.-90., na str. 88.

28 Više o pojmu uobičajnog boravišta u judikatima Europskog suda vidi: Poretti, P., str. 566-567. Također, važni su i predmeti: C-443/03 Götz/Leffler v Berlin Chemie AG, ECLI:EU:C:2005:665 i C-497/10 Barbara Mercedes v Richard Chaffe, ECLI:EU:C:2010:829.

the EU Proposal on Matrimonial Property Regimes: Co-operation between EU private international law instruments on family law and successions, str. 4.; pod 2.2.1. Dostupno na: <http://www.familyandlaw.eu/tijdschrift/fenr/2013/11/FENR-D-13-00008> (posljednji put pristupljeno 1. 2. 2017.).

22 Ibid.

23 Zelena knjiga o sukobu zakona u stvarima koje se tiču bračnoimovinskih režima, uključujući pitanja nadležnosti i priznanja, COM(2006) 400 fin.

24 Grey, J. i Redondo, P. Q., str. 5.

Ako su se stranke sporazumjele da mjerodavno pravo bude pravo države u kojoj bračni ili budući bračni drugovi ili jedan od njih ima uobičajeno boravište u trenutku kad je sporazum sklopljen (arg. ex 22. st. 1. t. a), pravo države državljanstva jednog od bračnih drugova ili budućih bračnih drugova u trenutku kad je sporazum sklopljen (arg. ex čl. 22. st. 1. t. b) ili u slučajevima da sporazum nije sklopljen, pa je prema pravilima Uredbe 2016/1103 mjerodavno pravo prvoga zajedničkoga uobičajenog boravišta bračnih drugova nakon sklapanja braka (arg. ex čl. 26. st. 1. t. a), ili zajedničkog državljanstva bračnih drugova u trenutku sklapanja ugovora (arg. ex čl. 26. st. 1. t. b), Uredba 2016/1103 omogućuje bračnim drugovima da se sporazumiju da sud države članice čije je pravo mjerodavno prema nekoj od odredaba ili sud države članice u kojoj je brak sklopljen (arg. ex čl. 7. st. 1.) bude isključivo nadležan odlučivati u stvarima njihova bračnoimovinskog režima (arg. ex čl. 7. st. 1.). Nadalje, u čl. 8. Uredba 2016/1103 predviđa da je sud države članice, čije je pravo mjerodavno sukladno odredbama čl. 22. ili čl. 26. st. 1. t. a i b nadležan i ako se tuženik pred njim upusti u postupak, osim ako se tuženik upustio u postupak radi osporavanja nadležnosti ili u slučajevima kada je s obzirom na koncentraciju nadležnosti za postupanje nadležan sud države članice, nadležan za donošenje odluke o nasljeđivanju (arg. ex čl. 4.) ili razvod braka, zakonsku rastavu ili poništaj braka (arg. ex čl. 5. st. 1.). Pravila čl. 7. (o izboru prava) i čl. 8. (o nadležnosti suda pred kojim se tuženik upustio u postupak) naglašavaju autonomiju volje stranaka, u prvom redu u dijelu u kojemu omogućuju bračnim drugovima sporazumijevanje o nadležnosti suda, odnosno tuženiku izbor nadležnog suda upuštanjem u postupak, ali i u dijelu u kojemu su među sudovima koje bračni drugovi mogu izabrati kao nadležne, sudovi država članica čije je pravo izabrano kao mjerodavno sukladno odredbi čl. 22. Uredbe 2016/1103. Uređenje pravila o izboru suda utemeljeno je na shvaćanju kojega naglašava Preambula (36) Uredbe 2016/1103, da se time povećava pravna sigurnost, predvidljivost i autonomija stranaka. Očigledno, i ovdje kao i kod Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju ide se za tim da se osigura da sud koji je nadležan primjenjuje vlastito pravo.

2.2. Nadležnost u slučaju smrti bračnih drugova

Premda Uredba 2016/1103 predviđa primjenu pravila o nadležnosti i mjerodavnom pravu i za slučajeve kada se u stvarima bračnoimovinskog režima odlučuje u zasebnim postupcima, njome se ponajprije, pravilima o koncentraciji nadležnosti, nastojalo osigurati da, u različitim povezanim

postupcima, sudovi države članice koji odlučuju o nasljeđivanju ili u postupka razvoda braka, ujedno odlučuju i u stvarima bračnoimovinskog režima (arg. ex Preambula (32)).

Stoga Uredba 2016/1103 u čl. 4. predviđa da će u slučajevima kada je pred sudom države članice pokrenut postupak u stvarima nasljeđivanja bračnog druga u skladu s Uredbom 650/2012. o nasljeđivanju, sud te države članice biti nadležan za odlučivanje o stvarima bračnoimovinskog režima povezanim s tim predmetom nasljeđivanja. Imajući u vidu osobitosti uređenja u hrvatskom pravnom sustavu gdje, osim općinskog suda, javni bilježnik kao povjerenik suda provodi ostavinski postupak, potrebno je najprije izvršiti analizu usklađenosti režima Uredbe 2016/1103 u dijelu u kojemu određuje pojam „sud“ s nacionalnim pravilima o postupanju nadležnih tijela za donošenje odluke o nasljeđivanju, koja će ujedno biti nadležna i za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima. Zbog kratkog razdoblja od donošenja Uredbe 2016/1103, u hrvatskom pravnom sustavu još nisu razrađene provedbene odredbe koje bi olakšale njezinu primjenu²⁹ te je stoga prijeko potrebno osloniti se na interpretativna pravila iz njezine Preambule, odnosno dovesti ih u vezu s odredbama Uredbe 650/2012. i odredbama Zakona o provedbi Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju³⁰. Iz Preambule (29) Uredbe 2016/1103 proizlazi da pojam „sud“, osim sudova koji izvršavaju sudske funkcije, obuhvaća i javne bilježnike koji u stvarima bračnoimovinskog režima izvršavaju sudske funkcije poput sudova ili te funkcije izvršavaju na temelju ovlasti prenesenih od suda. Na javne bilježnike koji izvršavaju sudsku funkciju primjenjuju se pravila o nadležnosti iz Uredbe 2016/1103 kao i pravila o priznavanju i izvršavanju odluka koje donose u stvarima bračnoimovinskog režima (arg. ex Preambula (31)). Budući da je u hrvatskom pravnom sustavu javni bilježnik, kao povjerenik suda, tijelo nadležno za postupanje u ostavinskom postupku, postupanje javnog bilježnika u predmetima s prekograničnim elementom proizlazi iz odredbe čl. 11. st. 3. Zakona o provedbi Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju koja izravno upućuje na primjenu odredaba ZNa.^{31, 32}

Iz toga se može zaključiti kako će u slučaju da je hrvatski sud, odnosno javni bilježnik nadležan

29 Za sada nije poznato hoće li se hrvatski zakonodavac opredijeliti za izradu zasebnog propisa, u vidu provedbenog zakona ili će provedbene odredbe uz Uredbu 2016/1103 integrirati u postojeći pravni propis.

30 Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012. Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, NN br. 152/14.

31 Zakon o nasljeđivanju, NN 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15.

32 Usporedi Poretti, P., str. 574.

za odlučivanje o nasljeđivanju sukladno Uredbi 650/2012., podjednako hrvatski sud odnosno javni bilježnik moći odlučivati i u stvarima bračnoimovinskog režima sukladno Uredbi 2016/1103. Tako bi u prekograničnom predmetu nasljeđivanja javni bilježnik kao povjerenik suda, sukladno Uredbi 650/2012. o nasljeđivanju, bio nadležan odlučiti u stvarima bračnoimovinskog režima sukladno Uredbi 2016/1103, no samo ako su one među nasljednicima nesporne. U tom bi slučaju rješanjem o nasljeđivanju javni bilježnik rasporedio imovinu umrloga bračnog druga na nasljednike, uz navođenje dijela imovine koji kao bračna stečevina pripada preživjelog bračnom drugu. Budući da se prema Preambuli (27) i (28) Uredbe 2016/1103 evidentiranje u upisnik prava na nepokretnoj imovini provodi prema pravu države članice u kojoj se upisnik vodi, a to je za nepokretnu imovinu pravo države u kojoj se nalazi nekretnina, za upis prava preživjeloga bračnog druga na nekretnini u RH primjenjivalo bi se nacionalno pravo. No iz sudske prakse proizlazi da takvo rješenje o nasljeđivanju, u dijelu u kojemu navodi imovinu koja je bračna stečevina preživjeloga bračnog druga, neće biti dostatna osnova za uknjižbu prava vlasništva preživjeloga bračnog druga u zemljišnu knjigu u RH te će naknadno biti potrebno pokrenuti postupak iz kojega će bračni drug steći valjanu osnovu za uknjižbu te imovine. Ako se okolnost da rješenje pitanja podjele bračne stečevine u ostavinskom postupku kojega provodi javni bilježnik ima učinak ograničen na tu parnicu, osobito u dijelu odluke koji se odnosi na nekretnine, razmatra u svjetlu intencije da se donošenjem Uredbe 2016/1103 omogućiti da nadležno tijelo prilikom donošenja odluke o ostavini u predmetima s prekograničnim elementom odluči i o bračnoimovinskom režimu te da se preživjelog bračnog druga omogućiti uživanje u stečenim pravima u državi članici, očigledno je da trenutno način postupanja u hrvatskom pravnom sustavu nije odgovarajući. Bilo bi prijeko potrebno osigurati da se na temelju odluke, done-sene u okviru ostavinskog postupka a koja se tiče podjele bračne stečevine, može upisati pravo na nekretnini preživjeloga bračnog druga, bez vodenja naknadnog postupka kako bi se pribavila odluka na temelju koje bi se izvršio upis.

Kad je pitanje podjele bračne stečevine sporno u ostavinskom postupku, javni bilježnik o njemu neće odlučivati nego će stranke uputiti da pokrenu postupak pred sudom. I u ovom bi slučaju sud nadležnost za odlučivanje o bračnoimovinskom režimu utemeljio na odredbi čl. 4. Uredbe 2016/1103. Time je postupanje u predmetima nasljeđivanja s prekograničnim elementom, u kojima je potrebno odlučiti o pitanju podjele bračne stečevine, pojednostavljeno jer će o njemu biti nadležan odlučiti sud u parnici koja se vodi u pogledu ostavine, što

pravila sukoba zakona nisu uvijek osiguravala. Naime, prema pravilima sukoba zakona bilo je moguće da sud jedne države odlučuje o stvarima bračnoimovinskog režima, a da se potom pred sudom druge države vodi ostavinski postupak.

No treba imati u vidu da je režim Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju nastajao neovisno o režimu Uredbe 2016/1103, zbog čega nije moguće govoriti o potpunosti usklađenosti njihovih pravila. Ta se primjedba u najvećoj mjeri odnosi na primjenu odredbe čl. 5. Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju prema kojoj, ako je ostavitelj za uređenje svog nasljeđivanja odabrao kao mjerodavno pravo države članice čiji je bio državljanin u trenutku odabira ili u trenutku smrti, stranke *na koje se to odnos*³³ mogu se sporazumjeti da sud ili sudovi te države članice imaju isključivu nadležnost odlučivati o tom pitanju. Iz toga proizlazi da bi se u ostavinskom postupku kojemu se ima riješiti pitanje bračnoimovinskog režima, svi sudionici, uključujući preživjeloga bračnog druga, trebali sporazumjeti o prihvaćanju nadležnosti suda države članice državljanstva ostavitelja, umjesto nadležnosti suda države članice uobičajenog boravišta ostavitelja u trenutku smrti. Pritom, ostaje otvoreno bi li se u odnosu na nadležnost za rješavanje o pitanju bračnoimovinskog režima strankama na koje se odnosi sporazum o nadležnosti imali smatrati svi sudionici u postupku ili samo preživjeli bračni drug, budući da se odluka o stvarima bračnoimovinskog režima tiče njegovih prava i interesa, a tek je od posrednog učinka na prava i interese ostalih sudionika, budući da utječe na podjelu imovine umrlog, odnosno udio koji će se kao ostavina rasporediti među nasljednicima. Ako se uzme da bi sporazum o nadležnosti suda države članice državljanstva ostavitelja trebali postići svi sudionici u postupku, potrebno je razmotriti okolnosti u kojima se takav sporazum ima postići. Moguće je zamisliti situacije u kojima je ostavitelj za života, u dogovoru sa svojim bračnim drugom, izabrao kao pravo mjerodavno za odlučivanje o ostavini pravo države članice čiji je državljanin, imajući u vidu da će sudovi te države članice odlučivati o njegovoj ostavini i o bračnoimovinskom režimu bračnih drugova. Za pretpostaviti je da će bračni drug koji je upućen u izbor prava državljanstva umrloga bračnog druga kao mjerodavnog, biti suglasan s prijenosom nadležnosti na sud te države članice. Istodobno, moguće je da se ostali sudionici odnosno nasljednici (stranke prema dikciji čl. 5. Uredbe 650/2012.) ne suglase s prijenosom te da kao nadležan u predmetu postupka sud države članice uobičajenog boravišta umrlog u trenutku smrti. Zamisliv je i obrnut slučaj u kojemu će sudionici odnosno nasljednici imati interesa da nadležan bude sud države članice državljan-

33 U tekstu podcrtala autorica.

stva umrlog te da se primjenjuje pravo te države članice. Razlozi razilaženja u pogledu sporazuma o izboru suda mogu biti različiti, no zasigurno se mogu pronaći i u intenciji sudionika u postupku da osiguraju postupanje suda države članice njihova uobičajenog boravišta, ili pak suda pred kojim će se kao mjerodavno primijeniti pravo one države članice koje im u većoj mjeri pogoduje. U slučaju nemogućnosti postizanja sporazuma među sudionicima, bilo koji od sudionika može prema odredbi čl. 6. st. 1. Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju zatražiti od suda da odbije nadležnost za postupanje, ako ocijeni da bi sud države članice državljanstva umrlog bio u boljem položaju za rješavanje o nasljeđivanju. No time se sudioniku koji je nezadovoljan izostankom sporazuma o nadležnosti ne jamči da će uvijek doći do odbijanja nadležnosti suda uobičajenog boravišta i da će nadležan biti sud države članice državljanstva umrlog, budući da se procjena o odbijanju nadležnosti suda temelji na praktičnim okolnostima slučaja, primjerice, mjestu gdje se imovina nalazi (arg. ex čl. 6. st. 1. t. a Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju).

Pravna teorija s pravom je zamjerila ovom rješenju da ne vodi dovoljno računa o interesu preživjeloga bračnog druga u odnosu na odabir suda države članice za rješavanje bračnoimovinskog režima u okviru ostavinskog postupka, pa je u odnosu na čl. 3. Prijedloga Uredbe 2016/1103 (sada čl. 4. Uredbe 2016/1103) sugerirala da bi bilo oportuno predvidjeti da bi preživjeli bračni drug trebao izrijekom pristati da sud države članice pred kojim je pokrenut postupak u stvarima nasljeđivanja bude nadležan za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima povezanim s tim predmetom nasljeđivanja.³⁴

Problem se javlja i kod primjene odredbe čl. 10. Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju kojom se u slučaju da je uobičajeno boravište ostavitelja bilo u trećoj državi, kao supsidijarna uspostavlja nadležnost suda države članice u kojoj se nalazi imovina, ako je ostavitelj bio državljanin te države članice (arg. ex čl. 10. st. 1. a), ili je imao svoje prethodno uobičajeno boravište u toj državi članici, a u trenutku pokretanja postupka nije prošlo više od pet godina od promjene tog uobičajenog boravišta (arg. ex čl. 10. st. 1. b). Ako niti jedan sud države članice ne bi imao nadležnost sukladno st. 1., sud države članice gdje se nalazi imovina bio bi nadležan odlučivati o toj imovini. U odnosu na slučajeve iz odredbe čl. 10 st. 1. Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju, ako su bračni drugovi u trenutku smrti ostavitelja imali uobičajeno boravište u trećoj državi, nadležnost suda države članice državljanstva ili uobičajenog boravišta ostavitelja za odlučivanje

o bračnoimovinskom režimu neće nužno odgovarati interesima preživjeloga bračnog druga, no s obzirom na odredbu čl. 4. Uredbe 2016/1103, neće je moći ukloniti. Još će veće poteškoće i nejasnoće izazvati primjena odredbe čl. 10. st. 2. Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju, prema kojoj bi za odlučivanje o bračnoimovinskom režimu bračnih drugova, ako je ostavitelj u trenutku smrti imao uobičajeno boravište u trećoj državi, nadležan bio sud države članice u kojoj se nalazi imovina, ali samo za taj dio imovine. Ovisno o tome jesu li bračni drugovi imali zajedničku imovinu u jednoj ili više država članica, nadležan će biti jedan ili više sudova za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima i to, za pretpostaviti je, svaki od sudova države članice za imovinu koja se nalazi na području te države članice. Time je ugrožena ideja o nadležnosti samo jednoga suda države članice za rješavanje o nasljeđivanju i u stvarima bračnoimovinskog režima.

3. MJERODAVNO PRAVO

Uredba 2016/1103 predviđa dva načina na koja je moguće utvrditi koje je pravo mjerodavno za odlučivanje o bračnoimovinskom režimu, i to na temelju izbora mjerodavnog prava koji su izvršili bračni drugovi (arg. ex čl. 22.), ili na temelju pravila o mjerodavnom pravu kada nije izvršen izbor (arg. ex čl. 26.).

Za razliku od Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju koja vodi računa o tome da u nekim slučajevima osoba može imati više državljanstava te ostavlja mogućnost odabira kao mjerodavnog pravo bilo koje od država članica čiji je osoba državljanin (arg. ex čl. 22. st. 1.), Uredba 2016/1103 u pogledu izbora prava utemeljenog na državljanstvu ograničuje se isključivo na pravo države čiji je jedan od bračnih drugova, odnosno budućih bračnih drugova, državljanin u trenutku kada je sporazum sklopljen (arg. ex čl. 22. st. 1. t. b). To je rješenje kritizirano u pravnoj teoriji koja je upozorila da je ono, budući da se oslanja isključivo na državljanstvo države članice u kojoj je sporazum sklopljen, i daje mu prednost pred drugim kriterijima koji se temelje na državljanstvu, protivno judikaturi Europskog suda.^{35, 36} No kritizirano rješenje istodobno moguće je promatrati u svjetlu nekoliko temeljnih ideja razvijenih u okviru režima Uredbe 2016/1103. Budući da Uredba 2016/1103 u odredbi čl. 23. govori o formalnoj valjanosti sporazuma kada je kao

³⁴ Grey, J. i Redondo, P. Q., str. 11.

³⁵ C-148/02 Carlos Garcia Avello v Belgian State., ECLI:EU:C:2003:539; C-168/08, Hadadi, ECLI:EU:C:2009:474.

³⁶ Vidi: Pintens, W., str. 87.; Martiny, Dieter, Die Kommission svorschlüsse, IPRax, 20 Die Kommission svorschlüsse für das internationale Ehegüterrecht sowie für das internationale Güterrechteinge tragener Partnerschaften', IPRax2011, str. 449.

mjerodavno izabrano pravo uobičajenog boravišta bračnih drugova ili jednog od njih, *argumentum per analogium* dade se zaključiti kako bi razlozi praktičnosti išli u prilog rješenju da se izbor prava ograniči na pravo države članice, čije državljanstvo ima jedan od bračnih drugova, odnosno budućih bračnih drugova u trenutku sklapanja sporazuma jer bi se tako osiguralo da se formalnosti, uključujući i valjanost sporazuma procjenjuje prema pravu države u kojoj je sporazum sklopljen. Istodobno, autonomija volje bračnih drugova koja se odnosi na mogućnost izbora prava s kojim su blisko povezani kao mjerodavnog prava, neovisno o vrsti imovine i mjestu gdje se nalazi (arg. ex Preambula (45)), pri čemu je državljanstvo jedna od tih poveznica, uklanja prigovor da bi u slučajevima u kojima osoba ima više državljanstava, isključivo državljanstvo one države pred kojom se sporazum sklapa imalo prednost. Naime, bračni drugovi slobodni su sklopiti sporazum u bilo kojoj državi članici čije državljanstvo ima bračni drug koji ima više državljanstava, dajući tako prednost državljanstvu one države članice čije pravo su odabrali kao mjerodavno.

3.1. Primjena materijalnog prava u slučaju smrti bračnog druga

U nastavku će biti detaljnije analizirana pravila o primjeni mjerodavnog prava prema Uredbi 2016/1103 koja bi, osobito u slučajevima gdje nije učinjen izbor prava, trebala biti uskladena s pravilima o primjeni mjerodavnog prava prema Uredbi 650/2012. o nasljeđivanju, kako bi se osigurala primjena jedinstvenog prava za rješavanje predmeta i to, kad god je moguće, prava države članice čiji je sud nadležan za postupanje u stvarima nasljeđivanja.

U slučajevima u kojima se bračni drugovi sporazumuju o bračnoimovinskom režimu, mjerodavno je pravo države u kojoj bračni ili budući bračni drugovi ili jedan od njih ima uobičajeno boravište u trenutku kad je sporazum sklopljen (arg. ex 22. st. 1. a) ili pravo države državljanstva jednog od bračnih drugova ili budućih bračnih drugova u trenutku kad je sporazum sklopljen (arg. ex čl. 22. st. 1. b). Promjena mjerodavnog prava učinjena tijekom braka ima učinak *pro futuro*, ako se bračni drugovi drukčije ne sporazumuju (arg. ex čl. 22. st. 2.).

Ako se uzme da se u ostavinskim postupcima prema općem pravilu kao mjerodavno primjenjuje pravo uobičajenog boravišta ostavitelja u trenutku smrti (arg. ex čl. 21. st. 1. Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju), u velikom broju slučajeva gdje su bračni drugovi izabrali kao mjerodavno za odlučivanje o bračnoimovinskom režimu pravo svojega uobičajenog boravišta u trenutku sklapanja sporazuma, koje je tijekom zajedničkog života brač-

nih drugova ostalo nepromijenjeno, sud države članice uobičajenog boravišta ostavitelja u trenutku smrti će u ostavinskom postupku primjenjivati vlastito pravo za odlučivanje o ostavini i u stvarima bračnoimovinskog režima (arg. ex čl. 4. Uredbe 650/2012. u vezi s čl. 21. t. 1. t. a Uredbe 2016/1103). Međutim, ako je za života bračnih drugova došlo do promjene uobičajenog boravišta ostavitelja ili oba bračna druga te ostavitelj u toj državi članici umre, izabrano mjerodavno pravo za odlučivanje o bračnoimovinskom režimu više neće biti podudarno s pravom mjerodavnim za odlučivanje o ostavini. U tom smislu, čini se da se neće moći bez poteškoća osigurati primjena istoga mjerodavnog prava za odlučivanje o ostavini i bračnoimovinskom režimu, i k tome, prava države članice suda koji je nadležan za postupanje. Kad bi bračni drugovi kao mjerodavno izabrali pravo države državljanstva jednog od bračnih drugova ili budućih bračnih drugova u trenutku kad je sporazum sklopljen u skladu s odredbom čl. 22. st. 1. t. b Uredbe 2016/1103, a bračni drug bi kao ostavitelj za pravo koje će urediti u cijelosti njegovo nasljeđivanje izabrao pravo države čiji je državljanin u trenutku izbora ili u trenutku smrti, sukladno odredbi čl. 22. st. 1. Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju, u slučaju da je riječ o pravu iste države članice, ono bi bilo mjerodavno za odlučivanje neovisno o tome bi li za života bračnih drugova došlo do promjene njihova uobičajenog boravišta.

Ako bračni drugovi nisu izvršili izbor mjerodavnog prava, mjerodavno može biti pravo prvoga zajedničkoga uobičajenog boravišta bračnih drugova nakon sklapanja braka (arg. ex čl. 26. st. t. a). Za razliku od Uredbe 650/2012. koja se oslanja na uobičajeno boravište umrlog u trenutku smrti kao konačan, nepromjenjiv kriterij, njegova primjena u odnosu na bračnoimovinski režim problematična je, ako se pretpostavi da će bračni drugovi za života mijenjati svoje uobičajeno boravište, odnosno seliti se u druge države članice. Stoga je prikladnija primjena kriterija prvoga zajedničkoga uobičajenog boravišta koji nije podložno promjenama, odnosno buduće okolnosti bračnih drugova bez utjecaja su na mjerodavno pravo koje će se primjenjivati na rješavanje pitanja bračnoimovinskog režima bračnih drugova. Uredba 2016/1103 podredno predviđa primjenu kriterija zajedničkog državljanstva bračnih drugova u trenutku sklapanja sporazuma (arg. ex čl. 26. st. 1. t. b) ili prava s kojim su bračni drugovi zajedno najbliže povezani, uzimajući u obzir sve okolnosti (arg. ex čl. 26. st. 1. t. c). Čini se kako se pri odabiru kriterija za utvrđivanje prava mjerodavnog za odlučivanje vodilo računa da se osigura bliska veza između bračnih drugova i države članice čije će se pravo primjenjivati. Hijerarhija između predviđenih kriterija vodi računa o stvarnim životnim okolnostima

bračnih drugova.³⁷ U tom smislu prednost i ovdje ima kriterij uobičajenog boravišta koji pretpostavlja određenu razinu integracije u sredinu u kojoj bračni drugovi žive u trenutku sklapanja sporazuma, ali istodobno je u dostatnoj mjeri prilagodljiv jer se temelji na uspostavljanju faktične veze između bračnih drugova i države članice. U slučajevima gdje nije moguće primijeniti kriterij prvoga zajedničkoga uobičajenog boravišta, zbog toga što primjerice od sklapanja braka bračni drugovi žive i rade u različitim državama članicama, ili iz okolnosti slučaja proizlazi da nisu uspostavili dostatnu vezu s državom članicom uobičajenog boravišta, ponuden je kriterij zajedničkog državljanstva bračnih drugova u trenutku sklapanja braka. Premda je u usporedbi s kriterijem uobičajenog boravišta riječ o stabilnijem kriteriju kojega je jednostavnije odrediti, kritika koju mu se može uputiti tiče se ograničenosti njegove primjene na situacije u kojima oba bračna druga imaju državljanstvo iste države članice. Posljednji kriterij, prema kojemu se ima primijeniti pravo države članice s kojom su bračni drugovi zajednički najbliže povezani, primjenjivao bi se tek ako za primjenu prethodna dva ne bi postojali uvjeti, pa se i njegova neodređenost može razumjeti na način da se željelo osigurati da odgovara primjeni u velikom broju slučajeva za koje nije moguće osigurati primjenu ostalih poveznica. Postupanje pri odlučivanju o bračnoimovinskom režimu trebala bi olakšati i iznimka u vidu mogućnosti da se na zahtjev jednog od bračnih drugova umjesto mjerodavnog prava države članice prvoga zajedničkoga uobičajenog boravišta bračnih drugova primijeni pravo države članice u kojoj su bračni drugovi imali posljednje zajedničko uobičajeno boravište znatno dulje nego u državi članici prvoga zajedničkoga uobičajenog boravišta te da su se u uređivanju i planiranju svojih odnosa oba bračna druga oslanjala na pravo te druge države članice (arg. ex čl. 26. st. 3. t. a i b). Pritom, nije posve jasno zbog čega se u odredbi čl. 26. st. 3. Uredbe 2016/1103 umjesto pojma sud koristi pojam pravosuđno tijelo, jer ništa u odredbi ne upućuje na to da bi se ova odredba, u odnosu na tijela nadležna za postupanje, imala tumačiti na način različit od ostalih odredaba.

Analiza primjene odredaba o mjerodavnom pravu za odlučivanje o stvarima bračnoimovinskog režima ukazuje na određenu neujednačenost u odnosu na pravila o mjerodavnom pravu sukladno Uredbi 650/2012. o nasljeđivanju.

Ako se uzme da bi u ostavinskom postupku, sukladno odredbi čl. 21 Uredbe 650/2012., bilo mjerodavno pravo uobičajenog boravišta ostavitelja u trenutku smrti, samo u onim slučajevima gdje

bračni drugovi nisu mijenjali svoje uobičajeno boravište, primjena odredbe čl. 26. st. 1. t. a Uredbe 2016/1103 o mjerodavnom pravu prvoga zajedničkoga uobičajenog boravišta bračnih drugova omogućivala bi da isto pravo bude mjerodavno za donošenje odluke o nasljeđivanju i o bračnoimovinskom režimu, koje je ujedno i pravo države članice čiji je sud nadležan za odlučivanje u ostavinskom postupku. Kad se uobičajeno boravište promijenilo, odnosno ako su se bračni drugovi za života preselili u drugu državu članice, za odlučivanje o bračnoimovinskom režimu bilo bi mjerodavno pravo države članice njihovoga prvoga zajedničkoga uobičajenog boravišta, dok bi za odlučivanje o nasljeđivanju bilo mjerodavno pravo uobičajenog boravišta umrloga bračnog druga u trenutku smrti, odnosno pravo države članice u koju su se bračni drugovi preselili.

Mogućnost koordinacije kriterija za određivanje prava mjerodavnog za nasljeđivanje prema odredbi čl. 21. Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju i odlučivanje o bračnoimovinskom režimu na zahtjev jednog od bračnih drugova pruža i iznimka predviđena odredbom čl. 26. st. 3. Uredbe 2016/1103, uz uvjet da podnositelj zahtjeva dokaže kako su ispunjene pretpostavke o dužem razdoblju boravka u drugoj državi članici i primjeni prava te države članice u uređenju imovinskih odnosa bračnih drugova. Isto tako, ako bi ostavitelj kao mjerodavno za odlučivanje u ostavinskom postupku izabrao pravo države članice čiji je državljanin u trenutku izbora ili u trenutku smrti sukladno odredbi čl. 22. st. 1. Uredbe 650/2012., odabir prava državljanstva jednog od bračnih drugova, ako je on ujedno ostavitelj, u trenutku kad je sporazum sklopljen, kao mjerodavnog za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima u skladu s odredbom čl. 22. st. 1. t. b Uredbe 2016/1103 osiguravao bi primjenu prava iste države članice kao mjerodavnog za odlučivanje o svim stvarima u postupku. Naime, iako se trenutak u odnosu na koji se veže kriterij državljanstva ovdje razlikuje, pa je tako za nasljeđivanje važan trenutak izbora mjerodavnog prava ili trenutak smrti, a za bračnoimovinski režim trenutak postizanja sporazuma o mjerodavnom pravu, za pretpostaviti je da se trajna i stabilna spona osobe s državom članicom, koju pretpostavlja državljanstvo pojedine države članice, neće raskidati odnosno da se državljanstvo bračnog druga neće mijenjati. Međutim, premda je iz perspektive režima Uredbe 2016/1103 ova koordinacija prava mjerodavnog za odlučivanje o nasljeđivanju i u stvarima bračnoimovinskog režima poželjna, ne treba zanemariti kako se njome ipak u većoj mjeri pogoduje interesima jednog od bračnih drugova, onoga koji je državljanin države članice čije će se pravo primijeniti kao mjerodavno. Naime, pravna teorija zamjera da će se na taj način na prava i in-

37 Tako Preambula (21) Prijedloga Uredbe 2016/1103.

terese preživjelog bračnog druga kao mjerodavno primjenjivati pravo s kojim nije povezan i potencijalno ga niti ne poznaje.³⁸ No čini se da pri tome gubi iz vida da se preživjeli bračni drug prethodno suglasio s primjenom prava države članice čiji je drugi bračni drug, odnosno ostavitelj, bio državljanin kao mjerodavno za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima. Zbog toga, kao primjerenije rješenje predlaže izmjenu Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju koja bi omogućila da se kao mjerodavno u ostavinskom postupku primjenjuje pravo mjerodavno za odlučivanje o bračnoimovinskom režimu.³⁹

4. ZAKLJUČAK

Ideja o europskom instrumentu kojim će se ukloniti prepreke slobodnom kretanju osoba i poteškoća s kojima se suočavaju bračni drugovi pri upravljanju svojom imovinom, ili pri njezinoj podjeli, dugi niz godina dijelom je teorijskih rasprava⁴⁰ te predmetom opsežnih istraživanja i konačno, intenzivnoga legislativnog djelovanja EU-a.⁴¹ Premda njezino oživotvorenje u Uredbi 2016/1103 nije rezultiralo u stvaranju *acquisa* za bračnoimovinski režim⁴² ipak, u državama članicama koje sudjeluju u pojačanoj suradnji, donijela je ujednačenje pravila o nadležnosti, mjerodavnom pravu te priznavanju i izvršavanju odluka u stvarima bračnoimovinskog režima s prekograničnim elementom. Crpeći iz iskustava država članica u primjeni pravila međunarodnoga privatnog prava u predmetima u kojima je potrebno odlučiti u stvarima bračnoimovinskog režima, EU zakonodavac je prilikom uređenja pravila Uredbe 2016/1103 krenuo od nekoliko temeljnih pretpostavaka:

Nacionalna uređenja bračnoimovinskih režima počivaju na autonomiji volje te je stoga poželjno

osigurati autonomiju volje bračnih drugova u odnosu na izbor mjerodavnog prava za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskih režima u predmetima s prekograničnim elementom.

Pravila o nadležnosti koja kao primarni koriste kriterij uobičajenog boravišta u koordinaciji s kolizij-skopravnim upućivanjem kriterijem uobičajenog boravišta čine *funkcionalno jedinstvo*⁴³ te osiguravaju da sud koji je nadležan za odlučivanje u konkretnom predmetu primjenjuje vlastito pravo.

U slučaju da se o stvarima bračnoimovinskog režima ima odlučiti u postupku razvoda braka ili ostavinskom postupku s prekograničnim elementom, potrebno je omogućiti da sud države članice nadležan za razvod braka ili ostavinski postupak odlučuje i o bračnoj stečevini, što se može ostvariti primjenom pravila o koncentraciji nadležnosti.

Polazeći od navedenih pretpostavaka, Uredba 2016/1103 se oslanja na autonomiju volje stranaka i u dijelu pravila o nadležnosti koja predviđaju sporazum stranaka o izboru suda u korist države članice mjerodavnog prava ili sudova države članice u kojoj je brak sklopljen. U odnosu na izbor prava mjerodavnog za bračnoimovinski režim nastojalo se osigurati da se pravo koje je izabrano kao mjerodavno primjenjuje na cjelokupnu bračnu stečevinu, neovisno gdje se pojedini dijelovi imovine nalaze ili o kojoj je vrsti imovine riječ. U tom smislu, kao primarni primjenjuje se kriterij uobičajenog boravišta, a podredno državljanstva bračnih drugova.

Unatoč namjeri da se Uredbom 2016/1103 osigura uskladenost pravila o nadležnosti i kolizijskih pravila i tako izbjegnute poteškoće prilikom odlučivanja o bračnoimovinskom režimu u prekograničnim predmetima, ako se pravila Uredbe 2016/1103 o nadležnosti i mjerodavnom pravu promatraju u kontekstu primjene u predmetima s prekograničnim elementom u kojima bi se u stvarima bračnoimovinskog režima imalo odlučivati u ostavinskom postupku, očigledno je da će pojedina rješenja donijeti određene neželjene učinke.

Primjedbu je tako moguće istaknuti vezano uz izjednačeni položaj preživjelog bračnog druga s drugim sudionicima postupka u odnosu na mogućnost prorogacije nadležnosti na sud države članice čiji je ostavitelj državljanin i čije je pravo izabrao kao mjerodavno za odlučivanje u ostavinskom postupku. Naime, puko upućivanje na primjenu Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju ne ostavlja prostora da se povede računa o specifičnom položaju i s tim u vezi, interesima preživjelog bračnog druga u odnosu na ostale sudionike odnosno nasljednike kod rješavanja u stvarima bračnoimovinskog režima. Premda se u odnosu na tekst Pri-

38 Grey, J. i Redondo, P. Q., str. 24.

39 Ibid.

40 Pinters, W., *Matrimonial Property in Europe*, u: Boele Woelki, K., i Scherpe, Miles, J. M. (ur.), *The Future of Family Property in Europe*, Intersentia, 2011., str. 19-45.; Struycken, A. V. M., *Régimes matrimoniaux - blanc d'essai de la codification internationale du droit international privé*, u: A. Borrás i dr. (ur.), *E Pluribus Unum, Liber Amicorum G. A. L. Droz*, Hague/Boston/London, 1996., str. 445-460. U hrvatskoj pravnoj teoriji vidi: Župan, Mirela, *Izbor mjerodavnog prava u obiteljskim, statusnim i nasljednim stvarima*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 33., br. 2., 2012., str. 629-666.

41 Aktivnosti na ovom području započele su donošenjem Zajedničkog programa mjera Komisije i Vijeća za provedbu načela uzajamnog priznavanja odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, od 30. studenoga 2000., u okviru kojega su identificirane mjere u vezi s usklađivanjem kolizijskih pravila, kao mjere kojima se olakšava uzajamno priznavanje odluka i predviđa izrada instrumenta u stvarima bračnoimovinskih režima. Službeni list Europske unije C 12, 15. 1. 2001., str. 1.

42 Iz odredbe čl. 20. st. 4. Ugovora o EU-u proizlazi da će aktima kojima se uspostavlja pojačana suradnja biti obvezane isključivo države članice koje u njoj sudjeluju, te oni ne predstavljaju dio *acquisa*.

43 Usporedi: Župan, M., str. 663.

jedloga Uredbe 2016/1103 u pravnoj teoriji sugeriralo da je taj problem moguće ukloniti tako da se u odredbi čl. 4. Uredbe 2016/1103 predvidi da bi sudovi države članice suda koji u skladu s Uredbom 650/2012. o nasljeđivanju imaju odlučivati o ostavinskom postupku bili nadležni za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima isključivo ako bi preživjeli bračni drug na to pristao⁴⁴, to rješenje nije prihvaćeno. Nekoliko je razloga koje pri tome treba uzeti u obzir. U prvom redu, premda bi takvo rješenje vodilo računa o položaju preživjeloga bračnog druga u slučajevima prorogacije nadležnosti sukladno odredbi čl. 5. Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju, treba uzeti u obzir da u određenom broju slučajeva neće biti potrebe za takvim zaštitnim mehanizmom, budući da će interesi preživjeloga bračnog druga i ostalih sudionika biti usklađeni. Nadalje, u slučaju da se sporazum o prorogaciji nadležnosti koji odgovara interesima preživjeloga bračnog druga ne postigne među sudionicima postupka, preživjelom bračnom drugu ostaje mogućnost, sukladno odredbi čl. 6. Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju, tražiti od suda uobičajenog boravišta ostavitelja u trenutku smrti (arg. ex čl. 4. Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju) da odbije postupati, ako ocijeni da bi sud države članice čije je pravo ostavitelj izabrao bio u boljem položaju odlučivati. U tom smislu, ne čini se oportunističkim predloženo rješenje kojim bi se nadležnost suda države članice za postupanje u ostavinskom postupku i odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima temeljila na pristanku preživjeloga bračnog druga. Naime, time bi cjelokupno djelovanje režima Uredbe 2016/1103, koji među legitimnim ciljevima ima osiguravanje da se, u velikom broju slučajeva u kojima se pitanje podjele bračne stečevine pojavi zbog smrti jednog od bračnih drugova, primjenom pravila o koncentraciji nadležnosti i kolizijskim pravilima postupanje učini pravno sigurnijim, bržim, jednostavnijim i ekonomičnijim za stranke i sud, bilo uvjetovano pristankom preživjeloga bračnog druga. Izostanak takvog pristanka preživjeloga bračnog druga imalo bi za posljedicu postupanje različitih sudova država članica prilikom odlučivanja o nasljeđivanju i u stvarima bračnoimovinskog režima.

Nadalje, primjena pravila o uspostavljanju supsidijarne nadležnosti suda države članice u kojoj se nalazi imovina za odlučivanje o toj imovini (arg. ex čl. 10. st. 2. Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju), u slučaju da se uobičajeno boravište ostavitelja nalazi u trećoj državi, također može biti problematično, kada je riječ o uspostavljanju nadležnosti za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima. Naime, u slučaju da se bračna stečevina bračnih drugova, osim u trećoj državi, nalazi i u jednoj od

država članica, tim će se pravilom osigurati da sud države članice uspostavi nadležnost, barem za odlučivanje o imovini koja se nalazi u toj državi članici. No pravilo odredbe čl. 10. st. 2. Uredbe 650/2012. ne daje jednoznačan odgovor na pitanje koji će sud biti nadležan za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima u slučaju da se imovina ostavitelja nalazi u više država članica. Pode li se od temeljnog cilja Uredbe 2016/1103 da osigura postupanje suda jedne države članice, ništa u odredbi čl. 10. st. 2. Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju ne upućuje na to koji bi od sudova država članica bio nadležan odlučiti u stvarima bračnoimovinskog režima. U slučaju da se u jednoj od država članica nalaze pokretnine a u drugoj nekretnine, za pretpostaviti je da bi u stvarima bračnoimovinskog režima bio nadležan odlučivati sud države članice u kojoj se nalaze nekretnine. Međutim, dosljednim tumačenjem moglo bi se uzeti i da bi svaki od sudova država članica u kojoj se imovina nalazi bio nadležan za odlučivanje o dijelu imovine koja ulazi u bračnu stečevinu, a nalazi se u toj državi članici. Ovakvo rješenje zasigurno ne pridonosi pravnoj sigurnosti niti predvidljivosti u postupanju u odnosu na odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima. Dvojbeno je bi li u pravnoj literaturi predloženo uvjetovanje primjene odredbe čl. 10. st. 2. Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju na uspostavljanje nadležnosti za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima pristankom preživjeloga bračnog druga bilo prikladno.⁴⁵ Premda stoji argument da bi se time izbjegla prisilna primjena pravila o nadležnosti koje predviđa da bi za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima bili nadležni sudovi više država članica, ne treba gubiti iz vida da se njime ipak osigurava odlučivanje u režimu Uredbe 2016/1103, dok bi njegova neprimjena potencijalno ostavila prostora da o bračnoj stečevini odlučuje sud treće države uz primjenu kolizijskih pravila koja nisu nužno poznata preživjelom bračnom drugu.

Autonomija volje stranaka prilikom izbora prava mjerodavnog za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima sukladno Uredbi 2016/1103 ograničena je na mogućnost bračnih drugova da upute na primjenu prava uobičajenog boravišta bračnih drugova ili jednog od njih u trenutku sklapanja sporazuma (arg. ex čl. 22. st. 1. t. a.) ili prava državljanstva bračnih drugova ili jednog od njih u trenutku sklapanja sporazuma (arg. ex čl. 22. st. 1. t. b). Premda kriterij uobičajenog boravišta osigurava najbližu vezu bračnih drugova s pravom države članice koje se ima primijeniti, ovdje čak ne predstavlja najoptimalniju poveznicu. Naime, samo u slučajevima u kojima bračni drugovi neće mijenjati svoje uobičajeno boravište sve do smr-

44 Grey, J. i Redondo, P. Q., str. 11.

45 Grey, J. i Redondo, P. Q., str. 13.

ti ostavitelja, primjena odredbe čl. 22. st. 1. t. a Uredbe 2016/1103 u vezi s odredbom čl. 21. st. 1. Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju osigurat će da se kao mjerodavno primjenjuje pravo suda države članice koji odlučujući o nasljeđivanju ujedno odlučuje i u stvarima bračnoimovinskog režima. U protivnom, do željene koordinacije ostavinskog postupka i postupka u kojemu se odlučuje o bračnoj stečevini neće doći jer će se, primjerice, razlikovati mjerodavno države članice uobičajenog boravišta bračnih drugova u trenutku sklapanja sporazuma o pravu mjerodavnom za bračnoimovinski režim od uobičajenog boravišta ostavitelja, odnosno bračnih drugova u trenutka smrti. U tom smislu, sporazumijevanje o mjerodavnom pravu za odlučivanje o bračnoimovinskom režimu prema kriteriju državljanstva jednog od bračnih drugova kao nepromjenjivom, a time i stabilnijem kriteriju osigurava da neovisno o eventualnom preseljenju bračnih drugova za života, pravo suda države članice nadležnog za odlučivanje u ostavinskom postupku ujedno bude mjerodavno za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima. Međutim, ovo vrijedi samo uz pretpostavku da je kao mjerodavno za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima izabrano pravo države članice čiji je državljanin umrli bračni drug. Premda je u pravnoj teoriji iznesen prijedlog da se intervencijom u odredbe Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju omogući primjena prava mjerodavnog za odlučivanje u stvarima bračnoimovinskog režima i na odlučivanje o nasljeđivanju, ne čini se primjerenim niti mogućim takvo zadiranje u uspostavljeni režim Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju.

Pravila Uredbe 2016/1103 odražavaju spoznaje, koje se kao svojevrstan trend pojavljuju i potvrđuju u novijim europskim instrumentima iz područja pravosudne suradnje, da je potrebno osigurati određenu autonomiju stranaka prilikom određivanja pravila o nadležnosti i mjerodavnom pravu koje se imaju primijeniti u predmetu s prekograničnim elementom. Naime, postizanje sporazuma o nadležnosti i izboru mjerodavnog prava pridonosi pravnoj sigurnosti i jača povjerenje stranaka. Ujedno, olakšava postupanje sudovima, sprječavanjem tzv. „juriša na sud“ kojim stranke žele za sebe osigurati primjenu povoljnijeg prava.⁴⁶ Ipak, analiza usklađenosti pravila o nadležnosti i mjerodavnom pravu Uredbe 2016/1103 s pravilima Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju pokazala je da nije moguće postići željenu koordinaciju pravila o nadležnosti niti koordinaciju u primjeni mjerodav-

nog prava te da će u tom smislu Uredba 2016/1103 predstavljati izazov za pravne praktičare, osobito u početku njezine primjene.

Iz perspektive provođenja ostavinskih postupaka koje u RH kao povjerenici suda vode javni bilježnici ili sudovi, najprije će se pojaviti pitanje određivanja prekograničnog elementa predmeta koji nije definiran Uredbom 2016/1103. Stoga će javni bilježnik biti dužan, u svakom pojedinom predmetu, imajući u sudionike u postupku, sud te imovinu bračnih drugova, procjenjivati postoji li prekogranični element predmeta. Potom, kako bi se primijenila pravila o nadležnosti, bit će potrebno utvrditi uobičajeno boravište bračnih drugova. Niti to neće biti bez poteškoća, budući da Uredba 2016/1103 ne donosi kriterije pomoću kojih se uobičajeno boravište ima utvrđivati, nego se treba osloniti na Preambulu Uredbe 650/2012. o nasljeđivanju te judikaturu Europskog suda u međunarodno obilježenim obiteljskim odnosima. Analiza je pokazala kako unatoč pokušaju da se uspostavi režim koji bi u najvećoj mogućoj mjeri osiguravao da sud države članice, prilikom odlučivanja o nasljeđivanju, donese i odluku o bračnoimovinskom režimu primjenom vlastitog prava, to nije moguće postići u svim predmetima. U najvećoj mjeri to treba pripisati okolnosti da je riječ o područjima kod kojih nije moguće osigurati, makar i ograničenu autonomiju strankama prilikom izbora mjerodavnog prava, a da se ne vodi računa o prirodni odnosu a pogledu kojega se donose pravila. Konkretno, za ostavinski postupak primarni je kriterij posljednjega uobičajenog boravišta ostavitelja u trenutku smrti, koji pretpostavlja da je riječ o onoj državi članici gdje se nalazi pretežiti dio njegove imovine te nasljednici. Istodobno, za bračne drugove kriterij uobičajenog boravišta vezan je za državu članicu s kojom su bračni drugovi najbliže povezani, što proizlazi ili iz njihova sporazuma o izboru mjerodavnog prava, ili u slučaju da nije izvršen izbor, okolnosti da je faktična veza bračnih drugova s prvim zajedničkim uobičajenim boravištem nakon sklapanja braka postojana te se može utvrditi. Naime, u odnosu na posljednje zajedničko uobičajeno boravište bračnih drugova moglo bi se prigovoriti da, osobito u slučajevima razvoda braka, zbog propadanja bračne zajednice teško bi bilo utvrditi faktičnu vezu bračnih drugova s državom članicom.

Zaključno, premda će u dijelu postupaka Uredba 2016/1103 olakšati postupanje, kompleksnost uspostavljenih pravila zasigurno će donijeti određene izazove. Primjena Uredbe 2016/1103 u ostavinskim postupcima s prekograničnim elementom, u kojima će se odlučivati o bračnoimovinskom režimu, traži dobro poznavanje oba europska instrumenta te razumijevanje načina na koji se imaju koordinirano primjenjivati. Zasigurno, ona neće

46 Usporedi Izvješće Komisije Europskom parlamentu, Vijeću i Europskom gospodarskom i socijalnom odboru o primjeni Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, COM(2014)225 fin., str. 5.

donijeti željeno pojednostavljeno postupaka ako se suce i javne bilježnike koji ih imaju primjenjivati ne opremi potrebnim vještinama. Usto bit će potrebno razmisliti o uklanjanju ograničenja koja u smislu učinkovitog postupanja u hrvatskom pravnom sustavu trenutno predstavlja nemogućnost provedbe uknjižbe odluke o raspodjeli bračne stečevine donesene u ostavinskom postupku kojega provodi javni bilježnik.

Ograničavajući učinak u odnosu na ideju olakšavanja postupanja prilikom odlučivanja u stvarima bračnoimovinskog režima u ostavinskim postupcima imat će okolnost da će se režim Uredbe

2016/1103 odnositi na 18 država članica, iz čega proizlazi da će određeni broj država članica predstavljati treće države u smislu njezine primjene te će o tome trebati voditi računa. Republika Hrvatska je među državama članicama koje su prihvatile pojačanu suradnju na ovome području te će svojim iskustvima i spoznajama u primjeni Uredbe 2016/1103 sudjelovati u izgradnji pretpostavaka da se njezina primjena proširi i na države članice koje nisu obuhvaćene pojačanom suradnjom. Koliko su takva očekivanja opravdana pokazat će rezultati koje će se postići njezinom primjenom u državama članicama nakon 29. siječnja 2019.

DECIDING ON MATTERS OF MATRIMONIAL PROPERTY IN THE PROCEEDINGS FOR SUCCESSION UNDER REGULATION 2016/1103 ON MATRIMONIAL PROPERTY REGIMES

Summary

Council Regulation (EU) 2016/1103 of 24 June 2016 implementing enhanced cooperation in the area of jurisdiction, applicable law and the recognition and enforcement of decisions in matters of matrimonial property regimes (hereinafter: Regulation 2016/1103) provides for uniform rules which should facilitate delivering of judgments concerning matrimonial property in cross-border disputes in 18 Member States which established enhanced cooperation between themselves in the area of the property regimes of international couples. The application of the Regulation 2016/1103 should contribute to the application of other European instruments in the field of European family law in divorce and succession proceedings. The paper presents rules on jurisdiction and applicable law under the Regulation 2016/1103 which should be applied in proceedings concerning matrimonial property regimes. Application of the provisions of Regulation 2016/1103 on jurisdiction and applicable law in proceedings for succession will be analyzed. The paper elaborates on certain potentially problematic solutions and open issues revealed through interpretation of provisions of Regulation 2016/1103 which could cause doubts and uncertainties for the court and public notaries. Possible solutions which could remove difficulties and insufficiencies in the application of the Regulation 2016/1103 will be suggested.

Key words: succession, matrimonial property regime, jurisdiction, applicable law, spouse.

LITERATURA

Knjige

1. A. E. von Overbeck, Explanatory Report on the 1978 Hague Matrimonial Property Regimes Convention, The Hague, 1978.
2. Drličková, Klára i Rohová, Iveta, Habitual Residence as a Single Connecting Factor Under the Succession Regulation, u: Scientific Cooperations (ur.), Scientific Cooperations Workshops on Social Sciences, Ankara, Scientific Cooperations, 2015., str. 371-381.
3. Vuković, Đuro; Kunštek, Eduard, Međunarodno građansko postupovno pravo, Zgombić i partneri, 2005., str. 7-8.
4. Pintors, Walter, Matrimonial Property in Europe, u: Boele Woelki, K., i Scherpe, Miles, J. M. (ur.), The Future of Family Property in Europe, Intersentia, 2011., str. 19-45.

5. Struycken, A. V. M., Régimes matrimoniaux - blanc d'essai de la codification internationale du droit international privé, u: A. Borrás i drugi (ur.), E Pluribus Unum, Liber Amicorum G. A. L. Droz, Hague/Boston/London, 1996., str. 445-460.

Članci

1. Grey, Jacqueline; Redondo, Pablo Quinzá, Stress-testing the EU Proposal on Matrimonial Property Regimes: Co-operation between EU private international law instruments on family law and successions, str. 4; pod 2.2.1. Dostupno na: <http://www.familyandlaw.eu/tijdschrift/fenr/2013/11/FENR-D-13-00008> (posljednji puta pristupljeno 1.02.2017.).
2. Martiny, Dieter, Die Kommissionsvorschläge, IPRax, 20 Die Kommissionsvorschläge für das

internationale Ehegüterrecht sowie für das internationale Güterrecht eingetragener Partnerschaften', IPRax 2011,

3. Pintens, Walter, Applicable law in the Proposal for Regulation on matrimonial property law, u: Successions and matrimonial property regimes in Europe: notarial solutions, Société de législation comparée, 2014, str. 85- 90.
4. Poretti, Paula, Nadležnost, nadležna tijela i postupci prema Uredbi (EU) br. 650/2012 o nasljeđivanju, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 37, br. 1, 2016, str. 561-587.
5. Župan, Mirela, Izbor mjerodavnog prava u obiteljskim, statusnim i nasljednim stvarima, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 33, br. 2, 2012, str. 629-666.

Pravni akti

1. Izvješće Komisije Europskom Parlamentu, Vijeću i Europskom gospodarskom i socijalnom odboru o primjeni Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, COM(2014)225 fin., str. 5.
2. Konvencija od 14. ožujka 1978. o mjerodavnom pravu za bračnoimovinski režim, stupila na snagu 1. rujna 1992. Dostupno na: http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=87.
3. Prijedlog Uredbe Vijeća o nadležnosti, mjerodavnom pravu te priznavanju i izvršenju odluka u stvarima bračnoimovinskih režima, COM(2011)126.
4. Provedbena Uredba Komisije (EU) br. 1329/2014 od 9. prosinca 2014. o uspostavi obrazaca iz Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, Službeni list L 359, 16.12.2014, str. 30-84.
5. Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, Službeni list EU L 201, 27.7.2012, str. 107–134. Posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19 vol. 010, str. 296 – 323.
6. Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, Službeni list L 338 , 23/12/2003 P. 0001 – 0029.
7. Uredba Vijeća (EU) br. 1259/2010 od 20. prosinca 2010. o provedbi pojačane suradnje u području prava primjenljivog na razvod braka i zakonsku rastavu, Službeni list L 343, 29.12.2010., str. 10.
8. Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (preinačena), Službeni list EU, L 351, 20.12.2012, str. 1-32.
9. Uredba Vijeća (EZ) br. 4/2009 od 18. prosinca 2008. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja, Službeni list 7, 10.1.2009., str. 1-79.
10. Uredba (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze, Službeni list EU L 177, 4.7.2008., str. 109-119.
11. Uredba (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze, Službeni list EU L 199/40, 31.07.2007.
12. Uredba (EU) Vijeća 2016/1103 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima, Službeni list L 183/1 od 8. srpnja 2016.
13. Uredba Vijeća o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnoimovinskih režima, međuinstitucijski predmet: 2016/0059 (CNS), JUST CIV 70, 30. svibnja 2016. (OR.en).
14. Ugovor o funkcioniranju Europske unije (pročišćeni tekst), Službeni list C 326, 26.10.2012, str. 47-390.
15. Zakon o nasljeđivanju, NN br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15.
16. Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, NN br. 152/14.
17. Zelena knjiga o sukobu zakona u stvarima koje

se tiču bračnoimovinskih režima, uključujući pitanja nadležnosti i priznanja, COM(2006) 400 fin.

18. Zajednički program mjera Komisije i Vijeća za provedbu načela uzajamnog priznavanja odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, od 30. studenoga 2000., u okviru kojega su identificirane mjere u vezi s usklađivanjem kolizijskih pravila, kao mjere kojima se olakšava uzajamno priznavanje odluka i predviđa izrada instrumenta u stvarima bračnoimovinskih režima. Službeni list Europske unije C 12, 15.1.2001., str. 1.

Sudska praksa

1. Predmet C-443/03 Götz Leffler v Berlin Chemie AG, ECLI:EU:C:2005:665
2. Predmet C-497/10 Barbara Mercredi v Richard Chaffe, ECLI:EU:C:2010:829
3. Predmet C-148/02 Carlos Garcia Avello v Belgian State., ECLI:EU:C:2003:539
4. Predmet C-168/08, Hadadi, ECLI:EU:C:2009:474.

Utjecaj zaštite „konvencijskih“ prava na ugovor o najmu stana

UDK 347.453.3(497.5)
347.44(497.5):347.254
342.737(4-6EU)

Primljeno (Received): 10. 8. 2017.

Prihvaćeno (Accepted): 15. 10. 2017.

Autorice u radu promatraju utjecaj prava zaštićenih Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda na prava i obveze strana iz ugovora o najmu stana te prestanak ugovora. U tom smislu analizira se praksa Europskog suda u vezi s zaštitom prava na poštovanje doma i prava na mirno uživanje prava vlasništva u dijelu u kojem je Europski sud povodom zaštite ovih prava promatrao ugovorni odnos iz najma stana. Najprije se analiziraju temeljna obilježja zaštite prava na poštovanje doma, a potom prava na mirno uživanje vlasništva. Apostrofiraju se specifičnosti pravnog položaja zaštićenog najmoprimca kao ugovorne strane u ugovoru o najmu stana.

Ključne riječi: zaštićeni najmoprimac, dom, mirno uživanje vlasništva

Uvod¹

Ugovor o najmu stana ureden je u hrvatskom pravu na općoj i posebnoj razini. Opće uređenje najma predviđeno je u čl. 550. do 578. Zakona o obveznim odnosima.² Ova pravila primjenjuju se podredno (supsidijarno) za najam ureden posebnim propisima.³ Jedan od takvih je i najam stana (ugovor o najmu stana) kojeg uređuju pravila Zakona o najmu stanova.⁴ Primjena općih pravila na najam ureden posebnim pravilima moguća je kada posebna pravila određeno pitanje ne uređuju i pod pretpostavkom da ono što predviđaju (posebna pravila o najmu) nije drukčije od općeg uređenja.⁵

Kada je riječ o ugovoru o najmu stana treba imati u vidu i to da je čl. 3. st. 3. ZNS predviđeno da uvjete sklapanja tog ugovora koji nisu uređeni ZNS-om stranke ugovaraju slobodno.

Ugovorom o najmu stana najmodavac se obvezuje predati stan za stanovanje najmoprimcu uz za to određenu najamninu.⁶ Predmet ugovora o najmu, u pravilu, je stan. Međutim, kao predmet ugovora može se pojaviti i dio stana. To je vidljivo već iz prvog članka ZNS-a u kojem stoji da Zakon uređuje prava i obveze u svezi s najmom i korištenjem stana ili dijela stana. Što se smatra stanom zakonodavac je odredio u drugom članku ZNS-a i kazao da se njime smatra skup prostorija namijenjenih za stanovanje⁷ s prijeko potrebnim sporednim pro-

Gabrijela Mihelčić

Maša
Marochini Zrinski

1 Rad je prethodno objavljen u: Mihelčić, G., Marochini Zrinski, M., Utjecaj zaštite „konvencijskih“ prava na ugovor o najmu stana, u: Mićović, Miodrag (ur.), Usluge i odgovornost : [zbornik referata sa Međunarodnog naučnog skupa održanog 19. maja 2017. godine], Kragujevac, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, 2017., str. 955-982.

2 Narodne novine, dalje u tekstu: NN, br. 35/05, 41/08, 125/11 i 78/15, dalje u tekstu: ZOO.

3 Čl. 551. ZOO.

4 NN, br. 91/96, 48/98, 66/98 i 22/06, dalje u tekstu: ZNS

5 Treba voditi računa i o pravilima iz općeg dijela ZOO-a odnosno o pravilima koja vrijede za sve ugovore (čl. 1. do 375. ZOO), a u odnosu na koja se pravila ugovora o najmu (čl. 550. do 578. ZOO) pojavljuju kao posebna.

6 Čl. 3. st. 1. i 2. ZNS.

7 U vezi s namjenom stana (za stanovanje) u teoriji je naglašena zakonodavna nedosljednost u vezi razlikovanja pojmova uporabe i korištenja i sugerirano je da se „(...) korištenje stana ili dijela stana „čita“ kao uporaba, osim ako iz samog konkretnog ugovornog odnosa ne bi proizlazilo drugačije (u kojem slučaju se onda ne bi primjenjivale odredbe ZNS-a).“ Bukovac, M., Mihelčić, G., Pitanje naknade za učinjena ulaganja i vraćanje danog kod zakupa poslovnog prostora i najma stana, u: Liber amicorum in honorem Vilim Gorenc (urednik Slakoper, Z.), PFR, Rijeka, 2014., str. 133. bilješka 9.

storijama koje čine jednu zatvorenu građevinsku cjelinu i imaju poseban ulaz. Predmet ugovora o najmu stana mogu biti i ostale prostorije u zgradi koje koristi najmoprimac (kao, npr. garaže, praonice rublja, sušionice rublja i sl.), a za njihovo se korištenje plaća posebna naknada.⁸

Navedena definicija stana bitno se razlikuje od koncepcije pojma doma u smislu čl. 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje u tekstu: Konvencija ili EKLJP).⁹ Ta je razlika osobito naglašena promatra li se praksa koju je Europski sud za zaštitu ljudskih prava (dalje: Europski sud ili Sud) stvorio uz navedeni članak, a povodom zaštite jednog od njime predviđenih prava, tzv. prava na poštovanje doma. Europski sud pojam doma „razumije“ drukčije od našeg zakonodavca (što se može vidjeti iz definicija nekretnine odnosno stana u različitim nacionalnim pravilima), a posebno je važno što Sud, u slučaju postojanja određenih okolnosti, zaštitu prava na poštovanje doma pruža podnositeljima zahtjeva koji u njemu stanuju bez pravne osnove (odnosno takve osnove prema nacionalnom pravu).

Najmoprimci su se pred Europskim sudom već pojavili u više „uloga.“ U jednoj su, kao podnositelji zahtjeva tražili zaštitu svog prava na poštovanje doma¹⁰ i primjetno je da je Sud ocjenjujući je li došlo do povrede tog prava uključio u svoju prosudbu i elemente koji bi „izišli“ iz okvira ugovornog odnosa najma prema nacionalnom uređenju.¹¹

Europski sud analizirao je i pitanja koja su se ticala međusobnih prava i obveza ugovornih strana iz ugovora o najmu stana, a u prvom redu tzv. za-

štićenih najmoprimaca i zaštićene najamnine koju plaćaju najmodavcima (vlasnicima stanova). Pravilo iz čl. 6. ZNS, naime, određuje da najmnina koju najmoprimac plaća za korištenje stana može biti zaštićena najmnina i slobodno ugovorena najmnina. S obzirom na prvu odnosno u vezi s pravnim položajem najmoprimca koji plaća takvu najmninu (njegovim pravima i obvezama) doneseno je više zanimljivih odluka. U tom kontekstu, osim zaštite prava na poštovanje doma, promatrana je zaštita još jednog konvencijskog prava, prava na mirno uživanje vlasništva iz čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Na povredu ovog prava, u pravilu su se pozivali najmodavci kao podnositelji zahtjeva i to, najčešće, u vezi s visinom iznosa zaštićene najamnine smatrajući se oštećenima.

Postoje slučajevi u kojima su i najmoprimci, također, tražili da se zaštiti njihovo pravo na mirno uživanje vlasništva iz čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju „kombinirajući“ zahtjeve za zaštitu tog prava sa zahtjevima za zaštitu prava na poštovanje doma. „Konfrontirajući“ ova dva prava Europski sud donio je više zanimljivih odluka.¹²

Referentne točke u praksi Europskog suda povodom zaštite prava iz Konvencije i njihov odnos s nacionalnim pravilima

1.1. Pravo na poštovanje doma (čl. 8. Konvencije)

1.1.1. Općenito

Odredbom čl. 8. Konvencije određeno je da svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja (st. 1., čl. 8. EKLJP) te da se javna vlast neće miješati u ostvarivanje tog prava osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira ili gospodarske dobrobiti zemlje te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih (st. 2., čl. 8. EKLJP). Na temelju citirane odredbe i njome zaštićenog prava na poštovanje doma stvorena je bogata praksa Europskog suda. Jedno od važnijih pitanja na koje je Sud od-

8 Pravila ZNS-a ne primjenjuju se ako stan služi za privremeni smještaj (turisti, daci i sl.) te na stanove koji se daju na korištenje u vezi s obavljanjem poslova najmodavca (službeni stan, čl. 27. ZNS).

9 Zakon o potvrđivanju EKLJP i Protokola br. 1, 4, 6, 7, 11 i 14 uz EKLJP, NN, Međunarodni ugovori, dalje u tekstu: MU, br. 18/97, 6/99 - pročišćeni tekst i 8/99, Protokoli br. 12, 13 i 14, Zakon o potvrđivanju Protokola br. 12 uz EKLJP, Zakon o potvrđivanju Protokola br. 13 uz EKLJP, o ukidanju smrtne kazne u svim okolnostima, NN, MU br. 14/02 i Zakon o potvrđivanju Protokola br. 14 uz EKLJP, o izmjeni nadzornog sustava Konvencije, NN, MU br. 1/06. Još: objave o stupanju na snagu Protokola br. 12 uz EKLJP, NN, MU, br. 9/05, Protokola br. 13 uz EKLJP, NN, MU, br. 13/03 i Protokola br. 14 uz EKLJP, NN, MU, br. 2/10.

10 U jednom takvom predmetu Sud je prijedlog podnositeljice ocijenio nedopuštenim, međutim, razlozi koje je istaknuo vrlo su zanimljivi. Vidjeti *Ljubica Galović protiv Hrvatske*, odluka o nedopuštenosti od 5. ožujka 2013., zahtjev br. 54388/09, ECLI:CE:EC:HR:2013:0305DEC005438809, § 66.

11 U radu se koriste rezultati istraživanja koje su autorice objavile u: Mihelčić, G., Marochini, M., Koneksitet ostvarenja vindikacijskog zahtjeva na nekretnini i tzv. prava na poštovanje doma, Zbornik PFR, (1991) v. 35, br.1. str. 163.-192. (2014), dalje u tekstu: Mihelčić, G., Marochini, M., *Vindikacija*, Mihelčić, G., Marochini, M., *Reforma ovrhe* na nekretnini u hrvatskom pravu u svjetlu konvencijskog prava, Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br. 12, Mostar, 2014., str. 200.-213., dalje u tekstu: Mihelčić, G., Marochini, M., *Reforma ovrhe* te Marochini Zrinski, M., Mihelčić, G., Pravosudna akademija, E-learning, Zaštita prava na poštovanje doma u praksi Europskog suda za ljudska prava, siječanj, 2017., dalje u tekstu: Marochini Zrinski, M., Mihelčić, G., *E-learning*.

12 O ulozi Konvencije u nacionalnom pravnom sustavu Sud je u predmetu *Draško Budimir protiv Hrvatske* (odluka o nedopuštenosti od 5. siječnja 2016., zahtjev br. 14303/11, ECLI:CE:ECHR:2016:0105DEC001430311) u § 54 rekao: „Sud napominje kako je Konvencija sastavni dio hrvatskog pravnog sustava, u kojem ima prednost pred svakom suprotnom zakonskom odredbom (čl. 140. Ustava - vidi st. 10. ove odluke) te je izravno primjenjiva (čl. 5. Zakona o sudovima). S tim u vezi Sud napominje kako je njegova sudska praksa sastavni dio sustava Konvencije (vidi predmet *Habulinec i Filipović protiv Hrvatske* (odl.), br. 51166/10, odlomak 30., 4. lipnja 2013.).“ Cit. prema prijevodu teksta odluke na mrežnim stranicama Ureda zastupnika Republike Hrvatske, dalje u tekstu: RH, pred Europskim sudom za ljudska prava, dalje u tekstu: MSUZRHESLJP.

govorio u vezi zaštite tog prava je ono o određenju pojma doma, a za koji je već uvodno kazano da se određuje drukčije negoli u nacionalnom pravu.

2.1.2. Predmet zaštite: dom ili stan?

Vidjeli smo kako je u čl. 2. ZNS uređen stan (njego- vi dijelovi) kao predmet (objekt) ugovora o najmu. S tim u vezi odnosno povodom tako određenog predmeta ugovora o najmu kreirana su i prava i obveze ugovornih strana: najmodavca i najmopri- maca.¹³ Usporedba definicije stana (odgovarajućih prostorija) iz pravila ZNS-a (kao i iz drugih nacio- nalnih pravila) s pojmom doma iz čl. 8. EKLJP pre- ma praksi Europskog suda,¹⁴ najkraće kazano,¹⁵ pokazuje da pojam doma ne odgovara pojmu sta- na. Radi se o različitim vrstama prostora koji imaju funkciju doma, uopće se ne mora raditi o nekretnini jer se domom smatraju i drugi „prostori,“ npr. pri- kolice, motorna vozila i sl., a dvojbena je i traži li europski zakonodavac da prostor služi stanovanju, budući da se domom smatraju i u tom smislu štite i poslovne prostorije.¹⁶ Primjera radi, kada je ZNS stupio na snagu i time stanarsko pravo prestalo osobama koje su ga stekle prema ranijim propisi- ma čime su one postale najmoprimcima (što je u pravilu bio slučaj, izuzev ako se vodio postupak za otkaz ili prestanak stanarskog prava),¹⁷ postojala je dužnost vlasnika stana da s takvim osobama za- ključi ugovor o najmu stana na neodređeno vrijeme uz zaštićenu najamninu (čl. 31. st. 1. ZNS). Takva dužnost odnosno pravo na zaštićenu najamninu uskraćeno je najmoprimcu koji je u dijelu stana obavljao poslovnu djelatnost (čl. 31. st. 2. ZNS).

13 Za obveze najmodavca, vidi čl. 12. i 13. ZNS, za obveze i prava najmoprimca, vidi čl. 14. do 18. ZNS.

14 Autorice su detaljno uspoređivale pojam nekretnine u hrvatskom pravu i dom u konvencijskom smislu (točnije povodom zaštite prava na poštovanje doma) u: Mihelčić, G., Marochini, M., *Vindikacija*, str. 167. do 170. Vidjeti i u: Marochini Zrinski, M., Mihelčić, G., *E-learning*, u dijelu II. 1. Što se smatra domom u smislu čl. 8. EKLJP?

15 Vidjeti praksu Europskog suda u naprijed navedenim radovima kao, npr. *Paulić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 3572/06, presuda od 22. listopada 2009., ECLI:CE:ECHR:2009:1022JUD000357206, *Prokopovich protiv Rusije*, zahtjev br. 58255/00, presuda od 8. kolovoza 2011., ECLI:CE:ECHR:2004:0108DEC005825500 *Orlić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 48833/07, presuda od 21. lipnja 2011., ECLI:CE:ECHR:2011:0621JUD004883307, i dr.

16 Sud je takvo stajalište zauzeo u predmetu *Khouri Zahi protiv Hrvatske* (zahtjev br. 24546/09, odluka o nedopuštenosti od 18. ožujka 2014., ECLI:CE:ECHR:2014:0318DEC002454609) u ko- jem je § 54. kazao: „U pogledu samog podnositelja za- htjeva, Sud ponavlja da je dosljedno presuđivao kako tumačenje riječi „dom,“ koji uključuje određene obrtničke ili po- slovne prostore, treba biti u skladu s bitnim ciljem i svrhom čl. 8., i to zaštitom pojedinaca od arbitrarnog miješanja jav- nih tijela (vidi, između brojnih drugih izvora, predmet *Niemietz protiv Njemačke*, 16. prosinca 1992., § 31., Serija A br. 251-B; i predmet *Hartung protiv Francuske* (odluka), 10231/07, 3. stu- denoga 2009.). Sud stoga prihvaća da stan o kojem je riječ i u kojem je podnositelj živio do 2005. godine, a nakon toga u njemu obavljao svoju poslovnu djelatnost, predstavlja njegov „dom“ u smislu čl. 8. Konvencije.“ Cit. prema prijevodu teksta odluke na MSUZRHESLJP.

17 Čl. 30. ZNS.

Sušтина konvencijskog određenja pojma doma je u tomu što se procjenjuje s obzirom na konkretan slučaj uvažavajući okolnosti koje ga karakterizira- ju i pri tomu promatra u faktičnom, a ne pravnom značenju. Što to znači objasnila je Omejec i rekla da Sud pojam doma procjenjuje s obzirom na po- stojanje tzv. dostatne i trajne veze pojedinca s pro- storom čiju zaštitu traži.¹⁸

Pri tomu, ali i inače kada tumači Konvenciju i njome zajamčena prava, Europski sud služi se tzv. načel- ima tumačenja koja je stvorio kroz svoju praksu. U vezi određenja pojma doma i općenito zaštite prava na poštovanje doma, Sud se koncentrirao na slijedeća načela: načelo autonomnog tumače- nja, načelo slobodne procjene i načelo učinkovi- tosti. Njihova primjena prilikom tumačenja i zaštite konvencijskih prava, a ovdje prava na poštovanje doma, za ishod ima:¹⁹ da je konvencijskim pojmo- vima dano samostalno značenje koje ne ovisi o onomu iz nacionalnih zakonodavstava (načelo au- tonomnog tumačenja); da Sud, premda prepušta državama određenu diskreciju (slobodu procjene), ne daje jasne kriterije za njezino korištenje što „za- magljuje“ njihove konvencijske obveze (načelo slo- bodne procjene) te, da prema državama postoje dvostruki zahtjevi: da usklade ponašanje sa zahtje- vima iz Konvencije kao i da poduzimaju mjere radi zaštite konvencijskih prava (načelo učinkovitosti).

2.1.3. Prava i obveze strana iz ugovora o najmu stana

2.1.3.1. Pravo najmodavca da otkáže ugovor o najmu u kontekstu zaštite prava na poštovanje doma

2.1.3.1.1. Općenito

U pravilu, zahtjevi koji se tiču zaštite prava na po- štovanje doma pred Europski sud dolaze povod- om najgrubljih intervencija u to pravo: iseljenja podnositelja zahtjeva iz njihovih domova. Različi- te slučajeve moguće je podijeliti u dvije skupine. U prvu skupinu ulaze slučajevi iseljenja kada su vlasnici nekretnina zahtijevali njihovo vraćanje i predaju od osoba (podnositelja zahtjeva) koji su u njima stanovali bez pravne osnove (bilo da ju nisu imali ili jer je, u međuvremenu, otpala), tzv. vindikacijski zahtjevi.²⁰ U drugu skupinu ulaze slučaje-

18 Omejec, J. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih slo- boda u praksi Europskog suda za ljudska prava, Strasburški acqquis, Zagreb, Novi informator, 2013., str. 936.

19 Vidjeti analizu koja je učinjena u : Mihelčić, G., Marochini, M., *Vindikacija*, str. 170. do 174. Marochini Zrinski, M., Mihelčić, G., *E-learning*, u dijelu II. 3. Osnovne naznake o ključnim načelima za tumačenje čl. 8. Konvencije s obzirom na zaštitu prava na dom, i tamo navedenu literaturu i praksu Suda.

20 Vidjeti: Mihelčić, G., Marochini, M., *Vindikacija*, str. 178. *et seq.*, posebno dio 4.2.1. Marochini Zrinski, M., Mihelčić, G., *E-learning*, u dijelu 6. Struktura konvencijskih prigovora s naslova prava na poštovanje doma, 6.1.1. Pojavni oblici odnosno strukturiranost konvencijskih prigovora s naslova prava na poštovanje doma, i

vi kada se iseljenje iz nekretnine provodilo zbog toga da se preda kupcu koji ju je kupio u ovršnom postupku, pa su podnositelji zahtjeva pojavljivali u ulozi ovršenika (ranijih vlasnika).²¹

S obzirom na ugovor o najmu stana i zaštitu konvencijskih prava, prvoj skupini slučajeva pripadali bi oni kada su najmodavci kao vlasnici stana tražili predaju iznajmljenih stanova koje im najmoprimci nisu htjeli vratiti iako je ugovor o najmu stana prestao. Prestanak ugovora o najmu stana reguliraju čl. 19. do 23. ZNS, a među njima se nalaze i pravila o prestanku ugovora o najmu stana „inicijativom“ najmodavca. Najmodavac može otkazati ugovor o najmu stana u više slučajeva, npr. ako se najmoprimac ili drugi korisnici stana njime koriste suprotno Zakonu i ugovoru o najmu (čl. 19. st. 1. ZNS). Tu bi osobito dolazili u obzir slučajevi: ako najmoprimac ne plati u ugovorenom roku najamninu i druge ugovorene troškove u svezi sa stanovanjem; ako stan ili dio stana daje u podnajam, bez dopuštenja najmodavca; ako on ili drugi korisnici stana ometaju druge najmoprimce ili korisnike zgrade u mirnom korištenju stanom ili poslovnim prostorom; ako se stanom koristi osoba koja nije navedena u ugovoru o najmu dulje od 30 dana bez dopuštenja najmodavca, osim radi li se o bračnom drugu, potomku, roditelju, osobi koju je najmoprimac dužan uzdržavati ili o osobi koja mu pruža nužnu njegu i pomoć dok ta potreba traje te ako se ne koriste stanom za stanovanje, već za druge namjene. Također, najmodavac ugovor o najmu stana može raskinuti iz razloga „na strani“ najmoprimca tj. zbog njegova nedopuštenog postupanja (čl. 20. st. 1. ZNS), npr ako: najmoprimac ili drugi korisnici zajedničkim prostorijama, uređajima i dijelovima zgrade svojom krivnjom nanose štetu koju u roku od 30 dana nisu otklonili te ako najmoprimac preinačuje stan, zajedničke prostorije i uređaje zgrade bez prethodne pismene suglasnosti najmodavca. Osim ovih razloga, postoji slučaj kada je najmodavac ovlašten otkazati ugovor o najmu stana na neodređeno vrijeme, a da se razlozi za otkaz (raskid ugovora o najmu stana) ne mogu „ubrojiti u krivnju“ najmoprimcu. Radi se o slučaju iz čl. 21. st. 1. ZNS koji dopušta najmodav-

tamo navedenu literaturu i praksu Suda.

21 Vidjeti : Mihelčić, G., Marochini, M., *Vindikacija*, str. 181. *et seq.*, posebno dio 4.2.2. Marochini Zrinski, M., Mihelčić, G., *E-learning*, u dijelu 6. Struktura konvencijskih prigovora s naslova prava na poštovanje doma, 6.1.1. Pojavni oblici odnosno struktura prisilnog namirenja hipotekarnih i fiducijarnih tražbina: *Vladimir Terlević protiv Hrvatske*, zahtjev br. 33320/15, odluka o nedopuštenosti od 22. studenog 2016., ECLI:CE:ECHR:2016:1122DEC003332015, *Nikola Frlan protiv Hrvatske*, Zahtjev br. 2545/14, odluka od 20. rujna 2016., ECLI:CE:ECHR:2016:0920DEC000254514; *Ljubica Lalić protiv Hrvatske*, Zahtjev br. 63081/14, odluka od 20. rujna 2016., ECLI:CE:ECHR:2016:0920DEC006308114.

cu koji se sam namjerava useliti u stan ili u njega useliti svoje potomke, roditelje ili osobe koje je prema posebnim propisima dužan uzdržavati, otkazati ugovor o najmu. Naša nacionalna pravila ovlašćuju najmodavca da, prestane li ugovor o najmu iz nekog od ovih razloga, a najmoprimac ne iseli iz stana u otkaznom roku, podnese nadležnom sudu tužbu za iseljenje (čl. 22. st. 4. ZNS). Takav je postupak hitan (čl. 22. st. 4. ZNS).

U vezi najmodavčeve ovlasti na otkaz ugovora o najmu stana (kao načinu prestanka ugovora o najmu) treba podsjeti na raniji čl. 39. ZNS koji je u međuvremenu ukinut.²² Njime se mogućnost otkaza ugovora o najmu zaštićenom najmoprimcu (koji je imao pravo na stalnu socijalnu pomoć ili više od 60 godina), a temeljem čl. 19. st. 1. pod. 1. ZNS,²³ predviđala samo pod uvjetom da mu jedinica lokalne samouprave (Grad Zagreb) osiguraju drugi odgovarajući stan s pravom plaćanja zaštićene najamnine koju je u stanju podmiriti. Razlozi ukidanju ove odredbe bili su sljedeći: što mogućnost otkaza ovisi o volji jedinica lokalne samouprave (Grada Zagreba); što se (ne)mogućnost otkaza zbog plaćanja najamnine neprimjereno veže uz godine života (60 godina); što je odredba nedorečena i neobvezujuća za jedinicu lokalne samouprave (Grad Zagreb) te, zbog svega navedenoga, što nije u skladu s načelom vladavine prava i ustavnim pravom jednakosti svih pred zakonom te, djelomično, na neprimjeren način promiče ideju socijalne pravde.

Prema (sadašnjem) uređenju otkaza ugovora o najmu stana zaštićenom najmoprimcu najprije treba uočiti da ZNS razlikuje dvije kategorije najmodavca koji imaju različita ovlaštenja povodom otkaza. Radi se o najmodavcima iz ugovora o najmu stana sa zaštićenim najmoprimcima (i njihovim pravnim sljednicima) koji su otkupili stan prema odredbama Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo²⁴ te „običnim“ najmodavcima koji to nisu. Ovi drugi, tj. obični najmodavci mogu otkazati ugovor o najmu stana zaštićenom najmoprimcu (osim zbog otkaznih razloga iz čl. 19. ZNS) i u slučaju iz čl. 21. st. 1. ZNS.²⁵ Tj., ako sami nemaju riješeno stambeno pitanje i imaju pravo na stalnu socijalnu pomoć ili više od 60 godina (čl. 40. st. 1. ZNS). Prva kategorija najmodavaca to nije ovlaštena (čl. 40. st. 5. ZNS). Otkáže li najmodavac ugovor o najmu stana zaštićenom najmoprimcu jedinica lokalne samo-

22 Odluka i rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske, dalje u tekstu: US, br. U-I-762/1996, i dr. od 31. ožujka 1998., NN, br. 48/98.

23 Riječ je o otkaznom razlogu koji se ostvarivao ako najmoprimac ne bi platio u ugovorenom roku najamninu i druge ugovorene troškove u svezi sa stanovanjem.

24 ZNS poziva se na izmjene i dopune ovog propisa zaključno s onima koje su objavljene u NN, br. 11/96.

25 Riječ je o otkaznom razlogu koji postoji ako najmodavac u stan namjerava useliti sam ili namjerava useliti svoje potomke, roditelje ili osobe koje prema posebnim propisima dužan uzdržavati.

uprave (Grad Zagreb) dužni su mu osigurati drugi odgovarajući stan s pravima i obvezama zaštićenog najmoprimalca (čl. 40. st. 3. ZNS). Ta dužnost ne postoji ima li zaštićeni najmoprimalac u vlasništvu useljivi odgovarajući stan na području općine ili grada gdje se nalazi stan u kojem stanuje (čl. 40. st. 4. ZNS). Odgovarajućim stanom smatra se onaj u istoj općini ili gradu veličine jedna soba po jednoj osobi, s tim da njihov broj ne može biti veći od broja soba u stanu iz kojeg se iseljava (čl. 41. ZNS).

2.1.3.1.2. Posebno o primjeni načela učinkovitosti i testa razmjernosti u praksi Suda

Kada govorimo o obvezama koje su „nametnute“ državama ugovornicama Konvencijom odnosno praksom Suda, treba imati u vidu da se može raditi o negativnim i pozitivnim obvezama. Omejec, također, analizirajući praksu Europskog suda, uočava da se obveze država ugovornica dijele na negativne i pozitivne, i povrh, dodaje da se pozitivne obveze mogu promatrati s materijalnog i postupovnog (procesnog) aspekta.²⁶ Zaključuje, također, da je temeljni zahtjev sadržan u negativnim obvezama država ugovornica u tomu da se suzdrže od bilo kakvih miješanja, uplitanja, zadiranja ili nasrtaja u zaštićena prava pojedinaca koja bi bila u suprotnosti s čl. 8. st. 2. Konvencije.²⁷

S druge strane, suština pozitivnih obveza je u tomu da se od država ugovornica traži da uspostave odgovarajući zakonodavni okvir koji omogućuje djelotvornu (učinkovitu) zaštitu prava iz čl. 8. Konvencije. U to spada dužnost država ugovornica da primjereno reguliraju svako, eventualno „miješanje,“ a može biti uključena i dužnost da poduzmu kakve mjere radi osujećenja kršenja konvencijskih prava (pa, čak i reguliranje odnosa između „privatnih“ osoba).²⁸

Nadalje, a što je posebno važno spomenuti, Europski sud u nizu slučajeva u kojima se bavi povredom prava na poštovanje doma provodi tzv. test razmjernosti.²⁹ Najjednostavnije rečeno, Sud najprije postavlja pitanje ulazi li zahtjev podnositelja u doseg zaštićenog prava na poštovanje doma iz čl. 8. st. 1. Konvencije, pa nađe li da je tako (u pravilu, dolazi do takvog zaključka), prosuđuje je li miješanje države ugovornice u to pravo (odnosno u

slučaju postojanja pozitivne obveze - propuštanje države) bilo u skladu sa zahtjevima iz čl. 8. st. 2. EKLJP tj. sukladno zakonu i jednom od legitimnih ciljeva (koji su u ovoj odredbi taksativno navedeni) te je li bilo nužno u demokratskom društvu i razmjerno navedenom cilju?

U predmetu *Ljubica Galović protiv Hrvatske* podnositeljica je živjela (sa sinom i njegovom suprugom te njihove dvoje djece) u stanu iz kojeg je vlasnik (tužbom) tražio da se iseli, a podnositeljica (protutužbom) da se donese presuda koja bi zamijenila ugovor o najmu sa zaštićenom najamninom. Ključno je u postupcima koji su završili iseljenjem podnositeljice bilo to što je njezin sin bio vlasnikom kuće (površine od 120m²), a njegova supruga vlasnica stana (74m²), pa usprkos tome što sama podnositeljica nije imala u vlasništvu odgovarajući stan na području općine ili grada gdje se nalazi stan u kojemu stanuje, takav su stan imali članovi njenog obiteljskog domaćinstva. Podnositeljica je prigovarala da su joj nalogom za iseljenje iz stana domaći sudovi povrijedili pravo na poštovanje doma.

Test razmjernosti proveden je ovako: U odgovoru na pitanje je li došlo do miješanja u podnositeljičino pravo na poštovanje doma, Sud je smatrao da jest, budući da je podnositeljici naloženo iseljenje iz dotičnog stana (§ 56).³⁰ Ocjenjujući je li miješanje bilo opravdano³¹ tj. je li bilo u skladu s zakonom,³²

30 U § 56. kazano je: „Nesporno je među strankama da presuda (...) kojom je podnositeljici naloženo iseljenje iz dotičnog stana (...) predstavlja miješanje u njezino pravo na poštovanje njezinog doma zajamčeno čl. 8. st. 1. Konvencije. Sud, uzimajući u obzir svoju sudsku praksu (vidi na primjer predmete *Trifunović protiv Hrvatske* (odl.), br. 34162/06, 6. studenog 2008. i *Paulić protiv Hrvatske*, br. 3572/06, stavci 35. - 38., 22. listopada 2009.), ne vidi razloga presuditi drugačije.“ Cit. prema prijevodu teksta odluke na MSUZRHESLJP.

31 Sud kaže da: „Kada mora ispitati je li miješanje bilo opravdano, zapravo, treba odgovoriti na pitanja: je li bilo u skladu sa zakonom, je li imalo legitiman cilj i je li bilo potrebno u demokratskom društvu (vidi predmet *Gillow protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 24. studenog 1986., stavak 48., Serija A br. 109),“ *Ljubica Galović protiv Hrvatske*, § 57.

32 Odgovor na pitanje je li miješanje bilo u skladu s zakonom i kojim se kriterijima prilikom odgovora na ovo pitanje vodi Sud je dao u §§ 58.- 62. i naveo: „Kad ispituje je li miješanje u podnositeljičino pravo na poštovanje njezinog doma bilo opravdano (...) Sud prvo treba utvrditi može li se smatrati zakonitim u svrhu čl. 8. st. 2. Konvencije, s obzirom na to da odluka temeljem koje se ono dogodilo mora biti u skladu s mjerodavnim domaćim pravom (vidi predmet *Weber and Saravia protiv Njemačke* (odl.), br. 54934/00, st. 90., ECHR 2006-XI). S tim u vezi Sud ponavlja da zadaću tumačenja i primjene domaćega prava imaju prije svega nacionalne vlasti, i to sudovi. Stoga je „pravo“ akt koji je donesen i koji je na snazi onako kako ga tumače nadležni sudovi (vidi predmet *Weber i Saravia*, loc. cit.). Iako bi Sud u ovoj stvari trebao iskoristiti svoju ovlast preispitivanja, jer nepostupanje u skladu s domaćim pravom za sobom povlači povredu čl. 8., na obuhvat njegove zadaće primjenjuju se ograničenja sadržana u subsidijarnoj naravi Konvencije, te on ne može dovoditi u pitanje način na koji su domaći sudovi tumačili i primijenili nacionalno pravo, osim u slučajevima očiglednog nepoštovanja ili proizvoljnosti (vidi predmete *Goranova-Karaevara protiv Bugarske*, br. 12739/05, st. 46., 8. ožujka 2011. i *Weber i Saravia*, loc. cit.).“ Cit. prema prijevodu teksta odluke na MSUZRHESLJP.

26 Vidjeti: Marochini Zrinski, M., Mihelčić, G., u dijelu 4. Negativne i pozitivne obveze država stranaka s aspekta čl. 8. Konvencije i zaštite prava na poštovanje doma, i tamo navedenu literaturu i praksu Suda.

27 Omejec, J., *op.cit.*, str. 944.

28 Omejec, J., *ibidem*.

29 Test razmjernosti provodi se kod tzv. kvalificiranih prava (kao što je pravo na dom te ostala prava zajamčena čl. 8., te čl. 9., 10., 11. i čl. 1. Protokola 1. odnosno ona prava gdje je dopušteno ograničenje prava propisano već samim člankom Konvencije.) Vidjeti: Mihelčić, G., Marochini, M., *Vindikacija*, str. 170. *et seq.*, Marochini Zrinski, M., Mihelčić, G., u dijelu 5. Primjena testa razmjernosti/nužnosti u demokratskom društvu u svjetlu poštovanja prava na dom, i tamo navedenu literaturu i praksu Suda.

je li imalo legitiman cilj³³ i je li bilo nužno u demokratskom društvu i razmjerno.³⁴ Sud je našao da jest. Što je, s obzirom na prva dva pitanja, relativno često, no zanimljivo je kako je utvrdio i da je miješanje bilo razmjerno cilju koji se želio ostvariti te nužno u demokratskom društvu. Činjenice koje su opravdale takav zaključak „ležale“ su u tome što su svi domaći sudovi „vagali“ podnositeljičine interese s obzirom na interese vlasnika stana i utvrdili kako njezin sin i snaha (koji živi u dotičnom stanu) imaju kuću od 120 m² odnosno stan od 74 m² te da mogu puno lakše zadovoljiti njezine i svoje stambene potrebe negoli što vlasnik stana može zadovoljiti svoje stambene potrebe i svoja dva odrasla sina s kojima živi u stanu od 65,82 m² zajedno sa suprugom.

2.1.3.2. Pravo zaštićenog najmoprimca na otkup stana u kontekstu zaštite prava na poštovanje doma

Obveze i prava najmoprimaca iz ugovora o najmu stana uređuju odredbe čl. 14.-18. ZNS. U tim pravilima predviđena je, primjerice dužnost najmoprimca stan koristiti tako da ga čuva od oštećenja i da obavijesti najmodavca o nužnim popravcima; zabrana najmoprimcu vršenja kakvih preinaka bez prethodne pisane suglasnosti najmodavca (čl. 14. ZNS); dužnost najmoprimca da nakon prestanka najma preda stan u stanju u kojem ga je zaprimio (čl. 17. ZNS) i sl. Najmoprimac odgovara prema općim pravilima za naknadu štetu koju on ili korisnici stana prouzroče (čl. 15. st. 1. ZNS). Naravno da je temeljna dužnost najmoprimca da plaća najamninu i najmodavac, za dužnu najamninu i eventualnu naknadu štete koju bi prouzročio najmoprimac (ili osobe za koje odgovara), ima zakonsko založno pravo na najmoprimčevim (unesenim i drugim) pokretninama koje mogu biti predmet ovrhe kao i takvim pokretninama članova njegova obiteljskog domaćinstva koji s njim solidarno odgovaraju (čl. 15. st. 2. i 3. ZNS).

I zaštićeni najmoprimac ima ova prava i obveze, no, njegov je položaj specifičniji.³⁵ Najvažnije pra-

vo zaštićenog najmoprimca „konzumirano“ je mogućnošću zaključenja ugovora o najmu u režimu zaštićenog najmoprimca. U suprotnom tj. ako vlasnik stana u roku od 3 mjeseca od primitka pisanoog zahtjeva najmoprimca da sklopi takav ugovor isti nije sklopio ili ga je odbio sklopiti, najmoprimac je bio ovlašten sudskim putem (u hitnom postupku) tražiti donošenje presude koja će zamijeniti ugovor o najmu (čl. 33. st. 3. ZNS). U vremenu do sklapanja ugovora o najmu ili donošenja odluke (alternativno: iseljenja) korisnici su plaćali naknadu u visini dotadašnje stanarine i ona je smatrana predujmom najamnine te komunalnu naknadu.³⁶

Ono što zaštićeni najmoprimac nije (bio) ovlašten odnosno što je mogao samo pod uvjetom da su postojale posebne pretpostavke bilo je pravo otkupiti stan.³⁷ U korist takvog najmoprimca, istina, ustanovljeno je zakonsko pravo prvokupa stana, pa najmodavac koji namjerava prodati stan treba ga najprije ponuditi na prodaju zaštićenom najmoprimcu (čl. 44. st. 1. ZNS). U suprotnom, proda li najmodavac stan, a zaštićenom najmoprimcu ne omogući da se koristi svojim pravom prvokupa, zaštićeni najmoprimac može sudskim putem zahtijevati poništenje takve prodaje kako bi se stan prodao njemu pod istim uvjetima (čl. 45. st. 1. ZNS).³⁸

U više predmeta u kojima su nezadovoljni najmoprimci s ovog naslova (prava na otkup stana odnosno lišenja stanarskog prava) tražili zaštitu pred Europskim sudom pozivajući se na povredu čl. 8. Konvencije i zaštitu prava na poštovanje doma, takva ima zaštita nije pružena. Primjerice, u predmetu *Antun Krpić protiv Hrvatske*³⁹ podnositelj zahtjeva tražio je da mu se dodijeli zamjenski stan u režimu zaštićenog najmoprimca uz mogućnost da stan otkupi, budući da je bio iseljen iz zgrade koja je srušena, a ponuđeni je zamjenski stan, kao neadekvatan, odbio. Europski je sud, pozivajući se na stav da čl. 8. Konvencije ne priznaje pravo na dodjelu doma,⁴⁰ istaknuo kako se interesi zaštićeni pojmom doma u smislu čl. 8. EKLJP odnose na mirno uživanje postojećeg prebivališta. Stoga je zahtjev proglašen nedopuštenim. U predmetu *So-*

33 Na pitanje je li miješanje imalo legitiman cilj Sud je odgovorio u § 63. i kazao: „ Sud nadalje smatra da je miješanje o kojemu je riječ imalo legitiman cilj zaštite prava drugih osoba, posebno prava najmodavca kao vlasnika stana.“ Cit. prema prijevodu teksta odluke na MSUZRHESLJP.

34 Konačno, odgovor na pitanje je li miješanje bilo nužno u demokratskom društvu i kojim se kriterijima prilikom odgovora na ovo pitanje vodi Sud je dao u §§ 64.- 65. i naveo: „ Sud ponavlja kako će se miješanje smatrati „nužnim u demokratskom društvu“ ako zadovoljava „neodgodivu društvenu potrebu“ i, posebice, ako je razmjerno s legitimnim ciljem koji želi ostvariti. Dok je na nacionalnim tijelima da obave početnu procjenu nužnosti, konačna je procjena jesu li razlozi navedeni za miješanje relevantni i dostatni na Sudu, koji će ocijeniti je li miješanje sukladno zahtjevima Konvencije (vidi predmet *Connors protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 66746/01, st. 81., 27. svibnja 2004.).“ Cit. prema prijevodu teksta odluke na MSUZRHESLJP.

35 Vidjeti dalje čl. 33. *et seq.* ZNS.

36 Čl. 34. ZNS.

37 Riječ je bila o iznimki iz čl. 48. ZNS.

38 Rok za podnošenje tužbe definiran je u subjektivnom i objektivnom smislu. Tužba zbog povrede prava prvokupa može se podnijeti u roku od 30 dana od dana kada je zaštićeni najmoprimac koji ima pravo prvokupa saznao za prodaju i uvjete prodaje, ali ne nakon isteka šest mjeseci od dana izvršnog prijenosa u zemljišnim knjigama (čl. 45. st. 2. i 3. ZNS).

39 Odluka od 31. svibnja 2016., zahtjev br. 75012/12., ECLI:CE:EC:HR:2016:0531DEC007501212.

40 U § 53. kaže se: „ U vezi s tim, Sud prije svega ponavlja kako se čl. 8. Konvencije uistinu ne priznaje pravo na dodjelu doma (vidi predmete *Chapman i Markuc*, oba prethodno navedena, loc. cit., i *Đukić protiv Bosne i Hercegovine*, br. 4543/09, odlomak 40., 19. lipnja 2012.). Interesi zaštićeni pojmom „doma“ u smislu čl. 8. odnose se i na mirno uživanje postojećeg prebivališta (vidi predmet *Đukić*, loc. cit.).“ Cit. prema prijevodu teksta odluke na MSUZRHESLJP.

*rić protiv Hrvatske*⁴¹ podnositelj zahtjeva prigovora je, pozivajući se, također, na čl. 8. Konvencije, da lišenje stanarskog prava predstavlja povredu njegovog prava na poštovanje doma i obiteljskog života te da je diskriminiran nemogućnošću da otupi stan. Proglašavajući zahtjev nedopuštenim, Sud je naglasio kako prava zajamčena na temelju čl. 8. Konvencije ne obuhvaćaju pravo kupiti određenu imovinu (dom) nego da čl. 8. EKLJP samo štiti pravo osobe da se poštuje njezin sadašnji dom. Jednako stajalište izraženo je i u predmetu *Strunjak i drugi protiv Hrvatske*.⁴²

2.2. Pravo na mirno uživanje vlasništva (čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju)

2.2.1. Općenito

Odredba čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju pod nazivom „Zaštita vlasništva“ određuje:⁴³ Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svoga vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svog vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava (st. 1., čl. 1. Protokola br. 1). Prethodne odredbe, međutim, ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila uporabu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni (st. 2., čl. 1. Protokola br. 1). Europski sud sadržaj citirane odredbe tumači tako da: „(...) čl. 1. Protokola br. 1 sadrži tri različita pravila: prvo pravilo, navedeno u prvoj rečenici prvog stavka, općenite je naravi i artikulira načelo mirnog uživanja vlasništva; drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici prvog stavka, obuhvaća lišavanje vlasništva i podvrgava ga određenim uvjetima; treće pravilo, navedeno u drugom stavku, prepoznaje da države imaju pravo, između ostalog, kontrolirati uporabu vlasništva u skladu s općim interesom. Ova tri pravila, međutim, nisu različita u smislu da ne bi bila povezana. Drugo i treće pravilo odnosi se na posebne slučajeve miješanja u pravo na mirno uživanje vlasništva i stoga se treba tumačiti u svjetlu općeg načela proglašenog u prvom pravilu.“⁴⁴ Navedena tri pravila Omejec je detaljno

objasnila⁴⁵ i navela da je prvo od njih „opće i načelne naravi“ i koristi se samo onda kada „se konkretna situacija ne može podvesti ni pod drugo niti pod treće pravilo vlasništva.“ Srž drugog pravila o oduzimanju vlasništva je gubitak zakonitih prava (ovlasti) vlasnika. Međutim, pri tomu Sud ne uzima u obzir samo je li uistinu došlo do oduzimanja vlasništva (izvlaštenja, nacionalizacije, eksproprijacije ili sl.) odnosno prijenosa vlasništva, već ispitujući činjenice u konkretnom slučaju ocjenjuje je li do toga (s obzirom na okolnosti) došlo *de facto*.⁴⁶ Treće pravilo odnosi se na kontrolu korištenja imovine odnosno na pravo države da primjenjuje (i donosi) propise (zakone) koje smatra potrebnima kako bi uredila „uporabu“ vlasništva.

U odnosu na čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju postoji važna posebnost koju treba naglasiti, a tiče se nositelja konvencijskih prava. Naime, čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju je jedini konvencijski članak koji izrijeком navodi pravne osobe kao nositelje (konvencijskog) prava.

Države ugovornice ovlaštene su, a kako proizlazi iz same odredbe čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju, ograničiti pravo na mirno uživanje vlasništva koje je njome zaštićeno. U tom smislu, prilikom ispitivanja je li došlo do povrede ovog prava, Europski sud koristi tzv. sudsku tehniku ispitivanja „korak po korak“ koja je vrlo slična onoj kojom se služi kada procjenjuje je li došlo do povrede prava iz čl. 8. Konvencije. Najprije provjerava ulazi li određeni predmet u djelokrug čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Zatim, ocjenjuje je li došlo do miješanja u navedeno pravo. Smatra li da je došlo do miješanja, Sud utvrđuje koje se od tri navedena pravila primjenjuje. Potom traži odgovore na slijedeća pitanja: je li miješanje slijedilo legitimni cilj u javnom ili općem interesu te je li njime (miješanjem) nametnut prekomjerni pojedinačni teret pojedincu odnosno je li miješanje bilo razmjerno cilju (je li postignuta pravedna ravnoteža)?⁴⁷

U slučaju zaštite ovog prava od mogućih povreda, slobodna procjena koju uživaju države kod ograničenja prava na mirno uživanje vlasništva šira je od one koja im se „priznaje“ kada je riječ o zaštiti (povredi) prava na poštovanje doma. Zato je važno imati na umu da se dopušteno ograničenje prava na mirno uživanje vlasništva ne smije „miješati“ s (naprijed spominjanim) testom „nužnosti u demokratskom društvu.“ Također, pojmovi javnog odnosno općeg interesa navedeni u st. 1. i 2., čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju, širi su od pojma „nužnosti u demokratskom društvu.“⁴⁸

41 Odluka od 16. ožujka 2000., zahtjev br. 43447/98 ECLI:CE:ECHR:2000:0316DEC004344798

42 Odluka od 5. listopada 2000., zahtjev br. 46934/99 ECLI:CE:EC:HR:2000:1005DEC004693499

43 Za detaljnije o pravu na mirno uživanje vlasništva vidjeti, primjerice Omejec, J., op. cit., 952.-1009., Gomien, D., Europska konvencija o ljudskim pravima, Naklada, Zadar, 2007., str. 205.-224., Grgić, A., Mataga, Z., Longar, M. i Vilfan, A., Pravo na imovinu prema Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima, Priručnik iz oblasti ljudskih prava br. 10, Vijeće Europe, 2007., dalje u tekstu: Grgić *et alt.*, Maričić, D., Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Zagreb, Novi informator, 2012., str. 161.-171., Harris, D. J., O'Boyle, M., Bates, E. P. i Buckley, M., Law of the European Convention on Human Rights, OUP (5. izd.), 2014., str. 862.-903.

44 *Sergej Statileo protiv Hrvatske*, zahtjev br. 12027/10, presuda

od 10. srpnja 2014., ECLI:CE:ECHR:2014:0710JUD001202710, §116, cit. prema prijevodu teksta odluke na MSUZRHESLJP

45 Vidjeti Omejec, J., op. cit., str. 979.-990.

46 Grgić *et alt.*, op. cit., str. 10.

47 *Ibidem*, str. 990.-1003.

48 Omejec, J., op. cit., str. 953.

Konačno, jednako kao i većinu konvencijskih prava i pojmova koji su s njima u vezi, i pojam „vlasništva“ Europski sud tumači autonomno. Tako, Europski sud kaže da: „(...) vlasništvo može biti „postojeće vlasništvo“ ili „imovina,“ uključujući potraživanja u odnosu na koja podnositelj zahtjeva može tvrditi da ima barem „legitimno očekivanje“ (koje mora biti konkretnije naravi od same nade) da će biti ostvarena tj. da će dobiti djelotvorno uživanje prava vlasništva (vidi, *inter alia*, predmete *Gratzinger and Gratzingerova v. the Czech Republic* (dec.) [GC], br. 39794/98, ECHR 2002-VII, stavak 69. i *Kopecký v. Slovakia* [GC], br. 44912/98, stavak 35., ECHR 2004-IX). Suprotno tome, nada da će biti priznato vlasničko pravo koje je bilo nemoguće djelotvorno vršiti nakon stupanja na snagu Protokola br. 1. u odnosu na dotičnu državu ne može se smatrati „vlasništvom“ u smislu članka 1. Protokola br. 1., kao niti uvjetni zahtjev koji propadne kao rezultat neispunjenja zakonskog uvjeta (vidi naprijed citirani predmet *Slivenko*, stavak 121.).“⁴⁹

Dakle, pravo na vlasništvo ne obuhvaća pravo na stjecanje vlasništva, već obuhvaća zaštitu postojeće imovine (pokretne i nepokretne) a uz to, prema Omejec, obuhvaća i ekonomske interese vezane uz poslovanje tvrtke; dionice i udjele u tvrtkama; intelektualno vlasništvo; potraživanja i dugove; ugovorna prava: buduće prihode; legitimna očekivanja te pravo na mirovinu i druga socijalna prava *ad personam*.⁵⁰

Zaštita prava na mirno uživanje vlasništva pred Europskim se sudom pojavila i u vezi ugovora o najmu stana sa zaštićenim najmoprimcima i to u dvije skupine predmeta. U prvoj skupini su predmeti u kojima su zaštitu prava na mirno uživanje vlasništva tražili najmodavci (vlasnici stanova) koji su sa zaštićenim najmoprimcima zaključili ugovore o najmu stana (a među njima i *Sergej Statileo protiv Hrvatske* iz kojeg su citirana tri pravila čl. 1. Protokola br. 1). U drugoj skupini su predmeti u kojima su zaštićeni najmoprimci (u vezi s pravima i obvezama iz ugovora o najmu) tvrdili da im je na različite načine, pored povreda prava na poštovanje doma iz čl. 8. Konvencije, povrijeđeno i pravo s naslova prava na mirno uživanje vlasništva iz čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

2.2.2. Zaštita prava na mirno uživanje vlasništva od povreda prouzročenih visinom iznosa zaštićene najamnine

Jedan od važnijih predmeta za pitanje zaštite prava na mirno uživanje vlasništva najmodavaca u reži-

49 *Gačeša protiv Hrvatske*, zahtjev br. 43389/02, odluka o nedopuštenosti od 1. travnja 2008., ECLI:CE:ECHR:2006:0921D EC004338902, cit. prema prijevodu teksta odluke na MSUZRHE-SLJP.

50 Omejec, J., *op. cit.*, str. 957.

mu ugovora o najmu sa zaštićenim najmoprimcima (i njihovom pravu na plaćanje zaštićene najamnine) je predmet *Hutten-Czapska protiv Poljske*.⁵¹ U tom predmetu podnositeljica je bila jedna od mnogobrojnih najmodavaca u Poljskoj (njih cca 100 000) pogodeni restriktivnim sustavom kontrole najamnine koji im je nametnuo brojna ograničenja, a koji je proizašao iz propisa donesenih za ranijeg režima. Među takvim ograničenjima bilo je ono koje se odnosilo na iznos gornje granice najamnine (toliko niske da najmodavcima nije „pokrivala“ niti troškove koje su imali za održavanje stana).

U presudi od 22. veljače 2005. vijeće Suda zaključilo je da je došlo do kršenja čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Povreda je (prema njegovoj ocjeni) nastupila uslijed sistemskog nefunkcioniranja nacionalnog zakonodavstva kojim je najmodavcima nametnuto (prekomjerno) ograničenje povišenja najamnine čime su onemogućeni u „postizanju“ najamnine kojom bi se, u razumnoj mjeri, mogli naknaditi troškovi održavanja. Veliko vijeće (kojem je na traženje podnositeljice predmet upućen na odlučivanje) složilo se s (ranijom) ocjenom vijeća Suda o tomu da su poljske vlasti nametnule „nerazmjern i prekomjern teret“ podnositeljici zahtjeva koji nije moguće opravdati bilo kakvim legitimnim interesom zajednice. Dodatno, Veliko vijeće je našlo i da se povreda podnositeljčinog prava na mirno uživanje vlasništva ne tiče samo visine najamnine, već da se radi o „kombiniranom učinku nepravilnih odredbi o utvrđivanju najamnine i raznih ograničenja nametnutih najmodavcima glede raskida ugovora o najmu, nametnutih zakonskih i financijskih tereta te izostanka bilo kakvih pravnih sredstava (načina) koji omogućuju da prebiju ili ublaže gubitke nastale u vezi s održavanjem stanova ili da im ih država u opravdanim slučajevima subvencionira.“⁵²

Posebno je važno u vezi s ovim predmetom i odlukama koje su u njemu donesene upućivanje na „sistemski problem“ (i od strane vijeća Suda i od strane Velikog vijeća) odnosno donošenje tzv. pilot (ogledne) presude.⁵³ Donošenje takve (pilot) presude omogućeno je u skladu s izmjenama uve-

51 *Hutten-Czapska protiv Poljske*, zahtjev br. 35014/97, presuda VV od 19. lipnja 2006., ECLI:CE:ECHR:2006:0619JUD003501497.

52 *Hutten-Czapska protiv Poljske*, § 224.

53 Temeljna svrha postupka pilot (ogledne) presude jest „poticanje odgovornih država da stvore domaće pravno sredstvo za ispravljanje tzv. sistemskih povreda (*systemic violations*) u domaćem pravnom sustavu. Njime se također nastoji na dulje razdoblje osigurati da žrtve povreda Konvencije budu oštećene na nacionalnoj razini jer taj postupak, sukladno načelu supsidijarnosti, može biti puno brži no onaj koji se provodi na međunarodnoj razini. Time bi se istodobno rasteretio i Europski sud. Postupak je zamišljen kao „oblik sudske uprave“ (*form of judicial management*) koji bi trebao biti fleksibilan i prilagodljiv novim okolnostima.“ Omejec, J., *op. cit.*, str. 332.-333. *Hutten-Czapska* je druga pilot-presuda donesena od strane Suda (prva je *Broniowski protiv Poljske*, zahtjev br. 31443/96, presuda od 22. lipnja 2004., ECLI:CE:ECHR:2005:0928JUD003144396, gdje je također Sud našao povredu čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju)

denim Protokolom br. 14 uz Konvenciju i kasnijim izmjenama Poslovnika Suda.⁵⁴ U odnosu na pilot presudu treba napomenuti da se donosi u predmetima kada se radi o slučajevima gdje se pojedinačna situacija (podnositelja zahtjeva) „proteže“ preko njegovih interesa (interesa samog podnositelja) i tiče većeg broja ljudi kao mogućih podnositelja zahtjeva. Stoga, iako je u trenutku donošenja presude (u predmetu *Hutten-Czapska protiv Poljske*), u tijeku bio manji broj postupaka (osamnaest sličnih zahtjeva uključivo jedan podnesen od strane udruge koja je okupljala cca 200 najmodavaca) smatrano je da bi taj broj mogao biti znatno veći (ubuduće) s obzirom što je „funkcioniranje pobijanog (stambenog) zakonodavstva potencijalno povlačilo za sobom štetne posljedice po pravo na mirno uživanje vlasništva velikog broja najmodavaca čiji su stanovi (cca 600,000 ili 5,2% ukupnog stambenog fonda) bili iznajmljeni prema programu kontrolirane najamnine.“⁵⁵

Stoga je Sud smatrao da poljska država „(...) treba, prije svega, kroz odgovarajuće pravne i/ili druge mjere osigurati u svom domaćem pravnom poretku mehanizam održavanja poštene ravnoteže između interesa najmodavaca uključujući njihovo pravo na ostvarivanje dobiti iz svoje imovine i općeg interesa zajednice, uključujući i dostupnost dovoljno stambenog prostora za osobe slabijeg imovnog stanja, a u skladu s načelima zaštite prava na mirno uživanje vlasništva prava na temelju Konvencije.“⁵⁶ Sud je prepustio Poljskoj da pronade najprikladniji način za otklanjanje navedene povrede.

Kao i kod hrvatskih predmeta o kojima će se nastavno govoriti te u netom analiziranom predmetu *Hutten-Czapska protiv Poljske*, i u predmetu *Bitto i dr. protiv Slovačke*⁵⁷ osnovni prigovor podnositelja (ovdje se radilo o njih 21) ticao se zaštićenih najamnina. Podnositelji su tvrdili kako im je povrijeđeno pravo na mirno uživanje vlasništva. Naime, slovačka inačica hrvatskog sustava stanarskog prava odnosno zaštićenih najmoprimaca pojavila se u obliku davanja stanova na korištenje zaštićenim najmoprimcima koji su imali tzv. pravo trajnog korištenja (*the right of lasting use*, kasnije nazvano tzv. pravo stanovanja s kontroliranom najamninom, *tenancy with regulated rent*). Najviši iznos kon-

trolirane najmnine određivala je država. Unatoč stalnim povećanjima taj je iznos bio niži od iznosa slobodno ugovorene najmnine. Također, prema tvrdnjama podnositelja, vlasnici stanova (najmodavci) trpjeli su štetu i zbog toga što su troškovi održavanja iznajmljenih stanova bili znatno viši od propisane najmnine. Nadalje, ni na koji način nisu mogli iseliti zaštićene najmoprimce (bez naknade) niti su mogli stan prenijeti u vlasništvo trećima osobama (izuzev najmoprimcu).

U presudi donesenoj u ovom predmetu Sud je najprije utvrdio da sustav kontroliranih najmnina predstavlja miješanje u pravo na mirno uživanje vlasništva. Iako je ono (miješanje) bilo u skladu s slovačkim nacionalnim zakonodavstvom i imalo legitiman cilj (zaštitu socijalne politike u području stambenog zbrinjavanja), Sud je utvrdio da nije razmjerno. Naime, prilikom ocjenjivanja razmjernosti miješanja u pravo vlasništva procijenjeno je da je vlasnicima stanova nametnut prekomjeran teret i naglašeno kako teret pretvorbe i reforme (stambenih pitanja i stambenog zbrinjavanja) ne može biti nametnut isključivo jednoj društvenoj skupini neovisno o važnosti javnog interesa koji se štiti.⁵⁸ Iz tih razloga utvrđena je povreda članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

Sud je, također, utvrdio da je u pitanju sustavna povreda Konvencije i njome zaštićenih prava, a kao rezultat postojećeg slovačkog nacionalnog zakonodavstva i prakse. Primijetio je da je nacionalnim propisom, doduše, predviđeno postupno „izjednačavanje“ visina kontrolirane najmnine i slobodno ugovorene najmnine zaključno s 2016., međutim, da su te mjere usmjerene samo na otklanjanje učinaka sustava kontrolirane najmnine počevši od 2017., ali da njima nije predviđena satisfakcija za situaciju koja je postojala prije nego li su usvojene. Stoga je, kao mjeru za izvršenje presude, određeno da je Slovačka dužna poduzeti daljnje mjere u cilju postizanja uskladenosti sa zahtjevima iz čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju kao i uvesti odgovarajuće pravno sredstvo koje bi omogućilo da se naknadi prouzročena šteta i pruži stvarna i učinkovita zadovoljština za utvrđenu povredu (i to čim prije).⁵⁹

Od predmeta protiv Republike Hrvatske pred Europskim sudom prije svega treba navesti već spominjani predmet *Sergej Statileo protiv Hrvatske*. U njemu je podnositelj zahtjeva (vlasnik stana, najmodavac) odbio sklopiti ugovor o najmu i ugovoriti zaštićenu najmninu, pa je „(ne)zaštićeni“ najmoprimac tužbom tražio donošenje presude koja bi zamijenila takav ugovor. Podnositelj je, pak, tražio da sud donese presudu kojom bi se „zaštićeni“ najmoprimac iselio iz stana tvrdeći da se isti ne

54 Trenutno je na snazi Poslovnik Suda iz 2016., a mogućnost donošenja pilot (ogledne) presude uvedena je izmjenama Poslovnika iz 2011. U oba Poslovnika *Postupak donošenja pilot presude* uređen je člankom 61. Poslovnika (iako je postupak donošenja pilot presude počeo koristiti već 2004. godine). Poslovnik Europskog suda iz 2016. dostupan je na: <https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/POSLOVNIK/HR%20POSLOVNIK%20ESLJP%20STUDENI%202016.pdf>

55 *Hutten-Czapska protiv Poljske*, sažetak, cit. prema prijevodu teksta odluke na MSUZRHESLJP, str. 4.

56 *Ibidem*.

57 Zahtjev br. 30255/09, presuda od 28. siječnja 2014., ECLI:CE:ECHR:2014:0128JUD003025509.

58 *Bitto i dr. protiv Slovačke*, § 115.

59 *Bitto i dr. protiv Slovačke*, §§ 133.-135.

može smatrati članom domaćinstva „u smislu čl. 9. st. 4. Zakona o stambenim odnosima iz 1974. ili čl. 12. st. 1. Zakona o stambenim odnosima iz 1985.“ radi čega, posljedično, nije mogao steći stanarsko pravo. Općinski sud presudio je djelomično u korist „zaštićenog“ najmoprimca i naložio podnositelju zahtjeva da s njim sklopi ugovor o najmu i ugovori zaštićenu najamninu. Smatrao je, naime, odgovarajući na pitanje „o postojanje stanarskog prava“⁶⁰ (koje je prema Zakonu o najmu stanova bilo nužni preduvjet za stjecanje statusa zaštićenog najmoprimca) da propisi koji su bili na snazi u to vrijeme (Zakon o stambenim odnosima iz 1962.), nisu definirali tko se smatra članom domaćinstva nositelja stanarskog prava.“ Stoga, budući da je „zaštićeni“ najmoprimac bio štitićenik prednika i s njim živio u stanu da se može smatrati članom domaćinstva nakon srodnikova iseljenja te od njega „prenijeti“ stanarsko pravo i postati nositeljem istog. Kao posljedica toga, „stupanjem na snagu Zakona o najmu stanova iz 1996. „zaštićeni“ najmoprimac je kao nositelj stanarskog prava postao zaštićenim najmoprimcem po sili zakona i ovlašten s podnositeljem zahtjeva sklopiti ugovor o najmu i ugovoriti zaštićenu najamninu.“ Također, presudio je kako u ugovoru o najmu može biti naveden sin zaštićenog najmoprimca kao član njegovog domaćinstva, ali ne i snaha i unuk, budući da su isti u stan uselili nakon stupanja na snagu Zakona kada se više nije mogao steći status zaštićenog najmoprimca. Županijski sud odbio je žalbu podnositelja zahtjeva i potvrdio prvostupanjsku presudu koja je time postala pravomoćna. Podnositelj zahtjeva podnio je i ustavnu tužbu navodeći da je došlo do povrede njegovih prava na jednakost pred zakonom i poštenu postupak kao i prava na mirno uživanje vlasništva. Ustavni sud je odbio ustavnu tužbu podnositelja zahtjeva.

Europski sud, odlučujući o povredi prava na mirno uživanje vlasništva, „testirao“ je konkretni slučaj tražeći odgovore kroz dvije faze. U prvoj je odgovorio na pitanje je li došlo do miješanja u pravo podnositelja na mirno uživanje njegova vlasništva i našao da jest.⁶¹ Nakon toga, provjeravao je je li miješanje bilo opravdano. Odgovor na ovo pitanje zahtijevalo je odgovoriti na slijedeća pitanja: je li miješanje bilo predviđeno zakonom, je li bilo u skladu s općim interesom te je li bilo razmjerno.

Na pitanje može li se miješanje smatrati zakonitim

60 Radilo se o tome je li „zaštićeni“ najmodavac postao nositeljem stanarskog prava nakon što se prednik (srodnik) iselio 1973.

61 Odgovarajući na ovo pitanje Sud je našao da je „(...) nesporno došlo do miješanja u vlasnička prava podnositelja, budući da zaštićeni najam za posljedicu ima niz ograničenja koja onemogućavaju najmodavce u ostvarivanju prava na korištenje njihove imovine. (...) Ipak, najmodavci nisu lišeni svoga vlasništva, nastavljaju primati najamninu i mogu prodati svoje stanove, iako podložno uvjetima najma.“ *Sergej Statileo protiv Hrvatske*, §116, cit. prema prijevodu teksta odluke na MSUZRHESLJP.

u svrhu članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju Europski sud odgovorio je potvrdno.⁶² Također, smatrao je da je miješanje bilo u skladu s općim interesom.⁶³ Međutim, ipak je nastupila povreda podnositeljeva prava na mirno uživanje vlasništva iz čl. 1. Protokola 1 uz Konvenciju time što miješanje nije bilo razmjerno. Istaknuti su slijedeći relevantni trenuci odnosno kako: „(...) Sud mora posebice ispitati postiže li se miješanjem u pravo na mirno uživanje vlasništva prijeko potrebna pravedna ravnoteža između zahtjeva općeg javnog interesa i zahtjeva zaštite temeljnih prava pojedinaca, te nameće li podnositelju nerazmjern i pretjerani teret (...) najmodavci zapravo imaju neznatan ili nikakav utjecaj na izbor najmoprimca ili bitne sastojke takvog ugovora (...) To se odnosi, ne samo na trajanje ugovora, već i na uvjete njegova otkaza. Ne samo da ti najmodavci ne mogu ući u posjed svojih stanova samo na temelju njihove želje da ih koriste na drugi način (...) već je značajno ograničeno i njihovo pravo na otkaz najma na osnovu vlastite potrebe za smještajem ili takve potrebe njegovih srodnika, ili radi toga jer najmoprimac ima u vlasništvu alternativni smještaj i zbog toga ne treba zaštitu od otkaza najma (...) najmodavac, koji se namjerava preseliti u stan ili u njega useliti svoju djecu, roditelje ili osobe u odnosu na koje ima zakonsku obvezu uzdržavanja, ima pravo otkazati ugovor o najmu stana sa zaštićenim najmoprimcem samo ako (a) najmodavac nema drugi smještaj za sebe ili za svoju obitelj te ima pravo na stalnu socijalnu pomoć ili je stariji od šezdeset godina; ili (b) ako najmoprimac ima u vlasništvu odgovarajući useljivi stan na području općine ili grada gdje se nalazi stan u kojem stanuje (...) Kao posljedica toga, sustav zaštićenog najma nema odgovarajuća procesna jamstva u cilju postizanja ravnoteže između interesa zaštićenih najmoprimaca i onih najmodavaca (...) Međutim, čak i uz pretpostavku da podnositelj zahtjeva, pored zajedničke pričuve, nije trebao snositi druge troškove za svoj stan te da nije plaćao porez na dohodak na iznos najamnine koji je imao pravo dobivati, Sud ne može drugo nego primijetiti da su iznosi o kojima je riječ, a kreću se od nula do otprilike deset eura mjesečno (...), izuzetno niski i teško

62 Kazao je da je „(...) zadaća Suda provjeriti mogu li se ograničenja podnositeljevog prava vlasništva na stanu, koja su svojstvena ugovoru o najmu kojim se ugovara zaštićena najamnina (...) smatrati opravdanim temeljem članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju (...). Sud primjećuje da je pravna osnova za to miješanje bio Zakon o najmu stanova (...) i Uredba o uvjetima i mjerilima za utvrđivanje zaštićene najamnine (...).“ *Sergej Statileo protiv Hrvatske*, §§119.-121, cit. prema prijevodu teksta odluke na MSUZRHESLJP.

63 „(...) Propisi primijenjeni u ovom predmetu težili cilju koji je u općem interesu, i to društvenoj zaštiti stanara, te da time za cilj imaju promicanje gospodarske dobrobiti države i zaštitu prava drugih.“ *Sergej Statileo protiv Hrvatske*, §§122, cit. prema prijevodu teksta odluke na MSUZRHESLJP.

se mogu smatrati pravičnom naknadom za korištenje podnositeljevog stana (...). Sud je također iznenadila odredba kojom je visina zaštićene najamnine u potpunosti učinjena ovisnom o prihodima članova domaćinstva najmoprimca, dok visina prihoda najmodavca uopće nije uzeta kao relevantna. Iako je Sud, mnogo puta naveo da u područjima kao što je stanovanje države nužno imaju široku slobodu procjene, ne samo u pogledu postojanja problema mjera osiguranja kontrole pojedinačnog vlasništva koji je u javnom interesu, već i u pogledu izbora mjera i njihove provedbe (...) ova sloboda procjene, bez obzira kako značajna bila, nije neograničena i njezina provedba, čak i u kontekstu najsloženije reforme države, ne može dovesti do posljedica koje su protivne standardima Konvencije (...) Sud ne pronalazi zahtjeve općeg interesa koji bi mogli opravdati tako sveobuhvatna ograničenja podnositeljevih vlasničkih prava i nalazi da u konkretnom predmetu nije postojala pravedna raspodjela socijalnog i financijskog tereta koji je nastao kao posljedica reforme u stambenom sektoru. Umjesto toga, na podnositelja zahtjeva kao najmodavca stavljen je nerazmjerni i pretjerani pojedinačni teret, budući da je morao snositi većinu socijalnih i financijskih troškova stambenog zbrinjavanja zaštićenog najmoprimca.⁶⁴

Još je jedan važan predmet u kojem se raspravljala analizirana problematika, a riječ je o predmetu *Mirošević-Anzulović protiv Hrvatske*.⁶⁵ U njemu je Sud potvrdio stajališta navedena u predmetu *Statileo*, na isti se i pozvao te utvrdio povredu čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

2.2.3. Zaštita prava na mirno uživanje vlasništva od povreda vezanih uz otkaz (raskid) ugovora o najmu sa zaštićenim najmodavcem

Ranije je (u dijelu pod 2.1.3.2.) bilo riječi o predmetima u kojima su nezadovoljni najmoprimci smatrajući da im pripada pravo na otkup stana odnosno da nisu smjeli biti lišeni stanarskog prava tražili zaštitu tih prava. Analiziran je dio njihovih zahtjeva koji su se ticali navoda o povredi čl. 8. Konvencije i njime zaštićenog prava na poštovanje doma, no podnositelji zahtjeva smatrali su da je povrijeđeno i njihovo pravo na mirno uživanje vlasništva iz čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Procjenjujući je li došlo do povrede, u predmetu *Antun Krpić protiv Hrvatske*, Europski sud smatrao je zahtjev u tom dijelu nedopuštenim, ali zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava.⁶⁶ I u predmetu *Sorić*

protiv Hrvatske podnositelj zahtjeva smatrao je da mu je, osim povrede prava na poštovanje doma iz čl. 8. Konvencije, povrijeđeno i pravo na mirno uživanje vlasništva iz čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. U svojoj ocjeni, Europski sud je odbivši dio zahtjeva koji se ticao povrede prava na mirno uživanje vlasništva kao neosnovan, kazao: „Sud primjećuje da u ovom predmetu podnositelj zahtjeva nije, niti je ikad bio vlasnik dotičnog stana. Njegov je stalni položaj, u odnosu na stan, bio položaj najmoprimca. Sud nadalje primjećuje da je podnositelj zahtjeva bio u posjedu dotičnog stana preko šezdeset godina, te da posjed nije ugrožen samim donošenjem novog zakona. Upravo suprotno, novi zakon, kao što se raspravlja naprijed glede navodne povrede članka 8. Konvencije, snažno štiti podnositeljev posjed stana. Glede prigovora podnositelja zahtjeva da je lišen prava kupiti stan u kojem stanuje, Sud podsjeća kako članak 1. Protokola br. 1. ne jamči pravo kupiti bilo koje vlasništvo, nego samo miran posjed postojećeg vlasništva.“⁶⁷

U predmetu *Strunjak i drugi protiv Hrvatske*, iako, zapravo, nije odlučivao povodom prigovora po povredi prava iz čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju, Sud je dao vrlo zanimljivo stajalište. Radilo se o procjeni jesu li osobe koje su stekle svojstvo zaštićenih najmoprimaca (radi čega nisu mogle otkupiti stan) u diskriminirajućem položaju spram onih koji su to pravo stekli u režimu stanarskog prava (prema čl. 14. Konvencije). Sud je kazao: „Nadalje, budući da podnositelji zahtjeva stanuju u stanovima u privatnom vlasništvu, Sud primjećuje da postoji legitimni interes vlasnika da im se zaštiti njihovo vlasništvo. Kad bi osobe u položaju podnositelja zahtjeva imale pravo kupiti stanove u privatnom vlasništvu u kojima stanuju, vlasnici bi bili izloženi prinudnoj obvezi prodati svoje stanove. Suprotno tome, osobe koje stanuju u stanovima u društvenom vlasništvu koje imaju pravo kupiti te stanove, ne ugrožavaju vlasnička prava drugih osoba, jer vlasništvo tih stanova nije privatno. Razlika između ove dvije skupine stoga nije diskriminirajuća, jer postoji objektivno i razumno opravdanje da se zaniče to pravo bivših nositelja stanarskog prava na stanovima u privatnom vlasništvu kako bi se zaštitilo pravo vlasnika tih stanova. Stoga ova razlika u postupanju ne predstavlja diskriminaciju u smislu članka 14. Konvencije“⁶⁸

64 *Sergej Statileo protiv Hrvatske*, §§123.-145., cit. prema prijevodu teksta odluke na MSUZRHESLJP.

65 Zahtjev br. 25815/14, presuda od 4. listopada 2016., ECLI:CE:CHR:2016:1004JUD002581514.

66 „Sud ponovo ukazuje na svoje prethodno navedene zaključke temeljem članka 6. stavka 1. Konvencije (vidi prethodne odlomke 41. i 44.) prema kojima podnositelj zahtjeva prilikom podnošenja

revizije nije ispunio postupovne zahtjeve domaćeg prava te time nije pravilno iscrpio domaća pravna sredstva. Slijedom navedenog proizlazi da je ovaj prigovor nedopušten temeljem članka 35. stavka 1. Konvencije zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava te stoga mora biti odbačen sukladno članku 35. stavku 4. Konvencije.“ *Antun Krpić protiv Hrvatske*, § 59., cit. prema prijevodu teksta odluke na MSUZRHESLJP.

67 *Sorić protiv Hrvatske*, str. 5., cit. prema prijevodu teksta odluke na MSUZRHESLJP.

68 *Strunjak i drugi protiv Hrvatske*, str. 4.-5., cit. prema prijevodu teksta odluke na MSUZRHESLJP.

Sasvim drukčija situacija postojala je, međutim, u nekim drugim predmetima poput predmeta *Srpska pravoslavna crkvena opština na Rijeci protiv Hrvatske*⁶⁹ u kojem se, zapravo, radilo o „obrnutoj“ situaciji od onih u predmetima *Sorić i Strunjak*. Dok je u tim predmetima postojanje povrede prava na mirno uživanje vlasništva Europski sud prosuđivao s obzirom na navode podnositelja koji su bili zaštićeni najmoprimci i redom ih otklonio dajući „prevagu“ interesima vlasnika, u ovom je predmetu odlučivao povodom zahtjeva vlasnika stana (najmodavca). Iako mu, istina, nije zaniijekao interese, ipak mu nije pružio zaštitu smatrajući da nije došlo do povrede prava na mirno uživanje vlasništva iz čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

U navedenom predmetu podnositeljica zahtjeva bila je vlasnica stana u kojem je stanovao zaštićeni najmoprimac. Podnositeljica je otkazala ugovor o najmu stana namjeravajući u njega smjestiti svog svećenika, no zaštićeni najmoprimac odbio se iseliti. Stoga je podnositeljica pokrenula postupak radi iseljenja zaštićenog najmoprimca tvrdeći da joj je stan treba za vlastite potrebe. Županijski sud, a kasnije i Ustavni sud odbili su (odnosno odbacili) zahtjev podnositeljice navodeći da nisu ispunjene pretpostavke iz čl. 40. ZNS,⁷⁰ budući da je podnositeljica pravna, a ne fizička osoba.⁷¹ Podnositeljica se obratila Europskom sudu i u svom zahtjevu prigovorila da joj je povrijeđeno pravo na mirno uživanje vlasništva time što joj domaći sudovi nisu priznali pravo na raskid ugovora o najmu stana. Odlučujući o navodima podnositeljice Sud je naglasio kako ograničenje njezina prava na raskid ugovora o najmu stana sa zaštićenim najmoprimcem predstavlja čin kontrole korištenja vlasništva u smislu drugog stavka čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju koji omogućuje državama ugovornicama da nadziru uporabu imovine u skladu s općim interesom, izvršavajući i uređujući zakonodavstvo u tu svrhu, a to uključuje razuman odnos razmjernosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti.⁷²

Što se tiče zahtjeva zakonitosti, Sud je naglasio kako su odluke domaćih sudova bile u skladu s nacionalnim pravom te, premda ZNS izriječno ne isključuju pravne osobe iz režima raskida ugovora o najmu radi vlastitog korištenja, da je takav za-

ključak moguć i da je potvrđen po domaćim sudovima. Nadalje, Sud je kao legitiman cilj prihvatio socijalnu zaštitu najmoprimca u kontekstu konvencijom propisanih ciljeva: gospodarske dobrobiti države i zaštite prava drugih.

Konačno, očitujući se o razmjernosti mjere, Sud je uzeo u obzir široku slobodu procjene koju imaju države i našao da pravne osobe nisu uključene u (ZNS-om) predviđenu iznimku kada je najmodavcima dopušteno raskinuti ugovor o najmu stana. Slijedom toga, zaključio je kako odluke domaćih sudova u okolnostima ovoga predmeta nisu predstavljale miješanje u vlasnička prava podnositeljice zahtjeva protivno čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Iz navedenih razloga, Sud je proglasio zahtjev nedopuštenim.

Zaključak

Pravila kojima je u hrvatskom pravu ureden ugovor o najmu stana (primarno ona iz ZNS-a, ali i opća pravila) promatrana su pred Europskim sudom, u prvom redu, u vezi povreda dva konvencijska prava na poštovanje doma iz čl. 8. Konvencije i prava na mirno uživanje vlasništva iz čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. U pravilu, se radilo o povredama zaštićenih prava koje su imale veze s položajem (pravima i obvezama) zaštićenih najmoprimaca i njihovih najmodavaca (vlasnika stanova u kojima su stanovali zaštićeni najmoprimci) odnosno pravilima kojima su ta prava i obveze uređena.

Kada se promatraju predmeti u kojima su zaštitu svoji konvencijskih prava tražili najmoprimci, a s obzirom na kriterij podjele prema vrsti zaštićenog prava, može se govoriti o predmetima u kojima je tražena zaštita: prava na poštovanje doma iz čl. 8. Konvencije odnosno prava na mirno uživanje vlasništva iz čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju u „kombinaciji“ s tim pravom (s tim da su u nekim slučajevima podnositelji zahtjeva tvrdili da su i diskriminirani u smislu čl. 14. Konvencije). Najčešće su zaštićeni najmoprimci zaštitu naprijed navedenih konvencijskih prava tražili zbog iseljenja iz stanova u kojem su do tada stanovali ili zbog toga što nije udovoljeno njihovim zahtjevima za otkup stana.

Drugu skupinu predmeta čine oni u kojima su podnositelji zahtjeva bili vlasnici stanova (najmodavci) u kojima su se nalazili zaštićeni najmoprimci. Oni su, u pravilu, tražili od Europskog suda da zaštiti njihovo (povrijeđeno) pravo na mirno uživanje vlasništva iz čl. 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Takvi predmeti (u kojima su najmodavci tražili zaštitu prava na mirno uživanje vlasništva) temeljili su se na povredama zbog nemogućnosti određivanja odgovarajuće (zaštićene) najamnine i nemoguć-

69 Zahtjev br. 38312/02, odluka od 18. svibnja 2006. ECLI:CE:ECHR:2006:0518DEC003831202.

70 Vidjeti čl. 19. ZNS. Usp. o čl. 40. st. 1. ZNS prema kojem najmodavac može otkazati ugovor o najmu stana zaštićenom najmoprimcu ako u taj stan namjerava useliti sam ili namjerava useliti svoje potomke, roditelje ili osobe koje je prema posebnim propisima dužan uzdržavati.

71 Općinski sud je donio istu odluku, no temeljio ju je na činjenici da dotični stan ne treba podnositeljici, nego da bi u njega smjestila svoga svećenika. Sud je utvrdio da svećenik može živjeti u bilo kojem drugom stanu, uključujući i u onome kojega je podnositeljica zahtjeva nudila.

72 *Srpska pravoslavna opština na Rijeci protiv Hrvatske*, prema prijevodu teksta odluke na MSUZRHESLJP str. 4.-5.

nosti useljenja u stan u kojem se nalazio zaštićeni najmoprimac.

Zajedničko je svim ovim predmetima, i onima u kojim je tražena zaštita prava na poštovanje doma i onima u kojima je tražena zaštita prava na mirno uživanje vlasništva, to što je Europski sud, a sukladno načelu autonomnog tumačenja konvencijske pojmove važne za zaštitu (povredu) tih prava tumačio autonomno. U tom smislu treba imati u vidu da se Sud prema domu, čija se zaštita ostvaruje s naslova prava na poštovanje doma, odnosi drukčije negoli je to slučaj kada je riječ o nekretnini prema njezinu značenju u nacionalnom uređenju, pa i kada je ona u naravi stan koji je predmet ugovora o najmu. Pojam doma Sud određuje imajući u vidu faktično-funkcionalni kriterij i zaštitu pruža prostorima s kojima podnositelj zahtjeva ostvaruje dovoljnu vezu (trajnu i jaku). Jednako je i s pojmom vlasništva koje se ne može gledati „očima“ nacionalnog zakonodavca, budući da se ono u konvencijskom smislu razumije kao: „postojeće vlasništvo,“ „imovina,“ potraživanja u odnosu na koja podnositelj zahtjeva može tvrditi da ima barem legitimno očekivanje,“ i sl.

Ispitujući je li došlo do povreda prava na poštovanje doma Europski sud provodi test razmjernosti kroz koji traži odgovore na više pitanja: tiče li se zahtjev podnositelja prava na poštovanje doma iz čl. 8. st. 1. Konvencije; je li došlo do miješanja u to pravo odnosno je li miješanje bilo u skladu sa zakonom i jedim od legitimnih ciljeva te je li bilo nužno u demokratskom društvu i razmjerno.

Svojevrсно testiranje Europski sud provodi i kada ispituje je li došlo do povrede prava na mirno uživanje vlasništva, ali uz značajnu razliku. Polazeći

od toga da čl. 1. Protokola br. 1 sadrži tri različita pravila, provođenjem ispitivanja „korak po korak“ najprije utvrđuje ulazi li određeni predmet u djelokrug čl. 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju, zatim je li došlo do miješanja u to pravo, pa ako jest koje se od tri pravila primjenjuje. Daljnje ispitivanje upravljeno je na traženje odgovora o tome je li miješanje slijedilo legitimni cilj u javnom ili općem interesu, je li njime nametnut prekomjeran teret pojedincu i je li bilo razmjerno cilju.

Značajna razlika u prosudbi je li došlo do povrede prava na mirno uživanje vlasništva, usporedi li se s povredom prava na poštovanje doma (i onim što se za nju traži), postoji u odnosu na slobodnu procjenu koju države ugovornice uživaju povodom ograničenja prava na mirno uživanje vlasništva. Ona je u slučaju ograničenja ovog prava znatno šira od one koja se „tolerira“ kod zaštite prava na poštovanje doma. Stoga, dopušteno ograničenje prava na mirno uživanje vlasništva ne treba „miješati“ s testom nužnosti u demokratskom društvu koji se provodi u slučaju ispitivanja je li povrijedeno ovo drugo pravo, budući da su pojmovi javnog odnosno općeg interesa širi od tog pojma.

Konačno, odgovarajući na pitanje o odnosu između ovih prava može se kazati da Europski sud uvažava institut zaštićenog režima najma i posebnosti koje iz njega proizlaze, primarno, pazi na zaštitu prava na poštovanje doma i pruža odgovarajući stupanj zaštite od povreda zaštićenim najmoprimcima. Međutim, kada se raspravlja o povredama prava na mirno uživanje vlasništva i njegovoj zaštiti na strani najmodavaca (vlasnika) stanova Sud „pazi“ na zaštitu ovog prava i nastoji da se vlasnici ne onemoguće u ostvarivanju svojih prava na mirno uživanje vlasništva.

IMPACT OF THE CONVENTION RIGHTS ON THE LEASE CONTRACT.

Summary

In this paper the authors discuss the effect of the rights guaranteed under the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms on the rights and obligations of parties to a lease contract, as well as on the termination of such a contract. The analysis of case law of the European Court of Human Rights concerning the right to respect for home and the right to protection of property is conducted, particularly regarding the lease contract relations. The authors first analyse the fundamental features of the right to respect for home, and then the features pertaining to the right to protection of property. Particular emphasis is given to the specific legal position of the specially protected lessees as a contractual party to the lease contract.

Key words: protected lessees, the right to respect for home, the right to protection of property

Popis literature

- Bukovac, Maja, Mihelčić, Gabrijela, Pitanje naknade za učinjena ulaganja i vraćanje danog kod zakupa poslovnog prostora i najma stana, u: *Liberal amicorum in honorem Vilim Gorenc* (urednik Slakoper, Z.), PFR, Rijeka, 2014., str. 131.-156.
- Gomien, Donna, *Europska konvencija o ljudskim pravima*, Naklada, Zadar, 2007.
- Grgić, A., Mataga, Z., Longar, M. i Vilfan, A., *Pravo na imovinu prema Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima*, Priručnik iz oblasti ljudskih prava br. 10, Vijeće Europe, 2007.
- Harris, D. J., O' Boyle, M., Bates, E. P. i Buckley, M., *Law of the European Convention on Human Rights*, OUP (5. izd.), 2014.
- Maričić, Domagoj, *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, Zagreb, Novi informator, 2012.
- Marochini Zrinski, Maša, Mihelčić, Gabrijela, *Pravosudna akademija, E-learning, Zaštita prava na poštovanje doma u praksi Europskog suda za ljudska prava*, siječanj, 2017.
- Mihelčić, Gabrijela, Marochini, Maša, *Koneksitet ostvarenja vindikacijskog zahtjeva na nekretnini i tzv. prava na poštovanje doma*, Zbornik PFR, (1991) v. 35, br.1. (2014), str. 163.-192.
- Mihelčić, Gabrijela, Marochini, Maša, *Reforma ovrhe na nekretnini u hrvatskom pravu u svjetlu konvencijskog prava*, Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br. 12, Mostar, 2014., str. 200.-213.
- Omejec, Jasna, *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava*, Strasburški *acquis*, Zagreb, Novi informator, 2013.

Pravni izvori

- *Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda* (EKLJP); *Zakon o potvrđivanju EKLJP i Protokola br. 1, 4, 6, 7, 11 i 14 uz EKLJP*, NN, MU, br. 18/97, 6/99 - pročišćeni tekst i 8/99, Protokoli br. 12, 13 i 14, *Zakon o potvrđivanju Protokola br. 12 uz EKLJP*, *Zakon o potvrđivanju Protokola br. 13 uz EKLJP*, o ukidanju smrtne kazne u svim okolnostima, NN, MU br. 14/02 i *Zakon o potvrđivanju Protokola br. 14 uz EKLJP*, o izmjeni nadzornog sustava Konvencije, NN, MU br. 1/06. Još: objave o stupanju na snagu Protokola br. 12 uz EKLJP, NN, MU, br. 9/05, Protokola br. 13 uz EKLJP, NN, MU, br. 13/03 i Protokola br. 14 uz EKLJP, NN, MU, br. 2/10.
- *Poslovnik Europskog suda iz 2016.* (dostupan na: <https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/POSLOVNIK/HR%20PO->

SLOVNIK%20ESLJP%20STUDENI%202016.pdf)

- *Zakon o obveznim odnosima*, NN, br. 35/05, 41/08, 125/11 i 78/15
- *Zakon o najmu stanova*, NN, br. 91/96, 48/98, 66/98 i 22/06

Sudska praksa Europskog suda

- *Antun Krpić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 75012/12, odluka od 31. svibnja 2016.
- *Bitto i dr. protiv Slovačke*, zahtjev br. 30255/09, presuda od 28. siječnja 2014.
- *Dražko Budimir protiv Hrvatske*, zahtjev br. 14303/11, odluka od 5. siječnja 2016.
- *Gaćeša protiv Hrvatske*, zahtjev br. 43389/02, odluka od 1. travnja 2008.
- *Hutten-Czapska protiv Poljske*, zahtjev br. 35014/97, presuda VV od 19. lipnja 2006.
- *Khoury Zahi protiv Hrvatske*, zahtjev br. 24546/09, odluka od 18. ožujka 2014.
- *Ljubica Galović protiv Hrvatske*, zahtjev br. 54388/09, odluka od 5. ožujka 2013.
- *Ljubica Lalić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 63081/14, odluka od 20. rujna 2016.
- *Mirošević-Anzulović protiv Hrvatske*, zahtjev br. 25815/14, presuda od 4. listopada 2016.
- *Nikola Frlan protiv Hrvatske*, zahtjev br. 2545/14, odluka od 20. rujna 2016
- *Orlić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 48833/07, presuda od 21. lipnja 2011.
- *Paulić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 3572/06, presuda od 22. listopada 2009
- *Prokopovich protiv Rusije*, zahtjev br. 58255/00, presuda od 8. kolovoza 2011.
- *Sergej Statileo protiv Hrvatske*, zahtjev br. 12027/10, presuda od 10. srpnja 2014.
- *Sorić protiv Hrvatske*, zahtjev br. 43447/98, odluka od 16. ožujka 2000.
- *Srpska pravoslavna crkvena opština na Rijeci protiv Hrvatske*, zahtjev br. 38312/02, odluka od 18. svibnja 2006.
- *Strunjak protiv Hrvatske*, zahtjev br. 46934/99, odluka od 5. listopada 2000.
- *Vladimir Terlević protiv Hrvatske*, zahtjev br. 33320/15, odluka od 22. studenog 2016.

Sudska praksa Ustavnog suda:

- U-I-762/1996, i dr. od 31. ožujka 1998., NN, br. 48/98

Izazovi javnobilježničke profesije

Kada govorimo o latinskom notarijatu vladajuća doktrina, ali i praksa ističu kako su iskustva u njegovoj primjeni u usporednim pravnim sustavima ukazala na znatno rasterećivanje sudova, brže odvijanje pravnog prometa, a samim tim brzo i sigurno ostvarivanje i zaštitu prava i interesa pravnih osoba i potrošača. Ipak, notari iz anglosaksonskog svijeta, koji ne uživaju monopol i državnu potporu, pokrenuli su niz inicijativa prema Europskoj komisiji radi liberalizacije javnobilježničke službe smatrajući postojeći latinski model protivan postulatima tržišnog natjecanja. Stoga se u europskom pravnom krugu, kao i u zemljama u okruženju, pokušavaju reformirati postojeći propisi o javnim bilježnicima, u želji njihova usklađivanja s vizijom jedinstvenoga pravosudnog područja Europske unije. No opredijeljenost za jednu ili drugu alternativu nije nimalo jednostavna jer ako bi to bio slučaj, njihova koegzistencija ne bi bila moguća i jedan model odavno bi potisnuo onaj drugi. Iz takve perspektive i diskurs javne (i akademske) rasprave o optimalnim ciljevima usklađivanja instituta javnog bilježnika nije jedinstven. Štoviše, mnogobrojni autori sa suprotstavljenim stavovima i empirijskim podacima pojedinih nalaza upozoravaju da je neophodno biti oprezan. Rezultat koji autor ovim radom želi postići jest pridonijeti potpunijem i cjelovitijem sagledavanju pitanja koja se mogu postaviti u vezi s institutom i ulogom notara u budućim pravnim reformama.

Ključne riječi: latinski notarijat, Europska unija

**Doc. dr. sc.
Dejan Bodul**

Katedra za građansko procesno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

1. HRVATSKO LATINSKO JAVNO BILJEŽNIŠTVO - POSTOJEĆI SUSTAV I ZNAČENJE

Hrvatski zakonodavac se 1994. (ponovno) opredijelio za latinski tip notarijata koji je rasprostranjen u zemljama u okruženju, ali i u europskim zemljama i šire, a koji djelatnost notara definira kao djelatnost osobe na koju je država delegirala dio javnih ovlasti.¹ Dvojbe, ako su i postojale, oko opredijeljenosti između latinskog notarijata ili *common law* notarijata – bile su relativno brzo riješene zbog tradicionalističkih razloga kao i zbog činjenice kako tradicionalno kontinentalnom-europskom modelu "latinskog notarijata" pripada većina razvijenijih (europskih) zemalja.² Stoga, želeći ispitati dio grane prava, civilnog prava, kao što je javnobilježnička regulativa te što u njoj najuočljivije obilježava hrvatsku jurisprudenciju, tj. koji su njezini glavni smjerovi, utjecaji koje ona ima, ali i trpi, zatim i njezin „susret“ s europskom teorijsko-filozofskom pravnom mišlju u davanju odgovora na postavljena pitanja, prvi i nužan korak predstavlja sistematiza-

cija javnobilježničkoga pravnog okvira i problema.

1.1. *Summa summarum* ovlasti javnog bilježnika

Temeljem Zakona o javnom bilježništvu (dalje: ZJB)³ fizionomija javnobilježničke službe cjelovito je uređena u svom organizacijskom, statusnom, kompetencijskom i funkcionalnom smislu. Ipak, ZJB nije jedini propis koji uređuje djelokrug rada bilježnika, on je također preciziran i u nizu materijalnih ili procesnih propisa.⁴ *Ab initio* je njihov rad bio u najvećoj mjeri usmjeren na ovjere potpisa i prijepisa (preslika) temeljem odredbi ZJB-a te sastavljanje isprava i prijava za upis u sudski registar, propisanih relevantnim odredbama Zakona o sudskom registru.⁵ Značajnu ulogu bilježnik ima i u području trgovačkog prava. U cilju daljnjeg poticanja concilijacijske funkcije javnih bilježnika te promicanja funkcionalizacije građanskopravne zaštite došlo je do delegiranja poslova iz sudske nadležnosti u izvanparničnim poslovima na javne bilježnike u području ostavinskih postupaka (tzv.

1 Vidi, Hiber, D., Pojam beležnika (notara) i beležničkog (notarijalnog) prava, u: Javnobeležničko pravo, Hiber, D., (ur.), Beograd, 2006., str. 9.

2 Vidi, Dika, M., Iskustvo u uvođenju notara u Hrvatskoj, Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 38, 2001., br. 1, str. 89-95.

3 NN, br. 78/93., 29/94., 162/98., 16/07., 75/09. i 120/16.

4 Primjerice, Zakon o zemljišnim knjigama, NN, br. 91/96. - 60/13., čl. 55., st. 1., t. 1.

5 Zakon o sudskom registru, NN, br. 1/95. - 93/14.

prenesena nadležnost) i postupka specijalne egzekucije/ovrhe (tzv. izvorna nadležnost). Prije nego je potrebno naglasiti kako je poticaj ovakvim reformama dala i primjena čl. 6. iz Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda,⁶ jer je Europski sud za ljudska prava zauzeo stajalište kako je obveza države kreirati brzi i učinkoviti ovršni sustav.⁷ Nadalje, u hrvatskoj pravnoj javnobilježničkoj praksi, pored postupka dobrovoljnog osiguranja tražbina zasnovanim založnog prava, OZ-om je uveden i postupak dobrovoljnog osiguranja tražbina prijenosom vlasništva u svrhu osiguranja i prodaje u slučaju prisilne naplate temeljem tih osiguranja (tzv. fiducijarno osiguranje). Za razumijevanje službe od presudnog je značenja razlikovanje onih isprava koje sastavi javni bilježnik i za čiji sadržaj odgovara (javnobilježnički obrađena isprava, javnobilježnički akt, javnobilježnički zapis) (solemnizirane isprave) od isprava na kojima ovjerava samo potpise (legalizirane isprave). Razlika između ovih isprava je u njihovoj dokaznoj snazi, u zahtjevima postupka, ali i u mogućnosti da predstavljaju ovršni naslov. Naime, *par excellence* svojstvo javnobilježničke isprave je njezina ovršnost (tzv. klauzula *exequendi*), što daje vjerovniku mogućnost da dospjelo potraživanje iz pravnog posla može prisilnim putem ostvariti bez drugih akata, primjerice, presude suda (čl. 54. ZJB-a). Javnobilježničke isprave su značajne i na području međunarodnih privatnih odnosa. One su po pravnoj snazi i po načelu reciprociteta izjednačene s tuzemnim javnim ispravama (čl. 11. ZJB-a). Daljnji korak u međunarodnom privatnom pravu, konkretnije u građanskom procesnom pravu Europske unije, učinjen je novelom Ovršnog zakona iz 2012.⁸ Njome se uređuje postupak izdavanja potvrde o europskom ovršnom nalogu za nesporne tražbine prema Uredbi (EZ) br. 805/2004. Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004., kojim se uvodi europski ovršni nalog za nesporne tražbine te postupak određivanja ovrhe na temelju europskoga ovršnog naloga (čl. 354-365., Dio

četvrti).⁹ Iskorak je učinjen i Zakonom o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012. Europskog parlamenta i Vijeća o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju¹⁰, gdje javni bilježnici kao sudski povjerenici sudjeluju u postupku izdavanja, priznavanja i izvršavanja Europske potvrde o nasljeđivanju u Republici Hrvatskoj. Pored tih javlja se i niz drugih „manjih“ poslova u kojima notari obavljaju, *exempli causa*, procjene i javne prodaje (tzv. dražbe) pokretnina i nekretnina u izvanparničnom postupku, osobito dobrovoljne prodaje, sastavljanje i provjeru računa koje su položili skrbnici ili upravitelji većih imovina i sl. Kako je bilježniku radi privlačenja što većeg broja stranaka zabranjeno reklamiranje,¹¹ za svoj rad ima pravo na nagradu i naknadu troškova prema tarifi koju donosi Komora u suglasnosti s Ministarstvom.¹² Iako osiguran od odgovornosti za štetu (čl. 17. ZJB-a), odgovara za svoj rad, kazneno (za kaznena djela slična sudskim), disciplinski (i može biti novčano kažnjen, pa i lišen prava obavljanja službe) te građanskopravno, tako što je dužan nadoknaditi štetu koju on ili njegovi zaposlenici počine nezakonitim, nesavjesnim, odnosno nepažljivim radom. U svakom slučaju, u svim poslovima rad javnog bilježnika podvrgnut je strogom nadzoru Komore, suda i ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa (čl. 10. ZJB-a) koji po prigovoru mogu ukinuti akt bilježnika, a predmet oduzeti i povjeriti drugom bilježniku (čl. 140.-142. ZJB-a).

1.2. Hrvatska u kontekstu (usklađivanja) notarijata u europskom pravnom krugu: stanje, potrebe i ciljevi

Za sada ne postoji nikakav europski kodeks javnobilježničkog prava i postupka, a „*ex officio*“ usklađivanje javnobilježničkog prava i postupka na zakonodavnoj razini još uvijek je u začetku, pa je za sada moguće govoriti o zajedničkoj jezgri jedinstvenih javnobilježničkih načela koja priznaju zemlje članice latinskog notarijata, gdje svejedno postoje mnogobrojna odstupanja i ne postoji identičan model.¹³ Dakle, upitno je kakav je uopće

6 NN-MU, br. 18/97., 6/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06. i 2/10. - dalje: Konvencija.

7 Primjerice, vidi predmet *Hornsby protiv Grčke*, presuda, 19. ožujka 1997., Reports 1997-II. Svakako treba spomenuti i problematično rješenje koje je izazvalo nelojalnu konkurenciju među bilježnicima. Naime, u praksi zbog odredbi čl. 279., st. 1. i 2. OZ-a javila se nemogućnost ravnomjerne raspodjele ovršnih predmeta na javne bilježnike koja je, primjerice, izvršena u ostavinskim predmetima (dodjela u rad po abecednom redu prezimena javnih bilježnika). Kritika je struke kako svaka koncentracija ovršnih predmeta kod određenih javnih bilježnika predstavlja narušavanje počela nepristrane službe, jer notarijat nije poduzetnička djelatnost te je zabranjeno pribavljanje stranaka putem promidžbe. To je bio i predmet odlučivanja Ustavnog suda koji je konstatirao kako se navedeno pitanje odnosi na profesionalnu etiku među javnim bilježnicima te da kao takvo spada izvan okvira odlučivanja Ustavnog suda *ratione materiae*. Vidi odluku Ustavnog suda RH, Broj: U-I-104/2014, Zagreb, 13. svibnja 2015.

8 NN, br. 112/12., (25/13. i 93/14.).

9 Podrobnije, Kunštek, E., Pretpostavke za izdavanje potvrde o europskom ovršnom nalogu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta Rijeci, vol. 28., 2007., no. 1, str. 90.-101. te Mihelčić, G., Europski ovršni nalog – nova vrsta ovršne isprave, Javni bilježnik, br. 39, 2013., str. 21.-35.

10 NN, br. 152/14.

11 Kodeks javnobilježničke etike, NN, br. 55/11., od 18. svibnja 2011. Glava I., Opća načela, t. 17.

12 Zakon o javnobilježničkim pristojbama, NN, br. 72/94. - 115/12.

13 Vidi, Soldat, D., Zulić, I., Osnove instituta i postulata međunarodnog građanskog procesnog prava, u: *Sui generis* – Naučno-stručni časopis o evropskim integracijama, Rimac-Bjelobrk, M., (ur.), Direkcija za evropske integracije Vijeća ministara BiH i Njemačke organizacije za međunarodnu saradnju (GIZ), Sarajevo, 2013., str. 15.

odnos između europske regulative i nacionalnog prava o javnom bilježništvu jer jedan od temeljnih akata EU-a, Ugovor o funkcioniranju Europske unije¹⁴, ne uređuje materiju javnog bilježništva. Naime, Ugovorom koji je sastavni dio tzv. primarnog prava zajednice, stvoren je (novi) pravni poredak koji u državama članicama EU-a ima primat u odnosu na nacionalno zakonodavstvo. Stoga, imajući na umu „načelo nadređenosti i izravne primjene europskog prava“, kao jedno od temelja pravnog poretka EU-a,¹⁵ a s obzirom na odredbe hrvatskog Ustava (čl. 145.),¹⁶ potrebno je, u okviru navedenog, odvojeno razmotriti obveze kad je riječ o konvencijskom pravu, s jedne strane, i pravu EU-a, s druge strane.¹⁷ Bitno je naglasiti kako dva suda, Europski sud za ljudska prava te Sud Europske unije, premda institucionalno odvojena, nastoje uskladiti sudsku praksu i izbjeći konflikte u primjeni prava.

1.2.1. Praksa Europskog suda za ljudska prava i javno bilježništvo

S obzirom na različitu tradiciju i brojne raznolikosti u pogledu organizacije notarijata europskih zemalja, odredbe Konvencije mogu se promatrati kao začetak razvoja zajedničkoga pravnog sustava država-ugovarateljica, kojima nacionalni zakoni moraju biti podređeni. Stoga se pri primjeni i tumačenju Konvencije mora obvezno voditi računa o sudskoj praksi ECHR-a, jer se praksa ECHR-a izravno primjenjuje u pravnom poretku RH. U najopćenitijem smislu ono znači da se u primjeni prava nacionalna tijela kao i sudionici postupka pred tim tijelima mogu pozivati na odredbe Konvencije i praksu ECHR-a. Primjerice, čl. 6. Europske konvencije predstavlja najznačajniju odredbu međunarodnog prava kojom se jamči pravo na pošteno (pravično) suđenje što je ključno za ostvarenje načela vladavine prava. Tumačeći konvencijske odredbe, ECHR procjenjuje i utvrđuje postojeće te stvara nove temeljne standarde za skup država ugovornica Europske konvencije. To je posebno značajno za čl. 6. i pravo na pošteno suđenje koje ono jamči. Budući da je to jedno od prava na koje su

se podnositelji najviše pozivali pred Sudom, stvorena je vrlo opsežna praksa u pogledu njegova tumačenja.¹⁸ Za učinkovito pružanje pravne zaštite u građanskim stvarima u pravilu su potrebne dvije komponente. Naime, u proteklom desetljeću sazrelo je i shvaćanje da su za temeljno procesno ljudsko pravo, pravo na pošteno suđenje prema čl. 6. Europske konvencije, jednako konstitutivni i dobro uređen sustav suđenja (meritornog odlučivanja o osnovanosti zahtjeva) i djelotvoran sustav prisilne ovrhe odluka.¹⁹ Stoga čl. 6., kao i praksa ECHR-a obuhvaća i ovršne postupke te ima *erga omnes* učinak prema svima, dakle i prema javnim bilježnicima u postupcima provođenja ovrhe na temelju vjerodostojne isprave. U tom kontekstu nametnula se i prva dvojba koja se odnosi na samu legitimnost procesa dejudicijalizacije određenih izvornih, ali i prenesenih poslova. Ipak, bez detaljnije analize, uzimajući u obzir doktrinarna tumačenja, kao i relevantnu judikaturu ECHR-a, može se zaključiti da je proces dejudicijalizacije pojedinih sudskih aktivnosti sasvim legitiman, pod uvjetom da se pri tomu ne zadire u područje koje, prema standardima ECHR-a, predstavlja bit sudske djelatnosti. Nadalje, geneza pojma „sud“ potvrđuje kako je Europska konvencija živući instrument, odnosno da se judikatura ECHR-a, vezana uz čl. 6. i pojam suda, postupno razvijala tijekom godina te da danas obuhvaća još uvijek rastući raspon postupaka. U ovom kontekstu pojam „sud“ u čl. 6., st. 1. ne treba nužno shvatiti kao sud „u klasičnom smislu“, koji je integriran u standardni sudski aparat određene zemlje (vidi čl. 2. Zakona o sudovima),²⁰ već kao tijelo koje odlučuje o pitanjima u okviru svoje nadležnosti na temelju pravnih pravila i nakon postupka koji se provodi na način kao što je propisano zakonima. Dakle, nesporno je da za koncept nezavisnoga i nepristranog „suda“ postoji široka i ustaljena sudska praksa u skladu s kojom možemo zaključiti da funkcija javnog bilježnika potpada pod pojam „suda/tribunala“. Štoviše, i po shvaćanju teorije oba stupa građanskog pravosuđa stoje u europskim pravnim poredcima u komplementarnom odnosu i u velikoj su mjeri slično strukturirana, tako da su i osnovna načela, na kojima se temelji javnobilježnička služba i pravosuдна služba, nezavisnost i nepristranost njezinih nosilaca.

14 Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the European Union, O. J. of the European Union, C 83/47. od 30. ožujka 2010. Dostupan na: https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/UEU_UFEU_HR. (12. 6. 2015.).

15 Izvorno je formulirano u praksi Europskog suda pravde, posebice u predmetima *Van Gend en Loos* (Predmet 26/62, [1963] ECR 1), *Costa v. ENEL* (Predmet 6/64, [1964] ECR 585) te *Simmenthal 2* (Predmet 106/77, [1978] ECR 629). Ove presude iz 1960-ih i 1970-ih godina XX. stoljeća, čine jezgru europskoga nadnacionalnog konstitucionalizma.

16 NN, br. 56/90. - 05/14.

17 Odgovori na upitnik za XVI. kongres konferencije europskih ustavnih sudova, Beč, 12.-14. svibnja, 2014., „Cooperation of Constitutional Courts in Europe – Current Situation and Perspectives“, „Suradnja ustavnih sudova u Europi - trenutno stanje i perspektive“.

18 Podrobnije, Grbić, S., Pošteno suđenje u građanskim postupcima u Hrvatskoj u svjetlu članka 6., stavka 1. Europske konvencije o ljudskim pravima, Pravni fakultet, Rijeka, 2014., str. 1.-212.

19 Vidi, Uzelac, A., Pravo na pošteno suđenje: opći i građansko-pravni aspekti čl. 6., st. 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Usklađenost hrvatskih zakona i prakse sa standardima Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Centar za mirovne studije, Zagreb, 2010., str. 88.-125.

20 NN, br. 28/13., 33/15., 82/15. i 82/16.

1.2.2. Praksa suda Europske unije i javno bilježništvo

Pravo Europske unije često i samo nije koherentno zbog teškoća koje proizlaze iz činjenice da je riječ o dvije, u velikoj mjeri različite pravne tradicije, anglosaksonskoj i kontinentalnoj, koje se „pretaču“ u jedinstvene pravne institute, a s druge strane, kompromisi koji se čine pri implementaciji propisa također utječu na njihovu kvalitetu. Potonje je svakako i vidljivo iz spora na razini EU-a o tomu tko je ovlašten za donošenje regulative na području prava javnog bilježništva: pojedina zemlja članica ili Europska unija?²¹ Naime, u smislu europskoga prava, uloga nacionalnih sudova je da osiguraju ujednačenu primjenu prava EU-a u svim državama članicama, dok SEU ima više ulogu konačnoga autoriteta u interpretaciji toga prava.²² Ovo je bitno jer se SEU u nekolicini svojih presuda dotakao i instituta javnog bilježništva i mogućnosti slobodnog obavljanja javnobilježničke djelatnosti na području Europske unije, sukladno odredbama Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Naime, više puta doktrina je ukazala kako je proces europske integracije nemoguće zamisliti bez jedinstvenoga unutarnjeg tržišta. Stoga je i razumljivo kako je SEU odredio da uvjet državljanstva, kao pretpostavka pristupa javnobilježničkoj djelatnosti koji je inkorporiran u zakonodavstvima tuženih zemalja, predstavlja diskriminaciju na temelju nacionalnosti koja je kao takva zabranjena osnivačkim ugovorima. SEU je analizirajući ovlasti javnog bilježnika ustvrdio kako on ne obavlja javne ovlasti jer uvijek ovisi o volji stranaka te je u slučaju prenesenih ovlasti pod nadzorom suda.

Također, uspoređujući ga s drugim tijelima koje obavljaju javne ovlasti, ustvrdio je kako bilježnik ne može prisilno nametnuti bilo kakve odluke. Takvo shvaćanje rezultiralo je činjenicom da je šest zemalja članica prekršilo zakone EU-a. Naznačeno je i kako se tužba Komisije, a samim time i odluka SEU-a, odnose isključivo na državljanstvo kao pretpostavku pristupa notarskoj službi, a ne na organizaciju javnobilježničke službe kao takve.²³ ²⁴ Nadalje, ulaskom RH u EU počela su se primjenjivati brojna nova pravila pa i uredbe iz područja pravosudne suradnje u građanskim i trgovačkim stvarima, pri čemu je odmah uočeno da se one

odnose samo na sudove i taksativno nabrojena tijela. Zbog toga su SEU-u postavljena dva prethodna pitanja kako bi se u sudskoj praksi izbjegle sve daljnje dvojbe. SEU je 9. ožujka 2017. odgovorio u tim predmetima da se javni bilježnici u RH, kada postupaju u ovršnim postupcima na temelju „vjero-dostojne isprave“, ne mogu smatrati „sudom“ niti u smislu Uredbe o europskom nalogu za izvršenje²⁵, niti za potrebe primjene Uredbe o priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima.²⁶ Ove odluke ukazuju kako su se odnosi komplementarnosti između sudova i javnog bilježništva promijenili, ali nipošto nisu iščeznuli. Stoga, postoji potreba da se pravno složeni odnosi između sudova i javnog bilježništva zbirno (pre)ispitaju. Pri tomu su na raspolaganju različiti metodološki pristupi, ali treba osporiti metodološki individualizam koji nije primjeren kad je riječ o ovom konkretnom problemu.

Dakle, kada zakonodavac Unije želi neko tijelo izjednačiti sa sudom, on to u dotičnom pravnom aktu izričito i navede, što hrvatski zakonodavac nije učinio jer je, primjerice, spomenuta Uredba br. 805/2004. u dva navrata izmijenjena prije pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, pa specifičnosti hrvatskog zakonodavstva u kojima bi se potencijalno navelo kako izraz „sud“ u Hrvatskoj uključuje i druga tijela, poput javnih bilježnika, nisu ni mogle biti uzete u obzir. Stoga činjenica da zakonodavac Unije propisuje da se određena tijela smatraju „sudom“ ne znači i da se druga tijela ne mogu smatrati takvima primjenom klasičnih kriterija iz sudske prakse. Štoviše, nijedna odredba spomenutih uredbi ne priječi da hrvatski javni bilježnici ne dobiju kvalifikaciju „suda“, ako se dokaže da imaju, u skladu s tradicionalnom sudskom praksom Suda Europske unije, njegova karakteristična obilježja. U tom pogledu je bitno spomenuti kako je, kada govorimo o Uredbi (EZ) br. 805/2004., u njoj sadržano i pravilo da kad je riječ o skraćenim postupcima koji se tiču naloga za plaćanje (*betalningsföreläggande*), pojam „sud“ uključuje i „švedsku službu za izvršenje“ (*kronofogdemyndighet*).²⁷ U kontekstu također navedene Uredbe Bruxelles I.a, izraz „sud“ uključuje u Švedskoj u skraćenim postupcima u vezi platnih naloga (*betalningsföreläggande*) i pomoći kod izvršenja (*handräckning*) službu za izvršenje (*Kronofogdemyndigheten*), dok u Mađarskoj u skraćenim postupcima u vezi platnih naloga (*fizetési*

21 Zimmermann, S., Schmitz-Vornmoor, A., Javnobilježnička služba u EU - Filozofija struke i trendovi razvoja, harmonizacija i ujednačavanje, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 59, 2009., br. 6, str. 1232.

22 Vidi, Predmet 106/77 Simmenthal II [1978] ECR 629., par. 17.

23 Presude ESP od 24. svibnja 2011. u predmetima C-47/08., C-50/08., C-51/08., C-53/08., C-54/08., C-61/08. i C-52/08.

24 Naravno, postoje i druge presude ESP-a koje se dotiču ovlasti javnih bilježnika, primjerice, presuda ESP-a, C-415/11 od 14. ožujka 2013., koja je potakla španjolske notare da u određenim slučajevima odustanu od provedbe ovršnog postupka na nekretninama.

25 Uredba (EZ) br. 805/2004. Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o uvođenju europskog naloga za izvršenje za nesporne tražbine (SL 2004., L 143, str. 15., SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 172.).

26 Uredba (EU) br. 1215 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o sudskoj nadležnosti te priznanju i ovrši odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL EU 2012., br. L 351, dalje u tekstu: Uredba Bruxelles I.a).

27 Čl. 4., st. 1., t. 7. Uredbi (EZ) br. 805/2004.

meghagyásos eljárás) uključuje i javne bilježnike (*közjegyző*).²⁸

2. SINTEZA DOSADAŠNJIH ISKUSTAVA I PREDSTOJEĆI IZAZOVI

Cjelovita ocjena uspješnosti implementacije instituta javnog bilježništva zahtijeva usporedbu postignutog s dvjema referentnim točkama. Prva je zatečeno, a druga ciljno stanje, odnosno ono koje je bilo ili koje bi trebalo biti namjeravani rezultat poduzetih mjera.

Reforma pravosuđa svakako predstavlja jedan od najvećih reformskih izazova 1990-ih. Nema sumnje da je nasljeđe bilo izuzetno nepovoljno. Bez razrađene, još manje javno raspravljene, koncepcije reforme pravosuđa, pravosudni zakoni su usvojeni

pa i ZJB. Ipak, i ovako usvojeni zakon/i donijeli su određene pomake, barem kada je o formalnoj strani riječ pa i u pogledu sustava izbora ciljeva.

Više od dvadeset godina kasnije, anegdotski dokazi ukazuju kako je funkcionalizacija građanskopravne zaštite, odnosno smanjenjem opsega sudskih poslova notarska služba u RH u velikoj mjeri prilagodena potrebama tržišta (čime država ostvaruje znatne uštede). Ipak, brži, učinkovitiji i jeftiniji postupak, nije i jedina pozitivna strana uvođenja notarijata jer ne smijemo izgubiti iz vida možda i najznačajniju komponentu takve implementacije - pravnu sigurnost.²⁹ No iako svako osuvremenjivanje prava znači njegovu modernizaciju (u našim prilikama to podrazumijeva europeizaciju), jer ga dovodi u sklad s prilikama i potrebama vremena u kojem se primjenjuje, bitno je istaknuti kako u Europskoj uniji profesionalna regulacija bilježnika, posebice restriktivnih pravila o izboru javnih bilježnika tzv. *numerus clausus* pravila te pravila o fiksnim pristojbama, sve više dolaze u konflikt s postulatima tržišnog natjecanja. Naime, dio teorije smatra kako takvi modeli generiraju negativnim makroekonomskim transakcijskim troškovima regulacije te nisu prihvatljivi u drugim gospodarskim područjima zbog suprotnosti s pravilima tržišnog natjecanja. Pritom su postale evidentne napetosti između navedenih koncepata odnosno strukovnih slobodnih zanimanja, s jedne strane, i „glasnogovornika klasičnog“ notarijata, s druge strane. Međutim, dostupne empirijske studije ne samo da ne daju dovoljnu potporu za opravdanost

teze o liberalizaciji profesije javnih bilježnika, već ukazuju na činjenicu kako deregulacija može biti čak i kontraproduktivna.

3. UMJESTO ZAKLJUČKA

Neki projekti mogu se nazvati reformskim, a neki ne jer treba imati u vidu kako je reforma radikalna redefinicija i temeljiti redizajn pravila postupka. Implementiranje javnog bilježništva je svakako reformska promjena. Ipak, dvadesetak godina primjene otkrilo je nedorečenosti zakonskih rješenja (primjerice, spomenuta odluka Ustavnog suda RH, broj: U-I-104/2014., Zagreb, 13. svibnja 2015., fusnota 8.), a novonastale okolnosti ukazale su na potrebu dubljeg promišljanja o javnom bilježništvu uopće. S jedne strane, nakon što je više stoljeća bio nesporan, notarski monopol je sada „pod upitnikom“.³⁰ Europska komisija i njezina Opća uprava za unutarnje tržište i usluge iskazali su sumnje kad je riječ o normativno visokouređenom latinskom notarijatu, ukazujući na potrebu deregulacije i liberalizacije službe. Težište ove teorije pronalaze u konceptu učinkovitosti, u kojoj djelatnost javnog bilježnika kao *homo oeconomicus* shvaćaju kao maksimiziranje bogatstva mjenjenog u novcu. To potkrepljuju i stajalištima koja dolaze iz anglosaksonske pravne doktrine.³¹ Međutim, do danas je Opća uprava ostala dužna dokaz u vezi s ekonomskom neučinkovitošću notarskog sustava. S druge strane, dio doktrine zaziva „otpor“, smatrajući „europeizaciju“ i deregulaciju notarske službe sinonimom za „denacionalizaciju“ javnobilježničkog prava. Glavni argument je da prebrza i bezuvjetna deregulacija može biti neučinkovita i može čak uzrokovati suprotan rezultat jer do sada dostupna asimetrija empirijskih dokaza može rezultirati samo i isključivo fragmentiranim rješenjima i štetiti poslovnim i privatnim subjektima. Zbog toga pozdravljamo bilo kakvu znanstvenu raspravu o prednostima i nedostacima profesionalne regulacije. Prema našem mišljenju, samo temeljito znanstveno istraživanje uz empirijsku potporu može predstavljati solidan temelj za bilo kakvu promjenu politike u tom pogledu. U toj perspektivi, smatramo kako je javnom bilježništvu, potrebno (p)ostaviti kako *numerus clausus* tako i normativne granice koje jamčeći pravnu sigurnost osiguravaju provedbu izabranih ciljeva zakonodavca. Unošenjem drugih kriterija, primjerice, tržišnoga/ ekonomskoga kriterija te se normativne premise

28 Čl. 3. Uredbe Bruxelles I.a.

29 Naravno, postoje i oprečna mišljenja koja idu u smjeru da, primjerice, odgovornost za velik broj prezađuženih građana u RH „prebace“, na javne bilježnike koji da su ovjeravajući ugovore o kreditu propustili postupiti u skladu s odredbom čl. 57. i čl. 58. ZJB-a. No s takvim shvaćanjima Vrhovni sud RH nije se složio. Vidi revizijsku odluku Vrhovnog suda RH, broj: Revt 249/14-2 od 9. travnja 2015.

30 European Commission, Progress by Member States in reviewing and eliminating unjustified restrictions to competition in the area of professional services, Annex to Communication of 5 September 2005., str. 44.-49.

31 Shinnick, E., Stephen, F., Professional Cartels and Scale Fees: Chiselling on the Celtic Fringe. International Review of Law and Economics, vol. 20., 2000., str. 407.

mogu dovesti u pitanje, a samim time i kvaliteta pružanja javnobilježničkih usluga. Naime, narušavanjem sinteze javne službe i privatne profesije u korist logike tržišta djelatnost javnog bilježnika

postaje, vulgarno govoreći, biznis, a u njemu ništa nije ispred profita. Možda je to najbolje rekao Dostojevski: „...Ništa tako snažno ne koncentrira čovjeka kao strah od smrti!“ U slučaju biznisa to je strah od propasti.

Izlaganje predsjednice Hrvatske javnobilježničke akademije u Klubu pravnika grada Zagreba

Javni bilježnici u Republici Hrvatskoj od 2006.g. nadležni su prema odredbama Ovršnog zakona za donošenje rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave i pri tome nisu nikad tu svoju novu ovlast tumačili na način da su zbog te činjenice sud!

Javnobilježnička služba je počela u Republici Hrvatskoj s radom 1995.g., kao tradicionalno postavljena.

S vremenom, naročito u posljednjih 15 godina, svjedoci smo *dejudicijalizacije građanskopravne zaštite* i zato i posebno radi rasterećenja sudova, javni bilježnici su dobili u nadležnost kao samostalna, neovisna služba pravnih profesionalaca i donošenje rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave.

Možemo reći da su taj posao vrlo uspješno odradili i danas tako rade. U 2016.g. broj zaprimljenih predmeta bio je preko 700.000.

Javni bilježnici su odmah reagirali na presude EU suda o kojima je danas riječ te je Upravni odbor HJK raspravio značaj ovih odluka i dao smjernice javnim bilježnicima da postupaju u skladu s odlukama suda i stavovima Ministarstva pravosuđa, u kojem smo radi toga održali dva sastanka. Sve se to dogodilo tijekom ožujka, mjeseca kada je sud i objavio svoje odluke.

U predmetima C-484/15 (Zulfikarpašić) i C-551/15 (Pula parking) sud je utvrdio kako je pogrešno tumačenje da Uredba (EZ) br. 805/2004, o europskom ovršnom naslovu i Uredba (EU) br. 1215/2012 o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvari-

ma, daju temelj za prekogranično postupanje javnih bilježnika, čime je otklonjena nedoumica koja je postojala u praksi.

Ističemo da se u obje presude kao glavni argument ističe nedostatak kontradiktornosti u postupku pred javnim bilježnikom.

Obje uredbe propisuju prekogranično postupanje suda, a pojam „suda“ sukladno postojećoj europskoj sudskoj praksi valja restriktivno tumačiti, odnosno javni bilježnici ne potpadaju pod taj pojam, osim ako nisu pojedinim europskim propisima, pa tako i uredbama, izričito navedeni.

Prof. emeritus Mihajlo Dika je još 2012.g. uz odredbu članka 279. Ovršnog zakona/2012 upozorio da prema tako postavljenom uređenju „ako ovršenik nema prebivalište ni boravište u Republici Hrvatskoj, ne bi postojala jurisdikcija domaćih javnih bilježnika niti sudova za odlučivanje o prijedlogu za ovrhu.“

Smatramo bitnim naglasiti kako spomenuta nedoumica nije rezultat službenog stava Hrvatske javnobilježničke komore o postavljenim pitanjima, te mali broj predmeta u praksi pokazuje kako nije riječ o redovnom ili uobičajenom postupanju javnih bilježnika u postupku ovrhe na temelju vjerodostojne isprave, kad je riječ o ovršenima nerezidentima.

Jožica Matko-Ruždjak,
predsjednica HJA i javna bilježnica u Zagrebu

U razdoblju 2014. do 2016., oko 3% od ukupnog broja javnobilježničkih ovršnih predmeta. Nakon što je Republika Hrvatska postala punopravna članica Europske unije javljaju se stavovi o primjeni ovih uredaba i kada je riječ o javnobilježničkoj ovrši i pojavljuju se i „sporni“ predmeti.

Do donošenja odluka EU suda, uglavnom je i sudska praksa u RH bila na suprotnim stajalištima od onog izrečenoj u ovim presudama o prekograničnoj nadležnosti javnih bilježnika. Primjerice čitav je niz takvih odluka Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, županijskih sudova u Splitu, Varaždinu, Bjelovaru i dr. u kojima je takvo stajalište navedeno.

Odlukom Vrhovnog suda Republike Hrvatske, povodom izvanredne revizije, u predmetu Revt-419/16 (Pula parking) od 15. ožujka 2017.g., odbijena je revizija, ali je u obrazloženju sud zauzeo sljedeći stav:

„U ovoj fazi postupka, kada sud već nije odbacio prijedlog za ovrhu što bi morao učiniti ako ovršenik nema prebivalište na području županije gdje javni bilježnik ima sjedište, a tim prije ako uopće nema prebivalište ili sjedište na području Republike Hrvatske, već je odlučio da će se postupak nastaviti prema pravilima parničnog postupka sukladno odredbama čl. 445.a do čl. 456. ZPP-a pred sudom u kontradiktornom postupku pitanje je li javni bilježnik mogao donijeti rješenje o ovrši više nije odlučno jer će se o pitanju postojanja sudske nadležnosti hrvatskog suda i o osnovanosti tražbine odlučivati u tom postupku...“

Kako do primjene instituta utemeljenih uredbama dolazi jedino u prekograničnim predmetima, smatramo da *uređenje ovršnog postupka Ovršnim zakonom nije bilo predmet odlučivanja pred europskim sudom.*

Kada je riječ o dužnicima odnosno ovršenima nerezidentima navodimo sljedeće:

Odgovarajućom izmjenom Zakona o parničnom postupku propisano da se izdavanje platnog naloga radi naplate novčane tražbine može tražiti od suda kada postoje razlozi za njegovo izdavanje „umjesto predlaganja ovrhe na temelju vjerodostojne isprave“ (čl. 446. st. 2. ZPP), osobito ako je tuženik „osoba u inozemstvu“ (čl. 446. st. 3. ZPP).

Od pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji i postupak za izdavanje Europskog platnog naloga sukladno Uredbi (EZ) 1896/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. godine o uvođenju postupka za europski platni nalog, je način na koji se može pokrenuti postupak protiv dužnika, nerezidenta.

Za sada smatramo da sva tri postupka paralelno postoje za isti tip tražbina u različitim situacijama.

Na, u zadnje vrijeme često postavljano pitanje, pa i među pravnicima, da li je takvo uređenje u skladu s Ustavom Republike Hrvatske ističemo da prema stajalištu Ustavnog suda Republike Hrvatske (zahtjev za preispitivanje se odnosio na članak 279. OZ-a i podnesen po javnom bilježniku): „*sloboda izbora normativnog okvira ili zakonodavnog modela ovršnog postupka pretpostavlja zakonodavčevu ovlast da na odgovarajući način uređuje organizaciju i nadležnost javnih bilježnika kada sudjeluju u ovršnim postupcima te položaj stranaka u postupku, uključujući i njihov međusobni odnos, ovisno o ciljevima koji se politikama u području ovrha i javnog bilježništva žele postići. Odabir je po sili Ustava u isključivoj nadležnosti zakonodavca. Isključiva je ovlast zakonodavca da pojedine institute ovršnog postupka prihvati, zadrži ili ukloni iz prihvaćenog modela ovrhe odnosno promijeni sam model.*“ U-I-104/2014, t. 9.1

Europska potvrda o nasljeđivanju

UVOD

Uredba¹ (EU) br. 650/2012. Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju autentičnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju s međunarodnim učincima prihvaćena je 4. srpnja 2012. (u daljnjem tekstu: Uredba). Nastala je kao potreba prilagodbe pravila rastućoj mobilnosti građana kao i koordinacije supostojanja nacionalnih prava o nasljeđivanju država članica EU-a. Věra Jourová, povjerenica za pravosuđe Europske komisije, prigodom stupanja na snagu Uredbe izjavila je da „*stupanjem na snagu ove Uredbe nasljeđivanje s prekograničnim elementom postaje jeftinije i postupak brži. Građani EU-a mogu planirati svoje nasljeđivanje na način da u oporuci navedu pravo njihovog državljanstva koje će se primjenjivati na nasljeđivanje, neovisno o tome gdje žive (gdje imaju uobičajeno boravište) i gdje im se nalazi imovina. Ovo je važan moment za otprilike 450.000 europskih obitelji godišnje na koje se odnosi prekogranično nasljeđivanje.*“²

Neujednačenost nasljedno-pravnih uređenja, različitost tijela nadležnih za provođenje ostavinskih postupaka, različite poveznice nadležnosti (državljanstvo, prebivalište ili redovno boravište), neuskладena pravila o nadležnosti i mjerodavnom pravu, različiti režimi priznanja sudskih odluka, kao i razlike u materijalnom pravu država članica koje se primjenjuje na nasljeđivanje, sve je to bio razlog za donošenje Uredbe. Njome se pokušava odgovoriti na ova pitanja, osigurati državljanima EU-a da unaprijed mogu planirati svoje nasljeđivanje, ali i pružiti jednostavnije i jednoobrazno rješenje onim građanima koji imaju privatne i financijske interese

u najmanje dvije države, unutar i izvan Europske unije.

Uredba je stupila na snagu 16. kolovoza 2012., a primjenjuje se na ostavine poslije ostavitelja koji su preminuli 17. kolovoza 2015. i nakon tog datuma u svim državama članicama EU-a, osim Ujedinjene Kraljevine, Irske i Danske³. Najvažnije novine navedenog propisa Europske unije su: uvođenje nove poveznice i to uobičajenog boravišta ostavitelja, zatim mogućnost izbora prava jedne od država čije državljanstvo oporučitelj posjeduje kao prava mjerodavnog za njegovo nasljeđivanje.

Uredba također uspostavlja novi institut nasljednopravne tradicije Europske unije, Europsku potvrdu o nasljeđivanju, čija je svrha pojednostaviti postupke u kojima su nasljednici suočeni kako bi stekli ostavinu. Stoga se Europska potvrda o nasljeđivanju automatski priznaje u svim državama članicama.

Svrha ovog rada je objasniti pojam Europske potvrde o nasljeđivanju, prikazati tijek postupka kojeg nadležna tijela u Republici Hrvatskoj provode prilikom odlučivanja i izdavanja Europske potvrde

³ Uredba o nasljeđivanju u recitalima kaže:

„(82) U skladu s člancima 1. i 2. Protokola (br. 21) o stajalištu Ujedinjene Kraljevine i Irske s obzirom na područje slobode, sigurnosti i pravde, koji je priložen Ugovoru o Europskoj uniji i Ugovoru o funkcioniranju Europske unije, te države članice ne sudjeluju u donošenju ove Uredbe i ona nije za njih obvezujuća niti se na njih primjenjuje. Međutim, to ne dovodi u pitanje mogućnost da Ujedinjena Kraljevina i Irska u skladu s člankom 4. navedenog Protokola nakon donošenja ove Uredbe obavijeste o svojoj namjeri prihvaćanja ove Uredbe.“

(83) U skladu s člancima 1. i 2. Protokola (br. 22) o stajalištu Danske, koji je priložen Ugovoru o Europskoj uniji i Ugovoru o funkcioniranju Europske unije, Danska ne sudjeluje u donošenju ove Uredbe i ona za nju nije obvezujuća niti se na nju primjenjuje.“

Nizozemska je nostrificirala da se Uredba ne primjenjuje na njena prekomorska područja.

Španjolska je nostrificirala da se Uredba primjenjuje na čitavo državno područje uključujući i otočne skupine Azori i Madeira.

Francuska je nostrificirala da se Uredba primjenjuje na njena prekomorska područja (overseas departments): Gvadalupa, Martinik, Francuska Gvajana, Reunion, Mayotte, ali ne i na prekomorska zajednice (overseas communities): Francuska Polinezija, Nova Kaledonija, Sveti Petar i Mikelon, Saint.-Barthelemy, Sveti Martin, Walis i Futuna.

¹ Uredba (EU) br. 650/2012. Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju autentičnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju.

² http://ec.europa.eu/justice/newsroom/civil/news/150817_en.htm

Renata Košir Skračić, sutkinja Općinskoga građanskog suda u Zagrebu

Ljiljana Vodopija Čengić, javna bilježnica u Zagrebu

o nasljeđivanju, objasniti svrhu i način korištenja navedenog instituta, kao i odgovoriti na brojna pitanja koja se pojavljuju u praksi prilikom razmatranja i primjene obrazaca uspostavljenih Provedbenom uredbom⁴ Komisije (EU) br. 1329/2014. od 9. prosinca 2014. (u daljnjem tekstu: Provedbena uredba) te se osvrnuti na dosadašnja iskustva sudova i javnih bilježnika kao povjerenika u postupcima po zahtjevima za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju.

ŠTO JE EUROPSKA POTVRDA O NASLJEĐIVANJU⁵

Radi se o jednoobraznoj potvrdi koju se često u praksi naziva „europska putovnica“, koja se izdaje u jednoj državi za potrebe korištenja u drugoj državi članici. EPN svojim standardiziranim oblikom omogućuje nasljednicima, legatarima, upraviteljima ostavinom i drugim korisnicima jednostavno i brzo ostvarivanje njihovih prava pred tijelima druge države članice EU-a. Potvrda se izdaje na standardiziranom obrascu kojeg popisuje Provedbena Uredba uspostavom navedenog instituta, Uredba ne implicira obvezatnost njegove primjene, te također upozorava da potvrda ne spada u krug ovršnih isprava, temeljem kojih stranke mogu ishoditi upise prava u registrima država članica, bez obzira na vrstu prava. Svrha potvrda jest da nasljeđivanja s prekograničnim implikacijama unutar EU-a učini učinkovitijim te da se nasljednicima, legatarima, izvršitelju oporuke ili upravitelju ostavinom (institut kojeg nasljedno pravo RH ne poznaje, no poznaje sličan institut, a to je institut posebnog skrbnika ostavine) omogući lakše dokazivanje statusa i/ili prava i ovlasti u drugoj državi članici, pripadnost određene imovine koja čini dio ostavine nasljednicima i/ili legatarima te dokazivanje ovlasti izvršitelja oporuke ili upravitelja ostavinom.

Postavlja se pitanje je li EPN javna isprava ili ne, predmet je i dalje rasprave između država članica te za sada nema jedinstvenog odgovora, osim da se radi o Unijinom instrumentu sui generis.

Osim Europske potvrde o nasljeđivanju, kao najzanimljivije isprave sui generis koja proizlazi iz Uredbe, Uredba o nasljeđivanju predviđa prekogranično kretanje javnih isprava (authentic instruments) koje se donose u nasljednim stvarima. Radi se o ispravama koje donose nadležna tijela⁶ u nasljed-

nopravnim postupcima, a koje imaju određene dokazne učinke. Budući da Uredba ne harmonizira materijalno pravo ili postupke koji se odnose na nasljeđivanje, a ni koje se odnose i na domaće dokazne učinke nasljednopravnih isprava, stoga **dokazni učinci isprava u nasljeđivanju ostaju i dalje različiti**. Članak 59. Uredbe traži od svih država članica da nasljednopravnim ispravama daju dokazne učinke, kakve bi imale u državi podrijetla. Jedino ograničenje je javni poredak ili nespojivost javne isprave sa sudskom odlukom.

Europski parlament je na svojim službenim stranicama obavio studiju pod nazivom: „*The evidentiary effects of authentic acts in the member states of the EU in the context of succession*“. Studiju je izradilo sveučilište u Aberdeenu uz pomoć uglednih europskih pravnih stručnjaka iz područja međunarodnog privatnog prava i građanskoga procesnog prava kao i uz potporu CNUE-a⁷, odnosno nacionalnih notarijata. Studija predstavlja izvor informacija za pravne stručnjake, govori o dokaznoj snazi odluka o nasljednim predmetima s međunarodnim/ prekograničnim elementom u 25 država članica EU-a. Objavljena je 15. ožujka 2016. i javno je dostupna na stranicama Europskog parlamenta.⁸

TKO MOŽE TRAŽITI IZDAVANJE EUROPSKE POTVRDE O NASLJEĐIVANJU

U članku 63. stav 1. Uredbe navedene su stranke koje su ovlaštene podnijeti zahtjev za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju. To mogu biti nasljednici, legatari koji imaju izravna prava u nasljedstvu, izvršitelji oporuke ili privremeni skrbnik ostavine te svaka druga osoba koja dokaže pravni interes.

Nadležno tijelo

Kada spominjemo pojam nadležnog tijela za izdavanje EPN-a, pritom mislimo na odredbu čl. 64. Uredbe kojom je navedeno da se EPN izdaje u državi članici čiji sudovi imaju nadležnost po čl. 4., čl. 7., čl. 10. i čl. 11. Uredbe. Nadležno tijelo izdavanja je sud koji je definiran u čl. 3. st. 2. Uredbe ili drugo tijelo koje po nacionalnom pravu ima nadležnost baviti se nasljednim pravom, što u hrvatskom pravosudnom sustavu predstavljaju javni bilježnici kao povjerenici suda⁹, kako to regulira Zakon o provedbi Uredbe (EU) B.R 650/2012.

4 PROVEDBENA UREDBA KOMISIJE (EU) br. 1329/2014 od 9. prosinca 2014. o uspostavi obrazaca iz Uredbe (EU) br. 650/2012. Europskog parlamenta i Vijeća o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju.

5 U daljnjem tekstu: EPN.

6 Tijela i pravne profesije koji su nadležni u području nasljeđivanja u državama članicama EU-a na koje se primjenjuje Uredba, a ne smatraju se pravosudnim tijelom, sukladno članku 3. (2) Uredbe dostupni su na adresi: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-hr.do?init=true

7 Council of Notaries of the European Union – web adresa: <http://www.cnue.eu>

8 [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/556935/IPOL_STU\(2016\)556935_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/556935/IPOL_STU(2016)556935_EN.pdf)

9 Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012. Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju autentičnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (Narodne novine, br. 152/2014.).

Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju autentičnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (u daljnjem tekstu: ZPUN). Dakle, uspostavlja se pojam međunarodne nadležnosti, zatim stvarne nadležnosti i mjesne nadležnosti tijela koje je ovlašteno odlučivati o EPN-u.

Što se tiče međunarodne nadležnosti (članci 4.-11. Uredbe), ova Uredba sadrži odredbe o nadležnosti sudova u državama članicama za parnične i izvanparnične postupke. U Uredbi prevladava načelo koncentracije. Sud države članice ili drugo tijelo koje provodi ostavinski postupak prema ovoj Uredbi ima nadležnost voditi postupak za pokretnu i nepokretnu imovinu, ukupnu ostavinu ostavitelja, bez obzira gdje se ona nalazi. Kao opće pravilo obuhvaćena je i imovina ostavitelja u trećim zemljama.

Međunarodna nadležnost za provođenje ostavinskog postupka te postupka izdavanja EPN-a regulirana je čl. 4. Uredbe. Tom odredbom za provođenje ostavinskog postupka nadležan je sud na području kojeg je ostavitelj, odnosno umrli (pojam kojeg koristi Uredba), imao svoje uobičajeno boravište u trenutku smrti. Tko utvrđuje i na koji način, je li ostavitelj imao uobičajeno boravište u Republici Hrvatskoj, Uredba općenito postavlja okvir, no nacionalnim zakonodavstvima prepušta da urede ovo pitanje. Hrvatski zakonodavac tu temu dotiče, ali ne rješava na jasan i precizan način. Članak 3. ZPUN-a govori da: „...**kada je temeljem Uredbe za odlučivanje o nasljeđivanju nadležan sud Republike Hrvatske, mjesna nadležnost općinskog suda za provođenje ostavinskog postupka određuje se primjenom odredaba Zakona o nasljeđivanju...**“. No i dalje ostaje dvojba o tome je li sud koji zaprima smrtovnicu, prije no što je predmet dostavljen u rad javnom bilježniku kao sudskom povjereniku, utvrdio uobičajeno boravište ostavitelja. Budući da se u smrtovnici traži podatak o prebivalištu ostavitelja, registriranom kod Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske, ostaje otvoreno pitanje je li podatak o prebivalištu ostavitelja iz smrtovnice izjednačen s njegovim uobičajenim boravištem, konceptom koji ima posve drukčiji **smisao**. Mišljenja smo da bi javni bilježnik kao povjerenik suda u ostavinskom predmetu s prekograničnim elementom trebao preliminarno, na nedvojbena način utvrditi uobičajeno boravište ostavitelja¹⁰.

10 Budući da članci UN-a ne definiraju koncept uobičajenog boravišta, svakako treba obratiti pozornost na članke 23. i 24. u Preambuli Uredbe:
“23. (...) radi utvrđivanja uobičajenog boravišta, tijelo koje se bavi nasljeđivanjem trebalo bi izvršiti ukupnu procjenu životnih okolnosti umrlog tijekom posljednjih godina njegovog života i u trenutku smrti, uzimajući u obzir sve relevantne činjenične ele-

ment, posebno trajanje i stalnost prisutnosti umrlog u dotičnoj državi te uvjete i razloge za tu prisutnost. Tako utvrđeno uobičajeno boravište trebalo bi imati blisku i stabilnu vezu s dotičnom državom, uzimajući u obzir konkretne ciljeve ove Uredbe.

24. U određenim slučajevima, utvrđivanje uobičajenog boravišta umrlog moglo bi se pokazati složenim. Takav se slučaj može pojaviti posebno kad je umrli zbog **profesionalnih ili ekonomskih razloga otišao živjeti u inozemstvo** kako bi tamo radio, ponekad dugo vremena, ali je zadržao blisku i stabilnu vezu sa svojom državom podrijetla. U takvom slučaju, moglo bi se i dalje smatrati, ovisno o okolnostima slučaja, da je umrli imao svoje uobičajeno boravište u svojoj državi podrijetla u kojoj je bilo **središte interesa njegove obitelji i njegov društveni život**. Drugi složeni slučajevi mogu se pojaviti ako je umrli živio u nekoliko država naizmjenice ili ako je putovao iz jedne države u drugu, bez da se stalno nastanio u bilo kojoj njih. Ako je umrli bio državljanin jedne od država ili ako je **imao svu svoju glavnu imovinu** u jednoj od tih država, državljanstvo ili mjesto te imovine mogli bi biti **poseban čimbenik u ukupnoj procjeni svih činjeničnih okolnosti**.

Nadalje, Uredba uspostavlja u čl. 7. nadležnost u **slučaju izbora prava ostavitelja sukladno čl. 22. Uredbe** te su navedenim čl. 7. Uredbe propisana tri slučaja primjene izbora prava. Ovaj pravni temelj za utvrđivanje nadležnosti primjenjuje se samo ako je ostavitelj izabrao hrvatsko pravo kao pravo koje će se primjenjivati na ostavinu i ako su se nasljednici suglasili da hrvatski sud ima isključivu nadležnost na temelju sporazuma o izboru suda.¹¹

Sporazum o izboru suda uvijek pretpostavlja da je ostavitelj prethodno odabrao mjerodavno pravo koje će se primjenjivati na ostavinu. Sporazum o izboru suda dolazi od nasljednika. Sporazum o izboru suda mora biti u pisanom obliku, datiran i potpisan od svih stranaka, pretpostavlja suglasnost svih nasljednika, odnosno ako se jedan od njih protivi ne može se utvrditi nadležnost na tom temelju. Važno je napomenuti da se sporazum o izboru suda ne primjenjuje u korist sudova država članica u kojima se primjenjuje Uredba.

Nadalje, Uredba uspostavlja tzv. supsidijarnu nad-

11 Mišljenja autora ovog teksta je da bi stranku koja ima više državljanstava i koja želi sastaviti oporuku bilo korisno poučiti o njezinom pravu da prilikom sastavljanja oporuke odredi u oporuci pravo koje će se primjenjivati na njezino nasljeđivanje, posebno ako ona može pretpostaviti da bi iz obiteljskih ili drugih razloga mogla otići živjeti u inozemstvo i tamo zasnovati uobičajeno boravište.

ležnost u čl. 10. Uredbe u situaciji kad se uobičajeno boravište ostavitelja u trenutku smrti ne nalazi u državi članici u kojoj se nalazi ostavina, sudovi države članice nadležni su odlučiti o nasljeđivanju:

- ako je ostavitelj imao državljanstvo te države članice u trenutku smrti, ili

- ako je ostavitelj imao svoje uobičajeno boravište u toj državi članici pod uvjetom da u trenutku kada je postupak pokrenut pred sudom nije proteklo više od pet godina od promjene toga uobičajenog boravišta.

U čl. 11. Uredbe uspostavljena je nadležnost tzv. forum necessitatis kojom se predviđa situacija kada nijedan sud države članice u skladu s drugim odredbama Uredbe nije nadležan, sudovi države članice u iznimnim slučajevima mogu odlučivati o nasljeđivanju, ako u trećoj državi s kojom je slučaj usko povezan postupak nije moguće pokrenuti ili provesti u razumnim okvirima ili postupak u trećoj državi nije moguć.

Stvarna nadležnost za izdavanje EPN-a je regulirana čl. 6. st. 1. u vezi s čl. 3. ZPUN-a kojim se ističe da su za izdavanje EPN-a nadležni općinski sudovi, odnosno javni bilježnici kao povjerenici suda, dok je mjesna nadležnost za izdavanje EPN-a regulirana čl. 6. st. 2. u vezi s čl. 3. ZPUN-a.

POSTUPAK ZA IZDAVANJE EPN-a

Postupak za izdavanje EPN-a pokreće se podnošenjem zahtjeva za izdavanje EPN-a mjesno nadležnom općinskom sudu na:

a) standardiziranom obrascu broj IV. koji je propisan Provedbenom uredbom s priložima I., II., III., IV. i V. Sastavni dijelovi zahtjeva su propisani čl. 65. st. 3. Uredbe¹².

Zahtjev **mora sadržavati** tzv. obvezne podatke, a to su:

- podaci o ostavitelju - prezime (prezime prilikom rođenja) osobno ime ili više njih, spol, datum i mjesto rođenja, bračno stanje, državljanstvo, identifikacijski broj, adresa u trenutku smrti, datum i mjesto smrti

- podaci o podnositelju zahtjeva – prezime (prezime prilikom rođenja) osobno ime ili više njih, spol, datum i mjesto rođenja, bračno stanje, državljanstvo, identifikacijski broj, adresa i veza s ostaviteljem ako postoji

- podaci o zastupniku tj. punomoćniku podnositelja zahtjeva, ako ga ima – prezime (prezime prilikom rođenja) osobno ime ili više njih i ovlasti zastupanja

- podaci o bračnom ili izvanbračnom drugu umrlog i ako postoje, o bivšim bračnim ili izvanbračnim drugovima: prezime (prezime prilikom rođenja) osobno ime ili više njih, spol, datum i mjesto rođenja, bračno stanje, državljanstvo, identifikacijski broj i adresa

- podaci o drugim mogućim korisnicima na temelju raspolaganja imovinom zbog smrti i/ili po samom zakonu

- planiranu namjenu EPN-a

- kontaktni podaci suda ili drugog nadležnog tijela koje se bavi ili se bavilo nasljeđivanjem

- elementi na kojima podnositelj zahtjeva temelji svoje pravo i dr.

b) nestandardiziranom zahtjevu kojeg podnositelj zahtjeva može podnijeti sudu u pisanom podnesku ili neposredno na zapisnik na ročištu. Nestandardizirani zahtjev za izdavanje EPN-a, bez obzira kako je podnesen, mora sadržavati sve prethodno navedene obvezne podatke kako je naznačeno u čl. 65. st. 3. Uredbe, jer je to minimum podataka na temelju kojih nadležno tijelo može odlučivati. Zanimljivo je da Uredba nije formalizirala način podnošenja, već sadržaj koji mora biti prezentiran u zahtjevu pri odlučivanju hoće li EPN biti izdan.

Podnositelj uza zahtjev prilaže sve relevantne isprave u izvorniku ili preslikama, koje ispunjavaju uvjete za utvrđivanje njihove autentičnosti. Kada se, primjerice, traži podatak o imovinskopравnom režimu važno je napomenuti da je tijekom ostavinskog postupka korisno utvrditi postoji li bračni ugovor, je li on na snazi u trenutku provođenja postupka. Ove informacije su bitne zato što bračni ugovor može sadržavati odredbe koje mogu utjecati na utvrđivanje sadržaja ostavinske imovine, a posljedično i na nasljeđivanje. Međutim, kada se nakon pravomoćno dovršenoga ostavinskog postupka promijene obvezni podaci koji se navode u zahtjevu, tada se uza zahtjev prilažu odgovarajuće isprave kojima se dokazuju te promjene (npr. vjenčani list).

Po podnesenom zahtjevu nadležni sud će oformiti spis pod oznakom Upisnika R1EU sukladno odredbi čl. 213. B Sudskog poslovnika (Narodne novine, br. 35/15.), temeljem koje oznake se vode svi sudski postupci po EU uredbama Bruxelles I, Bruxelles II i Bruxelles IIa, te po Uredbi. Potom će se spis dodijeliti javnom bilježniku kao povjereniku suda, ako je ostavinski postupak pred njim u tijeku, ili ako je postupak pred bilježnikom pravomoćno okončan, kako to propisuje odredba čl. 6 st. 3. ZPUN-a. Sud će provesti postupak i odlučiti o zahtjevu za izdavanje potvrde, ako je postupak pred sudom u tijeku ili je pravomoćno okončan.

Nadležno tijelo prilikom zaprimanja zahtjeva za

¹² Stranica Europskoga pravosuđnog portala o nasljeđivanju sa svim interaktivnim obrascima dostupna na adresi: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-en.do

izdavanje potvrde dužno je razmotriti zahtjev, provjeriti podatke navedene u zahtjevu, provjeriti autentičnost izjava i isprava te priloženih dokaza, što proizlazi iz odredbe čl. 66. Uredbe, a u obvezno postupanje ulazi i obavijest korisnicima potvrde odnosno strankama u postupku.¹³

Koje se stranke obavještavaju o podnesenom zahtjevu za izdavanje EPN-a

Uredba ne propisuje obveznu formu obavijesti pa se analogno može primijeniti način obavješćivanja kao prilikom vraćanja ostavinskog predmeta nadležnom sudu. Stranke u postupku izdavanja potvrde u smislu odredbe čl. 66. st. 4. Uredbe su korisnici zahtjeva, a korisnici zahtjeva su predviđeni odredbom čl. 63. st. 1. Uredbe. To su nasljednici, legatari, izvršitelji oporuka ili posebni skrbnici ostavine koji se u drugoj državi članici moraju pozvati na svoj status ili izvršavati svoja prava kao nasljednici ili legatari, i/ili svoje ovlasti kao izvršitelji oporuka ili posebni skrbnici ostavinom. Dakle, obavijest o podnesenom zahtjevu dostavlja se svim korisnicima. Nadalje, nameće se pitanje jesu li korisnici zapravo sve stranke u ostavinskom postupku. Pojam korisnika EPN-a ipak je nešto širi od pojma stranaka u ostavinskom postupku, no praksa će pokazati da se navedena dva pojma gotovo podudaraju po svom smislu i svrsi.

Kako se stranke obavješćuju o podnesenom zahtjevu za izdavanje EPN-a

Stranke se obavješćuju dopisom u kojem se može navesti da je osoba, podnositelj zahtjeva, u svojstvu nasljednika/ legatarata/ izvršitelja oporuke/ upravitelja ostavinom (posebnog skrbnika) podnijela zahtjev za izdavanje EPN-a određenog datuma, koji zahtjev je zaprimljen kod općinskog suda pod poslovnim brojem R1EU, radi dokazivanja: – statusa i/ili prava nasljednika/ legatarata; – njihovih ostavinskih dijelova; – pripadnosti određene imovine nasljednicima/ legatarima; – ovlasti osobe za izvršavanje oporuke ili upravljanja ostavinom. Uz obavijest odnosno dopis dostavlja se preslika zahtjeva na uvid korisnicima.

Dakle, obavijest sadrži nužne podatke o broju predmeta pod kojim je zaprimljen zahtjev, podatke o osobi – podnositelju zahtjeva te datumu podnesenog zahtjeva. Obavijest se šalje poštom, preporučeno, te se u spis prikupljaju dostavnice o otpremljenim obavijestima. Uredba, pa tako niti ZPUN,

ne predviđaju dužnost nadležnog tijela prikupiti sve dostavnice kao dokaz da su svi korisnici obaviješteni o podnesenom zahtjevu, već se nastavlja s postupkom u povodu razmatranja osnovanosti zahtjeva za izdavanje EPN-a. Naime, postupak izdavanja EPN-a je sukladno Uredbi zamišljen kao brz i učinkovit, nije podložan a niti opterećen procesnim institutima i zahtjevima, provodi se bez odgode, kako to propisuje odredba čl. 67. Uredbe. U postupku je bitno da podnositelji zahtjeva podnesu nadležnom tijelu sve prijeko potrebne, odnosno obvezne podatke i nadležno tijelo nakon provjere izdaje EPN.

Stranke se mogu obavijestiti i pozvati javnom objavom odnosno pozivom oglasom u Narodnim novinama, a rok za javljanje javnom bilježniku je dva mjeseca od objave oglasa u Narodnim novinama d.d.

U postupku razmatranja zahtjeva za izdavanje EPN-a javni bilježnik ili sud može provesti potrebna saslušanja podnositelja zahtjeva ili drugih stranaka kako bi provjerio navode zahtjeva za izdavanje EPN-a.

Ako nadležno tijelo smatra da su ispunjene sve pretpostavke za izdavanje potvrde, izdat će potvrdu na propisanom obrascu V. Provedbene uredbe s prilogima I., II., III., IV., V. i VI., kako je navedeno u čl. 67. st. 1. Uredbe i dostavlja strankama ovjerenu presliku potvrde, a izvornik zadržava u spisu. Pretpostavke za izdavanje EPN-a navedene su u čl. 67. Uredbe. Potvrda se izdaje bez odgode kada su:

1. elementi koji se trebaju potvrditi utvrđeni po pravu mjerodavnom za nasljeđivanje ili po bilo kojem drugom pravu mjerodavnom za određene elemente
2. elementi koji se trebaju utvrditi potvrdom, nisu sporni
3. EPN je u skladu s odlukom koja obuhvaća te iste elemente.

EPN se izdaje na rok od šest mjeseci od trenutka izdavanja, osim u iznimnim i opravdanim slučajevima i duže. Prilikom izdavanja EPN-a nadležno tijelo će obrazložiti razloge radi kojih se EPN izdaje na rok duži od šest mjeseci. Ako navedeno dulje razdoblje važenja potvrde istekne, tada stranka sukladno članku 70. t. 3. Uredbe može zatražiti produljenje razdoblja važenja ovjerene preslike ili zatražiti novu ovjerenu presliku od tijela izdavanja. Rok od šest mjeseci se računa od dana izdavanja EPN-a. Protiv EPN-a je dopušten prigovor o kojem odlučuje općinski sud.

Izvornik EPN-a zadržava se u spisu, a ovjerena preslika EPN-a dostavlja se podnositelju zahtjeva, kako to propisuje odredba čl. 7. st. 3. ZPUN-a i čl. 67. Uredbe.

¹³ Praksa francuskih bilježnika je da u spisu bilježe koje su radnje poduzeli (provjera određenih registara na primjer centralni registar oporuka ili informacije pribavljene putem platforme ARERT). Detaljnije na stranicama: <https://www.adsn.notaires.fr/fcddvPublic/profileChoice.htm> the Association of the European network of registers of wills (<http://www.arert.eu>).

Sadrži li izvornik EPN-a koji ostaje u spisu navod iz obrasca br. V glede ovjerene preslike, ili se taj dio mora izostaviti u izvorniku EPN-a

Na ovo pitanje jasan odgovor daje Provedbena uredba koja govori o unificiranom obrascu EPN sa svim potrebnim dijelovima, na način i u formi koju ta Uredba izričito propisuje. Dakle, izvornik EPN-a ima identičan izgled i dijelove kao i ovjerena preslika jer kada bi izvornik ostao u spisu bez rubrike „OVJERENI PRESLIK“ tada bi u izvorniku nedostajali podaci o tome kome se izdaje EPN i do kada vrijedi, što bi bilo protivno propisanoj formi obrasca V. na kojem se izdaje EPN i čiji je sadržaj propisan Provedbenom uredbom. Možda će praksa pokazati da se obrazac izvornika EPN, koji ostaje u spisu, treba razlikovati od obrasca ovjerene preslike koji se izdaje strankama.

Koje se stranke obavješćuju o izdanom EPN-u, jesu li to samo stranke u smislu Uredbe i ZPUN-a, tj. oni koji su ovlašteni podnijeti zahtjev prema članku 72. st. 1. Uredbe ili su to sve stranke u postupku

U čl. 67. st. 2. Uredbe propisuje se obveza nadležnog tijela da poduzme sve potrebne korake u **obavješćivanju korisnika o izdavanju** potvrde.

Mišljenja smo da se o izdanom EPN-u obavješćuju iste osobe - korisnici kao i kod obavijesti o podnesenom zahtjevu za EPN. Stranke u postupku izdavanja potvrde u smislu odredbe čl. 66. st. 4. Uredbe su korisnici zahtjeva, a korisnici zahtjeva predviđeni su odredbom čl. 63. st. 1. Uredbe. To su nasljednici, legatari, izvršitelji oporuka ili posebni skrbnici ostavine koji se u drugoj državi članici moraju pozvati na svoj status, ili izvršavati svoja prava kao nasljednici ili legatari, i/ili svoje ovlasti kao izvršitelji oporuka, ili posebni skrbnici ostavinom. Dakle, obavijest o izdanom EPN-u dostavlja se istim osobama kojima je u postupku dostavljena obavijest o podnesenom zahtjevu za izdavanje EPN-a.

Kako uputiti stranke o pravu na prigovor protiv EPN-a te treba li o tom pravu upućivati stranke eventualno u obavijestima o izdanom EPN-u

Protiv EPN-a dopušten je prigovor o kojem odlučuje općinski sud.

Naime, obrazac V. kojim se izdaje EPN ne sadrži uputu o podnošenju prigovora pa se postavlja logično pitanje, temeljem čega bi stranka to trebala znati i tko bi je o tom pravu trebao uputiti. U tom smjeru mogla bi se uputiti primjedba Provedbenoj uredbi glede suficijentnosti obrasca V., jer taj obrazac ne sadrži pouku o pravnom lijeku. Ured-

ba i Provedbena uredba su takvo pravo trebale predvidjeti kao sastavni dio EPN-a, a određivanje pravnog lijeka prepustiti pravnim sustavima država članica jer u ovoj situaciji ostaje pravnim sustavima i praksi odrediti način upućivanja stranaka o podnošenju pravnog lijeka, kada takva rubrika za sada ne postoji u obrascu V. Provedbene uredbe. Svakako je potrebno podnositelja zahtjeva, pa i sve korisnike koje nadležno tijelo obavješćuje o izdanom EPN-u, upozoriti na mogućnost podnošenja prigovora protiv izdanog EPN-a.

Postupanje po prigovoru protiv EPN-a

Javni bilježnik, odmah nakon izdavanja, EPN dostavlja općinskom sudu radi upisa u popis izdanih potvrda i osoba kojima su izdani ovjereni preslici EPN-a, koji popis vodi svaki općinski sud sukladno čl. 8 st. 1. ZPUN-a. Sudskim poslovnikom određeno je da se popis izdanih EPN-a vodi u Upisniku R1EU u koji se također upisuju osobe podnositelji zahtjeva kojima su izdane ovjerene preslike EPN-a.

U postupanju po prigovoru protiv EPN-a nadležni općinski sud primjenjuje odgovarajuće odredbe Zakona o nasljeđivanju¹⁴ koje se odnose na postupak i odluke o prigovoru protiv rješenja o nasljeđivanju, na što upućuje odredba čl. 7. st. 4. ZPUN-a. Dakle, sud može ukinuti EPN i ponovno provesti postupak po zahtjevu za EPN, ili može odbiti prigovor i održati na snazi izdani EPN. Prilikom donošenja ZPUN-a propušteno je navesti da je provođenje sudskog postupka potrebno izvršiti bez odgode, analogijom iz čl. 67. st. 1 Uredbe, jer se u redovito kompliciranoj i dugotrajnoj sudskoj proceduri, koja je opterećena brojnim drugim vrstama predmeta, može očekivati da sud odlučuje o prigovoru protiv EPN-a kojem je istekao rok na koji je izdan.

Nadalje, protiv odluka nadležnoga općinskog suda dopuštena je žalba o kojoj odlučuje nadležni županijski sud te se na postupak i odlučivanje o žalbi na odgovarajući način primjenjuju odredbe Zakona o nasljeđivanju, odnosno supsidijarno Zakona o parničnom postupku¹⁵ (čl. 7. st. 7. ZPUN-a). Moguće je za pretpostaviti da će od datuma izdavanja EPN-a do donošenja drugostupanjske odluke proteći rok na koji je izdan EPN pa se postavlja pitanje svrhovitosti sudske procedure.

Kako javni bilježnik kao povjerenik suda vraća spis sudu

Ako javni bilježnik smatra da zahtjev za izdavanje EPN-a nije osnovan, cijeli spis s pisanim obrazlo-

¹⁴ Zakon o nasljeđivanju (Narodne novine, br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, u daljnjem tekstu: ZN).

¹⁵ Zakon o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14 u daljnjem tekstu: ZPP).

ženjem u kojem navodi razloge zašto smatra da zahtjev nije osnovan, dostavlja se općinskom sudu na odluku, kako to propisuje odredba čl. 7. st. 5. ZPUN-a.

Ni Uredba, a ni Provedbena uredba i ZPUN ne predviđaju formu vraćanja spisa pa će se primijeniti analogni model kojeg javni bilježnici kao povjerenici u ostavinskim postupcima primjenjuju kada vraćaju sudu ostavinski predmet kao spornu ostavinu ili pak na rješavanje po prigovoru protiv odluke javnog bilježnika. Svakako će se u praksi prilikom postupanja po zahtjevu za EPN postaviti pitanje eventualne potrebe unificiranja dopisa, odnosno obavijesti – kada se spis vraća sudu, kada se stranke obavješćuju o podnesenom zahtjevu za izdavanje EPN-a, izdanom EPN-u, podnošenju prigovora na izdani EPN ili drugim mogućim prijedlozima koje predviđa Uredba.

UČINAK EUROPSKE POTVRDE O NASLJEĐIVANJU

Sukladno čl. 69. st. 1 Uredbe EPN ima dokaznu snagu u svim državama članicama te nije potreban poseban postupak egzekviture.

EPN nije ovršna isprava te navedeno posebno pojašnjava recital 71. Preambule Uredbe¹⁶.

Valja istaknuti da se predmnijeva točnost podataka (Uredba koristi termin: elementa) koji su utvrđeni EPN-om, a to su: status i/ili prava ili ovlasti nasljednika, legatara, izvršitelja oporuke ili upravitelja ostavinom (u našem nasljednom pravu: posebni skrbnik ostavine), regulirano čl. 69 st. 2 Uredbe.

Uredba pretpostavlja povjerenje trećih u EPN što je navedeno u čl. 69. st. 3 Uredbe. Kako će praksa potvrditi postojanje navedene predmnijeve, o tome ovisi budućnost ovoga novog instituta koji ima svrhu unificiranog postupanja država članica kod ostvarivanja prava ili ovlasti stranaka iz ostavine.

U odnosu na učinak EPN-a glede činjenice da

EPN može biti pravna osnova za daljnje upise kako to propisuje čl. 69. st. 5 Uredbe, zasigurno se ne može očekivati da bi EPN predstavljao osnovu za upis stvarnih prava u registrima pokretnina, nekretnina ili prava. No može predstavljati osnovu za dokazivanje statusa i ovlasti određene osobe koja se obraća navedenim registrima glede upisa, sukladno pravilima koja propisuje svaka država članica.¹⁷

ISPRAVAK, IZMJENA ILI OPOZIV EPN-a

Zahtjev za ispravak, izmjenu ili opoziv EPN-a podnosi se nadležnom općinskom sudu koji je izdao EPN i o navedenim zahtjevima odlučuje općinski sud, odnosno javni bilježnik koji je izdao EPN, po službenoj dužnosti samo u slučaju ispravka ili na zahtjev osobe koja dokaže pravni interes, sukladno čl. 9. st. 1. ZPUN-a. O navedenim zahtjevima uvijek će odlučivati ono nadležno tijelo koje je izdalo EPN ili pred kojim je u tijeku postupak po prigovoru ili po zahtjevu za privremenu obustavu učinaka EPN-a.

Protiv odluke nadležnog tijela stranke imaju pravo izjaviti prigovor o kojem odlučuje općinski sud. Prilikom odlučivanja o prigovoru sud primjenjuje odredbe Zakona o nasljeđivanju koje se odnose na postupak i odluke o prigovoru protiv rješenja o nasljeđivanju.

Kada javni bilježnik utvrdi da nisu ispunjene pretpostavke za ispravak, izmjenu ili opoziv EPN-a, zahtjev zajedno sa spisom dostavlja nadležnom sudu na odlučivanje. Javni bilježnik navest će u pisanom obliku razloge zbog kojih smatra da nisu ispunjene pretpostavke za ispravak, izmjenu ili opoziv EPN-a. Također, istodobno će obavijestiti podnositelja zahtjeva da je predmet upućen sudu.

Protiv rješenja općinskog suda o ispravku, izmjeni ili opozivu EPN-a dopuštena je žalba o kojoj odlučuje županijski sud. Na žalbeni postupak primjenjuju se odredbe Zakona o nasljeđivanju koje se odnose na postupak i odluke o žalbi protiv rješenja o nasljeđivanju.

Kada ispravak

Člankom 342. ZPP-a definiran je pojam ispravka u procesnom smislu. Ispravak se odnosi na **po-greške u pisanju slova i brojki** koje nadležno tijelo može uočiti i ispraviti po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka koje su sudjelovale u postupku. Rješenjem će nadležno tijelo odlučiti o ispravku te ako rješenje donosi javni bilježnik, stranka ima

16 „(71) Potvrda bi trebala proizvesti jednake učinke u svim državama članicama. Ona ne bi trebala biti ovršna isprava, ali bi trebala imati dokaznu snagu i trebalo bi predmnijevati da istinito dokazuje elemente koji su utvrđeni po pravu mjerodavnom za nasljeđivanje ili po bilo kojem drugom pravu mjerodavnom za posebne elemente, poput materijalne valjanosti raspolaganja imovinom zbog smrti. Dokazna snaga Potvrde ne bi se smjela proširiti na elemente koji nisu uređeni ovom Uredbom, poput pitanja srodstva ili pitanja o tome je li određena imovina pripadala umrlom. Svakoj osobi koja izvrši plaćanje ili prenese imovinu za nasljeđivanje osobi navedenoj u Potvrdi, kao osobi koja ima pravo prihvatiti takvo plaćanje ili imovinu kao nasljednik ili legatar, trebalo bi pružiti odgovarajuću zaštitu, ako je postupala u dobroj vjeri pouzdajući se u točnost podataka iz Potvrde. Jednaku zaštitu trebalo bi pružiti svakoj osobi koja, pouzdajući se u točnost podataka iz ove potvrde, kupi ili dobije imovinu za nasljeđivanje od osobe za koju je u Potvrdi navedeno da ima pravo raspolagati takvom imovinom. Zaštitu bi trebalo osigurati ako su predočeni ovjereni primjerci koji su još uvijek valjani. Pitanje proizvodi li takvo stjecanje imovine od strane treće osobe učinke ne bi trebalo biti određeno ovom Uredbom.“

17 Pozitivna iskustva provedbe izdanih EPN-ova naših sudova, odnosno javnih bilježnika kao povjerenika u državama članicama te provedenih EPN-ova od strane naših registara i banaka idu u prilog ove teze.

pravo prigovora, a ako ispravak čini sud, protiv rješenja stranka ima pravo žalbe o kojoj odlučuje županijski sud.

Kada izmjena

Izmjenu EPN-a stranke mogu zahtijevati, ako je u međuvremenu došlo do izmjene podataka koji su utvrđeni EPN-om. U tom slučaju će se usvojiti izmjena te je pitanje prakse hoće li će se navedenom odlukom izmijeniti EPN u dijelu izmijenjenih podataka ili će se donijeti nova potvrda.

Kada opoziv

EPN se opoziva u slučaju kada se utvrdi da su podaci na kojima se temelji neistiniti, lažni, sporni ili predmet kaznenog postupka, na što su stranke ukazale u zahtjevu za opoziv EPN-a te da se za njih doznalo nakon izdavanja EPN-a.

Postupci prema navedenim zahtjevima provode se bez odgode, vodeći računa o vremenu na koje je izdan EPN, učincima EPN-a te posljedicama koje bi mogla proizvesti Potvrda s netočnim ili neistinitim podacima.

PRIVREMENA OBUSTAVA UČINAKA EPN-a

Zahtjev za privremenu obustavu učinaka podnosi se nadležnom općinskom sudu u dva slučaja:

- tijekom postupka izmjene ili opoziva EPN-a, čl. 73. st. 1.a) Uredbe, ili
- tijekom postupka po pravnim lijekovima, čl. 73. St. 1.b) Uredbe.

U postupku izmjene ili opoziva EPN-a, za odlučivanje o zahtjevu za privremenu obustavu je nadležan općinski sud ili javni bilježnik pred kojim je u tijeku postupak izmjene ili opoziva EPN-a. Naprotiv, u postupku prema pravnim lijekovima, o zahtjevu za privremenu obustavu odlučuje općinski sud koji je izdao EPN, ili na čijem se području nalazi sjedište javnog bilježnika koji je izdao EPN.

Zahtjev podnosi bilo koja osoba koja je ovlaštenik podnošenja zahtjeva za izdavanje EPN-a. Provedbena uredba ne propisuje obrazac za podnošenje zahtjeva, što znači da se zahtjev podnosi kao i zahtjev za: ispravak, izmjenu ili opoziv EPN-a.

Protiv odluke javnog bilježnika stranke imaju pravo prigovora o kojem odlučuje sud, a protiv odluke suda stranke mogu izjaviti žalbu o kojoj odlučuje županijski sud. U praksi će se postaviti pitanje učinkovitosti i brzine odlučivanja suda u prvom i drugom stupnju kod privremene obustave jer će stranke djelovati temeljem EPN-a tijekom postupka privremene obustave, koji može potrajati duže od vremena na koje je EPN izdan. Praksa država članica će pokazati koliko potreba unificiranog

postupanja, u svrhu ostvarenja statusa ili ovlasti iz ostavina, predstavlja zahtjevan izazov pravosudnim sustavima država članica da intenciju Uredbe prilagode nacionalnom pravu.

NAGRADA I TROŠKOVI JAVNOG BILJEŽNIKA KAO SUDSKOG POVJERENIKA

Člankom 12. ZPUN-a regulirano je da će se pravilnikom odrediti visina nagrade i naknade troškova javnog bilježnika kao povjerenika suda u postupku po zahtjevu za izdavanje, ispravak, izmjenu, opoziv i privremenu obustavu EPN-a. Istim člankom je određeno da se jedna nagrada u pravilu odnosi na sve radnje javnog bilježnika u pojedinom postupku.

Pravilnik o visini nagrade i naknadi troškova javnog bilježnika kao povjerenika suda u postupku za izdavanje, ispravak, izmjenu, opoziv ili privremenu obustavu Europske potvrde o nasljeđivanju donesen je 10. rujna 2015., a objavljen u Narodnim novinama, br. 99/15. (u daljnjem tekstu: Pravilnik).

U **općim odredbama** Pravilnik regulira polje primjene, a to je *visina nagrade i naknade troškova javnog bilježnika kao povjerenika suda u postupku za izdavanje, ispravak, izmjenu, opoziv ili privremenu obustavu EPN-a te način njihova obračuna i naplate od strane javnog bilježnika*.

U čl. 2. Pravilnika navodi se da javnom bilježniku u provođenju **pojednog postupka** za sve radnje u tom postupku pripada jedinstvena nagrada iz čl. 5. Pravilnika, odnosno 250,00 kn.

U čl. 3. Pravilnika govori se o troškovima koje bilježnik ima pravo naplatiti, odnosno određuje se da javnom bilježniku u provođenju pojedinog postupka iz čl. 1. pripada pravo na naknadu nastaloga i predvidivog mu troška u punom iznosu, a trošak se određuje po pravilima važeće javnobilježničke tarife, no **troškom** se prema Pravilniku **ne smatra** utrošak papira i drugoga uredskog materijala radi izrade i umnožavanja dovoljnog broja primjeraka zapisnika, rješenja i drugih isprava u spisu radi uručivanja strankama, dostave spisa sudu i zadržavanja prijepisa spisa u javnobilježničkom arhivu.

Prilikom donošenja pravilnika zakonodavac je pustio uvažiti činjenice da u postupku izdavanja EPN-a javni bilježnik mora u nekoliko navrata obavješćivati sve stranke o postupku i to o podnesenom zahtjevu (priloženim ispravama ako ih ima), sukladno čl. 7. st. 2. ZPUN-a i o izdanom EPN-u, sukladno članku 7. st. 3., na način da strankama dostavi presliku zahtjeva s priložima, odnosno presliku EPN-a, preporučeno putem pošte, sve to zbog toga kako bi nezadovoljnim strankama omogućio pravo na prigovor. U takvoj situaciji nastali trošak

papira i drugoga uredskog materijala radi izrade i umnožavanja dovoljnog broja primjeraka, nikako se ne može zanemariti, a posebno u situacijama kad ima više nasljednika, slijedom čega bi ovu odredbu valjalo na odgovarajući način izmijeniti.

U čl. 5. stavku 1. Pravilnika propisana je jedinstvena nagrada za pojedine postupke koje javni bilježnik ima pravo naplatiti u iznosu od 250,00 kn, i to u postupku po zahtjevu za izdavanje EPN-a, postupku po zahtjevu za ispravak EPN-a, postupku po zahtjevu za izmjenu EPN-a, postupku po zahtjevu za opoziv EPN-a i postupku po zahtjevu za privremenu obustavu EPN-a, osim u postupku ispravka potvrde po zahtjevu ili po službenoj dužnosti, što je izričito regulirano čl. 5. st. 2. Pravilnika.

U odnosu na sudske troškove valja napomenuti da se radi jedino o trošku sudske pristojbe koju bi bilo potrebno precizirati Zakonom o sudskim pristojbama¹⁸, i to u odnosu na zahtjev za izdavanje EPN-a, ispravak, izmjenu, opoziv i privremenu obustavu, zatim pristojbu na EPN, zatim na prigovor te izjavljenu žalbu.

Za očekivati je da će zakonodavac u tom smjeru izmijeniti ili/i dopuniti Zakon o sudskim pristojbama. S obzirom na to da je postupak prema navedenim zahtjevima izvanparnični postupak, to se u nedostatku pravne regulative mogu analogno za pristojbe primijeniti odredbe koje se odnose na prijedlog kojim se pokreće izvanparnični postupak te pristojbe koje su određene u odnosu na izjavljenu žalbu u postupku.

ZAKLJUČAK

Europska unija je radi rastuće mobilnosti građana te koordinacije supostojanja nacionalnih prava o nasljeđivanju, prihvatila Uredbu o nasljeđivanju br. 650/2012. s međunarodnim učincima koja je prihvaćena 4. srpnja 2012. Uredba pruža pojednostavljeni okvir osobama s privatnim i financijskim interesima u najmanje dvije države, unutar i izvan Europske unije.

Uredba je stupila na snagu 16. kolovoza 2015., a primjenjuje se samo na nasljedstva otvorena 17. kolovoza 2015. i nakon tog datuma. Uredba se

primjenjuje na sve aspekte nasljeđivanja: od otvaranja nasljedstva do završetka postupka te raspoređivanja i upravljanja ostavinom. Uredba uvodi poveznicu pravo uobičajenog boravišta ostavitelja kako bi se odredila nadležnost za nasljeđivanje u cijelosti i mjerodavno pravo. Uvodi mogućnost izbora prava jedne od država čije državljanstvo osoba posjeduje kao pravo mjerodavno za njezino nasljeđivanje.

Uredba utvrđuje EPN čija je svrha pojednostaviti postupke s kojima su nasljednici suočeni kako bi stekli ostavinu. EPN će biti automatski priznat u svim državama članicama, no hoće li navedeni institut zaživjeti u pravnom prostoru Europske unije, pokazat će praksa. Naime, intencija ovog članka bila je prikazati postupanje nadležnih tijela tako kako to primjenjuju praktičari na temelju dosadašnjih iskustava u ostavinskim postupcima.

Zasigurno će se u praksi nametnuti potreba formiranja jedinstvenog registra izdanih EPN-ova, ili pak objedinjavanje podataka registara država članica o izdanim potvrdama, ili nekim drugim prijedlozima koji bi išli u prilog načela pravne sigurnosti. Hoće li EPN opstati u budućnosti nasljednopravnog aspekta država članica, sigurno će pokazati praksa, iako je za sada više sumnje u svrhovitost i učinkovitost navedenog instituta. Praksom će se također utvrditi je li procedura koju propisuje Uredba svrhovita i učinkovita, što ne ovisi samo o sudovima i javnim bilježnicima kao povjerenicima, već i o registrima i drugim pravnim osobama koje će u praksi izvršavati prava i ovlasti korisnika EPN-a.

Neki korisni linkovi:

- The European Notarial Network <http://www.notaries-of-europe.eu/index.php?pageID=3159>
- The E-Justice portal by the European Commission <https://e-justice.europa.eu/home.do?action=home&plang=hr>
- The association of the European network of registers of wills (ENRWA) <http://www.arert.eu>
- La plateforme de collaboration des notaires européens, Eufides <http://www.notaries-of-europe.eu/index.php?pageID=8005>

¹⁸ Zakon o sudskim pristojbama (Narodne novine, br. 74/95., 57/96., 137/02. i 125/11.).

Primjer primjene EU Uredbe o nasljeđivanju

Denis Krajcar,
javni bilježnik
u Puli

Denis Krajcar, javni bilježnik u Puli i član uredništva časopisa Javni bilježnik u kontekstu prethodnog stručnog članka Renate Košir Skračić, sutkinje Općinskoga građanskog suda u Zagrebu i Ljiljane Vodopija Čengić, javne bilježnice u Zagrebu ustupio je za objavljivanje kao primjer iz prakse Europsku potvrdu o nasljeđivanju iz rada svojeg ureda.

Ovaj primjer postupanja Denis Krajcar posebno je i obrazložio i na Konferenciji "Europa za notare - notari za Europu", izloživši primjer iz prakse u primjeni Uredbe o nasljeđivanju u kojem je kao javni bilježnik sudjelovao u postupku uknjižbe prava vlasništva nasljednika talijanskog državljanstva na nekretninama upisanim u hrvatskom nekretninskom Registru i to temeljem Europske potvrde o nasljeđivanju koju je izdao talijanski Notar - u okviru ostavinskog postupka provedenog po talijanskom pravu. U tom je postupku sačinio Zapisnik o posvjedočenju činjenica sukladno članku 90. Zakona o javnom bilježništvu - u kojem je izložio sve činjenice i proceduru koja je prethodila izdavanju Europske potvrde o nasljeđivanju, pozvao se na izvore prava Uredbe o nasljeđivanju EU 650/2012 i 1329/2014, te je uz prilaganje Zapisniku Europske potvrde - prevedene na hrvatski jezik, kao i Punomoći nasljednice - prevedene na hrvatski jezik, postavio i Zahtjev za uknjižbu prava vlasništva nadležnom Zemljišnoknjižnom odjelu, koji je svojim

Rješenjem i proveo uknjižbu prava vlasništva u korist nasljednika.

U izlaganju na Konferenciji posebno je istaknuo poželjnu suradnju i međusobnu komunikaciju između notara iz Italije, kao i iz drugih država članica EU - kao autora Europske potvrde i javnih bilježnika iz Hrvatske u kojoj se nalazi nekretninski Registar, pogotovo u dijelu u kojem se u Europskoj potvrdi precizno opisuju nekretnine koje su predmet nasljeđivanja i upisa u Registar.

Posebno je napomenuo kako je Zapisnik o posvjedočenju potrebni dokument po hrvatskom pravu koji je kao "most" povezao Europsku potvrdu o nasljeđivanju iz druge države članice sa hrvatskim nekretninskim Registrom. Zbog toga trebamo ustrajati na pisanju Zapisnika, kao hrvatske isprave u ovakvim okolnostima - koja ujedno predstavlja i argument za primjenu članka 4. ZJB.

Valja također napomenuti da u postupku uknjižbe Europske potvrde o nasljeđivanju nije naplaćena sudska pristojba - budući da je Europska potvrda iz druge države članice u zemljišnoknjižnom postupku izjednačena sa ispravom koju u Hrvatskoj izdaju osobe sa javnim ovlastima, odnosno izjednačena sa hrvatskom javnobilježničkom ispravom.

U nastavku su priloženi dokumenti →

PRILOG 5
OBRAZAC V

<p>EUROPSKA POTVRDA O NASLJEĐIVANJU</p> <p>Članak 67. Pravilnika EU) br. 650/2012. Europskog parlamenta i odgovornog Vijeća za nadležnost, primjenjivog zakona i priznavanju i izvršenju odluka i prihvaćanju i izvršenju javnih akata u svezi nasljeđivanja i stvaranju Europske potvrde o nasljeđivanju ¹⁾)</p>
<p>Tijelo koje izdaje zadržava izvornik ove potvrde</p> <p>Istinite preslike ove potvrde važe do datuma isteka</p> <p>Označena u odgovarajućem prozorčiću na dnu obrasca</p>
<p>Prilozi uz potvrdu*</p> <p>☐ Prilog I – Opći podaci podnositelja zahtjeva (SAMO za pravne osobe)</p> <p>☐ Prilog II – Opći podaci predstavnika zahtjevatelja (SAMO u slučaju zastupanja)</p> <p>☒ Prilog III – Podaci koji se odnose na režim imovine između supružnika ili drugi odgovarajući režim imovine pokojnika (SAMO ako je pokojnik bio u tom režimu u trenutku smrti)</p> <p>☒ Prilog IV – Osebnosti i prava nasljednika (jednog ili više) (SAMO ako je svrha potvrde ovjerovljenje tih podataka)</p> <p>☐ Prilog V – Osebnosti i prava legatara (jednog ili više) koji imaju izravna prava na nasljedstvo (SAMO ako je svrha potvrde ovjerovljenje tih podataka)</p> <p>☐ Prilog VI – Snaga davanja izvršenja oporuke ili upravljanja nasljedstva (SAMO ako je svrha ovjerovljenje tih podataka)</p> <p>☐ Nema priloga</p>
<p>1. Država članica tijela izdavanja*</p> <p>☐ Belgija ☐ Bugarska ☐ Češka Republika ☐ Njemačka ☐ Estonija ☐ Grčka ☐ Španjolska ☐ Francuska ☐ Hrvatska ☒ Italija ☐ Cipar ☐ Letonija ☐ Litva ☐ Luksemburg ☐ Mađarska ☐ Malta ☐ Nizozemska ☐ Austrija ☐ Poljska ☐ Portugal ☐ Rumunjska ☐ Slovenija ☐ Slovačka ☐ Finska ☐ Švedska</p>

¹ GU L 201 od 27.7.2012., str. 107.

² Podatke obavezno upisati

<p>2. Tijelo izdavanja</p> <p>2.1. Ime i naziv tijela *: BEATRICE DURANTI JAVNI BILJEŽNIK</p> <p>2.2. Adresa</p> <p>2.2.1. Ulica i broj/poštanski pretinac*: PIAZZA NICOLO' TOMMASEO br. 2</p> <p>2.2.2. Mjesto i poštanski br.*: TRST 34121</p> <p>2.3. Telefon: 040/365069</p> <p>2.4. Fax: 040/365069</p> <p>2.5. Elektronička adresa: bduranti@notariato.it</p>
<p>3. Podatci na dosjeu</p> <p>3.1. Referentni broj*: 4703/3393</p> <p>3.2. Datum (dan/mjesec/godina) izdavanja potvrde*: 26/01/2017</p>
<p>4. Nadležnost za izdavanje potvrde (članak 64 pravilnika EU br. 650/2012.)</p> <p>4.1. Tijelo izdavanja nalazi se u Državi članici čija jurisdikcijska tijela su nadležna odlučiti o nasljeđivanju u skladu sa *</p> <p>☒ člankom 4. pravilnika (EU) br. 650/2012. (Opća nadležnost)</p> <p>☐ člankom 7., slovo a) pravilnika (EU) br. 650/2012. (Nadležnost u slučaju izbora zakona)</p> <p>☐ člankom 7., slovo b) pravilnika (EU) br. 650/2012. (Nadležnost u slučaju izbora zakona)</p> <p>☐ člankom 7., slovo c) pravilnika (EU) br. 650/2012. (Nadležnost u slučaju izbora zakona)</p> <p>☐ člankom 11. pravilnika (EU) br. 650/2012. (Forum necessitatis)</p> <p>4.2. Dodatni podatci na temelju kojih se tijelo izdavanja smatra nadležnim za izdavanje potvrdu² :</p> <p style="text-align: center;">TRST, POSLJEDNJE UOBIČAJENO PREBIVALIŠTE POKOJNIKA</p>
<p>5. Opći podatci podnositelja zahtjeva (fizička osoba³)</p> <p>5.1. Prezime i ime/na*: PREMATE RITA</p>

² Upisati podatke kao posljednje uobičajeno prebivalište pokojnika ili sporazum o izboru suda.

³ Za pravne osobe ispuniti i priložiti prilog I.
Priložiti dodatni list radi li se o više zahtjevatelja.
Za zastupnike ispuniti i priložiti prilog II.

5.2. Djevojačko prezime (ako se razlikuje od točke 5.1.): .....

5.3. Spol*
 5.3.1. M
 5.3.2. F

5.4. Datum (dan/mjesec/godina) i mjesto rođenja (grad/država (ISO kod))*: 9.12.1926. u PULI (HRVATSKA) (191)

5.5. Gradansko stanje*
 5.5.1. Neoženjen /Neudata
 5.5.2. Oženjen /Udata
 5.5.3. Registrirani partner/ica
 5.5.4. Razveden/a
 5.5.5. Udovac/ Udovica
 5.5.6. Ostalo (pojasniti): .....

5.6. Državljanstvo*
 Belgija Bugarska Češka Republika Njemačka Estonija Grčka Španjolska Francuska Hrvatska Italija Cipar Letonija Litva Luksemburg Mađarska Malta Nizozemska Austrija Poljska Portugal Rumunjska Slovenija Slovačka Finska Švedska
 Ostalo (pojasniti ISO kod): .....

5.7. Identifikacijski broj⁴
 5.7.1. Broj nacionalne identifikacijske isprave:
 OSOBNA ISKAZNICA BR. AV4094253
 5.7.2. Broj socijalne sigurnosti: .....

5.7.3. Porezni broj:
 PRM RTI 26T49 G778U
 5.7.4. Ostalo (obrazložiti): .....

5.8. Adresa
 5.8.1. Ulica i broj/poštanski pretinac*:
 VIA DEI FALCHI BR. 2
 5.8.2. Mjesto i poštanski broj*: TRST 34138
 5.8.3. Država*
 Belgija Bugarska Češka Republika Njemačka Estonija Grčka Španjolska Francuska Hrvatska Italija Cipar Letonija Litva Luksemburg Mađarska Malta Nizozemska Austrija Poljska Portugal Rumunjska Slovenija Slovačka Finska Švedska
 Ostalo (pojasniti ISO kod): .....

5.9. Telefon: .....

5.10. Fax: .....

5.11. Adresa elektroničke pošte: .....

4. Označiti najbliže odgovarajući broj za slučaj.

5.12. Rodbinski odnosi ili sličnosti s pokojnikom
 Sin Kćerka Otac Majka Nećak (sin/kćer djece) Djed Baka Supružnik
 Registrirani partner Partner de facto Brat Sestra Nećak (sin/kćer braće i sestara) Stric Ujna Bratić Sestrična Ostalo (pojasniti): .....

---

6. Opći podatci pokojnika
 6.1. Prezime i ime/na*: MICOVILLI LADISLAO
 6.2. Djevojačko prezime (ako se razlikuje od točke 6.1.): .....

6.3. Spol*
 6.3.1. M
 6.3.2. F

6.4. Datum (dan/mjesec/godina) i mjesto rođenja (grad/država (ISO kod))*: 22.08.1925. u PULI (HRVATSKA) (191)

6.5. Gradansko stanje u trenutku smrti*
 6.5.1. Neoženjen /Neudata
 6.5.2. Oženjen /Udata
 6.5.3. Registrirani partner/ica
 6.5.4. Razveden/a
 6.5.5. Udovac/ Udovica
 6.5.6. Ostalo (pojasniti): .....

6.6. Državljanstvo*
 Belgija Bugarska Češka Republika Njemačka Estonija Grčka Španjolska Francuska Hrvatska Italija Cipar Letonija Litva Luksemburg Mađarska Malta Nizozemska Austrija Poljska Portugal Rumunjska Slovenija Slovačka Finska Švedska
 Ostalo (pojasniti ISO kod): .....

6.7. Identifikacijski broj⁴
 6.7.1. Broj nacionalne identifikacijske isprave:
 MCV LSL 25M22 G778S
 6.7.2. Broj socijalne sigurnosti: .....

6.7.3. Porezni broj:
 MCV LSL 25M22 G778S
 6.7.4. Matični broj rođenih: .....

6.7.5. Ostalo (obrazložiti): .....

6.8. Adresa u trenutku smrti
 6.8.1. Ulica i broj/poštanski pretinac*:
 VIA DEI FALCHI BR. 2
 6.8.2. Mjesto i poštanski broj*: TRST 34138

5. Pojam stvarnog partnera obuhvaća instituciju convivenza prema shvaćanju nekih država članica (npr. »sambo« u Švedskoj ili »avopuolisoo« u Finskoj).

.....
.....
.....

8.3. Primijenjiv zakon je onaj Države čije je uređenje višezakonski sustav (članak 36. i 37. pravilnika (EU) br. 605/2012. Primjenjuje se sljedeće pravilo (pojasniti, ako je slučaj, teritorijalnu jedinicu): .....

.....
.....

8.4. Primjenjuju se specijalni propisi koji nameću restrikcije k nasljedstvu određenih dobara pokojnika (članak 30. pravilnika (EU) br. 650/2012.) (pojasniti propise i dobra u svezi s tim):
.....
.....
.....

Tijelo potvrđuje da je poduzelo sve potrebite mjere kako bi obavijestilo sve uživatelje o zahtjevu za izdavanjem potvrde i da u trenutku kad je napisalo potvrdu, uživatelji nisu pobijali nijedan element.

Sljedeće točke nisu ispunjene jer se smatra nebitnim za svrhu potvrde*:
...NIJEDAN.....

.....

U slučaju dodatnih stranica, ukupni broj stranica*:
.....

Napisano u* Trstu, u ulici Imbriani br.2.
Dne* 26.01.2017. (dvadesetšestog siječnja dvijetisućesedamnaeste)

Potpis i/ili pečat tijala izdavanja*: vlastoručni potpis
.....
.....

OBRAZAC V – PRILOG III

Podatci koji se odnose na imovinu između supružnika ili druga ekvivalentna imovina pokojnika⁹

---

1. Prezime i ime/na supružnika/bivši supružnik ili partner/ bivši partner*:
PREMATE RITA

2. Djevojačko prezime supružnika/ bivšeg supružnika ili partnera/ bivšeg partnera (ako se razlikuje od točke 1.):
.....

3. Datum i mjesto braka ili ulazak u drugi odnos koji može imati usporedive učinke na brak:
30.06.1947.

4. Pokojnik je sklopio nagodbu o braku sa osobom iz točke 1?
4.1. Da
4.1.1. datum (dan/mjesec/godina) nagodbe:
.....
4.2. Ne

5. Pokojnik je sklopio nagodbu o posljedicama vlasništva u kontekstu odnosa koji može imati usporedive učinke na brak sa osobom iz točke 1.?
5.1. Da
5.1.1. datum (dan/mjesec/godina) nagodbe:
.....
5.2. Ne

6. Zakon primjenjen na imovinu je onaj sljedeće države:
 Belgija Bugarska Češka Republika Njemačka Estonija Grčka Španjolska
 Francuska Hrvatska Italija Cipar Letonija Litva Luksemburg Mađarska
 Malta Nizozemska Austrija Poljska Portugal Rumunjska Slovenija
Slovačka Finska Švedska
 Ostalo (pojasniti ISO kod): .....

6.1. Zakon je određen temeljem izbora zakona*
6.1.1. Da
6.1.2. Ne

6.2. Ako je Država čiji se zakon primjenjuje u višezakonskom sustavu, pojasniti (ako je slučaj, teritorijalnu jedinicu): .....

.....7.

Imovina primjenjena je sljedeća:
7.1. Odvajanje imovine
7.2. Univerzalna zajednica
7.3. Zajedničke nekretnine
7.4. Zajedništvo profita i dobiti

9. Priložiti dodatnu stranicu ako se radi o više od jednog imovinskog režima.

7.5. Zajedništvo de residuo
 7.6. Ostalo (pojasniti): .....

8. Označiti imovinu u izvornom jeziku i obrazložiti odredbe zakona⁹:
 .....

9. Imovinski odnosi koji se temelje na imovinu između supružnika ili druga ekvivalentna imovina pokojnika i osobe iz točke 1. razvrgnuti su i imovina je raspoređena:
 9.1. Da
 9.2. Ne

OBRAZAC V – PRILOG IV
 Svojevstvo i prava jednog ili više nasljednika¹¹

1. Podnositelj zahtjeva je nasljednik?*

1.1. Da
 1.1.1. Spomenuto u odjeljku 5. obrasca potvrde (pojasniti podnositelja zahtjeva, ako je potrebno):
 PREMATE RITA
 1.1.2. Spomenuto u prilogu I. (pojasniti podnositelja zahtjeva, ako je to potrebno):
 .....

1.2. Ne
 1.2.1. Prezime i ime/na ili naziv organizacije:
 .....

1.2.2. Djevojačko prezime (ako se razlikuje od točke 1.2.1.): .....

1.2.3. Identifikacijski broj⁴
 1.2.3.1. Broj državne identifikacijske isprave:
 .....

1.2.3.2. Broj socijalnog osiguranja:
 .....

1.2.3.3. Porezni broj:
 .....

1.2.3.4. Broj upisa:
 .....

1.2.3.5. Drugo (pojasniti): .....

1.2.4. Adresa
 1.2.4.1. Ulica i broj/ poštanski pretinac:
 .....

10. Za više podataka o državnim odredbama u svezi imovine stečene u braku ili u registriranim zajednicama, pogledajte europski portal elektronskog prava (<https://e-justice.europa.eu>)
 11. Priložiti dodatnu stranicu ako se radi o više nasljednika.

1.2.4.2. Mjesti i poštanski broj: .....

1.2.4.3. Država
 Belgija Bugarska Češka Republika Njemačka Estonija Grčka Španjolska
 Francuska Hrvatska Italija Cipar Letonija Litva Luksemburg Mađarska
 Malta Nizozemska Austrija Poljska Portugal Rumunjska Slovenija
 Slovačka Finska Švedska
 Ostalo (obrazložiti ISO kod): .....

1.2.5. Telefon: .....

1.2.6. Fax: .....

1.2.7. Adresa elektroničke pošte:
 .....

1.2.8. Datum (dan/mjesec/godina) i mjesto rođenja ili ako se radi o organizaciji, Datum (dan/mjesec/godina), mjesto upisa i naziv registra/ tijela nadležnog za upis:
 .....

2. Nasljednik je prihvatio nasljedstvo
 2.1. Da, bezuvjetno
 2.2. Da, s dobroćinstvom inventara (pojasniti učinke): .....

2.3. Da, dodajući druge uvjete (pojasniti učinke):
 .....

2.4. Nije traženo prihvatanje zakona primjenjivog na nasljeđivanje

3. Nasljednik je onaj tko^{11*}:
 3.1. na snazi prema odredbi u slučaju smrti
 3.2. po zakonu

4. Nasljednik se odrekao od nasljedstva.

5. Nasljednik je prihvatio zakonski udio.

6. Nasljednik se odrekao zakonskog udjela.

7. Nasljednik je razbaštinen ili je proglašen nedostojnim:
 7.1. snagom odredbe zbog smrti
 7.2. po zakonu
 7.3. sudskom uredbom

8. Nasljednik ima pravo na slijedeći nasljednički udio (obrazložiti): 1/1

9. Dobro ili dobra koja pripadaju nasljedniku za koja je zatražena potvrda (obrazložiti pojedino dobro i označiti indikativne podatke)¹²:
 .....

12. Označiti više od jednog kvadratića ako je to potrebno.

-1/1 POMER k.č.br. 834 ORANICA m2 4730;
-1/1 PREMANTURA k.č.br. 12/1 PAŠNJAK m2 1356, k.č.br. 16/1 VRT m2 478, k.č.br. 18/1 ORANICA m2 410, k.č.br. 18/2 ORANICA m2 432, k.č.br. 20/3 ORANICA m2 446, k.č.br. 28/3 DVORIŠTE m2 79, k.č.br. 124/2 ZGR ZGRADA m2 68, k.č.br. 124/5 ZGR GOSPODARSKA ZGRADA-GARAŽA m2 20, k.č.br. 788 PAŠNJAK m2 162, k.č.br. 789 ORANICA m2 713, k.č.br. 834 ORANICA m2 2514, k.č.br. 916/5 ORANICA I PAŠNJAK m2 2813;
-1/2 PREMANTURA k.č.br. 26/2 ORANICA m2 746, k.č.br. 26/3 PAŠNJAK m2 510, k.č.br. 126/6 ZGR DVORIŠTE m2 40, k.č.br. 877 ORANICA m2 827, k.č.br. 877/1 ORANICA m2 388, k.č.br. 877/2 ORANICA m2 647.

10. Uvjeti i restrikcije pravima jednog ili više nasljednika (označiti ako je na snazi zakona primjenjivog na nasljedstvo i/ili odredbe u slučaju smrti):
.....
.....

11. Drugi podatci s tim u svezi ili pojašnjenja (obrazložiti):
.....
.....
.....

13. Označiti ako je nasljednik pridobio imovinu ili druga prava na predmetnim dobrima (u kojem slučaju označiti prirodu tih prava i drugih koji na to imaju pravo). U slučaju upisanih dobara, označiti potrebne podatke kako bi se identificiralo dobro prema zakonu Države članice u kojoj se čuva registar (npr. za nepokretna dobra, točnu adresu dobra, zemljišnoknjižni registar, katastarsku identifikaciju, opis dobra) (ako je to potrebno priložiti prateće isprave).

OVJERENA PRESLIKA

Ovaj ovjereni preslik europske potvrde o nasljeđivanju izdana je za*:
PREMATE RITA

.....(im
e jednog ili više podnositelja zahtjeva ili jedne ili više osoba koje dokažu da
imaju koristi (članak 70. pravilnika (EU) br. 650/2012.)

Vrijedi do*: .....26.07.2017.....(dan/mjesec/godina)

Datum izdavanja*: ...26.01.2017.....(dan/mjesec/godina)

Potpis i/ili pečat tijela koji je izdao*: vlastoručni potpis
.....

Primjer prve i zadnje stranice talijanskog izvornika

ALLEGATO 5
MODULO V

CERTIFICATO SUCCESSORIO EUROPEO
(Articolo 67 del regolamento (UE) n. 650/2012 del Parlamento europeo e del Consiglio relativo alla competenza, alla legge applicabile, al riconoscimento e all'esecuzione delle decisioni e all'accettazione e all'esecuzione degli atti pubblici in materia di successioni e alla creazione di un certificato successorio europeo¹)

L'autorità di rilascio conserva l'originale del presente certificato

Le copie autentiche del presente certificato sono valide fino alla data di scadenza indicata nell'apposito riquadro a fine modulo

Allegati acclusi al certificato*

Allegato I — Generalità del o dei richiedenti (SOLTANTO per le persone giuridiche)

Allegato II — Generalità del rappresentante del o dei richiedenti (SOLTANTO in caso di rappresentanza)

Allegato III — Dati relativi al regime patrimoniale tra coniugi o altro regime patrimoniale equivalente del defunto (SOLTANTO se il defunto era soggetto a tale regime al momento della morte)

Allegato IV — Qualità e diritti dell'erede o degli eredi (SOLTANTO se lo scopo del certificato è attestare questi elementi)

Allegato V — Qualità e diritti del o dei legatari che vantano diritti diretti sulla successione (SOLTANTO se lo scopo del certificato è attestare questi elementi)

Allegato VI — Poteri di dare esecuzione al testamento o di amministrare l'eredità (SOLTANTO se lo scopo del certificato è attestare questi elementi)

Nessun allegato

I. Stato membro dell'autorità di rilascio *

Belgio Bulgaria Repubblica ceca Germania Estonia Grecia Spagna Francia Croazia
 Italia Cipro Lettonia Lituania Lussemburgo Ungheria Malta Paesi Bassi Austria

¹ GU L 201 del 27.7.2012, pag. 107.
Informazioni obbligatorie.

COPIA AUTENTICA

La presente copia autentica del certificato successorio europeo è rilasciata a*: **PREMATE RITA**

.....

.....

(nome del o dei richiedenti o della o delle persone che dimostrino di avervi interesse (articolo 70 del regolamento (UE) n. 650/2012)

È valida fino al*: 26/04/2017 ..... (gg/mm/aaaa)

Data di rilascio*: 26/01/2017 ..... (gg/mm/aaaa)

Firma e/o timbro dell'autorità di rilascio*: Beatrice Duranti

.....

REPUBLIKA HRVATSKA
OPĆINSKI SUD U PULI – POLA
Kranjčevićeva 8, 52100 Pula-Pola

Primljeno 16. veljače 2017.

Posl. br. Z-4512/17

U I M E R E P U B L I K E H R V A T S K E
R J E Š E N J E

Općinski sud u Puli – Pola, po ovlaštenom zemljišnoknjižnom referentu Marinki Latin, u zemljišnoknjižnom predmetu predlagateljice Rite Premate iz Italije, Trieste, Via dei Falchi 2, zastupana po punomoćniku Denisu Krajcaru, javnom bilježniku iz Pule, radi uknjižbe prava vlasništva

r i j e š i o j e

I. U zk.ul. 812 k.o. Pomer na nekretnini Ladislao Micovilli OIB: 09888397338, nalaže se sljedeći opis:

Temeljem Zapisnika o posvjedočenju činjenica sa Zahtjevom za uknjižbu prava vlasništva od 10. veljače 2017. godine, Europske potvrde o nasljeđivanju izdane od javnog bilježnika Duranti Beatrice iz Italije i Specijalne punomoći od 10. veljače 2017. godine

- uknjižba prava vlasništva na kč.br. 834 oranica sa 4730 m2, u korist:

Rite Premate iz Italije, Trieste, Via dei Falchi 2 OIB: 88988496505

II. U zk.ul. 114 k.o. Premantura na nekretninama Ladislao Micovilli OIB: 09888397338, nalaže se sljedeći opis:

Temeljem Zapisnika o posvjedočenju činjenica sa Zahtjevom za uknjižbu prava vlasništva od 10. veljače 2017. godine, Europske potvrde o nasljeđivanju izdane od javnog bilježnika Duranti Beatrice iz Italije i Specijalne punomoći od 10. veljače 2017. godine

- uknjižba prava vlasništva na nekretninama koje se sastoje iz 1/2 dijela kč.br. 26/2 oranica sa 746 m2, kč.br. 26/3 pašnjak sa 510 m2, zgr.kč.br. 124/6 dvorište sa 40 m2, kč.br. 877 oranica sa 827 m2, kč.br. 877/1 oranica sa 388 m2, kč.br. 877/2 oranica sa 647 m2, u korist:

Rite Premate iz Italije, Trieste, Via dei Falchi 2 OIB: 88988496505

III. U zk.ul. 638 k.o. Premantura na nekretninama Ladislao Micovilli OIB: 09888397338, nalaže se sljedeći opis:

Temeljem Zapisnika o posvjedočenju činjenica sa Zahtjevom za uknjižbu prava vlasništva od 10. veljače 2017. godine, Europske potvrde o nasljeđivanju izdane od javnog bilježnika Duranti Beatrice iz Italije i Specijalne punomoći od 10. veljače 2017. godine

- uknjižba prava vlasništva na kč.br. 12/1 pašnjak sa 1356 m2, kč.br. 16/1 vrt sa 478 m2, kč.br. 18/1 oranica sa 410 m2, kč.br. 18/2 oranica sa 432 m2, kč.br. 20/3 oranica sa 446 m2, kč.br. 28/3 dvorište sa 79 m2, zgr.kč.br. 124/2 zgrada sa 68 m2, zgr.kč.br. 124/5

gospodarska zgrada, garaža sa 20 m2, kč.br. 788 pašnjak sa 162 m2, kč.br. 789 oranica sa 713 m2, kč.br. 834 oranica sa 2514 m2, kč.br. 916/5 oranica i pašnjak sa 2813 m2 , u korist:

Rite Premate iz Italije, Trieste, Via dei Falchi 2 OIB: 88988496505

Izvorne isprave stavljaju se u ovosudnu zbirku isprava, a ovo rješenje ostaje u spisu.
Provedba ovog Rješenja povjerava se ovosudnom zk. odjelu.

U Puli-Pola, 17. veljače 2017. godine

Ovlašteni zemljišnoknjižni referent:
Marinka Latin v.r.

UPUTA O PRAVNOM LIJEKU:

Protiv ovog rješenja nezadovoljna stranka može podnijeti prigovor u roku od 15 (petnaest) dana od dana dostave prijepisa rješenja. O prigovoru protiv rješenja ovlaštenog zemljišnoknjižnog referenta odlučuje zemljišnoknjižni sudac sukladno odredbi čl. 123. a toč. 3-6. Zakona o zemljišnim knjigama. Prigovor se podnosi Općinskom sudu u Puli-Pola u 3 (tri) istovjetna primjerka.

Dna:

1. Rita Premate - zastupana po punomoćniku Denisu Krajcaru, javnom bilježniku iz Pule

Na znanje:

2. Porezna uprava, Ispostava Pula
3. DGU, Područni ured za katastar Pula-Pola

Suglasnost otpravka s izvornikom
ovjerava voditelj z.k. odjela
Begović Tea
uz

REPUBLIKA HRVATSKA

Broj.: OU-101/17-1

JAVNI BILJEŽNIK
DENIS KRAJCAR
Pula - Pola, Flanatička 10

Ja, Denis Krajcar, javni bilježnik iz Pule - Pola, o posvjedočenju činjenica, a temeljem članka 2. 3. i 90. Zakona o javnom bilježništvu (NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16), dana 10.02.2017. (desetiveljačedvjetisućesedamnaeste) godine, sastavio sam ovaj:---

**Zapisnik o posvjedočenju činjenica
sa
Zahtjevom za uknjižbu prava vlasništva**

I. Dana 10.02.2017. (desetiveljačedvjetisućesedamnaeste) godine, zaprimio sam Europsku Potvrdu o nasljeđivanju od dana 26.01.2017. (dvadesetšestisiječnjadvjetisućesedamnaeste) godine - (Članak 67. Uredbe EU br. 650/2012. Europskog parlamenta i odgovornog Vijeća za nadležnost, primjenjivog zakona i priznavanju i izvršenju odluka i prihvaćanju i izvršenju javnih akata u svezi nasljeđivanja i stvaranju Europske potvrde o nasljeđivanju, te članak 1. Provedbene Uredbe Komisije (EU) br. 1329/2014) - izdatu od javnog bilježnika Beatrice Duranti iz Republike Italije, Trieste, Piazza Nicolò Tommaseo 2, koja Potvrda je dostavljena od strane sudionice **RITE PREMATE**, rođene 09.12.1926. godine, Republika Italija, Trieste, Via dei Falchi 2, OIB: 88988496505, s time da je imenovana Sudionica postavila zahtjev da ovaj Javni bilježnik sastavi Zapisnik o posvjedočenju i provede postupak uknjižbe prava vlasništva na njeno ime u zemljišnim knjigama Općinskog suda u Puli - Pola, i to na nekretninama koje je nasljedila iza svog supruga - pok. Micovilli Ladislao, a sve temeljem gore navedene Europske Potvrde o nasljeđivanju (Europska Potvrda o nasljeđivanju od 26.01.2017. godine, izdata od javnog bilježnika Beatrice Duranti, javno ovjerovljena u preslici po potpisanom Javnom bilježniku, sa prijevodom na hrvatski jezik, se nalazi u neovjerovljenom prijepisu u pravitku pod "A").-----

Uvidom u gore navedenu Europsku Potvrdu o nasljeđivanju, utvrdio sam da je istu izdao javni bilježnik Beatrice Duranti iz Republike Italije, Trieste, Piazza Nicolò Tommaseo 2, a sukladno zahtjevu Rite Premate, rođene 09.12.1926. godine, iz Republike Italije, Trieste, Via dei Falchi 2, OIB: 88988496505, koja je supruga i oporučna nasljednica pok. ostavitelja: Micovilli Ladislao, s posljednjim uobičajenim boravištem u Republici Italiji, Trieste, Via dei Falchi 2, rođenog 22.08.1925. godine u Puli, a preminulog 21.03.2016. godine. U predmetnoj Potvrdi je utvrđeno da se je nasljednica Rita Premate – supruga ostavitelja, prihvatila nasljedstva iza pok. ostavitelja: Micovilli Ladislao, te da su dobra koja pripadaju nasljednici Riti Premate, a za koja je zatražena predmetna Potvrda, slijedeće nekretnine:-----

- kč.br. 834, oranica, površine 4730 m2, upisana u zk.ul. 812, k.o. 324221, POMER;-----

- kč.br. 12/1, pašnjak, površine 1356 m2, kč.br. 16/1, vrt, površine 478 m2, kč.br. 18/1, oranica, površine 410 m2, kč.br. 18/2, oranica, površine 432 m2, kč.br. 20/3, oranica, površine 446 m2, kč.br. 28/3, dvorište, površine 79 m2, kč.br. 124/2 ZGR., zgrada, površine 68 m2, kč.br. 124/5 ZGR., gospodarska zgrada, garaža, površine 20 m2, kč.br.

788, pašnjak, površine 162 m², kč.br. 789, oranica, površine 713 m², kč.br. 834, oranica, površine 2514 m², kč.br. 916/5, oranica i pašnjak, površine 2813 m², sve upisane u zk.ul. 638, k.o. 324230, PREMANTURA; -----
 - 1/2 (jednopolovina) dijela kč.br. 26/2, oranica, površine 746 m², 1/2 (jednopolovina) dijela kč.br. 26/3, pašnjak, površine 510 m², 1/2 (jednopolovina) dijela kč.br. 124/6 ZGR., dvorište, površine 40 m², 1/2 (jednopolovina) dijela kč.br. 877, oranica, površine 827 m², 1/2 (jednopolovina) dijela kč.br. 877/1, oranica, površine 388 m², 1/2 (jednopolovina) dijela kč.br. 877/2, oranica, površine 647 m², sve upisane u zk.ul. 114, k.o. 324230, PREMANTURA.-----

Člankom 4. UREDBE (EU) br. 650/2012 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (Dalje u tekstu: Uredba EU), propisano je da sudovi države članice u kojoj je umrli imao svoje uobičajeno boravište u trenutku smrti imaju nadležnost odlučivati o nasljeđivanju u cijelosti. Za potrebe navedene Uredbe, pojam „sud“ znači sva pravosudna tijela i sva ostala tijela i pravni stručnjaci s nadležnošću u nasljednim stvarima koji izvršavaju pravosudne funkcije ili postupaju u skladu s prenesenim ovlastima od strane pravosudnog tijela ili postupaju pod nadzorom pravosudnog tijela, uz uvjet da takva druga tijela i pravni stručnjaci jamče nepristranost i pravo svih stranaka na saslušanje i pod uvjetom da njihove odluke po pravu države članice u kojoj djeluju: (a) mogu biti predmet žalbe ili revizije od strane pravosudnog tijela, i (b) imaju sličnu valjanost i učinak kao i odluka pravosudnog tijela o istoj stvari.-----

Člankom 62. Uredbe EU, određeno je da ta Uredba uspostavlja Europsku potvrdu o nasljeđivanju (dalje u tekstu: „Potvrda“) koja se izdaje za korištenje u drugoj državi članici i stvara učinke navedene u članku 69., a člankom 63. Uredbe EU propisano je da Potvrdu mogu koristiti nasljednici, legatari koji imaju izravna prava u nasljedstvu i izvršitelji oporuka ili upravitelji ostavinom koji se u drugoj državi članici moraju pozvati na svoj status ili izvršavati svoja prava kao nasljednici ili legatari i/ili svoje ovlasti kao izvršitelji oporuka ili upravitelji ostavinom, te da se Potvrda može koristiti za dokazivanje jedne ili više sljedećih stvari: (a) status i/ili prava svakog nasljednika ili, ovisno o slučaju, svakog legataru spomenutih u Potvrdi i njihove ostavinske dijelove, (b) pripadnost određene imovine koja čini dio ostavine nasljednicima ili ovisno o slučaju, legatarima spomenutima u Potvrdi i (c) ovlasti osobe spomenute u Potvrdi za izvršavanje oporuke ili upravljanje ostavinom.-----

Nadalje, člankom 69. Uredbe EU, propisano je da: 1. Potvrda proizvodi svoje učinke u svim državama članicama, a da nije potreban poseban postupak, 2. Za Potvrdu se predmnijeva da točno dokazuje elemente koji su utvrđeni po pravu mjerodavnom za nasljeđivanje ili po bilo kojem drugom pravu mjerodavnom za određene elemente, a za osobu koja je u Potvrdi navedena kao nasljednik, legatar, izvršitelj oporuke ili upravitelj ostavinom predmnijeva se da ima status naveden u Potvrdi i/ili prava ili ovlasti navedene u Potvrdi, bez ikakvih uvjeta i/ili ograničenja vezanih za ta prava ili ovlasti, osim onih navedenih u Potvrdi, 3. Za svaku osobu koja postupajući na temelju podataka potvrđenih u Potvrdi izvrši plaćanja ili prenese imovinu osobi navedenoj u Potvrdi kao ovlaštenoj za prihvata plaćanja ili imovine smatra se da je izvršila transakciju s osobom ovlaštenom za prihvata plaćanja ili imovine, osim ako zna da sadržaj Potvrde nije istinit ili nije svjesna takve neistinitosti zbog krajnje nepažnje.-----

Člankom 1. točka 5. Provedbene Uredbe Komisije (EU) br. 1329/2014 od 09. prosinca 2014.g. propisan je sadržaj i oblik obrazca koji se koristi u postupku izdavanja Europske potvrde o nasljeđivanju. Uvidom u predmetnu Povrdu utvrdio sam da po svojem sadržaju i obliku odgovara citiranom provedbenom Propisu.-----

II. Dana 09.02.2017. (devetveljačedvjetisučesedamnaeste) godine, zaprimio sam *Specijalnu punomoć Rite Premate*, rođene 09.12.1926. godine, Republika Italija, Trieste, Via dei Falchi

2, OIB: 88988496505, od dana 08.02.2017. godine, a kojom je Rita Premate imenovala i postavila za svojeg punomoćnika mene - Javnog bilježnika Denisa Krajcar, te me je tom Punomoći ovlastila da mogu, u njeno ime i za njen račun, obaviti slijedeće radnje:-----
 - obaviti radnju uknjižbe prava vlasništva na nekretninama opisanim u toj Punomoći, koje je naslijedila od imena Micovilli Ladislao, rođen u Puli 22.08.1925. godine, preminulog u Trstu 21.03.2016. godine, sa posljednjim prebivalištem u Republici Italiji, Trst, Ulica Via dei Falchi 2 – na ime Premate Rita, sve temeljem Europske Potvrde o nasljeđivanju, koju je izdala dana 26.01.2017. godine javni bilježnik Beatrice Duranti iz Republike Italije, Trieste, Piazza Nicolò Tommaseo 2, i to glede slijedećih nekretnina:-----

- **kč.br. 834, oranica, površine 4730 m2, upisana u zk.ul. 812, k.o. 324221, POMER;**-----

- **kč.br. 12/1, pašnjak, površine 1356 m2, kč.br. 16/1, vrt, površine 478 m2, kč.br. 18/1, oranica, površine 410 m2, kč.br. 18/2, oranica, površine 432 m2, kč.br. 20/3, oranica, površine 446 m2, kč.br. 28/3, dvorište, površine 79 m2, kč.br. 124/2 ZGR., zgrada, površine 68 m2, kč.br. 124/5 ZGR., gospodarska zgrada, garaža, površine 20 m2, kč.br. 788, pašnjak, površine 162 m2, kč.br. 789, oranica, površine 713 m2, kč.br. 834, oranica, površine 2514 m2, kč.br. 916/5, oranica i pašnjak, površine 2813 m2, sve upisane u zk.ul. 638, k.o. 324230, PREMANTURA;**-----

- **1/2 (jednopolovina) dijela kč.br. 26/2, oranica, površine 746 m2, 1/2 (jednopolovina) dijela kč.br. 26/3, pašnjak, površine 510 m2, 1/2 (jednopolovina) dijela kč.br. 124/6 ZGR., dvorište, površine 40 m2, 1/2 (jednopolovina) dijela kč.br. 877, oranica, površine 827 m2, 1/2 (jednopolovina) dijela kč.br. 877/1, oranica, površine 388 m2, 1/2 (jednopolovina) dijela kč.br. 877/2, oranica, površine 647 m2, sve upisane u zk.ul. 114, k.o. 324230, PREMANTURA;**-----

- da mogu u njeno ime i za njen račun podnijeti Općinskom sudu u Puli – Pola, Prijedlog za uknjižbu prava vlasništva na gore opisanim nekretninama, da mogu u njeno ime preuzeti svu potrebnu dokumentaciju, dokumente i odluke, poduzeti sve radnje predviđene Zakonom, učiniti svaku potrebnu izjavu, podignuti kod nadležnih tijela i sudova odluke, pismena, dokumente i prepiske bilo kakve vrste, te da mogu, u njeno ime, obaviti i sve ostale radnje opisane u gore navedenoj Punomoći (Specijalna Punomoć Rite Premate od dana 08.02.2017. godine, javno ovjerovljena u preslici po potpisanom Javnom bilježniku, sa prijevodom na hrvatski jezik, nalazi se u neovjerovljenom prijepisu u privitku pod "B").-----

Zahtjev za uknjižbu prava vlasništva

III. Slijedom navedenog, ja - javni bilježnik Denis Krajcar, kao punomoćnik RITE PREMATE, rođene 09.12.1926. godine, iz Republike Italije, Trieste, Via dei Falchi 2, OIB: 88988496505, **predlažem Općinskom sudu u Puli - Pola da**, temeljem isprava navedenih u točkama I. i II. ovog Zapisnika, **dopusti uknjižbu prava vlasništva** u korist RITE PREMATE, rođene 09.12.1926. godine, iz Republike Italije, Trieste, Via dei Falchi 2, OIB: 88988496505, **na nekretninama pok. ostavitelja:** Micovilli Ladislao, iz Republike Italije, Trieste, Via dei Falchi 2, rođenog 22.08.1925. godine u Puli, a preminulog 21.03.2016. godine, **i to na nekretninama:**-----

- **kč.br. 834, oranica, površine 4730 m2, upisana u zk.ul. 812, k.o. 324221, POMER;**-----

- **kč.br. 12/1, pašnjak, površine 1356 m2, kč.br. 16/1, vrt, površine 478 m2, kč.br. 18/1, oranica, površine 410 m2, kč.br. 18/2, oranica, površine 432 m2, kč.br. 20/3, oranica, površine 446 m2, kč.br. 28/3, dvorište, površine 79 m2, kč.br. 124/2 ZGR., zgrada, površine 68 m2, kč.br. 124/5 ZGR., gospodarska zgrada, garaža, površine 20 m2, kč.br. 788, pašnjak, površine 162 m2, kč.br. 789, oranica, površine 713 m2, kč.br. 834, oranica, površine 2514 m2, kč.br. 916/5, oranica i pašnjak, površine 2813 m2, sve upisane u zk.ul. 638, k.o. 324230, PREMANTURA;**-----

- ½ (jednopolovina) dijela kč.br. 26/2, oranica, površine 746 m2, ½ (jednopolovina) dijela kč.br. 26/3, pašnjak, površine 510 m2, ½ (jednopolovina) dijela kč.br. 124/6 ZGR., dvorište, površine 40 m2, ½ (jednopolovina) dijela kč.br. 877, oranica, površine 827 m2, ½ (jednopolovina) dijela kč.br. 877/1, oranica, površine 388 m2, ½ (jednopolovina) dijela kč.br. 877/2, oranica, površine 647 m2, sve upisane u zk.ul. 114, k.o. 324230, PREMANTURA.-----

IV. Ovaj je Zapisnik sa Zahtijevom za uknjižbu sastavljen u izvorniku za potrebe arhive, 1 (jedan) prijepis je za Općinski sud u Puli - Pola, a 2 (dva) prijepisa su za sudionicu Ritu Premate.-----

Javnobilježnička pristojba obračunata i naplaćena po Tar.br. 1. st. 4. i Tar.br. 14. st. 2. u vezi sa Tar.br. 1/4. ZJP za posvjedočenje činjenica u iznosu od 80,00 Kn (osamdesetkuna), a javnobilježnička nagrada po čl. 26. PPJT u iznosu 1.600,00 Kn (tisućušestokuna), te PDV 25% u iznosu 400,00 Kn (četristokuna).-----

U Puli - Pola, 10.02.2017. (desetiveljačedvijetisućesedamnaeste) godine.-----

Javni bilježnik
Denis Krajcarić

Javnobilježničko založnopravno osiguranje i osiguranje prijenosom vlasništva na stvari i prijenosom prava temeljem sporazuma stranaka na neupisanim nekretninama

1. UVOD

Imajući uvida u poslovanje i praksu osoba koje sastavljaju isprave za zemljišnoknjižnu provedbu vidljivo je da se to čini površno, samo da se zadovolji neka forma. Pritom se malo ili nimalo važnosti obraća sadržaju pa smo tako u jednom ugovoru o doživotnom uzdržavanju¹ pročitali i uglavak da se primatelj uzdržavanja obvezuje, nakon svoje smrti, uvesti u posjed predmetnih nekretnina davatelja uzdržavanja. Bilo bi smiješno da ugovor nije providen štambiljem odvjetničke pisarnice.

Kako ne postoji propisani obrazac za sastavljanje isprava, njihovi sastavljači sastavljaju ih svojevolumno i u različitim formama. Pri tome zaboravljaju na propise koji posredno ili neposredno određuju oblik i sadržaj isprave.

Nesumnjivo je da se namjeravalo u pravni promet nekretninama i općenito, više reda postići uvođenjem javnog bilježništva², ali isto tako izvan je sumnje da je posao javnog bilježnika iznad svega odgovoran i nimalo jednostavan posao.

Javno bilježništvo postojalo je na ovim prostorima do 1941. godine kada je donesena zakonska odredba od 18. travnja 1941. o ukidanju javnog bilježništva, prema kojoj je Zakon o javnim bilježnicima od 11. rujna 1930.³ sa svim dopunama stavljen izvan snage. Tada su se javni bilježnici morali razdužiti sa svim spisima, registrima i pečatima. Tim činom zamro je institut koji u svijetu postoji do danas.

Nakon toga donesena je i odluka AVNOJ-a o ukidanju javnih bilježnika i javnobilježničkih komora od 17. studenog 1944., a poslovi koje su do tada obavljali javni bilježnici prešli su u nadležnost redovnih sudova. Sada, kada je javno bilježništvo oživljeno, smatramo kako se nije uvelo ništa novo u naš pravni sustav, nego se samo nastavlja lanac na kariku, koja je pukla 1941. godine te držimo korisnim napisati nešto kao podsjetnik o javnim bilježnicima i o njihovim ispravama iz doba prije ukidanja te službe. Zbirka isprava u zemljišnoknjižnim odjelima prepuna je javnobilježničkih akata različitih sadržaja, a sada će se povećavati i novim te time nastaviti prekinuti lanac. Smatramo da ovo posebno može biti korisno mladom naraštaju pravnika.

Kao nekad, i sadašnjim Zakonom o javnom bilježništvu⁴ (čl. 3.) određeno je da su javnobilježničke isprave, javne isprave, s potpunom dokaznom snagom, ako su kod njihova sastavljanja i otpravljanja ispunjene sve bitne formalnosti.

Posao javnog bilježnika (notara) izrazito je odgo-

Bruno Ružička,
gruntovničar

1 Ugovorom o doživotnom uzdržavanju obvezuje se jedna strana (davatelj uzdržavanja) da će drugu stranu ili trećega (primatelja uzdržavanja) uzdržavati do njegove smrti, a druga strana izjavljuje da mu daje svu ili dio svoje imovine, s time da je stjecanje stvari i prava odgođeno do trenutka smrti primatelja uzdržavanja. Ako nije drukčije ugovoreno, ugovorom o doživotnom uzdržavanju obuhvaćene su i sve pripadnosti stvari ili prava koji su predmet toga ugovora. Ugovor o doživotnom uzdržavanju mora biti sastavljen u pisanom obliku te ga treba ovjeriti sudac nadležnog suda i potvrditi (solemnizirati) javni bilježnik, ili sastavljen u obliku javnobilježničkog akta. Prilikom ovjere ili sastavljanja ovlaštena će osoba ugovarateljima pročitati ugovor i upozoriti ih na njegove posljedice. Vidi čl. 579. i 580. Zakona o obveznim odnosima, „Narodne novine“ br. 35/05, 41/08, 125/11 i 78/15, dalje ZOO.

2 Zakon o javnom bilježništvu, „Narodne novine“ br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, dalje: ZJB.

3 Zakon o javnim bilježnicima (notarima) od 11. rujna 1930. („Službene novine“ od 26. rujna 1930., br. 220-LXXVII)

4 Zakon o javnim bilježnicima iz godine 1930. također je sadržavao ove odredbe da su javnobilježničke isprave, javne isprave, s potpunom dokaznom snagom, ako su kod njihova sastavljanja i otpravljanja ispunjene sve bitne formalnosti.

voran, složen i traži veliko znanje. Pogreške u radu povlače za sobom materijalnu, moralnu i kaznenu odgovornost.

Evo što je o javnim bilježnicima napisano:⁵

„Zakon o javnim bilježnicima (=Zb.) sadrži propise o notarijatskom pravu i propise o staleškom pravu javnih bilježnika. Notarijatsko pravo (pravo listina, Urkundenrecht) sadrži skup materijalno pravnih propisa, kojima se normira stvaranje pravnih odnosa s naročitim obzirom na njihovo fiksiranje u ispravama. Ovi su propisi sastavna čest općeg građanskog prava i stoga bi sistematski i spadali među propise o obliku pravnih poslova, odnosno i pojedinim institutima privatnog prava. Utoliko je i notarijatsko pravo neovisno od staleža j. bilježnika, jer bi se sastavljanje isprava u smislu ovog notarijatskog prava moglo isključivo povjeriti i drugim organima na pr. sudu; to bi bio službeni notarijat; ili advokatima. Staleško pravo j. bilježnika sadrži propise o službenom djelokrugu, službenim odnosima, dužnostima i disciplinskoj odgovornosti j. bilježnika. Položaj javnog bilježnika u našem pravosuđu je trovrstan. Javni bilježnik kao lice javnog povjerenja ima:

1. svoj vlastiti čisto notarski službeni djelokrug; to je notarijat u užem smislu.
2. službeni djelokrug kao sudski povjerenik; to je institut sudskoga komesarijata.
3. javni bilježnik je ovlašten da zastupa stranke (iako u ograničenoj mjeri) i da sastavlja privatne isprave.

To je u neku ruku j. bilježničko odvjetništvo, koje javni bilježnik vrši na osnovi zakona o j. bilježnicima za razliku od čistog odvjetništva, koje odvjetnici vrše na osnovu zakona o advokatima.

Sve te tri funkcije j. bilježnika obuhvaćaju instituciju notarijata u širjem smislu. Funkcija j. bilježnika kada izvršuje svoj vlastiti notarski djelokrug kao i kada vrši službene poslove kao sudski povjerenik ima javnopravni karakter, dok je njegova funkcija kao zastupnika stranaka kao i sastavljača privatnih isprava privatno-pravne naravi, iako se njegovo ovlaštenje i za vršenje ove potonje funkcije osniva na javnopravnim propisima.

Najvažnija javnobilježnička funkcija je:

1. Sastavljanje i otpravljanje javnih isprava o pravnim poslovima, izjavama i činjenicama, na kojima se zasnivaju prava. U sastavljanju javnih isprava djelatnost j. bilježnika konkurira sa djelatnošću sudova, ali ipak javne isprave o stanovitim javnim poslovima može- ad validitatem - sačiniti samo javni bilježnik. Ti ugovori i pravna djela za čiju je valjanost potreban javnobilježnički akt, nabrojena su

taksativno u § 52. (Javnobilježnički akt potreban je za valjanost sljedećih ugovora i pravnih djela:

1. za bračne imovinske ugovore u smislu građanskog prava; 2. za ugovore sklopljene između bračnih drugova; o kupnji, promjeni, renti i zajmu kao i za priznanje duga što ga jedan bračni drug učini drugom; 3. za potvrde o prijemu miraza, bilo da su izdane ženi ili kojem drugom licu; 4. za ugovore o darivanju bez prave predaje; 5. za sve isprave o pravnim poslovima među živima. koje osobno poduzimaju slijepi ili koje osobno poduzimaju gluhi, koji ne znaju čitati, ili nijemi koji ne znaju pisati. Javnobilježnički akt potreban je i za valjanost ugovora o odricanju prava na nasljedstvo i ugovora o kupnji nasljedstva, ako ti ugovori nisu uzeti u sudski zapisnik.) No javni bilježnik može sastavljati i privatne isprave.

U jednom i drugom slučaju najodlučnija je zadaća javnog bilježnika u tom, da kao nepristrani učitelj prava djeluje u narodu, da ispravnim putem poveće privatnopravne odnose, koji su tek u stvaranju i da tako stvara novo pravo i da to pravo osigurava javnom ispravom. Javni bilježnik ima ovlasti i dužnost da u vršenju ove svoje misije obadvjema strankama dade pouzdani pravni savjet i da sa obadvjema strankama otvoreno do kraja izvede sve pravne posljedice, što izviru iz namjeravanog pravnog posla za jednu i za drugu stranku. (podcrtao B.R.) Ovaj konzultativni moment je bitan u notarskoj djelatnosti. On je tuđ sudskoj funkciji, a po njemu se javni bilježnik razlikuje i od odvjetnika, jer je bitna dužnost odvjetnika, da samo prava svoje stranke brani protiv svakoga revnosno, vjerno i savjesno.

Javnobilježničke isprave jesu:

1. Javnobilježnički akti ili spisi.
2. Javnobilježnički zapisnici.
3. Javnobilježnička posvjedočenja ili potvrde.

Nadalje u javnobilježnički djelokrug spada:

1. Primanje isprava radi čuvanja
2. Primanje novca i vrijednosnih papira radi predaje (ali ne radi čuvanja) drugim osobama ili vlastima.
3. Konačno se ovamo može ubrojiti i ovlast javnog bilježnika da na zahtjev trgovca- vjerovnika bez posredovanja suda, dakle i bez naročitog naloga suda na osnovu samog svog položaja, kao osoba javnog povjerenja može prodati ručni zalog ili ga prodati i privatno, ako predmeti zaloga imaju sajamsku ili burzovnu cijenu. Javni bilježnik je ovlašten sastavljati i privatne isprave iako bi po intenciji zakona imao privatne isprave sastavljati samo tek iznimno, ipak je to u praksi obrnuto, navodno radi prevelikog formalizma, koji se traži za sastavljanje javnih isprava, a koji ipak nije toliki, a da bi

⁵ Vidi u Zakonu o javnim bilježnicima s tumačem, u izdanju knjižare Kugli Zagreb, Zagreb, 1934., str. 15. i sl.

se radi njega oduzimala pravnom poslu ona sigurnost, koju pravni posao dobiva baš radi dokazne snage javne isprave.

Zakon ograničava notarsku djelatnost prema vani time, što pod prijetnjom disciplinske odgovornosti zabranjuje notar, da sudjeluje kod izvjesne vrste poslova i sa izvjesnim osobama, zabranjuje sudjelovanje kod nedopuštenih, prividnih i sumnjivih poslova. O nedopuštenim poslovima navedeno je da je nedopušteno što je posebno zabranjeno, što se očito opire sigurnosti, javnom redu i dobrim običajima, a ovamo spadaju i nemogući poslovi.

Prividni poslovi (simulacije) sklapaju se ili u cilju obilaženja zakona ili u cilju protupravnog oštećenja trećih osoba. O sumnjivim poslovima nije ništa decidirano navedeno, no to je skupni pojam za sve zabranjene, nedopuštene, prividne, pobojne, nejasne, staležu protivne (npr. nelojalna staleška konkurencija) poslove.

U građanskim spornim stvarima javni bilježnici ovlašteni su na zastupanje stranaka; a) samo pred sudovima u svojem službenom mjestu, dakle nikada ne izvan svog službenog mjesta, što više ne smiju u tim stvarima upućivati niti podneske sudovima izvan svog sjedišta.

U vanparničnom postupku i u nespornim stvarima, zastupanje javnog bilježnika valja lučiti, da li su ove stvari u neposrednoj vezi sa nekim javnobilježničkim aktom ili posvjedočenjem ili nisu, jer je javni bilježnik samo u prvom slučaju ovlašten zastupati stranke u nespornim stvarima pred sudovima i ostalim vlastima i upućivati podneske, ali tada bez obzira, da li u njegovu službenom mjestu zakon propisuje obligatorno zastupanje advokata.

On može, što više, upućivati podneske kao i zastupati u tim stvarima kod sudova i izvan svog sjedišta. No ovdje je bitna pretpostavka, da su ove nesporne stvari uistinu u neposrednoj vezi sa sastavljenim aktom ili posvjedočenjem. To biva npr. ako javni bilježnik sastavi javnobilježnički akt o kupoprodaji nekretnina, ili ako javni bilježnik samo ovjeri potpise na takovom ugovoru, a stranke ga ovlaste da taj ugovor zemljišno-knjižno provede. Ako između javnobilježničkog akta ili posvjedočenja i nesporne stvari nema ove neposredne veze, tada može javni bilježnik stranku zastupati samo pod istim uslovima kao u građansko pravnim stvarima. Npr., ako javni bilježnik posvjedoči da je netko živ, tada on ne može tu istu osobu u postupku zbog njegova proglašenja rasipnikom zastupati. O nespojivosti javnog bilježništva i odvjetništva navodi se sa su svrha i biće obaju ovih instituta takvi, da ih ne može uvijek i u svim prilikama valjano i za zajednicu korisno vršiti jedna te ista osoba. Odvjetnik zastupa sporno stranačko pravo; njegovo pravo navršenje zvanja zasniva se na javnopravnim propisima, ali on u konkretnom slučaju ne vrši

svoje zvanje *ex auctoritate publica*⁶ već uvijek na osnovu mandata jedne stranke; njegova zadaća i cilj jest; primjena zakona u korist pravnog zahtjeva njegove stranke, ma tko bio protivnik; on mora pravo svoje stranke s istom sigurnošću i istom slobodom zastupati pred svim državnim vlastima, pa tako i protiv same države, to poglavito vrijedi za obranu života, slobode, časti i imovine građana u krivičnom postupku. Temeljni uvjet za izvršenje ove odvetničke zadaće je njegova potpuna sloboda kretanja, samostalnost i neovisnost. Neovisnost sudstva pretpostavka je neovisnosti odvjetništva; zahtjev za neovisnošću obaju izvire iz istog načela i služi istoj najvišoj svrsi; obje se upotpunjuju i nema jedne bez druge. Neovisnost odvjetništva je velika pobjeda ideje nad silom, ona je i kao neovisnost sudova velika tekovina ne samo za odvjetnike nego i za građane; u njoj je važno jamstvo za slobodu i pravnu sigurnost pojedinca i zajednice. Svrha notarijata je javno posvjedočenje pravnih poslova, izjava volje kao i činjenica, na kojima se zasnivaju prava. I notar može vršiti svoje zvanje u konkretnom slučaju samo na zahtjev stranka, ali *fidempubicem* (javno povjerenje) i *auctoritatem* (vlast), po kojoj od njega sačinjene isprave imaju snagu javne isprave može mu dati samo državna vlast.

Notarijat je po svom biću izljev državnog suvereniteta; notar je ono državno tijelo po kojemu država u interesu pravne sigurnosti, lakšeg i jeftinijeg ostvarenja prava sudjeluje kod osnivanja, utvrđenja i ukidanja privatnih prava. Stoga je imenovanje od države bezuvjetni osnov izvršenja notarijata; a vezano sjedište i podvrgnuće pod državnu disciplinsku vlast nužne konzekvence iz službenog karaktera. Ukratko na strani odvjetništva - svrha: zastupanje prava na osnovu stranačkog mandata; ostvarenje prava za svakog protiv svakog; biće i uvjeti egzistencije; potpuna neovisnost i slobodno kretanje po cijeloj državi; održavanje staleške discipline po autonomnim tijelima. Na strani notarijata; preventivno, pravno policijsko utjecanje s formalne strane na postanak, osiguranje i ukinuće privatnih prava po javnom posvjedočenju snagom od države dane fidei et auctoritatis publice⁷; dakle službeni karakter izveden iz državnog postavljanja, vezano sjedište i državna disciplina. Koliko je potpuna neovisnost nespojiva sa državnim postavljanjem, a slobodno kretanje sa vezanim sjedištem i autonomna disciplina sa državnom disciplinom, toliko je i odvjetništvo nespojivo sa notarijatom. Stoga spajanje odvjetništva sa notarijatom donosi zbrku u organizaciji pravosuđa i tešku koliziju u funkcijama njegovih tijela. Advokat-notar je „bespomoćni i nepouzdati organizatorni monstrum i osim toga

6 Lat. s javnim ovlastima.

7 Lat. vjera i autoritet u javnosti.

još monopolist; on ne može da u svakom slučaju neustrašivo ispuni svoje advokatske dužnosti, jer se osjeća veoma zavisnim od državne vlasti zbog svog javnobilježničkog položaja. Ideal pravosudne organizacije je „rastava“ sudstva od javnog bilježništva i bilježništva od odvjetništva.”

ZJB iz godine 1993. ponovno otkriva ljepotu, svu težinu, odgovornost i društvenu zadaću javnih bilježnika.

Javnobilježnički „zanat“ objedinio je pravnike različitih specijalnosti u obnašanju povjerenje im dužnosti koja se ne može dijeliti po specijalizaciji, već se od njih očekuje stručnosti poznavanje svih specijalnosti, koje zvanje javnog bilježnika u sebi sjedinjuje (podcrtao B.R.).

Upravo ovo potonje tema je našeg razmatranja. Da, javni bilježnici su pravnici različitih specijalnosti, ali nažalost, javno bilježništvo zahtijeva poznavanje svih specijalnosti, a posebno sve ono što se veže uza zemljišnu knjigu i zemljišnoknjižno pravo. Javni bilježnici trebali bi profesionalno primjenjivati materiju zemljišnoknjižnog prava u cijelosti, a ne zadovoljiti se zemljišnoknjižnim upisima definicijom - uknjižba, zabilježba i predbilježba te sadržajem isprava koji mora sadržavati imena stranaka, adrese, OIB-ove, pravni posao, opis nekretnine, onako kako je upisan u zemljišnoj knjizi, pristanak na upis, dan i mjesto sastava ugovora i još neke sitnice. Svaki pravni posao zahtijeva i primjenu odgovarajućih pravnih propisa koji čine pravni posao valjanim. Malo ćemo se pozabaviti stjecanjem stvarnih prava na nekretninama i onih koje nisu upisane u zemljišnim knjigama.

2. ZAŠTITA POVJERENJA U ZEMLJIŠNE KNJIGE

Na zaštitu povjerenja u zemljišne knjige u odnosu na založna prava na nekretninama (hipoteka), na odgovarajući se način primjenjuju odredbe članka 122. – 125. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima,⁸ ako nisu suprotne pravnoj naravi tih prava određenoj čl. 318. ZV-a. Smatra se da zemljišna knjiga istinito i potpuno odražava činjenično i pravno stanje nekretnine, pa tko je u dobroj vjeri postupio s povjerenjem u zemljišne knjige, ne znajući da ono što je u njih upisano nije potpuno ili da je različito od izvanknjižnoga stanja, uživa glede tog stjecanja zaštitu prema odredbama zakona. Stjecatelj je bio u dobroj vjeri ako u trenutku sklapanja, a niti u trenutku kada je zahtijevao upis, nije znao

niti je s obzirom na okolnosti imao dovoljno razloga posumnjati u to da stvar pripada otudivatelju (čl. 122. ZV⁹).

Stjecatelj upisom stječe nekretninu kao od njezina vlasnika ako je, postupajući s povjerenjem u zemljišnu knjigu, u dobroj vjeri, stekne od osobe koja je bila upisana kao vlasnik te nekretnine, premda to nije bila, i ako mu upis ne bude izbrisan zbog nevaljanosti. Brisanje upisa može se zahtijevati zbog neistinitosti (nevaljanosti) prednikova upisa tužbom za brisanje dok ne proteknu tri godine od kada je bio zatražen prednikov upis, a onaj tko je o neistinitom prednikovu upisu bio uredno obaviješten, može zbog neistinitosti prednikova upisa zahtijevati brisanje upisa samo ako je u roku za žalbu zatražio zabilježbu da je taj upis sporan i odmah, a najkasnije u roku od 60 dana od isteka roka za žalbu, podnio tužbu protiv onih koji su osporenim upisom stekli pravo ili su na temelju njega ishodili daljnje upise u zemljišnu knjigu (čl. 123. ZV). Stjecatelj koji je postupajući s povjerenjem u zemljišne knjige, u dobroj vjeri stekao pravo vlasništva neke nekretnine, stekao je tu nekretninu kao da na njoj ne postoje tuda prava, tereti ni ograničenja koja u tom trenutku nisu bila upisana, niti je iz zemljišnih knjiga bilo vidljivo da je zatražen njihov upis. Ali, stjecatelj koji je, makar i postupajući s povjerenjem u zemljišne knjige, stjecao u dobroj vjeri, ne uživa zaštitu povjerenja u potpunosti i to glede onih prava, tereta i ograničenja koji postoje na temelju zakona, a ne upisuju se u zemljišnu knjigu (čl. 124. ZV).

Kada je više osoba sklopilo s otudivateljem pravne poslove radi stjecanja vlasništva iste nekretnine, vlasništvo će steći ona osoba koja je u dobroj vjeri prva zatražila upis u zemljišnu knjigu, ako su ispunjene i sve ostale pretpostavke za stjecanje vlasništva. Brisanje ovog upisa i uknjižbu u svoju korist može zahtijevati osoba kojoj je otudivatelj otudio nekretninu i predao joj u samostalni posjed, ako dokaže da stjecateljica nije postupila u dobroj vjeri jer je u trenutku kada je sklopila pravni posao s otudivateljem znala da je nekretnina već valjano otudena i predana u samostalni posjed. Zahtjev za brisanje može se postaviti u roku od 3 godine od upisa čije se brisanje zahtijeva (čl. 125. ZV). Propis iz članka 124. dvojbena je kad se primijeni na nekretnine koje su upisane u zemljišnu knjigu nakon što je po odredbama Ovršnog zakona¹⁰ na ovim nekretninama stečeno založno pravo popisom, te uslijedi prijenos knjižnoga prava. Ova dvojba otpada kod osnivanja prisilnoga sudskoga založnog prava jer je u čl. 311. st. 3. ZV-a određeno da

8 "Narodne novine", br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, dalje ZV.

9 Čl. 388. st. 5.: Zaštita povjerenja u istinitost i potpunost zemljišnih knjiga određena ovim Zakonom neće se primjenjivati u korist stjecanja do kojih dode do 1. siječnja 2017., ako se njime stječe nekretnina na kojoj je bilo upisano društveno vlasništvo, a nije brisano prije nego što je ovaj Zakon stupio na snagu.

10 "Narodne novine", br. 57/96.

tko na nekretnini stekne založno pravo na temelju odluke suda, ovlašten je ishoditi upis stečenoga prava u zemljišnoj knjizi, a kod osnivanja dobrovoljnoga sudskoga založnog prava u čl. 312. st. 4. ZV-a određeno je da tko na nekretnini stekne založno pravo po odredbama ovoga članka, ovlašten je ishoditi upis stečenoga prava u zemljišnoj knjizi. Kod osnivanja zakonskog založnog prava u čl. 314. st. 2. ZV-a određeno je da će se zakonsko založno pravo upisati u zemljišnu knjigu na zahtjev založnoga vjerovnika. Glede sudskoga i zakonskoga podzaložnog prava isto određuje čl. 316. st. 3. ZV-a. Kod stjecanja nečijega založnog prava u čl. 320. st. 2. određeno je da će novi vjerovnik moći izvršavati ovlasti koje ima na temelju hipoteke koja je prešla na njega zajedno s tražbinom koju osigurava, budući da ona bude upisana u zemljišnim knjigama kao njegovo pravo. Kao što se vidi, navedene odredbe daju vjerovniku ovlasti na podnošenje zahtjeva, a hoće li svoje ovlasti ostvariti, volja je vjerovnika. Ako vjerovnik ne ostvari tu svoju ovlast, tj. ne upiše svoje pravo u zemljišnu knjigu, onda prema čl. 349. ZV-a založno pravo na nekretnini koje nije upisano u zemljišnoj knjizi prestaje kad njime opterećenu nekretninu stekne osoba koja nije znala niti morala znati da ono postoji. Time je u cijelosti provedena zaštita tuđega povjerenja u ono što je u zemljišnim knjigama upisano. Ovo je ujedno i sankcija za ne postupanje prema odredbi čl. 224. Zakona o zemljišnim knjigama¹¹.

Činjenica je da postoji velik broj hipoteka stečenih popisom, u skladu s odredbama Ovršnog zakona, na nekretninama koje nisu upisane u zemljišnim knjigama, koje hipoteke nemaju potreban publicitet pa je njihovo postojanje vrlo teško utvrditi, uostalom kao i svako stvarno pravo neupisano u zemljišnu knjigu. Da bi se ove teškoće uklonile uređen je način dobrovoljnog davanja u zalog nekretnina te je u čl. 309. ZV-a određeno da dobrovoljno ugovorno založno pravo na nekretnini (dobrovoljna ugovorna hipoteka) i na pravu izjednačenom s nekretninom (pravo građenja - op. B.R.) stječe vjerovnik uknjižbom toga prava u zemljišnu knjigu kao tereta na njime opterećenoj nekretnini, ako zakonom nije što drugo određeno (st. 1.). Ako nisu ispunjene sve pretpostavke koje zemljišnoknjižno pravo zahtijeva za uknjižbu, a tražena je uknjižba založnoga prava na nekretnini, ono će se osnovati predbilježbom pod uvjetom naknadnog opravdanja tog upisa, ako su ispunjene sve pretpostavke pod kojima ta pravila dopuštaju

predbilježbu (st. 2.).¹² Na nekretninama koje nisu upisane u zemljišne knjige osniva se dobrovoljno založno pravo polaganjem u sud ovjerovljene isprave kojom vlasnik nekretnine dopušta uknjižbu toga prava na njoj. Za to se polaganje uzima da je uknjižba, odnosno predbilježba, i na odgovarajući se način primjenjuju pravila o stjecanju tim upisima u zemljišnu knjigu, ako zakonom nije što drugo određeno (st. 3.).

Sve ovo upućuje na pojačani oprez kako sadašnjih tako i budućih vjerovnika, tim više uzmemo li u obzir i činjenicu da već postoje zlorabe u slučajevima kada je hipoteka osnovana popisom na nekretninama koje nisu upisane u zemljišnim knjigama. Naime, nekretnine se popisom optereće, zatim se prodaju kao neopterećene, a kupac svoje pravo vlasništva stekne pologom u sud isprave u skladu s odredbom čl. 120. st. 4. ZV-a, a na način propisan čl. 136. - 148. PZK- Zemljišnoknjižnog poslovnika¹³, odnosno prije Pravilnika o ustroju i vođenju knjige položenih ugovora¹⁴.

3. NEKRETNINA

Bitno je utvrditi što predstavlja označenje nekretnine. Svuda oko nas nalazimo omeđene dijelove zemljine površine na kojima se nešto nalazi. To nešto nazivamo kulturom tog zemljišta. Kultura odnosno izgrađenost zemljišta sama po sebi nije dovoljna da bi identificirali određeni dio zemljišta, već u tu svrhu služi broj kojim tijelo katastra označi svaku parcelu ili česticu, pa govorimo o katastarskom broju. Sada smo se sasvim približili definiciji koju nalazimo u čl. 2. st. 1. ZZK i možemo i sami ustvrditi da je nekretnina dio zemljine površine koji je u katastru označen posebnim brojem i nazivom katastarske općine (predjelom u kojem se nalazi), dakle katastarska čestica (Vidi i čl. 2. st. 3. ZV-a). Neke katastarske čestice ili skraćeno k. č., su veće a neke manje, dakle svaka ima određenu površinu, a i po onome što se na površju nalazi razlikuju se, pa onda možemo definirati katastarsku česticu kao dio zemljine površine koja ima svoj broj, kulturu i površinu. Parcele obično imaju i svoje mjesno poznate nazive i tada govorimo o rudini. Pored zemljišta, nekretninom smatramo i ono što je sa zemljištem tjelesno ili mehanički spojeno jer ako želimo kupiti voćnjak onda kupujemo određeni dio zemljine površine na kojemu su zasadene voćke. Nekretnine su i uređaji ugrađeni u zemlju, primjerice: ograde, bunari, brane, podrumi, baze ni. Nekretnine su i sve ono što je trajno ugrađeno u zgradi ili pričvršćeno na njoj, prema tome ne-

11 „Narodne novine“, br. 91/96, 68/98, 137/99, 114/01, 100/04, 107/07, 152/08, 126/10, 55/13, 60/13, dalje ZZK.

Odredba čl. 224. st. 2. ZZK propisuje: Izvanknjižni nositelji stvarnih prava dužni su do 1. siječnja 2007. pokrenuti postupak za upis stvarnih prava glede nekretnina i svih promjena na njima u zemljišnu knjigu.“

Ove odredbe malo tko se držao i danas je bespredmetna.

12 V. i čl. 56., 57. ZZK.

13 „Narodne novine“ br. 81/97, 109/02, 123/02, 153/02 i 14/05, 60/10, 55/13, 60/13) – PZK.

14 „Narodne novine“ br. 42/91 i 16/94.

kretnine su vodovodne cijevi, električne instalacije, sustav grijanja, gromobrani, strehe, terase, rolete na prozorima itd. Drveće, žbunje, trava i plodovi drveća i ostalog raslinja, dok se ne odvoje, su nekretnina. I određene pokretnine, ako su u neposrednoj svezi s nekretninom, također se smatraju nekretninom, primjerice: kola, prikolice, radni strojevi, alati pripadak su poljoprivrednog dobra, a strojevi i vatrogasni uređaji u tvornici pripadak su te nekretnine. Je li nešto pripadak nekretnine i samim tim nekretnina ili nije, zavisi od nekretnine. Tako namještaj nije pripadak stana, ali ako govorimo o hotelu, njegov je pripadak ne samo namještaj nego i posteljina, strojevi za pranje rublja i dr. Prema tome, bitno je da je sam vlasnik pokretne stvari namijenio nekretnini, da je sveza trajna i da te stvari služe gospodarskom iskorištavanju nekretnine, a ne za osobne potrebe vlasnika. Ovi odnosi uređeni su odredbama čl. 7. - 9. ZV-a, pa upućujemo na te odredbe.

Dakle, u pravnome su prometu nekretnine (čl. 2. st. 3. ZV-a), tj. čestice zemljine površine zajedno sa svime što je sa zemljištem trajno spojeno na površini ili ispod nje, ako zakonom nije drukčije određeno.

4. NEKRETNINE KOJE NISU UPISANE U ZEMLJIŠNU KNJIGU

Postoji određena množina nekretnina koje nisu upisane niti u jednu zemljišnu knjigu, bilo zbog toga što zemljišna knjiga nikada nije osnovana, bilo da je uništena u jednom od prošlih ratova ili je političkom voljom odnesena na tavan i „više ne postoji“.

Institut polaganja isprava nije kod nas nov. On je na području Dalmacije i Istre

uveden zakonom od 19. III. 1916. (treća djelomična novela austrijskog OGZ), a postupak polaganja razrađen naredbom tadašnjeg Ministarstva pravde od 26. III. 1916. (Lista državnih zakona broj 87/1916.).

S obzirom na to da je za vrijeme okupacije na području nekih sudova uništen veći broj zemljišnih knjiga, bivše Ministarstvo pravosuđa NR Hrvatske od 2. VIII. 1947., broj Org. 1590-24-47, izdalo je Privremeno uputstvo o polaganju isprava u svrhu stjecanja stvarnih prava na nekretninama. U tom dokumentu izdane su upute za vođenje upisnika o polaganju isprave te postupak s prijedlozima za stjecanje stvarnih prava na nekretninama putem polaganja isprava. Moramo navesti da postoji određena razlika između starih pravnih pravila o polaganju isprava i Privremenog *uputstva* tadašnjeg Ministarstva pravosuđa NR Hrvatske, ali te razlike su neznatne. Glavna je razlika u tome da se prema tim privremenim uputama s prijedlozima

za polaganje isprava ima postupati jednako kao i s prijedlozima za upis u glavne zemljišne knjige. I način rješavanja je isti, ali s tim da se rješenjem dopušta polaganje isprava koje polaganje zamjenjuje uknjižbu prava vlasništva na nekretninama. Rješenje o polaganju dostavlja se uredu za katastar i svim zainteresiranim strankama, a predlagatelju i potvrđena izvorna isprava o izvršenom polaganju isprave.

Kod polaganja isprava umjesto urudžbenog brojevnika „Z“ vode sudovi Upisnik „Pol.“ prema: obrascu I. iz okružnice bivšeg Ministarstva pravosuđa, Org. 1590/1947., i to redom kako stignu sudu. Svi kasniji podnesci ili žalbe te drugostupanjska rješenja dobivaju novi broj, ali se pripajaju prvom podnesku.

Ako se jednom molbom moli i polog isprava i upis u zemljišnu knjigu (na primjer, da za jednu katastarsku općinu postoji zemljišna knjiga, a za drugu ne postoji, ili kad su samo neki ulošci zemljišne knjige uništeni, a molbom se traži prijenos u uništenim zk. -ulošcima i onima koji postoje), molba će se unijeti u urudžbeni brojevnik „Z“ i istodobno u upisnik „Pol“. Ovakav prijedlog riješit će se jednim rješenjem i to tako da se u prvoj točki dopusti upis u glavne zemljišne knjige, a u drugoj točki polaganje isprava u svrhu stjecanja prava vlasništva. Prijepis isprava treba priložiti u takvom slučaju i u zbirku isprava „Z“ i u onu „Pol“ (vidi obrazac rješenja). Na isti način ovo uređuje i Zemljišnoknjižni poslovnik (NN, 81/97) u čl. 145. st. 5.

Prema navedenim uputama iz godine 1947. treba voditi, uz upisnik „Pol.“ za svaku katastarsku općinu imenik za polaganje isprava (obrazac 11). Ime iste osobe upisuje se u taj imenik samo jedanput. Svi položi isprava, što se tiču te osobe, evidentirat će se u odnosnom stupcu s oznakom, na primjer Pol. 15/57. U slučaju stjecanja vlasništva ovo će se evidentirati i kod imena bivšeg vlasnika (stupac 4.) i kod novog imena novog vlasnika (stupac 2.). Tako isto i kod pologa isprava o osnivanju zaloge evidentirat će se dopušteni polog kod imena vlasnika (stupac 4.) i kod imena vjerovnika (stupac 3.). Analogno će se postupiti i kod pologa isprave kojom se stječu druga stvarna prava (služnosti, itd.).

Ako se ispuni prostor u stupcima 2., 3. i 4., ime osobe će se ponovo upisati na drugome mjestu, a u primjedbama upozoriti na vezu. Kad polog nije dopušten, nema nikakvog upisivanja u imenik (obrazac 11).

Kao što svaka stranka može tražiti u z. k. odjelu izvratke i potvrde iz glavnih zemljišnih knjiga, tako može tražiti izvratke i potvrde o tome da je neka isprava sudski položena u svrhu stjecanja prava na nekretninama. Ove potvrde ili izdavanje prijepisa upisat će se u popis izvadaka koji se u z. k.

odjelu vodi za zemljišnoknjižne izvratke. (Isto čl. 144. današnjega Zemljišnoknjižnog poslovnika).

Pravna pravila iz bivšeg Zakona o zemljišnim knjigama, koja se odnose na žalbe, vrijede i za predmete o polaganju isprava. Sve pristojbe koje su propisane za poslove u zemljišnoknjižnim stvarima vrijede i za polaganje isprava.

Kod polaganja isprava u svrhu stjecanja stvarnih prava na nekretninama nije bilo potrebno da se dokaže knjižni prednik u smislu pravnih pravila iz § 21. biv. Zakona o zemljišnim knjigama, ali je dobro da se prijedlogu priklapi prijepis posjedovnog lista ureda za katastar.

Isprave koje se polažu moraju sadržavati sve potrepštine propisane pravnim pravilima iz biv. Zakona o zemljišnim knjigama za valjanost isprave na temelju kojih se može dopustiti zemljišnoknjižni upis. Umjesto izjave o pristanku za uknjižbu (klauzula intabulandi) takve isprave mogu sadržavati i izjavu o pristanku za polaganje isprava. Svi ovjereni prijepisi isprava čuvat će se u posebnom svežnjiču poredanom po broju »Pol«, te će se uvezati kad ih se nakupi dovoljan broj.

Konačno, napominjemo da nekretnine u ispravi moraju biti označene katastarskim brojem čestice uz naznaku katastarske općine. Samo u slučajevima gdje za odnosne općine ne postoji ni katastar zemljišta, nekretnine u ispravi mogu se označiti imenom, vrstom kulture, imenovanjem susjeda i strana svijeta. (Na primjer, oranica zvana „Rupotine“ (između međašnika: od sjevera Ivan Ivanović, od istoka Petar Petrović, od juga Nikola Nikolić i od zapada državna cesta). Osim naznake topografskih brojeva čestica potrebno je bilo naznačiti i površinu i to, ako katastar postoji prema katastru, a ako katastar ne postoji prema izmjeri. Ako zanimane stranke imaju podatke starih uništenih zemljišnoknjižnih uložaka i čestica, dobro je da navedu te uloške i čestice.

Ovako to izgleda:

UPISNIK POL					
za polaganje isprava u svrhu stjecanja stvarnih prava na nekretninama					
Redni broj	Datum pri- mitka	Stranke i predmet	Nekretnine na koje se predmet odnosi	Datum i sadržaj rješenja	Dopisak
1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.	2/1 57	Ivanović Ivan iz Protošća protiv Tolić Dragutin iz Imotskog vlasnost	čest. zem. 556/2, 557, 580 k. o. Protošće	3/1 57 udovoljena.	
2.	4/1 57	Madunić Marko iz Ošte protiv Matić Luka iz Docca pravo zaloga	čest. agr. 152 k. o. Imotski	4/1 57 odbiveno	
3.	10/1 57	Ivanović Ivan iz Klisa protiv Čosić Stjepan iz Solina služnost prolaza	čest. zem. 1158 k. o. Klisa	12/1 57 udovoljena.	

ALFABETSKI IMENIK				
za polaganje isprava u svrhu stjecanja stvarnih prava na nekretninama u katastarskoj općini				
Prezime i ime, te drugi podaci, koji služe za oznaku osobe	Oznaka spisa Pol položena isprava ili odluka, kod koje osobe nevezane u stupcu 1. sudjeluje			Opaske
	Vlasnik	Vjerovnik ili imalac stvarnih prava	Dlužnik, stvarni obaveznik ili bivši vlasnik	
1.	2.	3.	4.	5.
Ivanović Ivan p. Jure, zemljoradnik Protošće	1,57	3,57		
Tolić Dragutin p. Mije, obrtnik, Imotski			1,57	
Čosić Stjepan, službenik, Solin			3,57	

Primijeno ..... broj Pol ..... /195...

RJEŠENJE

Na temelju ..... donosila se polaganje isprava koje zamjenjuje uknjižba prava vlasništva na nekretninama ..... k. o. .... i to čestice prava stanju kat., posjedovnog lista ..... za komit kat. broj ..... Kupovina je din ..... Obava se povjerava voditelju upisnika o polaganju isprava. Prijedlog i potvrdo ostaju u spisima, a prijepis isprave stavlja se u zbirku o polaganju isprava. O tom se obavještuju: ..... uz povrat potvrđene isprave. Molitelj ..... Ured za katastar u ..... Uprava područja NO kotara - općine ..... Teksta je plaćena i poništena na molbi po Tbr. 42/a sa din. .... a ne ispravi po Tbr. .... se din. .... Ugovor je prijavljen kod Uprave prihod pod A/ stavila ..... a porez na promet plaćen po čl. .... sa dinara ..... Kotarski sud U ..... dne ..... 195... Sudac: Rješenje o polaganju isprava radi stjecanja prava vlasništva. »Vc

Prikaz rješenja o pologu isprava.

Postoji znatan broj katastarskih općina za koje ne postoje zemljišne knjige, a posebno na područjima: Donjeg Lapca, Gračaca, Gospića, Omiša, Ogulina...

Na nekim od tih područja u primjeni je polog isprava onako kako je već opisano, a to određuje i st. 2. čl. 388. ZV prema izreci *tempus regit actum*.

Danas PZK definira nekretnine koje nisu upisane u zemljišnu knjigu te postupak upisa prava vlasništva.

Polaganje isprava je postupak u kojem se u zbirku položenih isprava polažu sve isprave koje po ZZK mogu biti temelj za provedbu zemljišnoknjižnih upisa (uknjižbe, predbilježbe, zabilježbe), a odnose se na zemljišta koja nisu upisana ni u jednoj zemljišnoj knjizi, odnosno za koja zemljišna knjiga nije osnovana, ili je uništena, ili je nestala zbog rata ili elementarnih nepogoda. **U zbirku položenih isprava polažu se i javne ili javnoovjerovljene isprave kojima je po Ovršnom zakonu određena provedba ovrhe ili mjera osiguranja na zemljištu koje nije upisano u zemljišnu knjigu** (podebljao B.R.). Kad je polaganje isprave u zbirku položenih isprava pretpostavka stjecanja, promjene i prestanka prava na neupisanim zemljištima, određuje

poseban zakon¹⁵. Ne smatra se da zemljište koje ima određeni katastarski broj (katastarska čestica) nije upisano u zemljišnu knjigu samo zbog toga što u zemljišnoj knjizi osnovanoj za katastarsku općinu u kojoj zemljište leži u posjedovnici zemljišnoknjižnog uložka u kojem je upisano zemljište tog katastarskog broja nije provedena promjena njegova oblika, površine ili izgrađenosti (podvukao B.R.)¹⁶.

5. POLOG ISPRAVA DANAS

Za provedbu postupka polaganja isprava mjesno je nadležan sud na čijem se području nalazi zemljište. Na polaganje isprava na odgovarajući način primjenjuju se odredbe ZZK i Poslovnika, ako nije što posebno određeno.¹⁷

Glede prijedloga za polaganje isprave primjenjuju se na odgovarajući način odredbe ZZK o prijedlogu za upis u zemljišnu knjigu, s time da u prijedlogu za polaganje isprave zemljište mora biti označeno katastarskim brojem i nazivom katastarske općine u kojoj leži.

S prijedlogom za upis u zemljišnu knjigu, koji se odnosi na zemljište koje nije upisano u zemljišnu knjigu, postupat će se kao s prijedlogom za polaganje isprave.¹⁸

5.1. Prilozi

Prijedlogu za polaganje isprave mora se priložiti izvadak iz katastarskog plana o položaju, obliku i površini zemljišta.

Prijedlogu za polaganje isprave mora se priložiti izvornik ili ovjereni prijepis isprave čije se polaganje zahtijeva. Isprava mora ispunjavati sve opće pretpostavke određene pravilima ZZK glede isprave (članak 43. i 44. ZZK) te posebne pretpostavke kad se zahtijeva polaganje isprave s pravnim učincima uknjižbe (članak 52. – 55. ZZK), s time da umjesto pristanka za uknjižbu (članak 54. stavak 1. točka b ZZK) isprava mora sadržavati dopuštenje za polaganje isprave. Ako je u ispravi dano dopuštenje za uknjižbu glede zemljišta koje nije upisano u zemljišnu knjigu, smatra se da je time dano i dopuštenje za polaganje isprave.

Kad se zahtijeva polaganje isprave s pravnim učincima neke određene zabilježbe, isprava mora ispunjavati pretpostavke koje mora imati isprava na osnovi koje se u zemljišnim knjigama može

¹⁵ Poseban zakon je ZV, koji vlasništvo neupisanih nekretnina uređuje čl. 120. st. 4., služnosti na neupisanim nekretninama uređuje čl. 220. st. 3., stvarni teret na neupisanim nekretninama uređuje čl. 263. st. 3., pravo građenja na neupisanim nekretninama uređuje čl. 263. st. 3., a založno pravo na neupisanim nekretninama uređuje čl. 309. st. 3.

¹⁶ Čl. 136. PZK

¹⁷ Čl. 137. PZK

¹⁸ Čl. 138. PZK

provesti ta zabilježba.

Prijedlogu za polaganje isprave mora se priložiti i javna ili javnoovjerenjena isprava kojom se dokazuje ili barem čini vjerojatnim da je osoba koja je dala pristanak za polaganje, odnosno protiv koje se provodi postupak polaganja isprave, vlasnik zemljišta odnosno da je nositelj prava glede koga se zahtijeva polaganje isprave. Tu ispravu može zamijeniti i javnoovjerenjena izjava ili izjava dana usmeno na zapisnik kod suda u kojoj ta osoba izjavljuje da je vlasnik zemljišta¹⁹.

Predlagatelj osiguranja postaje vlasnikom nekretnine koja nije upisana u zemljišnoj knjizi polaganjem u sud sporazuma iz članka 310. stavka 1. ovoga Zakona, primjenom odredbi čl. 82. st. 4. i 132. OZ-a, odnosno i pljenidbeni popis.²⁰

5.2. Kartoni zemljišta

Za svako zemljište glede kojega je položena neka isprava vodi se poseban karton (z. k. obr. br. 18) u koji se upisuje zemljište s oznakama iz katastra zemljišta (broj, površina, izgrađenost), naziv katastarske općine u kojoj leži, brojevi pod kojima su isprave glede tog zemljišta položene u zbirku položenih isprava.

Kartoni se vode po katastarskim brojevima zemljišta.

Kartoni se vode u obliku kartoteke, i to odvojeno za svaku katastarsku općinu.

Za svako se zemljište vodi samo jedan karton koji se otvara kad se zatraži prvo polaganje isprave glede tog zemljišta. Sva kasnija polaganja glede tog zemljišta upisuju se u isti karton

Za zemljište glede koga je prvi put zatraženo polaganje isprave karton će se otvoriti čim sud zaprimi prijedlog za polaganje isprave.²¹

Katastarska općina: _____ Kat.broj zemljišta: _____

KARTON ZEMLJIŠTA

Prvi odjeljak

Redni broj	Broj zemljišta (katastarske čestice)	OZNAKA ZEMLJIŠTA	Površina		Primjedbe
			ha	m ²	
1	2	3	4	5	

Drugi odjeljak

Redni broj	U P I S I		Primjedbe

¹⁹ Čl. 120. st. 4. ZV-a

²⁰ Čl. 139. PZK

²¹ Čl. 140. PZK

5.3. Zbirka položenih isprava

U zbirku položenih isprava ulažu se isprave glede kojih je dopušteno polaganje.

Za vođenje zbirke položenih isprava primjenjuju se pravila ovoga Poslovnika i ZZK.²²

5.4. Pomoćni popis osoba

Glede zemljišta upisanih u kartone jedne katastarske općine vodi se abecedni popis osoba u čiju je korist provedeno polaganje.

Popis se vodi u obliku kartoteke, i to tako da se za svaku osobu vodi poseban odvojeni karton (z. k. obr. br. 19) u koji se upisuju prava za koja je u njihovu korist provedeno polaganje te brojevi pod kojima su položene isprave u zbirku položenih isprava.

Za svaku se osobu vodi samo jedan karton koji se otvara kad se u korist te osobe prvi put provede polaganje isprave. Sva kasnija polaganja isprava u korist te osobe upisuju se u isti karton. Ako na kartonu nema više mjesta za upise, upisi će se provoditi u dopunskom kartonu koji se kao takav mora označiti.²³

Zk.obr.br.19.

POPIS OSOBA

Ime i prezime vlasnika ili drugog nositelja knjžnog prava	Prebivalište	Broj položene isprave	Pravo
1	2	3	4

6. OSNIVANJE ZALOŽNOGA PRAVA

6.1. Založni ugovor

Ugovorom o davanju u zalog, odnosno ugovorom o hipoteci, obvezuje se dužnik ili netko treći (zalagodavac) da će radi osnivanja založnoga prava koje će osiguravati određenu vjerovnikovu tražbinu dopustiti mu da svoje založno pravo upiše u javnu knjigu kao teret određene stvari, ili će mu prenijeti neko pravo radi osiguranja. Ujedno se obvezuje druga strana da će, čim njegova tražbina prestane, učiniti što je potrebno da bi se izbrisalo založno pravo iz javne knjige, ili da će mu natrag prenijeti pravo. Na ugovor o davanju u zalog primjenjuju se pravila koja vrijede za naplatne ugovore, ako nije što posebno propisano. Ništave su sve odredbe ugovora suprotne naravi zaloga i one

22 Čl. 141. PZK

23 Čl. 142. PZK

tražbine koja bi trebala biti osigurana založnim pravom. Ništave su odredbe da će zalog prijeći u vjerovnikovo vlasništvo, ako dug ne bi bio plaćen u određeno vrijeme, da dužnik ne može zalog nikad iskupiti, ili da ne može nikomu drugomu dopustiti da osnuje založno pravo na istom zalogu, ili da vjerovnik ne bi, niti nakon dospjeća osigurane tražbine, smio zahtijevati prodaju zaloga. Ništave su i odredbe da vjerovnik može po svojoj volji ili po unaprijed određenoj cijeni otuditi zalog ili ga zadržati za sebe, ali nisu ništave ako zalog ima propisanu cijenu. Da bi ugovor o davanju u zalog nekretnine (ugovor o hipoteci) mogao biti valjan, mora biti u pisanom obliku. Odredbe o založnom ugovoru sadržane su u čl. 307. ZV²⁴.

6.2. Dobrovoljno založno pravo

Na temelju pravnoga posla kojemu je cilj osnivanje založnoga prava na određenoj stvari ili pravu radi osiguranja namirenja određene tražbine iz vrijednosti zaloga osniva se dobrovoljno založno pravo njegovim izvodenjem iz vlasništva stvari, odnosno pripadanja prava koje se njime opterećuje, a na način određen zakonom. Kad je stvar koja se zalaže u vlasništvu više suvlasnika ili zajedničkih vlasnika i kad pravo koje se zalaže pripada nekolicini osoba, samo sve one suglasno mogu odrediti davanje u zalog tih stvari ili prava; no svatko čiji je idealni dio stvari ili prava, može ga dati u zalog ne tražeći suglasnost ostalih²⁵. Dobrovoljno ugovorno založno pravo na nekretnini (dobrovoljna ugovorna hipoteka) i na pravu izjednačenom s nekretninom stječe vjerovnik uknjižbom toga prava u zemljišnu knjigu kao tereta na njime opterećenoj nekretnini, ako zakonom nije što drugo određeno. Ako nisu ispunjene sve pretpostavke koje zemljiš-

24 Čl. 307. ZV

(1) Ugovorom o davanju u zalog, odnosno ugovorom o hipoteci, obvezuje se dužnik ili netko treći (zalagodavac) da će radi osnivanja založnoga prava koje će osiguravati određenu vjerovnikovu tražbinu, predati vjerovniku određenu pokretnu stvar u zalog, ili će mu dopustiti da svoje založno pravo upiše u javnu knjigu kao teret određene stvari, ili će mu prenijeti neko pravo radi osiguranja. Ujedno se obvezuje druga strana da će čuvati pokretni zalog i čim njegova tražbina prestane, vratiti ga zalagodavcu, ili da će učiniti što je potrebno da bi se izbrisalo založno pravo iz javne knjige, ili da će mu natrag prenijeti pravo.

(2) Na ugovor o davanju u zalog primjenjuju se pravila koja vrijede za naplatne ugovore, ako nije što posebno propisano.

(3) Ništave su sve odredbe ugovora suprotne naravi zaloga i one tražbine koja bi trebala biti osigurana založnim pravom.

(4) Ništave su odredbe da će zalog prijeći u vjerovnikovo vlasništvo ako dug ne bi bio plaćen u određeno vrijeme, da dužnik ne može zalog nikad iskupiti, ili da ne može nikomu drugomu dopustiti da osnuje založno pravo na istom zalogu, ili da vjerovnik ne bi, niti nakon dospjeća osigurane tražbine, smio zahtijevati prodaju zaloga.

(5) Ništave su i odredbe da vjerovnik može po svojoj volji ili po unaprijed određenoj cijeni otuditi zalog ili ga zadržati za sebe, ali nisu ništave ako zalog ima propisanu cijenu.

(6) Da bi ugovor o davanju u zalog nekretnine (ugovor o hipoteci) mogao biti valjan, mora biti u pisanom obliku.

25 čl. 306. ZV.

noknjižno pravo zahtijeva za uknjižbu, a zatražena je uknjižba založnoga prava na nekretnini, ono će se osnovati predbilježbom pod uvjetom naknadnoga opravdanja toga upisa, ako su ispunjene one pretpostavke pod kojima ta pravila dopuštaju predbilježbu²⁶. Na nekretninama koje nisu upisane u zemljišne knjige osniva se dobrovoljno založno pravo polaganjem u sud ovjerovljene isprave kojom vlasnik nekretnine dopušta uknjižbu toga prava na njoj; za to se polaganje uzima da je uknjižba, odnosno predbilježba i na odgovarajući se način primjenjuju pravila o stjecanju tim upisima u zemljišnu knjigu, ako zakonom nije što drugo određeno. Odredbe o osnivanju dobrovoljnoga ugovornoga založnog prava na nekretninama upisom u zemljišnu knjigu na odgovarajući način primjenjuju se i na promjene i prestanak založnoga prava na nekretninama do kojih dolazi na temelju pravnih poslova²⁷. Način dobrovoljnoga davanja u zalog prava uređen je člankom 310. ZV-a, pa je određeno da se na pravima koja nastaju upisom u javne knjige ili druge javne upisnike stječe založno pravo upisom u tu knjigu ili upisnik na temelju prijave za upis podatka o osnutku založnoga prava, koju podnosi osoba čije se pravo zalaže, prilažući založni ugovor. I nadalje, prvenstveni red tako osnovanih založnih prava određuje se odgovarajućom primjenom pravila zemljišnoknjižnoga prava, ako nije drukčije određeno.

6.3. Stjecanje hipoteke upisom

Do stupanja na snagu ZV-a, ugovorno založno pravo na nekretninama stjecalo se upisom u zemljišnu knjigu, a kad se radilo o nekretninama neupisanim u zemljišnu knjigu, onda popisom prema odredbama Ovršnog zakona²⁸. Pravilnikom o ustrojstvu i vođenju knjige položenih ugovora („Narodne novine“, br. 42/91. i 16/94.) bilo je uređeno da se temeljem pravnog posla vlasništvo stana neupisanog u zemljišnu knjigu stječe pologom ugovora u knjigu položenih ugovora. Prvotno, to se odnosilo samo na stanove stečene primjenom Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo, a izmjenom Pravilnika to pravo prošireno je i na stanove stečene po bilo kojoj osnovi. **Ali, niti jednim propisom nije uređen upis založnog prava stečenog popisom u ovršnom postupku.** Tako nastaje situacija da se u ovršnom postupku stekne pravo zalog na neupisanim nekretninama, a da kasnije, pologom ugovora, dužnik stekne pravo vlasništva opterećenih nekretnina, ali besteretno. Na ispra-

vi kojom dokazuje pravo vlasništva neće biti navedeno da su nekretnine opterećene hipotekom. Ako dode do otuđenja tog stana (sada posebno-ga dijela nekretnine), novi vlasnik, pouzdanjem u ispravnost i točnost javne isprave kojom se dokazuje pravo vlasništva, steći će te nekretnine neopterećene jer prema odredbi čl. 349. ZV-a založno pravo na nekretnini koje nije upisano u zemljišnoj knjizi prestaje kad njime opterećenu nekretninu stekne osoba koja nije znala niti morala znati da ono postoji. Postavlja se pitanje je li stjecatelj postupio u dobroj vjeri pouzdajući se u knjigu položenih ugovora ili je trebao prethodno provjeriti je li založno pravo stečeno popisom nekretnina prema odredbama Ovršnog zakona u vrijeme dok isprave nisu bile polagane u knjigu položenih ugovora. O pravima stečenim popisom prema odredbama Ovršnog zakona nalazimo samo napomenu u čl. 222. ZZK koji glasi: „(1) *Prilikom osnivanja, obnavljanja, dopunjavanja ili preoblikovanja zemljišne knjige po službenoj će se dužnosti upisi prava vlasništva, odnosno prava upravljanja, raspolaganja ili korištenja na posebnom dijelu zgrade, provesti kao upisi suvlasništva na kojemu je uspostavljeno vlasništvo posebnoga dijela zgrade u korist osoba u čiju je korist u zemljišnoj knjizi koja se zatvara, odnosno knjizi položenih ugovora bilo upisano pravo vlasništva, odnosno pravo upravljanja, raspolaganja ili korištenja posebnoga dijela. Suvlasništvo će se upisati na jednake dijelove, osim ako zakonom nije drukčije određeno.*

(2) *Ostala stvarna prava koja su postojala na posebnom dijelu zgrade, kao i zabilježbe koje se odnose na taj posebni dio zgrade upisat će se s onim prvenstvenim redom kako su bili upisani u zemljišnoj knjizi koja se zatvara, knjizi položenih ugovora, odnosno redom kojim su bili osnovani popisom sukladno odredbama Ovršnoga zakona* (podvukao B.R.)²⁹. *Ti će se upisi provesti u korist suvlasničkoga dijela one osobe u čiju je korist bilo upisano vlasništvo, odnosno pravo upravljanja, raspolaganja ili korištenja tog posebnoga dijela zgrade. Ako se radi o stvarnim pravima koja se mogu ostvarivati samo na cijelom zemljišnoknjižnom tijelu, ona će se upisati u korist cijeloga zemljišnoknjižnog tijela.*

(3) *Odredba stavka 1. ovoga članka na odgovarajući se način primjenjuje i kad je u zemljišnoj knjizi koja se zatvara vlasništvo posebnoga dijela zgrade upisano zabilježbom.“*

U svakom slučaju, ovaj dualizam stjecanja založnog prava slabio je sigurnost u pravni promet

26 Čl. 56. ZZK.

27 Čl. 309. ZOV.

28 Čl. 262. st. 2. i 266. Ovršnog zakona objavljenog u „Narodne novine“, 12. srpnja 1996., br. 57/96., izmjene i dopune broj 29/99, 42/00, 173/03, 194/03, 151/04, 88/05. U br. 173/03. i 88/05. izmijenjene su odredbe o postupanju kod prijenosu vlasništva radi osiguranja na neupisanim nekretninama.

29 Ova odredba, prema našem viđenju, nije provediva s obzirom na to da su se popisi obavljali za iste nekretnine kod više sudova (simultane hipoteke – popisi). Provjeravati sve ovršne upisnike svih sudova po svim godinama, a i javnih bilježnika čini se nemogućom misijom. Ostaje na vjerovnicima zadaća da to sami učine, pod zakonskom prijetnjom da ostanu bez stečenog prava.

nekretninama. Moramo skrenuti pozornost da su se stupanjem na snagu Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima dogodile promjene koje s motrišta zemljišnoknjižnog prava cjelovito uređuju stjecanje stvarnih prava na neupisanim nekretninama, pa tako i prava zaloga. Posebno skrećemo pozornost na odredbu čl. 309. st. 3. i 4. ZV-a kojom je uređeno stjecanje založnoga prava na nekretninama neupisanim u zemljišne knjige te je određeno da se založno pravo osniva polaganjem u sud ovjerovljene isprave. Očito su ovom odredbom derogirane odredbe Ovršnog zakona o popisu nekretnina neupisanih u zemljišnim knjigama. Sam pojam „nekretnine neupisane u zemljišnim knjigama” zavređuje posebnu pozornost, a njegova definicija je dana u čl. 136. st. 4. PZK³⁰. Sporazum stranaka bio je uređen odredbama čl. 251.a – 251.f bivšeg Zakona o izvršnom postupku (dalje: ZIP) („Narodne novine”, br. 53/91, 91/92), a danas čl. 132. i 310. – 313. OZ³¹. OZ je skratio postupak od dospelosti do namirenja tražbine prodajom založene stvari na javnoj dražbi pa više nije bilo potrebno voditi parnicu za ishodenje ovršne isprave. Zakon o javnom bilježništvu još više je pojednostavnio cijeli postupak. Tako je odredbom st. 1. članka 54. propisano da je javnobilježnički akt ovršna isprava, ako je u njemu utvrđena određena obveza na činidbu o kojoj se stranke mogu nagoditi i ako sadrži izjavu obvezanika o tome da se na temelju toga akta može radi ostvarenja dužne činidbe, nakon dospelosti obveze, neposredno provesti ovrha. I dalje, u stavku 3. čl. 54. propisano je da se na temelju javnobilježničkoga akta, na temelju kojega je u zemljišnim knjigama upisana hipoteka na određenoj nekretnini, može neposredno tražiti ovrha na toj nekretnini radi naplate osiguranog potraživanja nakon njegove dospelosti, ako je dužnik na to u tom aktu izričito pristao.

Prije izlaganja o obliku i sadržaju isprave te osnivanju i realizaciji založnog prava na nekretninama radi preglednosti ukratko navodimo bitno:

- Založno pravo ne postoji samostalno, već je ono akcesorno te stoga ne može nastati bez valjane tražbine (čl. 305. ZV).

- Tražbina može biti određena, buduća, ali i uvjetna i na rok, utuživa i neutuživa. Ako je uvjetna ili na rok, takvo je i založno pravo, koje je utuživo (čl. 301. ZV).

30 Čl. 136. st. 4. ne smatra se da zemljište koje ima određeni katastarski broj (katastarska čestica) nije upisano u zemljišnu knjigu samo zbog toga što u zemljišnoj knjizi, osnovanoj za katastarsku općinu u kojoj zemljište leži u posjedovnici zemljišnoknjižnog uložka u kojem je upisano zemljište toga katastarskog broja, nije provedena promjena njegova oblika, površine ili izgrađenosti. Vidi pročišćeni tekst PZK kod: Žuvela M. i Ružička B., Zakon o zemljišnim knjigama, Zagreb, „Organizator”, 2003. str. 335.

31 Ovime su usklađene odredbe dosadašnjeg OZ-a usklađene s odredbama ZV-u.

- Načelo upisa i povjerenja u zemljišnu knjigu predmnijeva da ukoliko postoji upisana hipoteka postoji i tražbina i u slučaju podmirenja tražbine (čl. 4. ZZK, čl. 247., 351., 353. ZV).

- S prijelazom tražbine na drugoga steže ovaj i hipoteku, za to nije potrebna posebna isprava, ali je potreban opis u zemljišnu knjigu, odnosno polaganje isprava (čl. 303., 319., 320. st. 2. ZV, čl. 81. st. 1. ZOO³²).

- Sama hipoteka može biti predmetom založnog prava u obliku podzaloga (čl. 303., 315. st. 2., 316. ZV).

- Hipotekom se može osigurati dio tražbine, ali i više tražbina može osiguravati jedna hipoteka, kao i tudi dug (čl. 301. ZV).

- Načelo specijaliteta određuje da nema generalne hipoteke.

- Predmet hipoteke, njezin opseg jamstva i njezino prvenstvo moraju biti vidljivi iz zemljišne knjige (čl. 35., 36. ZZK, čl. 298. ZV).

- Predmet hipoteke može biti samo zemljišnoknjižno tijelo, ili u cijelosti ili u idealnom dijelu, ali nikako fizički dio z. k. tijela (čl. 19. st. 4., čl. 35. ZZK, čl. 9. i 366. ZV).

- Jedno z. k. tijelo ne može biti opterećeno dvjema hipotekama za jednu te istu tražbinu.

- Što sve spada zemljišnoknjižnom tijelu određeno je z. k. stanjem, međutim hipoteka se odnosi i na sve prirodne i civilne plodove nekretnina, dok nisu odvojeni, odnosno ubrani. Od nepokretnih pripadnosti u obzir dolaze samo one koje su u z. k. upisane, primjerice: strojevi i alati u tvornicama (čl. 9., 67., 298. ZV).

- Sadržaj hipoteke mora biti točno određen, kako u odnosu na tražbinu koju osigurava, tako i u odnosu na novčanu vrijednost i kamate (čl. 36. ZZK, čl. 301. st. 1. ZV).

- U odnosu na kamate hipoteka u svom prvenstvu jamči samo za trogodišnje dospjele kamate, za posljednje tri godine do donošenja rješenja o predaji nekretnine kupcu (čl. 38. st. 1. i 2. ZZK, čl. 114. st. 4. OZ).

- Što je rečeno za kamate vrijedi i za trogodišnje zaostatke zahtjeve renta, iznosa za uzdržavanje i druga periodična plaćanja (čl. 38. st. 1. i 3. ZZK).

- S obzirom na valutarne propise treba reći da hipoteka mora biti izražena u hrvatskoj valuti (kuna), međutim nema zapreke da iznos hipoteke bude označen u odnosu na neku stranu valutu ili cijenu zlata (čl. 36. st. 1. ZZK, čl. 22. ZOO).

- Tražbine nastale temeljem inozemnih isprava mogu biti izražena u stranoj valuti (čl. 22. ZOO).

32 Zakon o obveznim odnosima „Narodne novine”, br. 35/05, 41/08, 125/11, dalje ZOO.

- Hipotekarna osiguranja budućih potraživanja (kredit i dr.), koja će tek biti novčano izražena, osiguravaju se naznakom najvišeg iznosa jamčenja. U ovaj iznos uračunata je kamata kao i možebitni troškovi. Uknjižba pripadaka preko najvišeg iznosa nije dopuštena (čl. 36. st. 4. ZZK i čl. 301 st. 2. ZV).
- Kod kaucijskih i kreditnih hipoteka naznačeni iznos hipoteke predstavlja maksimum iznosa osiguranja, a stvarni iznos za koji jamči hipoteka ovisi o realizaciji (čl. 36. st. 4. ZZK).
- Prijenos hipotekarne tražbine i stjecanje podzaložnog prava dopušteni su glede cijele tražbine kao i njezinog dijela (čl. 315., 316. ZV, čl. 35. st. 3. ZZK).
- Opseg z. k. tijela može se promijeniti samo otpisom i pripisom, a njegova vrijednost može se povećati, primjerice izgradnjom građevine ili smanjiti, primjerice nerazumnim korištenjem (čl. 19. st. 4. ZZK i čl. 9. st. 1. ZV).
- Za osnivanje hipoteke upisom u z. k. potrebno je: vlasništvo i prometnost nekretnine odnosno prava, djelatna sposobnost i slobodno pravo raspoložbe, valjana pravna osnova, a tražbina mora biti određena.
- Pravna osnova za hipotekarno osiguranje je: zakon, odluka suda, pogodba ili oporuka (čl. 305. ZV).
- Založni ugovor za zemljišnoknjižnu provedbu mora biti sastavljen u formi zemljišnoknjižne isprave (čl. 307., 309. ZV).
- Hipoteka ne priječi vlasnika na otuđenje opterećene nekretnine, ali ga priječi u otuđenju sastavnih dijelova z. k. tijela koje ne može otuđiti bez privole hipotekarnog vjerovnika (čl. 148. ZZK).
- Umanjenje vrijednosti (neodržavanjem i dr.) založene nekretnine daje pravo hipotekarnom vjerovniku tražiti i prije dospijeca prisilnu naplatu tražbine osigurane hipotekom (čl. 330., 339., 340. ZV).
- Hipoteka se proteže na cijelo zemljišnoknjižno tijelo, dakle i na pripisane čestice, priraštaj i na još neodvojene ili ubrane plodove, a jamči za tražbinu za koju je osnovana s pripadajućim pravima (čl. 298. ZV).
- Hipoteka se može realizirati ovršnom sekvestracijom ili prisilnom prodajom založene nekretnine.
- Hipotekarni vjerovnik u realizaciji svog prava mora ishoditi ili imati ovršni naslov.
- Hipotekarni vjerovnik može podjedno biti i osobni vjerovnik, ali može biti i samo hipotekarni vjerovnik, pa od tih okolnosti zavisi hoće li s hipotekarnom tužbom biti spojena i osobna tužba.
- Potrebno je razlikovati osobnu od hipotekarne tužbe jer im ni zahtjev, ni predmet, ni opseg ne moraju biti istovjetni. Osobni zahtjev glasi na platež, a hipotekarni na dopuštenje namirenja iz vrijednosti hipoteciranih nekretnina.
- Tužitelj može zatražiti zabilježbu hipotekarne tužbe u zemljišnim knjigama. Pri tome mora dokazati da je parnica u tijeku, a ne samo da je tužba predana sudu. Ovu zabilježbu tužbe može odrediti i parnični sud. Zabilježba ima za posljedicu da se protiv svakoga kasnijega vlasnika zaloga na temelju pravomoćne sudske presude ili ovršne nagodbe može voditi neposredno ovrha (čl. 338. ZV, čl. 78. - 80. ZZK).
- Osobni zahtjev može biti veći ili manji od hipotekarnoga, primjerice u slučaju cesije u korist treće osobe nakon što je tražbina već djelomično podmirena.
- Uvijek kada hipotekarni dužnik nije ujedno i osobni dužnik mora se protiv njega ustati hipotekarnom tužbom, ali toj tužbi mora prethoditi tužba protiv osobnog dužnika. Ovo samo pod uvjetom da hipoteka nije upisana temeljem neke od ovršnih isprava.
- Prijenos hipoteke u pravilu ima za posljedicu i prijenos tražbine koja je hipotekom osigurana (čl. 319. ZV).
- Cedirati se mogu sve hipoteke koje osiguravaju tražbinu i koje nisu ograničene na osobne činidbe i potrebe ovlaštenika.
- Izvanknjižnom cesijom hipoteke na cesionara prelazi tražbina, a time i legitimacija na namirenje od dužnika, pa je cedent dužan vlasniku u slučaju namirenja potraživanja izdati brisovno očitovanje kao da je on primio isplatu. Cesionar nema pravo na hipotekarnu tužbu. Cedent je taj koji može raspolagati hipotekom. Može je dati u podzalog, a može izdati dužniku i brisovno očitovanje (čl. 80. i sl. ZOO).
- Hipotekarni vjerovnik može hipoteku založiti tako da bude podzalog, ako se to zalaganje na hipoteku upiše u zemljišne knjige. Time se zalaže u tražbina i hipoteka (čl. 35. st. 5. ZZK, čl. 315. ZV).
- Zajednička (simultana) hipoteka predstavlja jednu cjelinu jer je jedna nerazdijeljena tražbina osigurana zalogom više nekretnina koje za namirenje jamče solidarno, pa otuda pravo simultanom hipotekarnom vjerovniku tražiti, po svom izvoru, namirenje svoje tražbine iz bilo koje od više simultano založenih nekretnina ili svih zajedno (čl. 298. st. 3., čl. 301. st. 6. ZV, čl. 37. ZZK).
- Temeljem isprave nastaje simultano založno jamstvo kada se izrijekom daje za jednu nerazdijeljenu tražbinu založno pravo, ili za vlastiti, ili tuđi dug na više objekata nerazdijeljeno, ili kada više osoba očitovanjem daje razne objekte za istu tražbinu, ili kada dužnik naknadno pored već postojeće hipoteke daje u zalog i druge nekretnine (proširenje hipoteke) (čl. 130. i 131. ZZK).

- Nekretnine se mogu nalaziti na području jednog ili više sudova.

- U prijedlogu kojim se traži upis simultane hipoteke jedan od z. k. uložaka naznačit će se kao „glavni“, a ako to predlagatelj ne naznači, kao glavni uložak odredit će se prvi u prijedlogu (čl. 130. ZZK).

- Upisi založnog prava obaviti će se tako da se u glavnom ulošku zabilježi postojanje sporednih hipoteka uz navođenje svih uložaka, a u ovima će se zabilježiti u kojem ulošku se nalazi upisana glavna hipoteka. Otuda se hipoteka u glavnom ulošku zove „glavna hipoteka“, a u sporednim ul. „sporedna hipoteka“ (čl. 130. ZZK).

- Kod proširenja hipoteke uložak u kojem je već upisana hipoteka označuje se kao glavni uložak (čl. 131. st. 3. ZZK).

- Od izuzetne je važnosti podsjetiti da punomoć mora biti sastavljena u formi propisanoj i za ispravu (čl. 314. ZOO), odnosno, punomoć priložena javnobilježničkom aktu samim prilaganjem ne zadobiva snagu javne isprave, ako u tom obliku nije bila sastavljena prije prilaganja (čl. 54. st. 5 ZJB).

Najjednostavniji i najjeftiniji način za stjecanje založnog prava je javnobilježnički akt, odnosno solemnizirana isprava, koji vjerovniku daje maksimum zaštite i relativno jednostavno namirenje dospjele tražbine. Izrazito odgovoran i stručan posao javnih bilježnika daje dodatno jamstvo i sigurnost.

Ovaj, malo poduži uvod bio je prijeko potreban da se javni bilježnici podsjetite na neke propise s kojima su se davno susreli, a do danas su propisi izmijenjeni nekoliko puta, ali kod nekih javnih bilježnika još nisu stupili na snagu i nisu u primjeni. Koliko takvim postupanjem narušavaju pravni sustav, a posebno zemljišnoknjižna načela povjere-

nja, istinitosti i legaliteta. U Republici Hrvatskoj za pravni promet nekretninama mjerodavno je stanje zemljišne knjige i njezinih surogata; pologa ugovora (pravna pravila), pologa isprava i knjige položenih ugovora.

Prelistavajući „Narodne novine“, njihov oglasni dio, pronašli smo brojne oglase koje su objavili javni bilježnici, a koji zbunjuju i bude nevjericu. Predmet oglasa su neupisane nekretnine i na njima osnivanje založnih prava ili fiducijarnog vlasništva. Prenosimo nekoliko oglasa uz komentare. Nije nam namjera prozivati i prigovarati, već samo ukazivati, pa ćemo oglase skratiti samo na ono najosnovnije, bez navođenja bilježnika i stranaka, ali s navođenjem izvora.

NEKOLIKO PRIMJERA IZ PRAKSE

1. „Narodne novine“; br. 50/2011. – Oglasni dio

Popis nekretnina radi osnivanja založnog prava

„...Opis nekretnine koja se popisuje radi zasnivanja založnog prava:

– nekretnina u vlasništvu založnog dužnika ..... koja je upisana kod Općinskog suda u Zagrebu k. o. Grad Zagreb, zk. ul. br. 10025 k. č. br. 4806/1 – pod A I dvorište u Ulici Rade Končara 134/1 i u Ozaljskoj 48 od 88,4 hvati, 318 m² i pod A II ulična stambena zgrada u Ozaljskoj 48 i to 10/16 dijela nekretnine i 2/6 dijela nekretnine upisane pod A II u naravi ulični poslovni prostor...“

Provjera u zemljišnim knjigama

Katastarska općina: **GRAD ZAGREB**

Broj uložka: **10025**

ZK uložak je verificiran

A						
Posjedovnica						
PRVI ODJELJAK						
Redni broj	Broj zemljišta (kat. čestice)	Oznaka zemljišta	Površina u			Primjedbe
			m ²	jutra	čhv	
I						
1.	4806/1	DVORIŠTE U ULICI RADE KONČARA 134/1 I U OZALJSKOJ 48	318		88.4	
II						
ULIČNA STAMBENA ZGRADA, OZALJSKA 48						
III						
DVORIŠNA STAMBENA ZGRADA U ULICI RADE KONČARA 134/1 (NASLONJENA UZ ULIČNU)						

B		
Vlastovnica		
Redni broj	Upisi	Primjedbe
ZK tijelo I - 1. UDIO 1/1		
1.	DRUŠTVENO VLASNIŠTVO	
ZK tijelo II - 1. UDIO 10/16		
1.	DRUŠTVENO VLASNIŠTVO	
2.1.	Uknjižuje se pravo korištenja dijela zgrade u A II (dva) za korist:	
1.	.....dužnik upisan.....	U 10/16 DIJELA
ZK tijelo II - 2. UDIO 2/16		
1.	DRUŠTVENO VLASNIŠTVO	
2.1.	Uknjiženo je pravo korištenja dijela zgrade u A II (dva) za korist:	
1.	.....dužnik upisan.....	U 2/16 DIJELA

Napomena:

1. Nema mjesta pljenidbenom popisu jer su i nekretnina i dužnik upisani u zemljišnim knjigama – kao društveno vlasništvo.
2. Nekretnina je upisana u zemljišnim knjigama, dakle ne radi se o neupisanim nekretninama.
3. Dužnik upisan u zemljišnim knjigama, ali nije brisan upis društvenog vlasništva – već je obrazloženo što Zakon smatra **neupisanom nekretninom**.
4. Posljedice ovakvog rada:
  - Briše se društveno vlasništvo.
  - Dužnik bude uknjižen kao vlasnik (ako ispunjava uvjete prema propisima privatizacije).
  - Sada kao vlasnik uzima zajam i u korist vjerovnika u zemljišnim knjigama bude uknjiženo pravo zaloga.
5. Povjerenjem u z. k. taj vjerovnik će steći prvenstveni red.
6. Pitanje: Što je s hipotekom osnovanom popisom? Vidi čl. 124. st. 1. ZV. Tko plaća moguću štetu?

2. „Narodne novine“, br. 50/2011. – Oglasni dio

Opis nekretnine koja se popisuje radi zasnivanja založnog prava:

„– Nekretnine koje nisu upisane u zemljišne knjige, i to: poslovni prostor u objektu blok 9, lokal br. 12, ukupne površine 448,82 m², koji se nalazi na adresi Trg Ivana Kukuljevića 10, sagrađen na zk. č. br. 4190, upisane u zk. ul. br. 6173 k. o. Vrapče novo i skladišni prostor u objektu blok 10, lokal br. 11, ukupne površine 78,47 m², koji se nalazi u Zagrebu, Trg Ivana Kukuljevića 5, sagrađen na zk. č. br. 4190, upisane u zk. ul. br. 6173 k. o. Vrapče novo, u vlasništvu založnog dužnika .....“

Provjera u zemljišnim knjigama

Katastarska općina: **VRAPČE NOVO**

Broj uložka: **6173**

ZK uložak je verificiran

A						
Posjedovnica						
PRVI ODJELJAK						
Redni broj	Broj zemljišta (kat. čestice)	Oznaka zemljišta	Površina u			Primjedbe
			m ²	jutra	čhv	
1.	4155/8	PUT	542		151	
2.	4190	ORANICA KOTARNICA	1642		457	
3.	4339	ULICA	173		48	

DRUGI ODJELJAK		
Redni broj	Upisi	Primjedbe
1.1.	Podul. br. 51948	

B		
Vlastovnica		
Redni broj	Upisi	Primjedbe
1. UDIO 1/1		
1.	DRUŠTVENO VLASNIŠTVO	
2.1.	Uknjižuje se pravo korištenja na A I (jedan) u korist:	
1.	OPĆINE SUSEDGRAD	

Napomena:

- Čestica 4190 upisana je u zk., prema tome ne radi se o neupisanim nekretninama.
- Činjenica je da zgrada nije upisana, a nisu upisani niti posebni dijelovi.
- Činjenica je da dužnik nije upisan kao vlasnik.

Sve ove činjenice upućuju na zaključak da se ne radi o neupisanim nekretninama već o nesređenom vlasničkom stanju. Uloga bilježnika smatramo nije opravdana. Upis ide u knjigu položenih ugovora (tamo upisuju u poslovne prostore). Uostalom, tu je i postupak povezivanja knjige položenih ugovora i zemljišne knjige pa upućujemo i na te zakonske odredbe.

3. „Narodne novine“, broj 34/2011 – Oglasni dio

Ovdje je objavljen pljenidbeni popis nekretnina upisanih u polog ugovora „ZP“, pa se tako moglo upisati i pravo zaloga. Prema tome, nekretnina nije neupisana.

„JAVNI BILJEŽNIK ..... objavljuje zapisnik o pljenidbenom popisu nekretnina koje nisu upisane u zemljišne knjige.

Pljenidbeni popis nekretnina vrši se na temelju sporazuma radi osiguranja novčane tražbine pljenidbenim popisom, zaključenog 15. 3. 2011. (petnaestiožujkadvijetisučejedanaeste) godine između ....., zastupane po opunomoćeniku....., kao vjerovnika i .....kao dužnika i ..... kao založnog dužnika, koji sporazum je solemniziran u ovom uredu 15. 3. 2011. pod brojem .....

Pljenidbeni popis započinje u 12 sati i vrši se na adresi.....

Popisu su nazočni:

Za vjerovnika: ....., osobno poznat javnom bilježniku.

Za dužnika i založnog dužnika: .....

Predmet popisa su nekretnine koje nisu upisane u zemljišne knjige, a upisane na ime .....

1)....., upisano u Izvadak iz zbirke pologa isprava k.o. ....ZP-../00 ZP-../98, a koja se sastoji od: stambene građevine koja u prizemlju ima dvije sobe, WC, hodnik i stubište, na 1. katu se nalaze tri sobe, hodnik i kupaonica, lođa, a građevina ima tavan u cijeloj površini građevine.

2)....., upisano u Izvadak iz zbirke pologa isprava k.o. ....ZP-../98, ZP-../99, ZP-../01, a koja se sastoji od: stambene kuće – poslovni prostor koja u prizemlju ima dvije sobe – uredski prostor, WC, hodnik i stubište, na 1. katu se nalaze tri sobe i kupaonica, te kuća ima tavan u cijeloj površini građevine.

3)....., upisano u Izvadak iz zbirke pologa isprava k. o. ....ZP-../03, a koja se sastoji od: obiteljske kuće koja u prizemlju ima dvije sobe: blagovaonicu, kuhinju, kupaonicu, hodnik i stubište, na 1. katu se nalaze tri sobe i kupaonica te kuća ima tavan u cijeloj površini.

Založni dužnik izjavljuje da je jedini 1 isključivi vlasnik naprijed opisanih nekretnina i da osim opisanih tereta na nekretninama nema drugih tereta. Vjerovnik izjavljuje da je u cijelosti suglasan sa sadržajem ovog zapisnika i da nema primjedbi na opis popisanih nekretnina danih u osiguranje, kao

nitima na utvrđenje vlasništva predmetnih nekretnina. Ovim popisom vjerovnik stječe založno pravo na popisane nekretnine.

Popis dovršen u 14 sati.

Svojim potpisima na ovom zapisniku stranke potvrđuju svoju nazočnost i suglasnost na poduzetu radnju.“

Napomena:

Sve bi bilo u redu da čl. 136. PZK ne određuje:

(1) Polaganje isprava je postupak u kojem se u zbirku položenih isprava polažu sve isprave koje po ZZK mogu biti temelj za provedbu zemljišno-knjižnih upisa (uknjižbe, predbilježbe, zabilježbe), a odnose se na zemljišta koja nisu upisana ni u jednoj zemljišnoj knjizi odnosno za koja zemljišna knjiga nije osnovana, ili je uništena, ili je nestala uslijed rata ili elementarnih nepogoda.

(2) U zbirku položenih isprava polažu se i javne ili javnoovjerenjane isprave kojima je po Ovršnom zakonu određena provedba ovrhe ili mjera osiguranja na zemljištu koje nije upisano u zemljišnu knjigu.

(3) Kad je polaganje isprave u zbirku položenih isprava pretpostavka stjecanja, promjene i prestanka prava na neupisanim zemljištima određuje poseban zakon³³.

(4) Ne smatra se da zemljište koje ima određeni katastarski broj (katastarska čestica) nije upisano u zemljišnu knjigu samo zbog toga što u zemljišnoj knjizi osnovanoj za katastarsku općinu u kojoj zemljište leži u posjedovnici zemljišnoknjižnog uložaka u kojem je upisano zemljište tog katastarskog broja nije provedena promjena njegova oblika, površine ili izgrađenosti.

Što će se dogoditi, ako u zbirci pologa dode do promjene, bilo prijenosom vlasništva ili pologom ugovora o novoj hipoteci? Čemu onda služi ovaj pljenidbeni popis i ima li uopće uporište u pozitivnim propisima? Tko snosi štetu nastalu nepropisnim radom?

4. U „Narodnim novinama“, br. 32/2011 – Oglasni dio, objavljen je još jedan sličan oglas.

„JAVNI BILJEŽNIK....., objavljuje da je na temelju solemnizirane isprave poslovni broj OV-...../11 od 3. 3. 2011. – Sporazuma o zasnivanju založnog prava na nekretninama radi osiguranja

³³ Poseban zakon je ZV koji uređuje polaganje isprava (ugovora) kao način stjecanja stvarnog tereta u čl. 263. st. 3., kao način stjecanja vlasništva čl. 120. st. 4. i 121., kao način dobrovoljnog zalaganja nekretnina čl. 309. st. 3.

novčane tražbine od 3. 3. 2011. između....., kao založnog vjerovnika i....., kao korisnika kredita, ..., kao založnog dužnika/jamca platca I i....., kao jamca platca II, te zapisnika o pljenidbenom popisu nekretnina koje nisu upisane u zemljišnim knjigama, posl. broj OU-../2011 od 3. 3. 2011., radi osiguranja potraživanja prema dužniku .....u iznosu od .....kn, što predstavlja protuvrijednost od .....EUR, uz valutnu klauzulu vezanu na EUR, kamatnu stopu od 2 % godišnje, promjenjiva i vraćanjem u ..... jednake uzastopne tromjesečne rate, od kojih prva dospijeva 31. 3. 2014., zasnovano založno pravo u korist založnog vjerovnika za isti iznos na nekretninama založnog dužnika....., i to:

1. Poslovna hala u....., s dvorištem, označena kao čestica kat. br. 3491/2, upisana u Zbirci pologa isprava za k.o....., ZP-../10, ZP-../10.“

Napomena:

I ovdje se postavljaju ista pitanja kao i u prethodnom slučaju jer su nekretnine upisane u javnoj knjizi pa nema mjesta pljenidbenom popisu.

5. „Narodne novine“, br. 34/2011 – Oglasni dio

„JAVNI BILJEŽNIK....., objavljuje provedbu osiguranja novčane tražbine zasnivanjem založnog prava na nekretninama sa sljedećim podacima:

Stranke:

I. Vjerovnik: .....

1. Založni dužnici:

.....

Ugovor stranaka:

1. Sporazum radi osiguranja novčane tražbine zasnivanjem založnog prava na nekretnini sklopljen između....., kao vjerovnika, ..., kao dužnika i....., kao založnih dužnika, 23. 2. 2011. solemniziran u ovom uredu pod poslovnim brojem OV-...../2011 od 24. 2. 2011.

2. Ugovor o međusobnom poslovnom odnosu br. ....../2011 od 24. 2. 2011., solemniziranog 24. 2. 2011. u ovom javnobilježničkom uredu pod brojem OV-...../2011.

Predmet osiguranja novčanih tražbina:

A) odgovarajući suvlasnički dio, prema odredbama čl. 68. i čl. 370. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, nekretnine koja nije upisana u zemljišne knjige – objekt KC-2, Tartaglie 33, u na-

selju Malešnica k. o. Susedgrad, na kojem je uspostavljeno vlasništvo posebnog dijela nekretnine u naravi: poslovni prostor u prizemlju oznake L-4, ukupne površine 66,31 m² uz istodobno pravno uz istodobno sjedinjenje zemljišta i zgrade prema odredbi čl. 367. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima.

B) odgovarajući suvlasnički dio, prema odredbama čl. 68. i čl. 370. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, nekretnine koja nije upisana u zemljišne knjige – stambeno-poslovni objekt D1-D3 Špansko – sjever....., izgrađen na k. č. br. – 4421 k.o. Novo Vrapče, na kojem je uspostavljeno vlasništvo posebnog dijela nekretnine u naravi: poslovni prostor u prizemlju oznake L-4, ukupne površine 66,31 m² uz istodobno pravno uz istodobno sjedinjenje zemljišta i zgrade prema odredbi čl. 367. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima.

C) odgovarajući suvlasnički dio, prema odredbama čl. 68. i čl. 370. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, nekretnine koja nije upisana u zemljišne knjige – stambeni objekt u Zagrebu, Podgaj ul. br. 4, sagrađen na k. č. br. 4031/11 k.o. Šestine upisanoj u zk. ul. br. 8480/6 k.o. Grad Zagreb, na kojem je uspostavljeno vlasništvo posebnog dijela nekretnine u naravi: stan br. 2 ukupne neto-korisne površine 47,92 m², s pripadajućom ostavom br. 4 u podrumu ukupne neto-korisne površine 3,83 m², uz istodobno sjedinjenje zemljišta i zgrade prema odredbi čl. 367. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima.

D) odgovarajući suvlasnički dio, prema odredbama čl. 68. i čl. 370. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, nekretnine koja nije upisana u zemljišne knjige – objekt Tržnica Jarun u Trgovačko-poslovnom centru u Zagrebu sagrađen na k. č. br. 4250 k.o. Rudeš, na kojem je uspostavljeno vlasništvo posebnog dijela nekretnine u naravi: poslovni prostor br. 38 u prizemlju, ukupne površine 29,81 m², uz istodobno pravno uz istodobno sjedinjenje zemljišta i zgrade prema odredbi čl. 367. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, i to za iznos na temelju sporazuma radi osiguranja novčane tražbine zasnivanjem založnog prava na nekretninama u iznosu .....kn, što na dan sklapanja sporazuma iznosi .....EUR, prema srednjem tečaju vjerovnika, uvećano za kamatu, naknadu i ostale troškove koji se obračunavaju u skladu s odlukama vjerovnika i na temelju ugovora o međusobnom poslovnom odnosu br. ..../2011 u iznosu .....kn, što na dan sklapanja ugovora iznosi .....EUR, prema srednjem tečaju vjerovnika,

uvećano za kamatu, naknadu i ostale troškove koji se obračunavaju u skladu s odlukama vjerovnika.“

Napomene:

Pored toga što se radi o simultanoj hipoteci, ova isprava je vrlo zanimljiva zbog više razloga, a posebno s obzirom na nerazumijevanje zemljišnoknjižnog prava i površnost kojom je isprava sastavljena. Oznake nekretnina nismo izostavili radi valjanog iščitavanja i komparacije, a točke isprave podebljali radi preglednijeg tumačenja isprave.

U ispravi se poziva na odredbu čl. 367. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, koja apsolutno nema nikakve veze s predmetom isprave, tj. poslovnim prostorom. Naime, tom odredbom uređeno je sjedinjenje zgrade koja je u nečijem vlasništvu upisana kao zasebno zemljišnoknjižno tijelo od zemljišta na kojem je izgrađena. Predmet te odredbe su obiteljske stambene zgrade izgrađene na nacionaliziranom zemljištu i upisane u zemljišne knjige temeljem čl. 11. *Uputstva* o zemljišnoknjižnim upisima nacionaliziranih najamnih zgrada i građevinskog zemljišta³⁴. Dalje, čl. 370. ZV uređuje odnose nastale do 1. 1. 1997. kao dana stupanja na snagu tog Zakona, a uređuje odnose na dotadašnjem „etažnom“ vlasništvu. Ovdje to nije slučaj te je valjalo primijeniti odredbe ZV-a koje uređuju odnose na posebnim dijelovima nekretnine nastale nakon stupanja na snagu ZV-a.

A) Pod tom točkom nisu navedeni katastarski podaci o nekretnini, već se navodi samo adresa M. Tartaglie 33 k. o. Susedgrad. Prema podacima katastra predmetni objekt izgrađen je na kat. čest. br. 2150/2 k. o. Stenjevec, a prema staroj izmjeri čest. 300/3 k. o. Vrapče staro.

Provjera u zemljišnim knjigama

Katastarska općina: **VRAPČE**

Broj uložka: **455**

ZK uložak je verificiran

A

Posjedovnica

PRVI ODJELJAK

³⁴ „Službeni list FNRJ br. 49/59 od 9. 12. 1959.

Redni broj	Broj zemljišta (kat. čestice)	Oznaka zemljišta	Površina u			Primjedbe
			m ²	jutra	čhv	
1.	300/1	DVORIŠTE, UL. ANTE TOPIĆA MIMARE-SALIHA ALIĆA-MARINA TARTAGLIE	9296			U KPU OTVOREN PODULOŽAK BR. 51853
2.	300/3	STAMBENA ZGRADA BR. 6, BR. 33, BR. 54, 56, 58 I DVORIŠTE ULICA SALIHA ALIĆA-MARINA TARTAGLIE-IVANE BRLIĆ MAŽURANIĆ	2419			
		STAMBENA ZGRADA BR. 6, BR. 33, BR. 54, 56, 58, ULICA SALIHA	2387			
		DVORIŠTE	32			

DRUGI ODJELJAK

Redni broj	Upisi	Primjedbe
2.1.	Zaprimljeno 20. 2. 2006. broj Z-12336/06 Temeljem čl. 141. Zakona o gradnji (NN, 175/03) zabilježuje se da za stambenu zgradu br. 6, br. 33, br. 54, br. 56, 58 na čk. br. 300/3 nisu priložene građevna i uporabna dozvola.	ZABILJEŽBA

B

Vlastovnica

Redni broj	Upisi	Primjedbe
1. UDIO 1/1		
1.	DRUŠTVENO VLASNIŠTVO	
2.1.	Uknjižuje se pravo korištenja u A I (jedan) za korist:	
1.	OPĆINE SUSEDGRAD	

Eto, iz zemljišne knjige vidimo da je zemljište upisano, da je objekt upisan, ali je vlasničko stanje nesređeno. Prema tome, ne radi se o nekretnini koja nije upisana u zemljišnim knjigama (čl. 136. st. 4. PZK). Vjerovnik može svoje vlasništvo upisati u Knjigu položenih ugovora.

B) Ovdje opisana nekretnina upisana je u zemljišnim knjigama kao etažno vlasništvo još 2005. g., pa nema mjesta popisu 2011. godine.

Evo i prikaza iz zemljišne knjige za jedan suvlasnički dio.

Provjera u zemljišnim knjigama

Katastarska općina: **VRAPČE NOVO**

Broj uložka: **883**

ETAŽNO VLASNIŠTVO S ODREĐENIM OMJERIMA

Poduložak 88

ZK uložak je verificiran

A

Posjedovnica
PRVI ODJELJAK

Redni broj	Broj zemljišta (kat. čestice)	Oznaka zemljišta	Površina u			Primjedbe
			m ²	jutra	čhv	
1.	4421	STAMBENA ZGRADA I DVORIŠTE U ZAGREBU, IVANE BRLIĆ MAŽURANIĆ BR. 19, 21, 23 I 25	921		256	

B

Vlastovnica

Redni broj	Upisi	Primjedbe
88. ETAŽA 0/0		
1.	dvoetažni lokal br. 7/D1 u prizemlju površine 32,96 č. m. i u podrumu površine 38,45 č. m., ukupne površine 71,41 č. m. (I. B. Mažuranić br. 25), u etažnom elaboratu označen bijelo neodvojivo povezan sa suvlasničkim dijelom koji je jednako velik kao i ostali	

C) Adresa je Podgaj 47, a ne kako je u ispravi navedeno Podgaj 4. Navedeno je da je objekt sagraden na k.č. br. 4031/11 k.o. Šestine upisanoj u zk. ul. br. 8480/6 k. o. Grad Zagreb. Čestica je ispravno navedena, ali nije upisana u zk. ul. 8480/6 k. o. Grad Zagreb. 8480/6 je broj čestice po staroj izmjeri, a upisana je u zk. ulošku br. 25370. Zgrada je upisana, ali posebni dijelovi nisu. Neki posebni dijelovi upisani su u knjizi položenih ugovora. Pod broj Z-5408/10 zabilježeno je da je otvoren pojedinačni zemljišnoknjižni ispravni postupak. Godine 2011. je založno pravo ostvareno popisom neupisane nekretnine???

D) K. č. br. 4250 k.o. Rudeš navedena je kao zemljište na kojem je izgrađen poslovni objekt. Ako identificiramo čest. 4250 k. o. Rudeš dobit ćemo podatak da ta čestica po staroj izmjeri odgovara kat. čest. br. 1603/79 k. o. Vrapče staro. Ta parcela, navedeno je, upisana je u zk. ul. br. 14059, u k. o. Vrapče – što je pogrešno. Treba biti k. o. Vrapče staro, dakle navedena je pogrešna katastarska općina. Uložak je vrlo zanimljiv pa ćemo se malo s njim pozabaviti.

Provjera u zemljišnim knjigama

Katastarska općina: **VRAPČE**

Broj uložka: **14051**

ZK uložak je verificiran

A

Posjedovnica

PRVI ODJELJAK

Redni broj	Broj zemljišta (kat.čestice)	Oznaka zemljišta	Površina u			Primjedbe
			m ²	jutra	čhv	
1.	1603/79	DVORIŠTE U STAGLIŠĆU	6419	1	185	

B

Vlastovnica

Redni broj	Upisi	Primjedbe
1. UDIO 1/1		
2.	ZAGREBAČKI HOLDING d.o.o., ULICA GRADA VUKOVARA br. 41, ZAGREB OIB: 85584865987	

C

Teretovnica

Redni broj	Upisi	Iznos tereta	Primjedbe
1.1.	Zaprimljeno 14. 1. 2002. broj Z-767/02 zabilježu se da je u novoosnovanom z. k. ul. br. 14052 k. o. iste upisano pravo građenja na čk. br. 1603/79 na listu A u korist Emik d.o.o., Sveta Nedelja, Svetonedeljski breg 70		ZABILJEŽBA

Pozor! Ovdje je upisano pravo građenja. Je li upis ispravan ili nije, ovdje to nećemo obrazlagati. Pogledajmo u zk. ul. 14052 k. o. Vrapče.

Katastarska općina: **VRAPČE**Broj uložka: **14052**

VIŠE ZK TIJELA

ZK uložak je verificiran**A**

Posjedovnica

PRVI ODJELJAK

Redni broj	Broj zemljišta (kat. čestice)	Oznaka zemljišta	Površina u			Primjedbe
			m ²	jutra	čhv	
I						
						pravo građenja na čk. br. 1603/79 dvorište u Staglišću s 1 rali 185 čhv ili 6419 m ² upisanoj u z. k. ul. br. 14051 k. o. iste
II						
						Zgrada br. 5, 17 zgrada i dvorište u Pakoštanskoj ulici

B

Vlastovnica

Redni broj	Upisi	Primjedbe
ZK tijelo I - 1. UDIO 1/1		
1.	EMIK d.o.o. SVETA NEDELJA, SVETONEDELJSKI BREG br. 70	
ZK tijelo II - 1. ETAŽA 37.95/100		
1.	poslovni prostor oznake PP1 (tržnica) u prizemlju zgrade Pakoštanska 5 ukupne pov. 1502,52 č. m. s pridruženim pomoćnim prostorom oznake „S” u podrumu zgrade Pakoštanska 5, ukupne pov. 550,22 č. m. kao sporednim dijelom,	
2.	ZAGREBAČKI HOLDING d.o.o. ULICA GRADA VUKOVARA BR. 41, ZAGREB 1/1 OIB: 85584865987	
ZK tijelo II - 2. ETAŽA .28/100		
1.	poslovni prostor oznake K58+T u prizemlju zgrade Pakoštanska 5, koji se sastoji od kioska oznake K58 ukupne pov. 9,23 č. m. s pridruženom terasom oznake T ukupne pov. 9,55 č. m. kao sporednim dijelom,	
2.		

Prema stanju zemljišne knjige objekt u Pakoštanskoj izgrađen je na pravu građenja. Vlasnik je EMIK d.o.o. SVETA NEDJELJA. Opet dužnici nisu uredili svoje vlasničke odnose, a nekretnine su upisane u zemljišnim knjigama i javnobilježničkom popisu apsolutno nema mjesta. Založno pravo ostalo je visjeti u zraku!

„JAVNI BILJEŽNIK....., objavljuje da je u predmetu OU-13/12, predlagatelja osiguranja-založnog vjerovnika, ..., protiv protivnika osiguranja-založnog dužnika, ..., proveo osiguranje tražbine predlagatelja osiguranja iz Ugovora o kreditu broj: MSP-D 156/2012, zaključenog između, kreditora Hrvatska banka za obnovu i razvitak i korisnika kredita, ..., vlasnik Ugostiteljskog obrta Restoran .....od 23. 3. 2012. g. u iznosu od....., zasnivanjem založnog prava pljenidbenim popisom na nekretninama koje nisu upisane u zemljišne knjige, i to: kuća u Šarić Struzi, 20343 Rogotin s dvorištem izgrađeno na kat. čest. 4745/1 k.o. Plina, ukupne površine od 52,00 m², za koju je, na temelju Rješenja Općinskog suda u....., ZK odjel, izvršeno polaganje isprava u Zbirku pologa isprava pod brojem ZP-40/99 k. o. Plina, koje zamjenjuje uknjižbu, koja se nalazi među međašima: od istoka nasljednici pok. Mate Nikolca, od zapada Dragan Smoljan, od sjevera javni put i od juga rukavac Crne rijeke, kuća u Šarić Struzi, 20343 Rogotin, izgrađena na kat. čest. 432/1 k. o. Plina, ukupne površine od 43,00 m², za koju je, na temelju Rješenja Općinskog suda u....., ZK odjel, izvršeno polaganje isprava u Zbirku pologa isprava pod brojem ZP-40/99 k.o. Plina, koje zamjenjuje uknjižbu, koja se nalazi među međašima: od zapada Dragan Smoljan, od istoka nasljednici pok. Mate Nikolca, od juga javni put, od sjevera brdo.“

Napomena:

Zašto su ovdje išli na popis nekretnina kada je vlasništvo stečeno pologom pa se tako stječe i hipoteka – kako smo već naveli. Oglasni dio „Narodnih novina“ prepun je oglasa o popisu nekretnina koje „nisu upisane u zemljišnim knjigama“.

Stvarno je previše ovakvih i sličnih izleta u stvaranje svojevrstne prakse koja slabi povjerenje u naš pravni sustav. To će vjerovnici doznati tek kada ostanu bez hipoteke i tražbine, a za štetu koja će time nastati zna se tko odgovara. Zato javni bilježnici i imaju police osiguranja, ali je pitanje visine iznosa osiguranog policom.

Za podsjetiti je da je o pravnom stanju nekretnina na području Republike Hrvatske mjerodavno za pravni promet ono što je upisano u zemljišnim knjigama (grunтовници ili zemljišniku), ako za neka zemljišta (nekretnine) nije što posebno određeno.

Posebno je određeno za područja gdje zemljišne knjige **nikada nisu osnovane** pa se primjenjuju pravna pravila OGZ-a, kao i područja gdje su zemljišne knjige **uništene za vrijeme ratnih zbivanja od 1941. do 1945. godine**. Prema citiranoj uputi Ministarstva pravosuđa NR Hrvatske. – Za ta područja vodi se **polog isprava** i upisnik „Pol“. Primjerice: broj Pol-123/53.

Za područja na kojima su zemljišne knjige uništene, odnesene za vrijeme **ratnih zbivanja od 1991. do 1995.** (ili su kasnije skrivene na tavanu), ureden je institut **polaganja isprava** i vode se **kartoni zemljišta**, a predmeti nose oznaku „PZ“. Primjerice: broj PZ-12/98.

Prema narečenom, ne vidimo na što bi se više odnosile odredbe OZ-a o javnobilježničkom založnopravnom osiguranju i osiguranju prijenosom vlasništva na stvari i prijenosom prava na temelju sporazuma stranaka na neupisanim nekretninama jer takvih nekretnina, u biti, više nema od 1997. godine, kada su uvedeni kartoni zemljišta. Na pitanje kakve učinke imaju sporazumi objavljeni u „Narodnim novinama“, a odnose se na **neupisane** nekretnine, a koje su načinili notari nakon 1997. godine do danas – odgovor će dati sudska praksa.

Osiguranje javnih bilježnika od profesionalne odgovornosti

1. UVODNA RAZMATRANJA

Jure Plećaš,
dipl. iur.

U članku 8. Zakona o obveznim odnosima Republike Hrvatske¹ (u daljnjem tekstu: ZOO), navodi se da je svatko dužan suzdržati se od postupka kojim se može drugome prouzročiti šteta. S obzirom na to da se radi o jednom od načela obvezno-pravnog odnosa, ovim pravilom mora biti prožet svaki obveznopravni odnos te je svatko dužan naknaditi štetu koju je prouzročio, osim u onim posebnim slučajevima kada se ne odgovara za štetu. Javni bilježnici, kao osobe javnog povjerenja, koje su samostalni i neovisni nositelji službe, imaju značajnu ulogu u obveznopravnim odnosima i prevenciji šteta. S obzirom na visoku stručnost bilježnika, njihovu dužnost savjetovanja stranaka te obvezu utvrđivanja prave volje stranaka, javnim bilježnicima postavljena su visoka očekivanja u kvaliteti njihova rada i uspostavi pravne sigurnosti. Zbog toga se očekuje da javni bilježnici ne griješe u svojem radu. Ako i pogriješe, za greške odgovaraju cjelokupnom svojom imovinom, kao dodatni poticaj da obrate veću pozornost u svojem svakodnevnom radu. Radi lakšeg ispunjenja obveze da se nadoknadi šteta, propisana je obveza osiguranja javnih bilježnika od profesionalne odgovornosti.

2. UGOVOR O OSIGURANJU JAVNIH BILJEŽNIKA

2.1. Uredjenje javnobilježničke službe i pravni izvori koji reguliraju osiguranje javnih bilježnika od profesionalne odgovornosti

Javnobilježnička služba uređena je na više razina. Za razliku od odvjetničke službe, koja je regulirana čak i Ustavom Republike Hrvatske² (u nastavku: Ustav), javno bilježništvo je, prema našem mišljenju, potpuno neopravdano ostalo neregulirano

Ustavom pa se ova činjenica često zloupotrebljava u dnevno-političke svrhe, ističući pritom kako su javni bilježnici „neustavna tijela koja odlučuju o sudbini građana“. Najvažniji pravni izvor koji regulira javno bilježništvo je Zakon o javnom bilježništvu³ (u nastavku: ZJB), koji detaljno uređuje postupanje javnih bilježnika, ali je relativno zastario te je već osnovana radna skupina za izmjene i dopune ZJB-a. Pored ZJB-a, javnobilježnička služba regulirana je i nizom drugih zakona kao i podzakonskih akata. Kao najvažnije od ovih propisa možemo navesti Ovršni zakon⁴, Obiteljski zakon⁵, Zakon o javnobilježničkim pristojbama⁶, Javnobilježnički poslovnik⁷, Pravilnik o privremenoj javnobilježničkoj tarifi⁸, Pravilnik o nagradama i naknadi troškova javnih bilježnika u ovršnom postupku⁹, Pravilnik o visini nagrade i naknade troškova javnog bilježnika kao povjerenika suda u ostavinskom postupku¹⁰, Kodeks javnobilježničke etike¹¹ i dr.

ZOO - Odsjek 27. (ugovor o osiguranju) regulira ugovor o osiguranju i to kao *lex generalis* jer je u samom ZOO-u, čl. 923. st. 3., propisano da se odredbe o ugovoru o osiguranju ne primjenjuju na osiguranja uređena posebnim zakonom, pa stoga odredbe ZJB-a i Zakona o osiguranju imaju primat pred ZOO-om. ZOO regulira osiguranje od odgovornosti u čl. 964. – 965., pri čijem se tumačenju moraju uvažiti i opće odredbe o osiguranju imovine, zajedničke odredbe o osiguranju imovine i osiguranju osoba te opća načela građanskog prava.

ZJB - u čl. 17. i 42. regulira obvezu osiguranja javnih bilježnika i njihovu odgovornost za štetu.

1 Narodne novine 35/05, 41/08, 125/11, 78/15.

2 Narodne novine 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.

3 Narodne novine 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16.

4 Narodne novine 112/12, 25/13, 93/14, 55/16.

5 Narodne novine 103/15.

6 Narodne novine 72/94, 74/95, 87/96, 112/12, 110/15.

7 Narodne novine 38/94, 82/94, 37/96, 151/05, 115/12, 120/14.

8 Narodne novine 38/94, 82/94, 52/95, 115/12, 120/15.

9 Narodne novine 8/11, 112/12, 114/12.

10 Narodne novine 135/03.

11 Narodne novine 55/11.

2.2. Ugovor o osiguranju javnih bilježnika od profesionalne odgovornosti

Osiguranje od profesionalne odgovornosti javnih bilježnika regulirano je u više različitih propisa, prije svega putem obveza osiguranja propisanih u ZJB-u, zatim propisima o osiguranju određenim u ZOO-u, Zakonom o osiguranju¹², Uvjetima za osiguranje od odgovornosti javnih bilježnika (utvrđeni 21. prosinca 1994., a u primjeni od 1. siječnja 1995.), odnosno naknadno donesenim uvjetima osiguranja koje donosi svaki osiguratelj za sebe. Važno je naglasiti da su uvjeti osiguranja podzakonski akt te kao takvi imaju slabiju pravnu snagu od zakona, pa ako su pojedine odredbe uvjeta osiguranja suprotne s odredbom nekog od zakona, te odredbe uvjeta bit će ništetne i neprimjenjive na osiguranje od profesionalne odgovornosti javnih bilježnika. Primjera radi, članak 17. ZJB-a propisuje da osiguranje od odgovornosti za štetu koju bi javni bilježnik mogao počinuti trećima obavljanjem svoje službene dužnosti obuhvaća i osiguranje od odgovornosti za radnje javnobilježničkih prisjednika i vježbenika te *osoba zaposlenih u javnobilježničkom uredu*. Međutim, čl. 14. uvjeta osiguranja javnih bilježnika propisuje da je osiguranjem obuhvaćena odgovornost javnobilježničkih prisjednika, vježbenika, zamjenika i vršitelja dužnosti javnog bilježnika, a ne spominje ostale osobe *zaposlene u javnobilježničkom uredu*. Smatramo da bi, upravo zbog različite pravne snage, ova odredba uvjeta morala biti proširena, a u slučaju da štetu prouzrokuje neka od ostalih *osoba zaposlenih u javnobilježničkom uredu*, osiguratelj bi ipak morao pokriti štetu.

U ugovoru o osiguranju od odgovornosti javnih bilježnika, u smislu uvjeta osiguranja, osiguranim slučajem smatra se propust ili pogreška u obavljanju javnobilježničke službe (pojedinačnom javnobilježničkom aktu, zapisniku ili potvrdi, odnosno pri zastupanju pred sudovima ili drugim tijelima vlasti), čime je prouzročena šteta trećim osobama. Prema uvjetima osiguranja, osiguranjem nisu obuhvaćene štete od odgovornosti za propuste ili pogreške u obavljanju javnobilježničke djelatnosti koje su javnom bilježniku bile poznate u vrijeme sklapanja ugovora o osiguranju, ili mu nisu mogle ostati nepoznate.

Stranke u ugovoru o osiguranju od odgovornosti javnih bilježnika su osiguratelj i ugovaratelj osiguranja. Osiguratelj je pravna osoba, trgovačko društvo, koje se bavi osiguranjem/ uzajamnim osiguranjem, a ugovaratelj osiguranja je javni bilježnik koji s osigurateljem sklapa ugovor o osiguranju i koji ima pravni interes da se osigurani slučaj ne dogodi jer je on ujedno i osiguranik. U

teoriji osiguranja, osiguranik je osoba, fizička ili pravna, nositelj rizika i sukladno tome titular interesa¹³. Pored tih osoba, imamo i *treću osobu* koja nije stranka ugovora o osiguranju od odgovornosti javnih bilježnika, a koja osoba ima poseban položaj i uspostavlja odnos s osigurateljem. Treća osoba naziva se još i *oštećena osoba*¹⁴. Teoretski, svaka osoba koja je različita od osiguranika može biti *oštećena osoba*, izuzev osoba koje su izričito isključene iz kruga trećih osoba. *Treća osoba* je zapravo gospodar ugovora o osiguranju i naknadi štete. Prema čl. 964. st. 1. ZOO-a, kod osiguranja od odgovornosti osiguratelj odgovara za štetu nastalu osiguranim slučajem samo ako treća oštećena osoba zahtijeva njezinu naknadu. Dakle, tek od zahtjeva *treće osobe* nastaje obveza osiguratelja jer se tek u tom trenutku realizirao rizik. Da bi se olakšao položaj oštećene osobe, u čl. 965. st. 1. ZOO-a propisano je da u slučaju osiguranja od odgovornosti oštećena osoba može zahtijevati neposredno od osiguratelja naknadu štete koju je pretrpjela događajem za koji odgovara osiguranik, ali najviše do iznosa osigurateljeve obveze. Ova odredba daje oštećenoj osobi (*trećoj osobi*) pravo na izravan zahtjev prema osiguratelju, tzv. *actio directa*. Pravo oštećenikova izravnog zahtjeva (*actio directa*) prema osiguratelju podrazumijeva odštetni zahtjev u izvansudskom postupku i tužbu u parničnom postupku. Ovo rješenje je uvedeno jer stavlja oštećenika u povoljniji položaj. On se, u slučaju da mu je šteta nastala, može obratiti izravno osiguratelju, bez ikakvoga prethodnog obraćanja osiguranom javnom bilježniku, te se u tom slučaju oštećena osoba izravno naplaćuje od osiguratelja koji potom (eventualno) ima pravo regresa od javnog bilježnika. Bez obzira na *actio directa*, *treća osoba* se i dalje može obratiti osiguraniku te ona zapravo sada ima dva dužnika: osiguranika i osiguratelja te može tražiti naknadu štete od obojice, alternativno, kumulativno ili sukcesivno¹⁵. I bez da je ovaj odnos *treća osoba-osiguratelj* izričito reguliran zakonom, oštećena osoba i osiguratelj ne bi bili ni u kakvu odnosu.

Ugovor o osiguranju javnih bilježnika od profesionalne odgovornosti je obvezatan ugovor i osiguratelj nema pravo odbiti valjanu ponudu javnog bilježnika za sklapanjem osiguranja. Vrlo je važna činjenica da je osiguranje javnih bilježnika obvezno i da je ono jedan od uvjeta za početak rada javnog bilježnika. Naime, ako bi ovo osiguranje bilo fakultativne prirode, uvijek bi bilo neodgovornih pojedinaca koji se ne bi htjeli osigurati, pa bi se njihove stranke (a i treće osobe) izlagale većim

13 Tako i Čurković, Marijan, Osiguranje od izvanugovorne i ugovorne (profesionalne) odgovornosti, Inženjerski biro, Zagreb, 2015.

14 Tako i Čurković, Marijan, op. cit.

15 Tako i Čurković, Marijan, op. cit.

12 Narodne novine 30/15.

rizicima jer su društva za osiguranje solventnija i od njih se lakše naplatiti, negoli izravno od javnog bilježnika. Ugovor o osiguranju je sklopljen u trenutku kada je javni bilježnik podnio zahtjev za osiguranje. Ovaj ugovor je dvostrano obvezujući ugovor koji se, u pravilu primjenjuje na teritoriju RH, pa je mjerodavno hrvatsko pravo. Ovaj ugovor o osiguranju svrstava se u neživotna osiguranja, odnosno u osiguranja imovine, iako se njime ne osigurava neka konkretna imovina, nego se zapravo javni bilježnik osigurava od umanjenja svoje imovine kao *universitas rerum*, budući da za štetu trećim osobama odgovara vlastitom imovinom. Minimalan iznos odgovornosti nije normiran u ZJB-u, a u tom dijelu uvjeti osiguranja za javne bilježnike variraju od osiguratelja do osiguratelja, te je trenutno na tržištu najniža svota u iznosu od 730.000,00 kn, ali je moguće ugovoriti i više iznose.

U praksi se pojavio i problem tzv. *claims made* klauzule u ugovoru o osiguranju javnih bilježnika. *Claims made* klauzula se u teoriji definira kao ugovorni uglavak kojim se vremenski ograničuje osigurateljno pokriće tako da se osiguranim rizikom smatra samo onaj štetni događaj kod kojega je oštećeni (prvi put) podnio odštetni zahtjev osiguraniku za vrijeme trajanja ugovora o osiguranju¹⁶. Dakle, ako je osigurani slučaj nastupio po isteku ugovora o osiguranju, osiguratelj ne pokriva nastalu štetu. Npr., javni bilježnik je kao sredstvo osiguranja dugoročnog zajma solemnizirao zadužnicu na iznos od milijun kuna. Nakon sedam godina taj bilježnik prestao je s radom i otišao u mirovinu. Dužnik nije vratio zajam i vjerovnik pokuša naplatiti zadužnicu, no tada se utvrdi da zadužnica nije provediva zbog pogreške javnog bilježnika koji ju je solemnizirao. Ako je ugovorena klauzula *claims made*, tada osiguratelj ne odgovara za tu štetu, nego za nju odgovara samo javni bilježnik. Među odredbama ZOO-a koje reguliraju osiguranje od odgovornosti nema odredbi o *claims made* klauzuli pa se eventualne odredbe o tome moraju potražiti u dijelu ZOO-a koji općenito regulira ugovor o osiguranju. Ni tu nema ništa o *claims made* klauzuli pa ostaje nejasno je li ona uopće dopuštena ili nije. Neki autori smatraju da je ova klauzula dopuštena zbog načela stranačke autonomije i jer ZOO dopušta mogućnost odstupanja ugovora o osiguranju od odredbi ZOO-a. Smatramo da ova razmišljanja nisu ispravna i da klauzula *claims made* ipak nije dopuštena, zbog toga što stranačka autonomija ne smije biti protivna kogentnim zakonskim odredbama. ZOO propisuje da se može odstupiti od odredbi toga zakona koje se odnose na ugovor o osiguranju, samo ako je to odstupanje isključivo u interesu osiguranika. S obzirom na to da ova klau-

zula ograničuje obvezu osiguratelja, smatramo da ona nije u interesu osiguranika i da trenutno nije dopuštena. Za sada, u uvjetima osiguranja javnih bilježnika prihvaćena je klauzula *loss occurring* koja je suprotna *claims made* klauzuli i obvezuje osiguratelja da mu obveza pokriva štete traje onoliko dugo koliko traje i obveza javnog bilježnika, u skladu s propisima građanskog prava. No unatoč trenutnom stanju i dalje ostaje problem što osiguratelji, zbog sve većeg priljeva stranog kapitala, vrše pritisak na sve moguće načine i pokušavaju ozakoniti klauzulu *claims made* koja bi bila vrlo opasna za javne bilježnike jer se i inače smatra da se štetni događaji proizašli iz javnobilježničkih radnji manifestiraju u prosjeku nakon pet godina od dana kada je javnobilježnička radnja bila izvršena. Ako bi ova klauzula, koja vremenski ograničuje odgovornost osiguratelja, bila prihvaćena u našem pravu, to bi znatno utjecalo na neizvjesnost i pravnu nesigurnost potencijalnih oštećenika.

Ugovor o osiguranju od profesionalne odgovornosti javnih bilježnika pokriva samo one štete koje te osobe počine obavljajući ovu službu, a ne i one štete koje ove osobe počine izvan svoje službe. Dakle, radi se o osiguranju od opće/ javne odgovornosti za štetu proizašlu isključivo iz obavljanja javnobilježničke profesije.

Postoje i određena isključenja iz osiguranja o odgovornosti javnih bilježnika koja su taksativno nabrojena u čl. 26. uvjeta osiguranja, tako da osiguranjem nisu obuhvaćeni odštetni zahtjevi:

- 1) za smrt ili tjelesnu povredu osoba i za oštećenje, uništenje ili nestanak stvari, uključujući i krađu stvari trećih osoba
- 2) zbog ugovorenog proširenja odgovornosti osiguranika i na slučajeve kad po zakonu ne odgovara
- 3) prouzročene neposredno ili posredno ratnim i političkim rizicima, bez obzira je li rat objavljen ili nije
- 4) zbog neodržavanja ugovorenih rokova, ako je za to odgovorna stranka, čiji je javni bilježnik nepristran povjerenik ili zastupnik
- 5) u slučaju zastupanja stranaka suprotno odredbama Zakona o javnom bilježništvu
- 6) zbog uskrate službenih radnji iz razloga propisanih zakonom
- 7) nastalih po proteku određenog roka, odnosno roka od 5 dana od dana preuzimanja novca ili vrijednosnih papira, ako je predavatelj izvjestio preporučenim pismom o predaji novca i preuzetih vrijednosti sudu na čuvanje
- 8) za troškove nadomještanja (popune) spisa i knjiga, koji su nestali u postupku s javnobilježničkim spisima nakon što je upražnjeno javnobilježničko mjesto

16 Tako Spasiano, Carlo, *Glossario dei principali termini assicurativi*, Assinform, 2008. prema: Ćurković, Marijan, op.cit.

9) u svim slučajevima, gdje se ne može utvrditi odgovornost ugovaratelja osiguranja u smislu Zakona o javnom bilježništvu i Zakona o trgovačkim društvima, podzakonskih akata te ovih uvjeta

10) za štetu na stvarima i osobama zbog onečišćenja tla i vode

11) zbog pogrešaka u obračunu i primjeni javnobilježničke tarife.

Smatramo da su neke od navedenih šteta nepravedno isključene iz osiguranja, te se time oštećene osobe dovodi u rizik nemogućnosti naplate, ako javni bilježnik nema dovoljno vrijednu vlastitu imovinu kojom odgovara za štetu. Naime, propisano je da osiguranje ne obuhvaća naknadu štete za oštećenje, uništenje ili nestanak stvari uključujući i krađu stvari trećih osoba. Vrlo često javni bilježnici primaju u plog stvari velike vrijednosti (npr. umjetnine, nakit, zlato i sl.). Ako se dogodi da te stvari iz pologa budu oštećene, uništene ili ukradene, stranci može nastati velika šteta, a iz uvjeta proizlazi da je osiguranje neće pokriti. Upitno je imali javni bilježnik dovoljno vrijednu vlastitu imovinu, kojom bi mogao stranci nadoknaditi nastalu štetu. Nadalje, naprijed navedenom točkom 5. propisano je i da je iz osiguranja izuzeta šteta nastala u slučaju zastupanja stranaka suprotno odredbama Zakona o javnom bilježništvu. Smatramo da i ovo izuzeće nije pravedno prema strankama jer se očito radi o pravno neukoju stranci. Da stranka poznaje pravo vjerojatno je da bi sama sebe zastupala, a ne bi angažirala javnog bilježnika i izlagala se nepotrebnim troškovima zastupanja. S obzirom na to da je vjerojatno kako ove stranke nisu vješte u pravu, očito je da one ne mogu znati da javni bilježnik to konkretno zastupanje poduzima protivno ZJB-u. Ako za stranku nastane šteta iz toga (nezakonitog) zastupanja, smatramo da bi osiguratelji ipak morali stranci pokriti štetu, a onda se eventualno regresno namiriti od javnog bilježnika koji je nezakonito poduzimao radnje zastupanja.

Za sve ostale štete osiguratelj odgovara oštećenoj osobi, ali ima pravo regresa od javnog bilježnika, ako je šteta nastala zbog namjere ili grube nepažnje. O namjeri je dosta jasno te u teoriji i praksi nema nekog većeg spora što bi namjera predstavljala. Tako se prema uvjetima osiguranja javnih bilježnika smatra da je šteta trećoj osobi učinjena namjerno, ako osobe koje obavljaju javnobilježničku službu, štetnu radnju učine s voljom i znanjem. Znanje i volja moraju se odnositi podjednako na uzrok i posljedicu štetne radnje. Za razliku od namjere, gruba nepažnja nije tako jednoznačno prihvaćena ni u teoriji, ni u praksi. Da bi se utvrdilo je li radnja učinjena s grubom nepažnjom, treba ocijeniti ono postupanje javnog bilježnika koje graniči s namjerom osim što mu nedostaje subjektivni

element – da želi i posljedicu. Zapravo se o gruboj nepažnji govori u slučaju neoprostivog neznanja ili postupanja protivno pravilima struke¹⁷. O standardu dužne pažnje bit će više riječi u nastavku.

2.3. Dužna pažnja

U prijašnjim pravnim analizama nije se obraćala velika pozornost analizi dužne pažnje u profesionalnim djelatnostima. Tek se u 19. stoljeću počela pridavati važnost dužnoj pažnji profesionalaca. Javni bilježnici su osobe javnog povjerenja, koje su samostalni i neovisni nositelji službe te imaju značajnu ulogu u pravnom prometu. S obzirom na visoku stručnost javnih bilježnika, očekivano je da se od njih očekuje povećana pažnja u radu. Javnobilježničko poslovanje kod europskih osiguravatelja smatra se vrlo otvorenim za nastupanje štetnih posljedica jer i najmanja greška može dovesti do velikih, često i nepopravljivih šteta. Zbog svega ovoga smatramo da javni bilježnici u svakoj, pa i onoj radnji koja se percipira manja važnom i zahtjevnom, moraju uvijek postupati s najvišim mogućim stupnjem dužne pažnje.

Europski su teoretičari podijeljeni oko standarda pažnje s kojim su javni bilježnici dužni postupati, ali su svi više-manje suglasni da se ta pažnja mora smatrati pažnjom stručnjaka. Neki se teoretičari zalažu da bilježnici moraju postupati s pažnjom *prosječnog stručnjaka*, dok se neki zauzimaju za to da bilježnici moraju postupati pažnjom *dobrog stručnjaka*. Kod postupanja s pažnjom prosječnog stručnjaka, prilikom analize postupanja bilježnika u konkretnom slučaju, sud treba razmotriti situaciju i odlučiti kako bi postupio svaki drugi prosječni bilježnik u istoj situaciji, dok kod postupanja s pažnjom dobrog stručnjaka, prilikom analize postupanja bilježnika u konkretnom slučaju, sud treba razmotriti situaciju i odlučiti kako bi u istoj situaciji postupio svaki *dobar*, tj. *natprosječan* bilježnik koji i inače postupa s povećanom pažnjom. Za razliku od europskih standarda, kod nas je situacija drugačija i, slobodno možemo reći, lošija, ali ipak ide nabolje. Prema članku 29. uvjeta osiguranja javnih bilježnika, smatralo se da je šteta trećoj osobi učinjena iz grube nepažnje onda kada je u obavljanju javnobilježničke djelatnosti javni bilježnik i osoba s njim izjednačena, propustila onu pažnju koju bi u svom radu upotrijebio svaki prosječni čovjek. Smatramo da je ova odredba potpuno promašena i dovodi u pitanje smisao postojanja osiguranja od odgovornosti javnih bilježnika, s obzirom na to da se, doslovno tumačeći ovu odredbu, svaka javnobilježnička greška može okarakterizirati kao gruba nepažnja. Mislimo da je umjesto standarda *prosječan čovjek*, bilo znatno primjerenije uzeti standard

¹⁷ Tako i Ilić, Ante, Osiguranje javnih bilježnika od odgovornosti, časopis Javni bilježnik br. 26., 2007.

prosječan javni bilježnik, odnosno stručnjak. Upravo zato, a na inicijativu Hrvatske javnobilježničke komore, Hrvatski ured za osiguranje intervenirao je u pravila osiguranja na način da je u čl. 29. uvjeta osiguranja unio odredbu po kojoj je šteta učinjena iz grube nepažnje kada je u obavljanju javnobilježničke djelatnosti javni bilježnik i osoba s njim izjednačena propustila onu pažnju koju bi u svom radu upotrijebio prosječni javni bilježnik^{18, 19}. Dakle, vidljivo je da se i domaća pravila, polako ali sigurno, usklađuju s europskim pravnim shvaćanjima. S obzirom na to da se naša sudska praksa ipak još uvijek nije iskristalizirala u vezi s ovim pitanjem, savjetuje se bilježnicima da postupaju s povećanom pažnjom, prema standardu *dobrog stručnjaka*, kako bi umanjili mogućnost nastanka šteta i eventualnih regresnih zahtjeva.

Česti su i slučajevi da stranke traže naknadu štete jer nisu zadovoljni onime što su dobili radnjom javnog bilježnika, iako je bilježnik cijeli posao obavio i po zakonu i u skladu s pravilima struke. Stranke jednostavno ne budu zadovoljne onime što su dobile, iako je očito da su njihova očekivanja pretjerana. Ovdje je bitno naglasiti da javni bilježnici, slično kao i odvjetnici i još neke struke, u svojem radu nemaju *obvezu rezultata*, nego *obvezu sredstva*. Naime, javni bilježnik će često obaviti cijeli posao u skladu s pravilima struke, uz najvišu dužnu pažnju, te sve ostalo što je u interesu pravne sigurnosti i stranaka, ali to ne znači uvijek da će se time zaista i postići ono što su stranke stvarno htjele, bilo zbog objektivnih, bilo zbog subjektivnih razloga. Ovdje se sudska praksa više-manje ustalila pa je prihvaćeno pravilo kako je bitno da je javni bilježnik koristio „ispravno sredstvo“, tj. da je sve

18 Prema Ilić, Ante, op.cit.

19 Na dan 4. 1. 2017. Croatia osiguranje d.d., na moje inzistiranje, dostavilo mi je svoje uvjete osiguranja. U njima je kao standard dužne pažnje još uvijek naveden *prosječan čovjek*, umjesto *prosječan javni bilježnik*.

učinio prema zakonu i u skladu s pravilima struke. Ako je pritom stranci dao i odgovarajuća upozorenja i pouke, a stranka je i dalje htjela određenu javnobilježničku radnju, ne postoji mogućnost da bilježnik odgovara za štetu koja bi stranci tada nastala, ako tom radnjom nije postignut „cilj“ kojeg je stranka htjela.

3. ZAKLJUČAK

Javni bilježnici imaju važnu ulogu u pravnom prometu i svakodnevnom životu. Njima se obraćamo kad unajmljujemo stanove, kupujemo nekretnine, podižemo kredite za kupnju tih nekretnina, osnivamo trgovačka društva, raspodjeljujemo imovinu naših pokojnih i sl. Svi ti poslovi predstavljaju veliku odgovornost i od javnog bilježnika iziskuju veliku pažnju u radu. S obzirom na to da velik broj svakodnevnih radnji u kojima sudjeluju bilježnici zahtijevaju visoke stručne i moralne kvalifikacije te ostale stroge uvjete koje osoba mora ispunjavati kako bi bila imenovana javnim bilježnikom, realno je i ispravno očekivati da javni bilježnici neće nanijeti štetu korisnicima svojih usluga, a ako je ipak nanesu, da će ona biti nadoknadena oštećeniku. Zbog toga je propisano da javni bilježnici obvezno moraju imati osiguranje od odgovornosti za štete koje prouzrokuju u radu i u vezi s radom. Ugovor o osiguranju javnih bilježnika je reguliran na nekoliko razina, i to putem ZOO-a, ZO-a, ZJB-a i uvjete osiguranja za javne bilježnike.

Ovim člankom predstavili smo neka osnovna razmatranja o ugovoru o osiguranju javnih bilježnika od odgovornosti te smo pokušali pojasniti neke nedoumice u vezi s tim. Naglasili smo i važnost postupanja javnih bilježnika sa što višim mogućim standardom dužne pažnje. Ostaje za vidjeti kako će se ova vrsta ugovora o osiguranju razvijati u budućnosti.

Sličnosti i razlike u ustroju javnobilježničke službe u Hrvatskoj i Srbiji

Kratkim pregledom sličnosti i razlika u ustroju javnobilježničke službe u Hrvatskoj i Srbiji nastojala sam predočiti postojeća rješenja u zakonskim tekstovima navedenih zemalja s osvrtom na prednosti i nedostatke te prijedlozima za mogućim poboljšanjem zakonskih rješenja.

Ključne riječi: javni bilježnik, javnobilježničke isprave, djelokrug poslova

1. UVOD

U vremenu velike mobilnosti stanovništva od izuzetne je važnosti upoznati se sa propisima koji reguliraju javnobilježničku službu u zemljama koje okružuju Republiku Hrvatsku. Korisno je poznavati propise zemalja čiji su državljani često stranke hrvatskih javnih bilježnika. U prošlosti su Hrvatska i okolne zemlje : Srbija, Bosna i Hercegovina, Slovenija, Crna Gora, Kosovo i Makedonija bile dio jednog pravnog sustava te mnogi državljani ranije navedenih zemalja još uvijek imaju pravnih veza sa Hrvatskom , bilo da imaju nekretnina u Hrvatskoj ili su krvnim vezama povezani s ostaviteljima čije ostavinske postupke vode hrvatski javni bilježnici. Također , ponekad se stranke obraćaju hrvatskim javnim bilježnicima radi sastavljanja raznih isprava koje će biti u mogućnosti upotrijebiti u navedenim državama te steći određena prava koja im pripadaju na osnovi zakona. Prilika za pobližim upoznavanjem pozitivnih propisa, ali i faktičnim radom javnobilježničkih ureda u Republici Srbiji ukazala se kroz studijsko putovanje organizirano od strane Udruge javnobilježničkih prisjednika, savjetnika i vježbenika od 10. do 12. veljače 2017. godine u Suboticu te u susretu s javnim bilježnikom Josipom Tonkovićem sa službenim sjedištem u Subotici.

2. USPOREDBA ZAKONSKIH RJEŠENJA U USTROJU JAVNOBILJEŽNIČKE SLUŽBE U HRVATSKOJ I SRBIJI

Ustrojstvo javnobilježničke službe u Srbiji uređuje Zakon o javnom beležništvu (Sl. glasnik RS", br.

31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014 - dr. zakon, 93/2014 - dr. zakon, 121/2014, 6/2015 i 106/2015). Javnobilježnička služba u Republici Srbiji vrlo je mlada. Tek nešto prije više od dvije godine prvi javni bilježnici počeli su s radom. Otad do danas Zakon o javnom beležništvu nekoliko je puta mijenjan. Prema trenutno važećim propisima sjedišta javnih bilježnika, kao i u Hrvatskoj, određena su numerus regulatus te je propisano oko 370 javnih bilježnika na području cijele Srbije, međutim, zasad su popunjena 153 mjesta dok uglavnom u manje razvijenim dijelovima Srbije nisu popunjena. Tamo gdje nema javnog bilježnika, poslove iz djelokruga javnih bilježnika moguće je poduzeti u sudovima. Kao i u Hrvatskoj, javni bilježnik je osoba javnog povjerenja, u svom radu samostalan i neovisan te javnobilježničku službu obavlja kao isključivo i stalno zanimanje. Javni bilježnik mora imati završen pravni fakultet, najmanje 5 godina iskustva na pravnim poslovima nakon položenog pravosudnog ispita te položene pravosudne i javnobilježničke ispite, da je dostojan javnog povjerenja, da govori, čita i piše srpski, a na područjima one jedinice lokalne samouprave gde je u službenoj upotrebi i jezik manjine da poznaje i jezik te manjine ili da priloži sporazum o suradnji sa sudskim prevoditeljem za jezik te manjine kao i da ima odnosno može dokazati da će osigurati prostorije i opremu potrebne za obavljanje javnobilježničkih poslova. Također, javnim bilježnikom može biti imenovana osoba koja je državljanin Republike Srbije, poslovno sposoban i ima opću zdravstvenu sposobnost. Javni bilježnik u vršenju svojih poslova ima javne ovlasti. Javnog bilježnika imenuje ministar nadležan za poslove pravosuđa, na teme-

Valentina Žugec,
dipl.iur.,
javnobilježnička
prisjednica

lju javnog natječaja, po pribavljenom mišljenju komore. Natječaj provodi komora, na osnovi odluke nadležnog ministra. Rješenje ministra je konačno, ali se protiv njega može pokrenuti upravni spor. Vidljivo je da glede uvjeta koje bi javni bilježnik morao ispunjavati za obavljanje javnobilježničke službe, u bitnome postoji velika sličnost sa uvjetima koje propisuje Zakon o javnom bilježništvu (NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16).

Mala razlika postoji u djelokrugu poslova koji su u nadležnosti hrvatskih i srpskih javnih bilježnika. Prema članku 4. Zakona o javnom beležništvu (Sl. glasnik RS", br. 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014 - dr. zakon, 93/2014 - dr. zakon, 121/2014, 6/2015 i 106/2015) u djelokrug poslova javnih bilježnika spada sastavljanje, ovjeravanje, izdavanje javnih isprava o pravnim poslovima, izjavama i činjenicama na kojima se zasnivaju prava i kao i ovjeravanje privatnih isprava, preuzimanje na čuvanje isprava, novca te vrijednosnih papira kao i drugih predmeta, obavljanje poslova koje mu povjера sud svojom odlukom, a koje je po zakonu ovlašten obaviti, konkretno su to ostavinski predmeti te drugih poslova na osnovi zakona. Glede samih ostavinskih predmeta, sud nije dužan sve ostavinske predmete uputiti javnim bilježnicima, Stoga pojedini sudovi prosljeđuju ostavinske predmete javnim bilježnicima, dok drugi i dalje zadržavaju nadležnost.

Zakon o javnom bilježništvu (NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16) propisuje nadležnost hrvatskih javnih bilježnika također u svim poslovima u kojima to propisuje i citirani Zakon o javnom beležništvu. Člankom 156. Zakona o javnom bilježništvu navedeni su pravni poslovi koje sud ili koja druga vlast može povjeriti na rješavanje javnim bilježnicima. U praksi gotovo sve povjerenе poslove čine ostavinski predmeti. Za razliku od sudova u Srbiji, hrvatski sudovi u pravilu ostavinske predmete povjeravaju na rješavanje javnim bilježnicima. Takva praksa rasteretila je u znatnoj mjeri rad sudova budući da su ostavinski predmeti uglavnom nesporni, a javni bilježnici uspješno i brzo rješavaju takve predmete. Moje mišljenje je da bi se javnim bilježnicima mogli povjeriti na rješavanje i drugi nesporni predmeti, primjerice razvodi brakova na temelju sporazumnog zahtjeva bračnih drugova koji nemaju maloljetne djece i slični predmeti. Prednost je javnih bilježnika što se naplaćuju izravno od stranaka te glede troškova ne opterećuju državni proračun. Iz tog razloga djeluju u svojim ovlastima brzo i efikasno što doprinosi ekonomičnosti ovih postupaka. Hrvatski javni bilježnici, za razliku od srpskih javnih bilježnika u svojoj nadležnosti imaju i provođenje ovršnih postupaka, oko čega se ovih dana naročito lome koplja u Hrvatskoj. Smatram da ovrhe trebaju biti

u nadležnosti javnih bilježnika iz istih razloga kao i ostavinski postupci: koji su velikim dijelom nesporni i iz razloga što javni bilježnici kao *samostalni i neovisni nositelji javnobilježničke službe i osobe javnog povjerenja* iznimno brzo i efikasno rješavaju sve poslove iz svojeg djelokruga.

Moglo bi se razmisliti o elektronskom podnošenju prijedloga za ovrhu temeljem vjerodostojne isprave, čime bi se postupak još više ubrzao, a ako bi se prijedlozi podnosili elektronskim putem u Hrvatsku javnobilježničku komoru gdje bi se onda po određenom ključu ravnomjerno raspoređivali na rješavanje svim javnim bilježnicima, izbjegle bi se kritike da javni bilježnici nisu u tom postupku potpuno nepristrani i nezavisni budući da ih plaćaju, odnosno troškove ovrhe predujmaju ovrhovoditelji.

Članak 6. Zakona o javnom beležništvu (Sl. glasnik RS», br. 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014 - dr. zakon, 93/2014 - dr. zakon, 121/2014, 6/2015 i 106/2015) opisuje javnobilježničke isprave kao isprave o pravnim poslovima i izjavama koje su sastavili javni bilježnici (javnobilježnički zapisi) koje isprave odgovaraju javnobilježničkim aktima u Hrvatskoj, zapisnici o pravnim i drugim radnjama koje su obavili ili kojima su prisustvovali javni bilježnici (javnobilježnički zapisnici) i potvrde o činjenicama koje su posvedočili javni bilježnici (javnobilježničke potvrde), nejavne isprave koje su potvrdili javni bilježnici (javnobilježnička solemnizacija), kao i privatne isprave kod kojih je javni bilježnik ovjerio potpis, odnosno ovjerio autentičnost prijepisa, prijevoda ili izvoda (javnobilježničke ovjere) koje poslove obavljaju i javni bilježnici u Hrvatskoj. Člankom 82 Zakona o javnom beležništvu predviđeno je da se u formi zapisa sastavljaju ugovori o raspolaganju nekretnina poslovno nesposobnih osoba, sporazum o zakonskom uzdržavanju, sukladno zakonu i ugovori o hipoteci i založna izjava, ukoliko iste sadrže izričitu izjavu dužnika da se, radi ostvarenja dužne činidbe, po dospelosti obveze, može provesti prisilno izvršenje, bilo sudskim bilo izvansudskim putem.

Ugovori o prometu nekretnina, ugovori o hipoteci i založna izjava, ukoliko ne sadrže navedenu izričitu izjavu dužnika o prisilnom namirenju, kao i ugovori kojima se osnivaju stvarne i osobne služnosti moraju se solemnizirati ili se mogu pisati u formi zapisa (članak 93 Zakona o javnom beležništvu (Sl. glasnik RS", br. 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014 - dr. zakon, 93/2014 - dr. zakon, 121/2014, 6/2015 i 106/2015) . Također je bitno napomenuti da postoji isključiva mjesna nadležnost za sastav isprava vezanih za promet nekretnina te je moguće sastavljanje ili ovjera takvih isprava, ali takva ovjera ne povlači nevaljanost isprave kao posljedicu, već javni bilježnik čini disciplinski prijestup. Izuzetak postoji jedino u slučaju da se istom ispra-

vom vrši promet nekoliko nekretnina koje leže na području nadležnosti više javnih bilježnika pa u tom slučaju se valjani posao može poduzeti kod bilo kojeg mjesno nadležnog bilježnika. Hrvatski javni bilježnici svakodnevno svjedoče problemima koji nastaju iz razloga što je za promet nekretnina još uvijek dovoljna samo ovjera potpisa osobe koja prenosi svoje pravo. Stranke koje nisu pravni stručnjaci često kupuju nekretninu od nevlasnika nesvjesni što zapravo plaćaju, drugi pak uopće ne upisuju vlasništvo na kupljenoj nekretnini u zemljišnim knjigama što ih dovodi u vrlo nepovoljan položaj. Iste nekretnine je moguće više puta prodati, a često se događa da iz neznanja nekretninu koju je ostavitelj za života prodao, nasljednici u ostavinskom postupku „naslijede“ pa onda imaju nepotrebnih troškova i neprilika i oni i stvarni vlasnici. Sređivanje zemljišnoknjižnog stanja u takvim slučajevima postaje dugotrajno i skupo. Promjenama propisa koji reguliraju javnobilježničku službu u Republici Hrvatskoj kao i zemljišnoknjižnih propisa u smjeru promjene forme potrebne za uknjižbu prava vlasništva kao i drugih prava koja se upisuju u zemljišne knjige doprinijelo bi se pravnoj sigurnosti i sređivanju zemljišnih knjiga. Ukoliko bi bila propisana forma javnobilježničkog akta ili solemnizirane privatne isprave, svaka strana ugovornih odnosa vezanih uz nekretnine bila bi osigurana da je zaključila posao koji je htjela i pod uvjetima i način kako je to namjeravala. Također, bilo bi korisno da postoji obaveza neodložnog podnošenja prijedloga za uknjižbu od strane javnog bilježnika koji je sudjelovao u pravnom prometu određenih nekretnina. Javni bilježnici kao neosporno vrhunski pravni stručnjaci osiguravali bi siguran pravni promet nekretnina te bi svojim sudjelovanjem prevenirali velik dio mogućih sporova.

Po pravilu se sjedište javnog bilježnika određuje za područje „jedne opštine, grada ili gradske opštine“ (članak 15 Zakona o javnom beležništvu (Sl. glasnik RS”, br. 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014 - dr. zakon, 93/2014 - dr. zakon, 121/2014, 6/2015 i 106/2015) i to najmanje jedno javnobilježničko mjesto, a na područjima sa većom koncentracijom stanovništva i intenzivnijim gospodarskim poslovanjem, određuje se po jedan bilježnik na svakih 25.000,00 stanovnika, ali ministar može, na prijedlog ili uz pribavljeno mišljenje javnobilježničke komore i izmijeniti broj mjesta, u skladu sa stvarnim potrebama. Mjesna nadležnost određuje se u skladu sa nadležnošću osnovnog suda na kojem se nalazi službeno sjedište javnog bilježnika (članak 17. Zakona o javnom beležništvu (Sl. glasnik RS”, br. 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014 - dr. zakon, 93/2014 - dr. zakon, 121/2014, 6/2015 i 106/2015). Isprave se sastavljaju na srpskom jeziku, ćiriličnim pismom (članak 18. Zakona o javnom beležništvu (Sl. glasnik RS”, br. 31/2011,

85/2012, 19/2013, 55/2014 - dr. zakon, 93/2014 - dr. zakon, 121/2014, 6/2015 i 106/2015). Javni bilježnik može, na zahtjev stranke, sastaviti ispravu i na stranom jeziku ako ima svojstvo sudskog prevoditelja za jezik na kojem sastavlja ispravu i ako je isprava namijenjena upotrebi u inozemstvu. U svom radu, javni bilježnici imaju službeni pečat i službene štambilje (članak 19 Zakona o javnom beležništvu (Sl. glasnik RS”, br. 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014 - dr. zakon, 93/2014 - dr. zakon, 121/2014, 6/2015 i 106/2015). U mjestu svog sjedišta javni bilježnik mora imati ured, a može svoje poslove obavljati i izvan mjesta svog sjedišta ako to zahtijevaju potrebe stanovništva, ali uz dozvolu komore (članak 20 Zakona o javnom beležništvu (Sl. glasnik RS”, br. 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014 - dr. zakon, 93/2014 - dr. zakon, 121/2014, 6/2015 i 106/2015). Svoj ured javni bilježnik mora opremiti odgovarajućom opremom i uređajima i svoje poslove može obavljati unutar svog radnog vremena, a po potrebi i izvan utvrđenog radnog vremena. Radno vrijeme propisuje nadležan ministar. Djelatnost javnog bilježnika prestaje njegovom smrću, sa navršenih 67 godina života, pisanim otkazom javnog bilježnika ili njegovim razrješenjem (članak 24 Zakona o javnom beležništvu (Sl. glasnik RS”, br. 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014 - dr. zakon, 93/2014 - dr. zakon, 121/2014, 6/2015 i 106/2015). Zakon o javnom bilježništvu (NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16) određuju nadležnost javnih bilježnika za područje općinskog suda što odgovara osnovnom sudu u Srbiji, slični su propisi glede službenog sjedišta i opreme. Razlika se očituje u tome što hrvatski javni bilježnici javnobilježničku službu mogu obavljati do navršenih 70 godina života.

Javni bilježnici u Srbiji se udružuju u Javnobeležničku komoru Srbije. Komora vodi Imenik javnih bilježnika. Javnom bilježniku u njegovom radu pomažu pripravnici, pomoćnici i stručni suradnici. Pripravnici su osobe koje su završile pravni fakultet, državljani su Republike Srbije, poslovno su sposobni i imaju opću zdravstvenu sposobnost te su dostojni javnog povjerenja i koje su upisane u imenik javnobilježničkih pripravnika kod komore. Njihov pripravnički staž traje najduže tri godine i nakon isteka tog staža mogu biti primljeni u radni odnos na neodređeno vrijeme kod javnog bilježnika kao javnobilježnički suradnici te se upisuju u imenik javnobilježničkih suradnika kod Komore. Pripravnik može pripremati isprave, podizati proteste, sastavljati zapisnike o sastavu imovine, vršiti priopćenja izjava, dostavu u poslovima povjerenim javnom bilježniku, ovjeravati potpise, rukopise i prijepise. Suradnik je ovlašten raditi sve poslove kao i pripravnik. Javnom bilježniku pomagati može i javnobilježnički pomoćnik, a to je osoba, koja, pod uvjeta koje mora ispunjavati pripravnik odno-

sno suradnik, mora imati još položene i pravosudni i javnobilježnički ispit. Javnobilježničke pomoćnike također se upisuje u imenik kod komore. Javnobilježnički pomoćnici kod javnog bilježnika rade sve poslove osim sastava javnobilježničkih zapisa te poslova solemnizacije privatnih isprava, potpisuju zapisnike i druge isprave koje su sastavili uz napomenu da potpisuju za javnog bilježnika te njihove radnje imaju isti učinak kao da ih je poduzeo javni bilježnik. Zakon o javnom beležništvu predviđa i javnobilježničke zamjenike koji obavljaju poslove javnog bilježnika za vrijeme njegova godišnjeg odmora, bolovanja ili odsustva iz nekog drugog razloga. Javnobilježnički zamjenik može biti javnobilježnički pomoćnik ili drugi javni bilježnik, određuje si ga sam javni bilježnik kojega zamjenjuje i o tome obavještava komoru, a može ga u svako doba opozvati. Također, postoji i institut vršitelja dužnosti javnog bilježnika u slučajevima da javni bilježnik umre, bude lišen poslovne sposobnosti, suspendiran, lišen statusa ili se odrekne službe. Tada Komora, po službenoj dužnosti, imenuje vršitelja dužnosti javnog bilježnika iz redova susjednih javnih bilježnika ili javnobilježničkih pomoćnika. Javnim bilježnicima u njihovom radu može pomagati i administrativno osoblje.

Javni bilježnik vodi evidenciju o radnjama koje poduzima na obrascima koje propisuje nadležan ministar. Javni bilježnik vodi i knjige sukladno zakonu a, to su: opći poslovni upisnik, upisnik o ovjerama i potvrdama, upisnik o protestima, imenik osoba koje su pred javnim bilježnikom sastavile ili mu predale ispravu o raspolaganju za slučaj smrti,

depozitnu knjigu, upisnik poslova povjerenih od suda ili drugih nadležnih organa, zajednički abecedni imenik i knjigu evidencije podataka. Samo se zajednički abecedni imenik može voditi u elektronskom obliku dok se ostale knjige vode ručno.

3. ZAKLJUČAK

Samo ovim kratkim pregledom javnobilježničke službe u Republici Srbiji, vidljivo je da postoje velike sličnosti sa ustrojem javnobilježničke službe u Republici Hrvatskoj. Razlike su najvidljivije u propisanoj formi za isprave kojima se vrši promet nekretnina budući da je srpski zakonodavac prepoznao potrebu i vrijednost sastava odnosno solemnizacije privatnih isprava kojima se vrši promet kao i opterećivanje nekretnina kao i značenje takvih isprava za povećanje razine pravne sigurnosti u pravnom prometu nekretnina. Nadamo se da će nadolazeće promjene Zakona o javnom bilježništvu u Republici Hrvatskoj ići u tom smjeru te da će se povećati uloga javnih bilježnika u pravnom prometu nekretnina kao jamaca povećanja pravne sigurnosti.

Izvori

- Zakon o javnom beležništvu (Sl. glasnik RS", br. 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014 - dr. zakon, 93/2014 - dr. zakon, 121/2014, 6/2015 i 106/2015)
- Zakon o javnom bilježništvu (NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16)

DOGAĐANJA

José Manuel García Collantes

predsjednik CNUE za 2017. godinu

José Manuel García Collantes, Španjolska
(fotografija preuzeta sa stranica CNUE)

José Manuel García Collantes, javni bilježnik iz Madrida, 16. siječnja 2017. preuzeo je mandat predsjednika 40.000 javnih bilježnika u Europskoj uniji. Novi predsjednik CNUE-a tijekom 2017. posvetit će se radu na sljedećim pitanjima: izazovi digitalizacije prava društava, borba protiv pranja novca, primjena dviju novih europskih uredbi o bračnim i građanskim režimima bračnih drugova i registriranih

partnera, razvoj i promocija javnobilježničke medijacije u Europi te bolja elektronička suradnja između javnih bilježnika, unapređivanjem Europske notarske mreže (ENN) i EUFides platforme.

Velik dio truda bit će uložen u organizaciju četvrtoga Europskoga kongresa javnih bilježnika, koji će se održati u španjolskom gradu Santiago de Compostella, od 5. do 7. listopada 2017. Tema kongresa je „Europsko pravo na usluzi građanima“, a cilj je analiza europskoga građanskoga i trgovačkoga prava i davanje prijedloga i preporuka europskim institucijama. Konkretnije, dvije teme će biti predmet rasprave: pravo zaštite potrošača u digitalnom okruženju, te Prekogranično preseljenje sjedišta trgovačkoga društva u EU.

Predsjednik García Collantes javni je bilježnik u Madridu od 1979. godine i ima veliko iskustvo u međunarodnoj suradnji. Bio je potpredsjednik CNUE-a u 2016. te predsjednik Komisije za europske poslove (CAE) Međunarodne unije notarijata (UINL). Bio je i predsjednik Međunarodnoga kongresa bilježnika u 2007., a trenutno je savjetnik Međunarodne unije notarijata. Predsjedavao je španjolskim notarijatom od 2013. do 2016., a bio je i predsjednik Madridske javnobilježničke komore. Predsjednik García Collantes ima doktorat iz prava, a radio je na Sveučilištu Complutense u Madridu. Španjolska vlada dodijelila mu je 2016. Orden de San Raimundo de Peñafort križ za zasluge i vrijedne uspjehe u području zakonodavstva.

Dan javnih bilježnika

Dani javnih bilježnika, 22. po redu, i Skupština Hrvatske javnobilježničke komore održani su od 11. do 13. studenog 2016. u hotelu Sheraton, u Mlinima kod Dubrovnika.

Nakon sjednice Skupštine održana je edukacija na kojoj su predavači bili: prof. dr. sc. Alan Uzelac, profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Ljiljana Vodopija Čengić, javna bilježnica u Zagrebu.

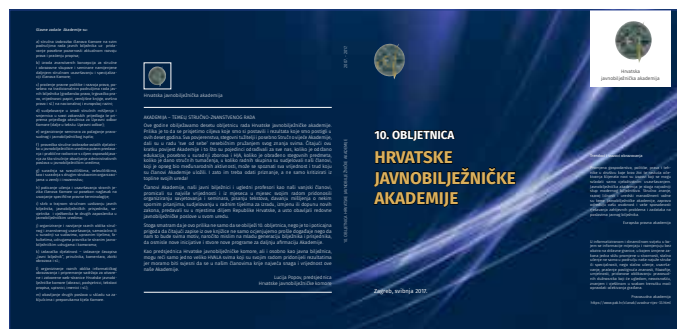
Prigodnom svečanošću Mileti Preradović, djelatnici Hrvatske javnobilježničke komore koja je zaposlena u stručnoj službi od prvog dana osnivanja Komore, povodom odlaska u mirovinu uručena je Zahvalnica za izuzetan doprinos radu Stručne službe Hrvatske javnobilježničke komore.

Slobodno vrijeme sudionici su iskoristili za obilazak Dubrovnika, a u subotu je organizirana svečana večera s prigodnim glazbenim programom.

Radionica EU projekta - Training II

Hrvatska javnobilježnička komora u suradnji s Austrijskom i Slovenskom notarskom komorom organizirala je u Zagrebu seminar o Uredbi (EU) o nasljeđivanju. Skupom je moderirala predsjednica Akademije Jožica Matko-Ruždjak, a predavači su bili: prof. dr. sc. Vesna Rijavec, dekanica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mariboru, prof. dr. sc. Jasnica Garašić, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Katedra za građansko procesno pravo, doc. dr. sc. Paula Poretta, Pravni fakultet Osijek, Katedra za građansko-pravne znanosti, i Ana Lovrinov, predsjednica Ovršnoga i izvanparničnog odjela Općinskoga građanskog suda u Zagrebu.

10. obljetnica Hrvatske javnobilježničke akademije

Na sjednici Skupštine Hrvatske javnobilježničke komore, 20. svibnja 2017., u hotelu Aurora, Mali Lošinj, obilježena je 10. godišnjica Hrvatske javnobilježničke akademije edukacijom "Podnošenje elektroničkih prijedloga za upis u zemljišne knjige putem javnih bilježnika". Predavač je bio Vjenceslav Arambašić, javnobilježnički prisjednik iz Osijeka. Tom prilikom svim javnim bilježnicima uručena je knjiga pregleda desetogodišnjeg djelovanja Akademije. Tekst je priredio Željko Obad, tehnički urednik časopisa Javni bilježnik.

Pregled istaknutih međunarodnih aktivnosti Hrvatske javnobilježničke komore u 2017. godini

Seminar o nasljednom pravu u organizaciji Notarske komore Republike Srpske

Banja Luka, 4. ožujka 2017.

Notarska komora Republike Srpske organizirala je seminar o nasljednom pravu i ulozi javnog bilježnika. Na skupu je sudjelovala predsjednica Popov, zatim predsjednica Akademije Matko-Ruždjak (javna bilježnica) i sudac Vrhovnog suda Kontrec, kao izlagači iz Hrvatske.

Cellule de Crise i sjednica Skupštine CNUE-a (Le Conseil des Notariats de l'Union Européenne)

Bruxelles, 16. – 17. ožujka 2017.

Cellule de Crise („Krizni stožer“) je radna skupina CNUE-a koju je tijekom svojeg mandata osnovao predsjednik Tarrade. Zadaci Cellule de Crise su detektiranje izvora političkih napada na javnobilježničke kompetencije u kontekstu europskog zakonodavstva te utvrđivanje zajedničke strategije u dijalogu s institucijama. Na sjednici 16. ožujka središnje teme bile su projekt Single Digital Gateway kao prijetnja kompetencijama u području prava društava te odluke Suda EU u predmetima C-342/15 („Piringer“), C-484/15 („Zulfirpakšić“) i C-551/15 („Pula parking“).

Na sjednici Skupštine istaknute su teme: informacija sa sastanka predsjednika Collantes-a s DG Justice Astola i objava Europske komisije o paketu mjera u području prava društava. Paket mjera obuhvaća ustrojavanje portala Single Digital Gateway (stranice koja bi slično e-Gradaninu korisnicima pružala različite usluge, od kojih bi se neke mogle preklapati s javnobilježničkim kompetencijama), te statusne promjene trgovačkih društava s prekograničnim učinkom. Pored toga, pozornost su privukli parlamentarni izbori u Nizozemskoj, s osobitim osvrtom na izborni rezultat ekstremne desnice Geerta Wildersa te presude Suda EU-a u predmetima C-484/15 („Zulfirpakšić“) i C-551/15 („Pula parking“).

Sjednica CAE (Commission des Affaires Européennes)

Budimpešta, 24. – 25. ožujka 2017.

Na sjednici CAE sudjelovala je potpredsjednica Povjerenstva za međunarodnu suradnju, javna bilježnica Rauš-Klier, koja u mandatnom razdoblju 2017.-2019. obnaša dužnost trajnog predstavnika Komore u CAE. Među temama rasprave ističe se napredak u projektu SNS-a (Secure Notarial Seal), čija je svrha omogućavanje verifikacije javnobilježničkih isprava namijenjenih za primjenu u državi različitoj od države izdavanja. S obzirom na početak mandatnog razdoblja, sastanak je u bitnoj mjeri posvećen koordinaciji budućih istraživačkih i publicističkih aktivno-

sti CAE u područjima javnobilježničkoga, ugovornoga, trgovačkoga i obiteljskog prava te elektroničkim javnim ispravama i implementaciji novih tehnologija u rad službe.

29. europski dani javnih bilježnika

Salzburg, 20. – 21. travnja 2017.

Austrijska javnobilježnička komora (*Österreichische Notariatskammer*) u duhu svoje tradicije organizirala je Kongres s ovogodišnjom temom *Digitalisation in Company Law: Opportunities and Risks*. Na događaju su u ime Komore sudjelovali: predsjednica Popov, predsjednica Akademije, javna bilježnica Matko-Ruždjak, potpredsjednica Povjerenstva za međunarodnu suradnju, javna bilježnica Rauš-Klier i član Upravnog odbora, javni bilježnik Tadić.

Okrugli stol „The Development and Operation of the Notary in Republic of Macedonia and the Contribution of Notaries in Achieving a more efficient Legal System and Legal Certainty“

Skopje, 27. travnja 2017.

Makedonska javnobilježnička komora (*Notarska komora na Republika Makedonija*) organizirala je konferenciju pod naslovom *The Development and Operation of the Notary in Republic of Macedonia and the Contribution of Notaries in Achieving a more efficient Legal System and Legal Certainty*. Na Konferenciji su u ime Komore sudjelovali predsjednica Povjerenstva za međunarodnu suradnju, javna bilježnica Čmrlec-Kišić i izaslanik, javni bilježnik Šaškorić.

Heksagonalna, Prag, 5. svibnja 2017.

Češka javnobilježnička komora (*Notářská komora České republiky*) 2017. godine predsjedala Heksagonalom te je bila domaćin svibanjske sjednice u Pragu. Izaslanstvo Komore činili su: predsjednica Popov, predsjednica Akademije, javna bilježnica Matko-Ruždjak, tajnik Gović i savjetnik Milak. Na sjednici su raspravljene pravno-političke aktualnosti u državama članicama, Austriji, Češkoj, Hrvatskoj, Slovačkoj i Sloveniji. Među raspravljenim temama osobito se ističu ustavna kriza u Češkoj, predmeti pred Sudom EU-a („Piringer“, „Zulfirpakšić“ i „Pula-parking“) te uvođenje osnivanja trgovačkih društava na daljinu u Austriji i Hrvatskoj.

Heksagonalna, Prag, 5. svibnja 2017.

Institucionalni sastanci UINL-a (*L'Union Internationale du Notariat Latin*)

Tbilisi, 11-14. svibnja 2017.

Na institucionalnim sastancima UINL-a sudjelovali su: predsjednica Povjerenstva za međunarodnu suradnju, javna bilježnica Čmrlec-Kišić kao članica Generalnog savjeta i izaslanik, javni bilježnik Šaškorić kao član Izvršnog savjeta. Među temama rasprave osobito se ističu negativna iskustva s primjenom pogrešnog digitalnog formata elektroničkih javnih isprava te presuda Vrhovnog suda Kanade (*the Supreme Court of Canada*) koja afirmira čuvanje javnobilježničke tajne nauštrb dužnosti javnog bilježnika prema državi u pogledu sprječavanja pranja novca.

Deseta obljetnica notarske službe u Bosni i Hercegovini

Sarajevo, 12. svibnja 2017.

Notarska komora Federacije Bosne i Hercegovine obilježila je desetu obljetnicu javnobilježničke službe svečanom akademijom i promocijom monografije. Na događaju su u ime Komore sudjelovali: potpredsjednica Povjerenstva za međunarodnu suradnju, javna bilježnica Rauš-Klier, javna bilježnica Benc, te član Upravnog odbora, javni bilježnik Tadić.

Futurology forum, Budimpešta, 21. svibnja 2017.

Mađarska javnobilježnička komora (*Magyar Országos Közjegyzői Kamara*) drugu godinu za redom organizirala je konferenciju o utjecaju tehnologije na pravosuđe i perspektivama budućnosti. Na Konferenciji je u ime Komore sudjelovao prisjednik Arambašić, a među raspravljenim temama ističu se pozitivna iskustva sa sigurnosnim aspektima VPN mreže (Španjolska) i negativna iskustva s korištenjem pogrešnog digitalnog formata kod izrade elektroničkih javnih isprava (Turska).

46. kongres Turske javnobilježničke komore

Ankara, 2. – 4. lipnja 2017.

Turska javnobilježnička komora organizirala je svoj godišnji kongres u lipnju, a u ime Komore na događaju sudjelovao je član Upravnog odbora i Povjerenstva za međunarodnu suradnju, javni bilježnik Karabotić-Milovac.

Skupština CNUE-a, La Granja, 15. – 17. lipnja 2017.

Španjolsko predsjedništvo je kao domaćin organiziralo lipanjsku skupštinu CNUE-a u La Granji, u blizini Madrida. U izaslanstvu Komore na skupštini sudjelovali su: član Upravnog odbora i Povjerenstva za međunarodnu suradnju, javni bilježnik Karabotić-Milovac i savjetnik Milak. Među temama rasprave osobito se ističe izvješće predsjednika Collantesa o sastanku s povjerenicom za pravosuđe Jourovom. Središnja tema sastanka je paket mjera u području prava društava te je značajna informacija o tome kako prema trenutnom stanju stvari projekt **Single Digital Gateway** ne bi trebao obuhvaćati registraciju trgovačkih društava, već eventualno **individual entrepreneurs** (prema hrvatskom pravu vjerojatno trgovca pojedinca) pa bi javnobilježničke kompetencije u najvećem dijelu ostale neokrnjene. Pored primanja na znanje ove informacije, donesene su značajne odluke o strukturi projekta **Training III** kojim će CNUE aplicirati za sredstva EU-a u razdoblju 2018.-2022. pod koordinacijom javnog bilježnika Wilmusa (Bruxelles); o stajalištu CNUE-a o nacrtu nove konvencije, koja će biti predmet odlučivanja na idućoj Haaškoj konferenciji o međunarodnom privatnom pravu. **Javnobilježnička komora Srbije** ceremonijalno je primljena u status članice promatrača.

Priradio: Filip Milak, stručni savjetnik za međunarodnu suradnju pri HJK

Fotografije sa Skupština CNUE-a

La Granja, 15. – 17. lipnja 2017.

Fotografije ustupio za objavu u časopisu Javni bilježnik - Ured CNUE

Savjetovanje pravnika u Poreču

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, u suradnji s Visokim upravnim sudom Republike Hrvatske i Hrvatskom javnobilježničkom komorom, organizirao je XXIII. Savjetovanje pravnika "Petar Simonetti". Tema savjetovanja bila je: "Vlasništvo-obveze-postupak", a održano je u hotelu Diamond u Poreču, od 15. do 17. ožujka 2017.

Gordana Jakobović

4. kongres Vijeća notarijata Europske unije,

Santiago de Compostella, 5.– 9. listopada 2017.

Kongres je održan u Santiagou de Compostela, Galicija (Španjolska), poznatome mjestu hodošašća kršćana. Stari dio grada je UNESCO 1985. godine proglasio svjetskom kulturnom baštinom u kojem je niz vrijednih povijesnih spomenika. Grad ima jedan od najstarijih sveučilišta u Europi i svijetu i čuvenu katedralu sv. Jakova.

Teme kongresa bile su: Zaštita potrošača u digitalnom okruženju i Prekogranično preseljenje sjedišta trgovačkog društva u EU-u. U okviru ove teme iznesena su stajališta predstavnika europskih institucija, strukovnih organizacija, pravne znanosti i poduzetništva te je kongres ostvario svoju svrhu kao forum različitih perspektiva. Inicijative za uvođenje fleksibilnih prekograničnih statusnih promjena imaju svoje zagovornike, ali trpe i kritiku s osobitim naglaskom na pojavu tzv. letter-box companies i narušavanje prava radnika.

Među petstotinjak sudionika iz cijele Europe, na kongresu je sudjelovalo i izaslanstvo Hrvatske javnobilježničke komore.

Kongres javnih bilježnika Italije

Palermo, 12. listopada 2017.

U organizaciji Consiglio Nazionale del notariato održan je Kongres talijanskih javnih bilježnika.

Središnja tema posvećena je uvođenju digitalnih tehnologija u rad pravosuđa. Razvoj digitalne tehnologije, napredak i elektroničko povezivanje javnih bilježnika s ostalim institucijama bitno je već danas pridonijelo kvaliteti usluge i olakšalo živote građana.

51. Nacionalni Kongres talijanskog notarijata,

Verona, 27.– 29. listopada 2016.

O naslovnoj temi kongresa pod nazivom: *Osjećaji i naslijeđe u obitelji koja se mijenja*, raspravljalo se u okviru okruglih stolova koji su imali podteme: *Nasljeđivanje u obitelji koja se mijenja*, *Ugovori između partnera* i *Predbračni ugovori u evoluciji nacionalnoga i europskog prava*.

Valja napomenuti da se talijanski notarijat nakon ozbiljne krize izazvane projektom Zakona o konkurenciji, koji je za neke od ciljeva imao deregulaciju notarske profesije i podjele nekih tradicionalnih kompetencija s odvjetnicima, uspio relativno brzo i uspješno reafirmirati u okviru talijanskoga pravosudnog sustava.

Konferencija o Uredbi o nasljeđivanju

Rim, 24. veljače 2017.

Završnoj edukacijskoj Konferenciji o Uredbi o nasljeđivanju EU u suorganizaciji CNUE-a i Talijanske notarske komore u Rimu prisustvovao je kao predstavnik HJK Denis Krajcar. Edukacijski projekt "Europa za notare - notari za Europu" prethodno je održan u: Beču, Bruxellesu, Lisabonu, Nürnbergu, Hoofddorpu, Salamanki, Talinu, Zagrebu, Parizu, Pragu i Milanu.

Na završnoj Konferenciji izloženi su konkretni slučajevi primjene Uredbe o nasljeđivanju, kao i daljnje perspektive u njenoj primjeni. Što se tiče komparativnih podataka o edukaciji – prema ocijeni na Konferenciji prisutne predstavnice Europske komisije iz Direkcije za pravosuđe gde. Emmanuelle Cretin-Magand, hrvatsko javno bilježništvo ima nabolje statističke rezultate prisustvovanja takovim edukacijama.

Denis Krajcar izložio je primjer iz prakse u primjeni Uredbe o nasljeđivanju, u kojem je kao javni bilježnik sudjelovao u postupku uknjižbe prava vlasništva nasljednika talijanskog državljanstva na nekretninama upisanim u hrvatskom nekretninskom Registru i to temeljem Europske potvrde o nasljeđivanju, koju je izdao talijanski notar u okviru ostavinskog postupka provedenog po talijanskom pravu. Prof. međunarodnog privatnog prava Dr. Patrick Wautelet sa pravnog fakulteta Sveučilišta u Liege-u (Belgija), ocijenio je takovo postupanje hrvatskog javnog bilježnika kao primjer dobre prakse u primjeni Uredbe o nasljeđivanju. U raspravi koja je uslijedila ukazano je da u nekim državama članicama (npr. Francuska) nacionalno pravo zahtijeva da se uz Europsku potvrdu sačini i nacionalna notarska isprava o nasljednikovom prihvaćanju nasljedstva, što je pretpostavka za uknjižbu prava vlasništva.

XXII. redovna sjednica Skupštine Hrvatske javnobilježničke komore

19.–21. 5. 2017., Mali Lošinj

U Malom Lošinjju je održana XXII. redovna sjednica Skupština Hrvatske javnobilježničke komore čije održavanje su svojim prisustvom uveličali ugledni gosti-predstavnici najviših pravosudnih tijela Republike Hrvatske, sutkinja Ustavnog suda RH Ingrid Antičević Marinović, sudac Vrhovnog suda RH dr. sc. Jadranko Jug, predsjednik Visokog trgovačkog suda RH Mario Vukelić, sutkinja Visokog upravnog suda RH Lidija Vukičević kao i obnašateljica dužnosti gradonačelnika Grada Malog Lošinja Ana Kučić.

Na Skupštini je usvojen predloženi dnevni red, a predsjednica Komore Lucija Popov održala je pozdravni govor u kojem je članove Skupštine izvijestila o stanju službe. Po zaključenju Skupštine održala se prigodna ceremonija dodjele plakete koju je za izuzetan doprinos u radu tijela Komore te nizu publiciranih izdanja vezanih uz javno bilježništvo predsjednica Komore uručila Gordani Jakobović, javnoj bilježnici iz Zagreba.

U drugom djelu radnog programa Skupštine HJK prigodnom publikacijom i edukacijom obilježena je deseta obljetnica rada Hrvatske javnobilježničke akademije.

U popodnevним satima organiziran je izlet na Cres, na slatkovodno Vransko jezero u središnjem dijelu otoka te Lubenice koje se nalazi na visokoj klisuri 378 metara nad morem, na zapadnoj obali Cresa. Na kraju dana organizirana je zajednička večera u restoranu Bukaleta u Lozmatima.

U nedjelju 21. svibnja 2017. dio zainteresiranih obišao je i Muzej Apoksimena u Malom Lošinjju.

Izaslanstvo HJK kod Dražena Bošnjakovića, ministra pravosuđa

Ministar Bošnjaković primio je 26. rujna 2017. izaslanstvo Hrvatske javnobilježničke komore. Tijekom sastanka se razgovaralo o zakonodavnim aktivnostima iz nadležnosti Ministarstva pravosuđa koje se odnose i na Hrvatsku javnobilježničku komoru. Izaslanstvo Hrvatske javnobilježničke komore upoznalo je ministra Bošnjakovića s aktivnostima koje provode u cilju unapređenja rada javnobilježničke službe. Obostrano je potvrđena želja za nastavkom dobre suradnje.

Posjet Mađarskoj javnobilježničkoj komori

Predstavnici Hrvatske javnobilježničke komore i Ministarstva pravosuđa s predsjednicom Komore Lucijom Popov na čelu i državnom tajnicom Majom Grubišin, posjetili su u četvrtak, 15. prosinca 2016., sjedište Mađarske javnobilježničke komore u Budimpešti.

Cilj posjeta bilo je upoznavanje sa sustavom središnje elektroničke aplikacije za e-platni nalog u Mađarskoj. Javni bilježnici u Mađarskoj su od 2010. godine nadležni za izdavanje platnih naloga i to putem središnje elektroničke aplikacije koju vodi Mađarska javnobilježnička komora.

Godišnje se putem aplikacije zaprimi 550 000 predmeta. Jedan od razloga zbog čega je izdavanje platnog naloga prešlo u nadležnosti javnih bilježnika u Mađarskoj je dugotrajnost postupka koji se vodio pred sudovima (u prosjeku dvije godine). Upravo su zbog toga mađarski javni bilježnici ponosni da je reformom postupka i uvođenjem središnje aplikacije za e-platni nalog trajanje postupka višestruko smanjeno. Od trenutka donošenja e-platnog naloga do izvršenosti prosječno protekne 26 dana. Sve pravne osobe su, sukladno zakonu, dužne podnositi zahtjeve za izdavanjem e-platnog naloga (u vrijednosti do 3000 eura) elektroničkim putem u središnji sustav Komore, koristeći elektronički potpis. Jedina iznimka su fizičke osobe koje zahtjeve mogu podnositi u papirnatom obliku ili usmeno na zapisnik pred javnim bilježnikom, koji je dužan takve zahtjeve pohraniti u elektroničku središnju aplikaciju. Zahtjevi se potom kroz sustav nasumičnog odabira dodjeljuju u rad pojedinom javnom bilježniku s ciljem ravnomjerne raspodjele predmeta i ažurnosti u njihovu rješavanju. Rok za izdavanje platnog

naloga je tri dana od dana zaprimanja zahtjeva elektroničkim putem. Dostava se obavlja elektronički ili putem pošte, ovisno o načinu podnošenja zahtjeva. U slučaju neuspjele elektroničke dostave obavezna je poštanska dostava. Unutar Komore se nalazi i tiskara kao središnja jedinica za ispis i dostavu e-platnih naloga za cijelu zemlju.

Cijeli središnji sustav Mađarske javnobilježničke komore povezan je sa sustavom Udruge javnih ovršitelja koji u Mađarskoj provode ovrhu. U slučaju prigovora, kojih je samo 7 % u odnosu na ukupan broj predmeta, ispisi predmeta se iz središnje aplikacije poštom dostavljaju sudovima. Sljedeći cilj zakonodavca u Mađarskoj je uspostava elektroničke komunikacije između sudova i Mađarske javnobilježničke komore. Ovakav sustav može poslužiti kao primjer dobre prakse korištenja modernih tehnologija i rješenja za ubrzanje i optimizaciju rada te kao dobar primjer u kojem smjeru bi trebala ići reforma ovrhe na temelju vjerodostojne isprave u Republici Hrvatskoj.

Sudjelovanje javnih bilježnika u dijelu ovršnog postupka znatno je rasteretilo sudove, a takva praksa (rasterećenja sudova od nespornih poslova) sada se može i treba dodatno širiti, i to prvenstveno koristeći moderne tehnologije, odnosno moderne radne procese.

Kako javni bilježnici mogu zaštititi prava građana

U povodu Europskog dana pravosuđa, 25. listopada 2017., građani diljem Hrvatske odazvali su se pozivu Hrvatske javnobilježničke komore i posjetili brojne javnobilježničke urede gdje su se informirali o svojim pravima. Velik interes za zaštitu svojih imovinskih prava pokazali su hrvatski umirovljenici.

Istodobno, na konferenciji u organizaciji Ministarstva pravosuđa, koju je otvorio premijer Andrej Plenković, predsjednica Komore Lucija Popov iznijela je konkretne prijedloge kako javni bilježnici mogu pridonijeti modernizaciji pravosuđa.

Predsjednica Komore Lucija Popov na konferenciji pod nazivom *Brže, bolje i modernije pravosuđe* istaknula je kako pravosuđe te bilježništvo, kao njegov sastavni dio, moraju na izazove moderne pravne države odgovoriti ubrzanjem procedura i boljom međusobnom komunikacijom svih dionika u sustavu korištenjem IT tehnologija.

“Tu prvenstveno mislim na uvođenje e-komunikacije između sudova, odvjetnika, javnih bilježnika te drugih sudionika. Svi dionici u pravosuđu bi, sukladno europskom ‘once only’ standardu trebali biti povezani web-servisima da bi se međusobno razmjenjivale informacije i dokumenti, ubrzali postupci, olakšao pristup informacija strankama te na taj način otvorili pravosuđe kako bi građani i poduzetnici imali osjećaj da je pravosuđe tu zbog njih, radi rješavanja njihovih zahtjeva i problema. Smatram da na tom polju svi imamo prostor za napredak. Bitno je istaknuti da informatizacija u cijelom tom procesu

nije cilj već sredstvo koje će pomoći ispunjavanju osnovnih zahtjeva koje moderno društvo od svih nas traži”, naglasila je predsjednica Komore Lucija Popov na konferenciji koju su, uz premijera, otvorili ministar pravosuđa Dražen Bošnjaković, glavni državni odvjetnik Dinko Cvitan i predsjednik Vrhovnog suda Đuro Sessa.

Predsjednica Komore nadalje je istaknula da su javni bilježnici od 1994. (kada su zakonom ponovno uvedeni u hrvatsko pravosuđe) do danas - vrlo uspješno izvršavali svoju ulogu koju im je zakonodavac dao. “Umnogome su rasteretili sudstvo od nespornih poslova. Uzmimo samo za primjer ostavine i ovrhe na temelju vjerodostojne isprave koje su iz sudske sfere prešli u javnobilježničku upravu radi poboljšanja učinkovitosti i ubrzanja postupaka. Naravno, i kod tih postupaka uvijek ima prostora za poboljšanja.” Istaknula je i projekte kojima Hrvatska javnobilježnička komora nastoji unaprijediti svoj rad te pridonijeti boljem pravosuđu, gospodarstvu te građanima kao krajnjim korisnicima. “Pri kraju smo s izradom informacijskog sustava, odnosno nove web-aplikacije u kojoj će javni bilježnici tijekom sljedeće godine početi s radom. Navedeni informacijski sustav povezan je informacijskim su-

stavima Porezne uprave, Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva poduzetništva te drugim sustavima, unutar njege su ispunjene sve tehničke pretpostave za ustroj digitalne arhive javnobilježničkih isprava te kolanje isprava potpisanih naprednim elektroničkim potpisom. Pri tome smo vodili i računa o sigurnosnim aspektima radi uspostave zatvorene (kriptirane VPN mreže) kojim će same informacije kolati. Znači, bilježništvo je bilo vrijedno na području digitalizacije te je platforma za komunikaciju s drugim pravosudnim tijelima osigurana.

U tom smislu upućujemo poziv svima s molbom da se bilježnike uključi u sve projekte koji bi za cilj imala zajednička poboljšanja u sferi digitalizacije”.

Na panelu *Moderno pravosuđe* izlagali su: ministar Dražen Bošnjaković, glavni državni odvjetnik Dinko Cvitan, predsjednik Vrhovnog suda Đuro Sessa, predsjednik Hrvatske odvjetničke komore Robert Travaš, predsjednik Uprave Fine Dražen Čović te predsjednica Lucija Popov.

mlade nade hrvatskog pravosuđa, studenti zagrebačkog Pravnog fakulteta, pretežito članovi njegove Pravne klinike - koja besplatno savjetuje

građane o zaštiti njihovih prava - u velikom su broju došli u sjedište Hrvatske javnobilježničke komore u Zagrebu poslušati predavanja predsjednice Hrvatske javnobilježničke akademije Jožice Matko-Ruždjak i tajnika Komore Josipa Govića.

Javna bilježnica Jožica Matko-Ruždjak studentima je naglasila kako javni bilježnici djeluju u sferi preventivnog pravosuđa te da je njihova glavna uloga - minimalizacija mogućnosti nastanka sporova između stranka u cilju izbjegavanja sudskih procesa koji znaju potrajati godinama.

Tajnik Komore održao je izlaganje o ustroju Hrvatske javnobilježničke komore i njezinim informatičkim projektima.

Veliko zanimanje studenata za javnobilježničku službu koja - kako je rekla predsjednica Akademije, kontinuirano zapošljava i educira vježbe-

nike pravne struke - zabilježen je i u preostala tri velika grada, Splitu, Rijeci i naročito Osijeku, gdje su predavanja održali predsjednici zborova i javni bilježnici: Mandica Popović, Mirjana Borić, Stevan Pejnović i Mirjana Popovac.

Javnobilježnički zborovi u gradovima diljem Hrvatske bili su na raspolaganju građanima. Posebnu pozornost obratili su ranjivim skupinama - umirovljenicima te šticienicima dječjih domova.

Budući da su osobe starije dobi u pojedinim slučajevima žrtve imovinskih prijevara održan je niz predavanja po domovima za starije i nemoćne osobe i udrugama umirovljenika. Interes je bio velik, a naše sugradane starije životne dobi zanimalo je, primjerice, koji su pravni učinci oporuke, posljedice davanja i mogućnosti opoziva punomoći, razlike između ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju te s njima povezane pravne posljedice uslijed raznih okolnosti.

Na području Istarske županije u Umagu, u udruzi umirovljenika predavanje je održao javni bilježnik Željko Krajina, dok je u Domu umirovljenika *Alfredo Štiglić* u Puli predavanje održao javni bilježnik Denis Krajcar.

Na području Zajedničkog

zboru županija Varaždinske, Koprivničko-križevačke i Međimurske javni bilježnici posjetili su domove za starije i nemoćne osobe u Čakovcu, Dom umirovljenika u Varaždinu i Udruhu umirovljenika u Đurđevcu. Ravnateljica doma

i socijalni radnici su pozdravili i pohvalili ovaj susret. U organizaciju tih susreta sudjelovali su javni bilježnici: Ivan Kvakan, Mirjana Zvonarek i Sanda Jalšovec iz Čakovca, Ankica Šimčić iz Đurđevca te Melanija Duić, Zvijezdana Rauš-Klier, Biserka Čmrlec-Kišić, Rankica Benc, Lana Mihinjač, Tamara Horvat i Koraljka Madarić iz Varaždina.

Na području Dalmatinskog zbora predavanja su se održala u Splitu, Trogiru i Vodicama.

Predsjednica Zbora, javna bilježnica Mirjana Popovac iz Splita posjetila je Dom umirovljenika Zenta i Dom umirovljenika u Vukovarskoj te održala predavanje o temi *Zaštita prava ranjivih osoba*.

U Trogiru je predavanje učenicima Ekonomske škole o pravima društava održala Željena Biuk, javna bilježnica iz Trogira.

Javna bilježnica Mira Grbac iz Vodica u sklopu održavanja dana otvorenih vrata u Domu za starije i nemoćne osobe Pehar na Srimi (Vodice), održala je savjetovanje o temi *Ugovor o dosmrtnom i doživotnom uzdržavanju - predmet, sadržaj i osnovne razlike*.

Zajednički javnobilježnički zbor Primorsko-goranske i Ličko-senjske županije održao je „predavanja“ u domovima za starije osobe kojih je osnivač Primorsko-goranska županija. Predavanja su održali javni bilježnici: Miljenka Katunar Zrinski u domu *Mali Kartec*, Krk; Robert Beletić u domu u Voloskom; Božo Marković u domu Marko A. Stuparić u Velom Lošinj u te Stevan Pejnović u domu Kantrida Rijeka.

U Vinkovcima u Domu za starije i nemoćne osobe predavanje je održao javni bilježnik Mirodar Kovač.

Osim korisnih informacija podijeljene su i simbolične donacije nekim humanitarnim udrugama te SOS Dječjem selu u Ladimirevcima.

Hrvatska javnobilježnička komora zahvaljuje svim građanima i medijima na sudjelovanju u Danu otvorenih vrata jer je upravo zbog njihova velikog odaziva i konstruktivnog dijaloga uspješno obilježen Europski dan pravosuđa.

JAVNOBILJEŽNIČKA SLUŽBA

Donacija SOS Dječjem selu Ladimirovci

Povodom Europskog dana pravosuđa i Dana otvorenih vrata HJK, SOS Dječje selo Ladimirovci primilo je donaciju HJK od 10.000,00 kuna. Prilikom primopredaje donacije direktor SOS Dječjeg sela Ladimirovci Zoran Relić uputio je ove riječi:

‘Posebna zahvaljujem gospodi Popović koja je svoje kolegice i kolege iz Hrvatske javnobilježničke komore motivirala za usmjeravanje donacije prema SOS Dječ-

jem selu Ladimirovci čime su u okviru obilježavanja svog dana ukazali i na potrebe djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi kao ranjive skupine našeg društva’.

Aktivnosti javnobilježničkih zborova

Zajednički javnobilježnički zbor županija: Osječko-baranjske, Vukovarsko-srijemske, Brodsko-posavske i Požeško-slavonske

Radni susret s novosadskim javnim bilježnicima

U skladu s Planom edukacije Hrvatske javnobilježničke akademije i Planom našega Zbora, 23. i 24. rujna 2017. uspješno je organizirano studijsko putovanje u: Petrovaradin, Novi Sad i Sombor.

U Novom Sadu provedena je zajednička edukacija s njihovim javnim bilježnicima Ristom Travarom i Sinišom Sorom koji je ujedno i član Izvršnog odbora novosadske Komore.

Raspravljalo se o poslovima i problemima u struci, a naročito o

temama povezanim uz nekretnine jer se ocjenjuje poželjnim da se i naša nadležnost proširi.

Od ostalih tema zasnimljivima su se pokazale rješenja koja bi – *de lege ferenda* – bila korisna i našim bilježnicima:

- vježbenik (javnobilježnički pripravnik) može ovjeravati potpise i prijepise pored još nekih poslova

- u slučaju godišnjeg odmora, bolesti i sl., javni bilježnik sam određuje sebi zamjenika (drugoga javnog bilježnika ili javnobilježničkog pomoćnika – kod nas prisjednik) i samo obavijesti Komoru, bez prethodne suglasnosti

- sastavljaju ili solemniziraju sve ugovore o prometu nekretnina, ugovore o hipoteci i založne izjave (u slučaju solemnizacije naplaćuju 60 % od akta).

U okviru ovog susreta uspjeli smo spojiti iskustvo, ugodno druženje i suradnju, a želja je svih sudionika da se takve ili slične aktivnosti češće organiziraju na razini javnobilježničkih komora susjednih zemalja, što bi bilo višestruko korisno.

Predsjednica Zajedničkoga javnobilježničkog zbora

Mandica Popović

Posjet Talijanskoj notarskoj zakladi

U okviru redovne stručne prakse zajedničkog javnobilježničkog zbora županija: Koprivničko-križevačke, Međimurske i Varaždinske, organiziran je posjet Talijanskoj notarskoj zakladi (*Fondazione Italiana del Notariato*) u Rimu.

Jedanaest članova Zbora je prisustvovalo 9. lipnja 2017. edukaciji koju je prezentirala kolegica, javna bilježnica Brunella Carriero iz Matere. Naime, talijanski Parlament usvojio je direktivu Europskog parlamenta 2015./849. 25.

svibnja 2017. kojom se nalažu dodatne obveze za javne bilježnike iz područja borbe protiv pranja novca.

A s obzirom na obvezu godišnje edukacije iz tog područja, podaci u prezentaciji bili su vrlo korisni za našu praksu.

Predsjednica Povjerenstva za međunarodnu suradnju

Biserka Čmrlec-Kišić, javna bilježnica

Javnobilježnička prisega

Pred predsjednikom Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Đurom Šesom, u nazočnosti ministra pravosuđa, Dražena Bošnjakovića i predsjednice Hrvatske javnobilježničke komore, Lucije Popov 3. studenog 2017. održana je svečanost polaganja prisega novoimenovanih javnih bilježnika.

Prisegu su položili imenovani javni bilježnici:

Tina Puškaš za područje Općinskog suda u Sisku sa službenim sjedištem u Novskoj, **Davor Škugor** za područje Općinskog suda u Sisku sa službenim sjedištem u Petrinji, **Draženka Pičuljan** za područje Općinskog suda u Rijeci sa službenim sjedištem u Rabu i **Gorana Blaić Hebrang** za područje Općinskog suda u Zagrebu sa službenim sjedištem u Trnju.

POPIS JAVNIH BILJEŽNIKA REPUBLIKE HRVATSKE

10000 ZAGREB (01)	
	<p>Andrašić Damir, Prilaz Ivana Visina 5 tel. 655 59 05 fax.655 58 28 e-mail: damir.andrasic@zg.t-com.hr Dražen Markuš, jb prisjednik Jasna Šoljan Andrašić, jb prisjednik</p>
	<p>Ankon Jasminka, Nehajska 22, tel. 301 76 93, fax. 301 76 93 e-mail: jasminka.ankon@zg.ht.hr Snježana Torić, jb prisjednik Vedran Horvat, jb prisjednik</p>
	<p>Antoš Višnja Maretićeva ulica 15 tel. 623 15 99, 623 15 86, fax. 075 802 061 e-mail: biljeznik.antos@gmail.com Zrinka Smodila, jb prisjednik</p>
	<p>Babić Marina Turinina 5/II, tel. 480 20 80, fax. 660 39 92 e-mail: notar.babic@gmail.com Marijana Čosić, jb prisjednik Goran Bogdanović, jb prisjednik Jan Mikuličić, jb savjetnik</p>
	<p>Baković Marija M.Matošeca 3, tel. 373 13 76, fax. 373 59 25 e-mail: jb-m.bakovic@zg.t-com.hr Milijana Ambroš, jb prisjednik Viktorija Nikolić, jb prisjednik</p>
	<p>Barbarić Sanja Ilvana Šibla 13, tel.663 61 70 fax. 663 62 70 e-mail: barbaric.sanja@zg.t-com.hr barbaric.sanja@notar-barbaric.hr Jasminka Vrba, jb prisjednik</p>
	<p>Bošnjak Darja Ilvana Lučića 2a, tel. 615 43 22, fax. 615 43 23 e-mail: ured@notar-bosnjak.hr Ana Škarić, jb prisjednik Ordulj Duje, jb prisjednik Svjetlana Pleić, jb savjetnik Nikolina Kovačić, jb vjezbenik</p>
	<p>Brozović Škrinjaric Štefica Remetinečki gaj 2F, tel/fax. 614 13 85 e-mail: javni.biljeznik.brozovic@zg.t-com.hr Zvezdana Popović, jb prisjednik Marija Baković, jb savjetnik</p>
	<p>Burec Mladen Trg Stjepana Konzula 1, tel. 239 55 44 fax. 234 45 35 e-mail: mladen.burec@zg.t-com.hr Božo Miletić, jb prisjednik Valentino Koščak, jb prisjednik Ivana Kozar, jb savjetnik</p>
	<p>Čaklović Ljubica Ilica 253, tel. 370 30 35, fax. 370 33 97 e-mail: notar.caklovic@zg.t-com.hr Daniela Božić, jb prisjednik</p>
	<p>Čavajda Zorka Radnička cesta 48, tel. 483 16 70, fax. 604 04 45 e-mail: notar-cavajda@zg.t-com.hr Melita Čondrić, jb prisjednik Ivana Baburić Katalinić, jb prisjednik</p>
	<p>Čerić Velimir Ul. Hrvat. proljeća 65, tel. 298 98 22, fax. 292 30 89 e-mail: biljeznik.ceric@zg.t-com.hr Dolores Svitlanović, jb prisjednik</p>
	<p>Dabelić Marina Ulica grada Vukovara 284, tel. 230 30 58 e-mail: biljeznik-dabelic@email.t-com.hr Gordana Relić-Gutenberger, jb prisjednik Mirna Ivković, jb prisjednik</p>
	<p>Despot Zorka Lastovska 12, tel. 618 07 10, fax. 618 09 56 e-mail: notar.zdespot@gmail.com Davor Dukat, jb prisjednik</p>
	<p>Dolinar Nenad Varšavska 4/II, tel. 483 00 95, fax. 483 00 96 e-mail: nenad.dolinar@protonmail.com Martina Šugar, jb prisjednik</p>
	<p>Draškić Lada Frana Petrića 1, tel.481 32 01, fax. 481 34 02 e-mail: javni.biljeznik.lada.draskic@zg.t-com.hr Blaženka Plečaš, jb prisjednik Martina Jankač, jb prisjednik Jelena Varga, jb savjetnik</p>
	<p>Dujmović Iva Jurišićeva 21, tel/fax. 481 45 19 e-mail: javni-biljeznik-iva-dujmovic@zg.t-com.hr</p>
	<p>Džankić Pero Ul.grada Vukovara 269G, tel. 618 03 50, fax. 618 03 61 e-mail: notar@notardzankic.hr Martina Plastić, jb prisjednik Ivana Podobnik, jb prisjednik Lana Milković, jb savjetnik</p>
	<p>Gajski Alemka Mandrovićeva 17, tel. 231 13 32, fax. 234 57 17 e-mail: info@notargajski.hr Boža Svedrec, jb prisjednik Nadija Jeić, jb prisjednik Dubravka Rakitnićan, jb savjetnik</p>
	<p>Galić Radojka Čikoševa 3, tel./fax. 244 25 73 e-mail: galic@zg.t-com.hr Goranka Mališa, jb prisjednik Marina Bukovčak, jb savjetnik Mihovil Galić, jb vjezbenik</p>
	<p>Galović Stanislava Miroslava Milića 4, tel. 388 17 57, fax. 388 17 80 e-mail: stanislava@notar-galovic.hr Gorana Blaić Hebrang, jb prisjednik Tomislav Garofulić, jb prisjednik</p>
	<p>Glibota Milan Strojarska cesta 20, tel/fax. 615 19 60 e-mail: notar.glibota@gmail.com Marija Glibota, jb prisjednik</p>
	<p>Grladinović Dubravka Draškovića 13, tel/fax. 461 23 16 e-mail: biljeznik-grladinovic@email.t-com.hr Jadranka Kuić Humek, jb prisjednik</p>
	<p>Herceg-Miličević Ljiljana Jurišićeva 1, tel. 492 12 20, fax. 492 12 21 e-mail: ured@notar-herceg.hr Ivana Herceg, jb prisjednik Nevenka Koroman, jb prisjednik Hrvoje Marko Herceg, jb vjezbenik Mešnjak Mirela, jb vjezbenik</p>
	<p>Horvat-Pernar Željka Savska cesta 9, tel/fax. 482 95 70 e-mail: notar-pernar@zg.t-com.hr Valerija Pernar, jb prisjednik</p>
	<p>Hukelj Anica Mrazovića 6/I, tel. 481 99 55, fax. 481 99 51 e-mail: notar-hukelj@zg.t-com.hr Kristian Hukelj, jb prisjednik Nikolina Gažić, jb prisjednik Hrvoje Benković, jb savjetnik Iris Antonić, jb vjezbenik</p>
	<p>Jakić Branko Zelinska 3, tel/fax. 611 46 44 e-mail: branko.jacic@notar-jacic.hr Marko Elijaš, jb prisjednik Ivan Jakić, jb savjetnik Antun Skansi, jb vjezbenik</p>

	Jakobović Gordana Ilica 176, tel/fax. 377 73 17 e-mail: notar-jakobovic@zg.t-com.hr Ljerka Gec, jb prisjednik		Lisonek Ilinka Trg hrvat. velikana 4, tel. 481 04 93, fax. 487 15 48 e-mail: ilinka.lisonek@zg.t-com.hr Sanja Kodrnja, jb prisjednik Suada Jašarević, jb prisjednik Sandra Nikolov, jb prisjednik Zrinka Milević, jb savjetnik		Modrušan Kornelija Draškovićeva 8, tel. 481 43 53 e-mail: kornelija.modrusan@zg.t-com.hr
	Jelavić Zoran Hrvatskog proljeća 36, tel/fax. 291 36 08 e-mail: zoran.jelavic@zg.t-com.hr Ana Gverić, jb vjezbenik		Lovrić Biserka Grižanska 6, tel. 295 52 10, 295 52 11 fax. 295 52 12 e-mail: biserka.lovric@zg.t-com.hr Božica Jagoić Tukša, jb prisjednik Andrea Kurilić, jb prisjednik Jasna Ivan, jb vjezbenik		Pandža Sanda Kačićeva 9, tel. 484 07 03, fax. 484 63 37 e-mail: ured@notar-pandza.hr Snježana Pavlović Rajčević, jb prisjednik Sandra Mikinac, jb prisjednik Ana Pavković, jb savjetnik Ivan Zdunić, jb vjezbenik
	Ježek Mladen Šoštarićeva 10, tel/fax. 492 96 41 e-mail: mladen.jezek2@zg.t-com.hr Danaja Debicki, jb prisjednik Tomislav Žabek, jb prisjednik Aleksandra Martinović, savjetnik Ana Dukanović, jb vjezbenik		Macanić Ivana Kralja Zvonimira 62 tel/fax. 484 47 21, mob. 098 648 887 e-mail: notarmacanic@zg.t-com.hr		Parlov Ivan Ozaljska 21, tel. 309 73 33, fax. 309 83 33 e-mail: notar-parlov@zg.t-com.hr Ivana Jerković, jb prisjednik
	Jukić Nevenka Koranska 1c, tel. 617 09 33, 617 09 34 e-mail: nevenka.jukic@zg.t-com.hr Tea Gracin, jb prisjednik		Marčinko Vladimir Palmotičeva 43a tel. 483 96 27, fax. 492 11 20 e-mail: notar.marcinko@inet.hr Tanja Kapitan, jb prisjednik Tena Genc, jb prisjednik Iva Kršić, jb savjetnik		Peris Maja Vice Vukova 6 tel. 646 55 55, fax. 646 55 51 e-mail: maja.peris@jbmp.hr Nikola Peris, jb vjezbenik
	Jurić Marijan Savska cesta 56, tel. 617 71 34, fax. 617 72 07 e-mail: ivan@biljeznik-juric.hr Ivan Jurić, jb prisjednik Sinja Maja Oštrek, jb prisjednik Neven Kočila, jb savjetnik Janja Golubić, jb vjezbenik		Maroslavac Željka Avenija Dubrovnik 12, tel. 655 13 73, fax. 654 81 51 e-mail: ured@notar-maroslavac.hr Ernita Obuljen, jb prisjednik Iva Brazda, jb prisjednik Viktorija Banić, jb vjezbenika		Picukarić Željka Draškovićeva 57, tel. 481 00 95 fax. 481 02 58 e-mail: zeljka.picukaric@zg.t-com.hr Marija Picukarić, jb vjezbenik
	Juroš Alen Dankovečka 8, tel. 298 94 94, fax. 298 99 02 e-mail: notarjuros@zg.t-com.hr Ana Gospić, jb savjetnik		Martinović Igor Petrinjska 14, tel. 492 02 51, fax. 492 03 99 e-mail: igormartinovic60@gmail.com		Popov Lucija Iblerov trg 2/II, tel/fax. 455 27 02 e-mail: notar-popov@zg.t-com.hr Vanja Popov Kalac, jb prisjednik
	Kelečić Vesna Zagrebačka avenija 104, tel. 387 80 88, fax. 387 81 07 e-mail: biljeznik.kelecic@post.t-com.hr Tina Petrić, jb prisjednik Željka Štefanić, jb vjezbenik Mirna Makovec, jb vjezbenik		Matijević Tomislav Vukovićeva 11, tel. 370 01 99 e-mail: ured@notar-matijevic.hr Ivica Vuković, jb prisjednik		Pučar Vesna Miramarska 24, tel. 615 51 91, 615 51 94, fax. 615 51 90 e-mail: v.pucar@notar-pucar.hr Ivana Cvetković, jb prisjednik Lea Globočnik, jb prisjednik Tamara Pučar, jb savjetnik
	Mr. sc. Knego-Rogina Jadranka Argentinska 4, tel/fax. 345 19 46 e-mail: biljeznik.knego.rogina@gmail.com Vika Despot Roso, jb prisjednik Marija Pezer, jb prisjednik Margareta Žabčić, jb savjetnik Tena Boroš, jb vjezbenik		Matko Ruždjak Jožica Kneza Višeslava 2, tel. 461 17 60, fax. 462 28 33 e-mail: jozica.matko-ruzdjak@zg.t-com.hr Sanja Vladušić, jb prisjednik Bojan Ruždjak, jb prisjednik Vida Baranović, jb savjetnik		Ranogajec Branko Heinzelova 40, tel. 450 08 88, fax. 450 08 75 e-mail: notar-ranogajec@zg.t-com.hr Domagoj Ranogajec, jb prisjednik
	Kutija-Kušpilić Renata Maksimirska 3, tel. 239 59 84, fax. 239 59 85 e-mail: renata.kutija-kuspilic@zg.t-com.hr Sunčica Gložinić, jb prisjednik Luka Kušpilić, jb vjezbenik		Matoš Mladen Ilica 297, tel. 377 92 06, 377 65 60, fax. 374 56 78 e-mail: mladen.matos@notar-matos.hr Željka Belić, jb prisjednik Medina Karahasanović, jb prisjednik		Ribarić Obrenija Nikole Tesle 16, tel/fax. 485 50 84 e-mail: jbribaric@gmail.com Ivana Blaić Bagatin, jb prisjednik Josipa Zaninović, jb prisjednik Katarina Dilber, jb savjetnik

	<p>Mr. sc. Rotim Jozo Trg J. F. Kennedyja 6b, tel. 238 36 40, fax. 238 36 41, e-mail: biljeznik-rotim@biljeznik-rotim.hr Boro Bubnjić, jb prisjednik Nevena Cota, jb prisjednik</p>
	<p>Serda Pavlović Suzana Maksimirska 38, tel. 231 01 30 e-mail: suzana.serda.pavlovic@gmail.com Bruno Hrvatinić, jb prisjednik</p>
	<p>Sudar Tihana Frankopanska 2A, tel. 484 78 69, 483 37 12, fax. 481 53 18 e-mail: notar-sudar@zg.t-com.hr Suzana Ilić, jb prisjednik Ivana Hajster, jb vjezbenik</p>
	<p>Šarčević Vladimir Tratinska 79/I, tel. 302 26 12, fax. 309 43 32 e-mail: biljeznik-sarcevic@zg.t-com.hr</p>
	<p>Šaškor Stjepan Petrijnska 4, fax. 492 35 32 tel. 481 05 35, 492 35 36, 492 35 40 e-mail: stjepan.saskor@bured-saskor.hr Vesna Lelas, jb prisjednik Katarina Sokić, jb prisjednik</p>
	<p>Škaričić-Sinčić Lada Gajeva 2/IV, tel. 487 60 71, fax. 481 29 67 e-mail: biljeznik.sincic@email.ht.hr Anita Škurjanec, jb prisjednik Kristina Mikulić, jb prisjednik Nikolina Bošnjak, jb vjezbenik</p>
	<p>Škrinjar Kos Senija Vlaška 103, tel/fax. 466 50 78 e-mail: senija.skrinjar@zg.t-com.hr Marijana Dekanić, jb prisjednik</p>
	<p>Štefčić Jasna Zajčeva 1 tel/fax. 242 28 66 e-mail: jasna.stefcic@zg.t-com.hr</p>
	<p>Tadić Nikola Prilaz Đ. Deželića 23, tel. 482 64 40, fax. 482 65 12 e-mail: nikola@notar-tadic.hr Jelena Maržić Benzia, jb prisjednik Skala Sandra, jb prisjednik Ivan Tadić, jb vjezbenik Andrea Petljak, jb vjezbenik Dajana Drča, jb vjezbenik</p>

	<p>Trkman Pajić Mirjana Škričeva 39, tel/fax. 230 23 35 e-mail: notar.trkmanpajic@yahoo.com Jana Pajić, jb prisjednik Alan Pajić, jb savjetnik</p>
	<p>Valić Katica Trg N. Š. Zrinskog 17, tel. 487 30 60, fax. 487 30 51 e-mail: ured@notar-valic.hr Krešimir Valić, jb prisjednik Sabrina Kafedžić, jb prisjednik Alida Valić Pešut, jb savjetnik</p>
	<p>Vodopija Čengić Ljiljana Rudeška cesta 173, tel. 388 85 16, fax. 388 85 17 e-mail: vodopija.cengic.ljiljana.javni.biljeznik@zg.t-com.hr Nevenka Šimac, jb prisjednik Jelena Valdec Plantak, jb savjetnik</p>
	<p>Zajec Vlasta Trg K. Tomislava 4, tel. 485 27 07, fax. 485 27 08 e-mail: vlastazajec@notar-zajec.hr Sanja Lovrić, jb prisjednik Domagoj Balentin, jb prisjednik Matea Markesina, jb savjetnik</p>
	<p>Zorić Jasna Dugoselska 12, tel/fax. 231 13 31 e-mail: jb-jzoric@zg.t-com.hr Anamarija Baljkas Hrgić, jb prisjednik Ana Zorić Dodig, jb savjetnik</p>
	<p>Žitko Jasna Milana Amruša 7/II, tel. 481 01 65, fax. 481 31 66 e-mail: notar.jasna.zitko@zg.t-com.hr Nina Derjanović, jb prisjednik Vedran Grahek, jb vjezbenik</p>
31300 BELI MANASTIR (031)	
	<p>Albert Majstorović Lana Kralja Tomislava 47, tel/fax. 700 209 e-mail: notar.albert.majstorovic@gmail.com Brigita Korovljević, jb prisjednik</p>
23420 BENKOVAC (023)	
	<p>Dražina Martina Trg Alojzija Stepinca 14, tel. 682 264, fax. 682 261 e-mail: javni.biljeznik.martina.drazina@zd.t-com.hr Josipa Friganović, jb vjezbenik</p>

23210 BIOGRAD NA MORU (023)	
	<p>Kvartuć Dušan Obala P. Krešimira IV bb, tel/fax. 383 021 e-mail: javni-biljeznik-dusan-kvartuc@zd.t-com.hr</p>
43000 BJELOVAR (043)	
	<p>Čulo Poljak Marija Trg E.Kvaternika 2, tel. 220 696 e-mail: j.b.m.culo.poljak@bj.t-com.hr</p>
	<p>Dujmović Martina P. Preradovića 8/I, tel. 241 250 e-mail: notar.martina.dujmovic@gmail.com Ivana Mrsin Kusturin, jb prisjednik Tajana Borovac Šinko, jb prisjednik</p>
	<p>Franjić Mario Ul. A. K. Miošića 28a, tel. 221 251, fax. 221 252 e-mail: notar-franjic@bj.t-com.hr</p>
	<p>Kustić Marija A. Starčevića 5b, tel/fax. 242 145 e-mail: jb.marija.kustic@bj.t-com.hr Natalija Batinac, jb prisjednik</p>
20271 BLATO (020)	
	<p>Marinović Sandra Ulica 85. broj 18, tel. 852 739 e-mail: sandra.marinovic.javni.biljeznik@du.t-com.hr</p>
52460 BUJE (052)	
	<p>Nazarević Snježana Trg J. Broza Tita 1, tel. 721 743, fax. 721 744 e-mail: snjezana.nazarevic@pu.t-com.hr Dijana Akrap, jb prisjednik Emil Nazarević, jb vjezbenik</p>
52420 BUZET (052)	
	<p>Ivković Miodrag Trg Fontana 2, tel. 695 712, fax. 662 929 e-mail: notar@notar-ivkovic.com Mario Brajdić, jb prisjednik</p>
51250 CRIKVENICA (051)	
	<p>Boras Koko Ul. K. Zvonimira 29, tel/fax. 241 952 e-mail: javni.biljeznik.koko.boras@ri.t-com.hr</p>

40000 ČAKOVEC (040)	
	Crnčec Jasenka I. G. Kovačića 6, tel/fax. 311 507 e-mail: jb-jasenka.crncec@ck.t-com.hr Latinka Ivošević, jb prisjednik Tena Crnčec Mihaljčić, jb savjetnik
	Jalšovec Sanda Valenta Morandinija 13, tel. 310 688 e-mail: jb.jalšovec.sanda@ck.t-com.hr Tatjana Pavlic Blažon, jb prisjednik Ines Krznar, jb vjezbenik
	Kvakcan Ivan R. Boškovića 21, tel/fax. 390 733 e-mail: kvakcan.ivan.javni.biljeznik@ck.t-com.hr Petar Kvakcan, jb prisjednik Jelena Bogdan Kvakcan, jb savjetnik
	Marodi Ivan Matice hrvatske 14, tel. 390 477 fax. 391 580 e-mail: ivan.marodi@ck.t-com.hr Katarina Posavec, jb prisjednik Sandra Marodi, jb prisjednik
	Zvonarek Mirjana Park Rudolfa Krokepa 2, tel. 390 750 e-mail: zvonarek.javni.biljeznik@ck.t-com.hr Branko Stanić, jb prisjednik Mateja Ivković, jb savjetnik
51219 ČAVLE (051)	
	Šeškar Vesna Čavja 70, tel. 545 326 e-mail: notar.seskar@ri.t-com.hr Jelena Papić Trbović, jb prisjednik
43240 ČAZMA (043)	
	Torbašinović Ljeko Trg Čazm. kaptola 9, tel. 772 342, fax. 227 040 e-mail: ljeko.torbasinovic@bj.t-com.hr Sanja Torbašinović, jb savjetnik
31326 DARDA (031)	
	Kovač Marija Kovač Marija, Sv.Ivana Krstitelja 91, tel/fax. 741 151 e-mail: mkovac.biljeznik@gmail.com

43500 DARUVAR (043)	
	Čop Mladen Trg kralja Tomislava 1 el/fax. 333 512 e-mail: jb.coplmeden@bj.t-com.hr
51300 DELNICE (051)	
	Tuškan Bregovac Željka, v.d. j.b. Supilova 79, tel/fax. 811 812 e-mail: vd.notar.delnice@gmail.com
49240 DONJA STUBICA (049)	
	Cividini Marija Trg M. Gupca 25, tel/fax. 286 268 e-mail: jbm-cividini@kr.t-com.hr Maja Baković, jb prisjednik
31540 DONJI MIHOLJAC (031)	
	Habuda Bučanac Marija Trg Ante Starčevića 11 tel/fax. 284 582, e-mail: j.b.habudabucanac@gmail.com
22320 DRNIŠ (022)	
	Šimić Dijana Nikole Tesle 17a, tel. 886 749, fax. 886 749 e-mail: notar.drnis@si.t-com.hr
20000 DUBROVNIK (020)	
	Bronzan Luke Dr. Ante Starčevića 24, tel. 411 292, fax. 311 943 e-mail: luce.bronzan@gmail.com Iva Carić, jb prisjednik
	Lozanić Anto, v.d. j.b. Vukovarska 22 tel: 020 220-911 fax 020 220 910 e-mail: jb.lozancic@gmail.com
	Mozara Nikša Vukovarska 17, tel. 638 570, fax. 638 574 e-mail: jb.ured@biljeznik-mozara.hr Jelena Škrabo, jb prisjednik Marija Klaić, jb vjezbenik
	Radović Ivo Vukovarska 19, tel. 492 050 e-mail: notar@radovic.com.hr Marina Kristović, jb prisjednik

	Stanić Anđelko Dr A. Starčevića 20, tel. 357 777, fax. 357 946 e-mail: andjelko.stanic@du.t-com.hr Nada Pirjać, jb prisjednik Iva Jurasović, jb prisjednik Anamaria Penović, jb vjezbenik
47250 DUGA RESA (047)	
	Biščanin Zdravka Bana Josipa Jelačića 7, tel. 841 075, fax.841 079 e-mail: notar.pesut@gmail.com
10370 DUGO SELO (01)	
	Copić Krešimir Dragutina Domjanića 1, tel. 275 44 79 e-mail: copickresimir@gmail.com Natalija Pavlović, jb prisjednik
	Perić Slavica J. Zorića 8, tel. 277 56 20, fax. 277 56 21 e-mail: notar-slavica.peric@zg.t-com.hr Andreja Tanasković, jb prisjednik Marija Dajak, jb prisjednik Andrijana Plenča, jb savjetnik Katarina Rodić, jb vjezbenik
31400 ĐAKOVO (031)	
	Brač Nikola Ulica pape Ivana Pavla II 8, tel/fax. 810 605 e-mail: javni.biljeznik.brac@os.t-com.hr Marija Mutavdžić, jb savjetnik
	Crnov David Ul. Pape Ivana Pavla II 9/I, tel. 815 136, fax. 815 154 e-mail: crnov.david.javni.biljeznik@os.t-com.hr
	Ratinčević Pavao Stjepana Radića 4, tel/fax. 814 325 e-mail: jb-pavao.ratincevic@os.t-com.hr
48350 ĐURĐEVAC (048)	
	Matulec Darko Kralja Tomislava 2, tel/fax. 813 891 e-mail: notar-darko.matulec@hi.t-com.hr

	Šimčić Ankica Trg Sv.Jurja 1, tel/fax. 811 811 e-mail: simcic.ankica.javni. biljeznik@kc.t-com.hr Iva Parag, jb prisjednik
43280 GAREŠNICA (043)	
	Bilandžija Marko Trg Hrv. branitelja 6, tel/fax. 532 476 e-mail: notar.bilandzija@hi.t-com.hr
44400 GLINA (044)	
	Bukovac Marina S. i A. Radića 12, tel/fax. 882 625 e-mail: marina.bukovac.javni. biljeznik@sk.t-com.hr Ksenija Somić Kaurić, jb prisjednik
53000 GOSPIĆ (053)	
	Fajdić Mile Fajdić Mile, Vile Velebita 2, tel/fax. 573 337 e-mail: mile.fajdic@gs.t-com.hr
	Zdunić Boris Popa Frana Biničkog 10, tel/fax. 574 862 e-mail: boris.zdunic.javni.biljeznik@ gs.t-com.hr Marija Grivičić, jb savjetnik
43290 GRUBIŠNO POLJE (043)	
	Kranjec Nataša Kolodvorska 2 tel/fax. 231 998 e-mail: natasa.kranjec.biljeznik@ gmail.com
44430 HRVATSKA KOSTAJNICA (044)	
	Plićanić Gordana Nine Marakovića 69, tel/fax. 851 229 e-mail: javni.biljeznik.plicanic@ sk.t-com.hr Belma Plićanić, jb prisjednik
32236 ILOK (032)	
	Šimunić Tomislav Dr Franje Tuđmana 50, tel. 590 300 e-mail: jbsimunic@gmail.com
21260 IMOTSKI (021)	
	Juroš Mate Šetalište Stjepana Radića 8, tel/fax. 672 561 e-mail: biljeznik.juros@gmail.com

	Ujević Petar Ante Starčevića 17, tel/fax. 670 001 e-mail: javni.biljeznik.petar.ujevic@ st.t-com.hr
42240 IVANEC (042)	
	Šagi-Belcar Nada Ak.Ladislava Šabana 5, tel. 782 104 e-mail: nada.sagi-belcar@vz.t- com.hr Danijela Marković, jb prisjednik
10310 IVANIĆ GRAD (01)	
	Mišković Marijan Moslavačka 12, tel. 288 86 88 e-mail: marijan.miskovic@vk.t- com.hr Željica Kirin, jb prisjednik
10450 JASTREBARSKO (01)	
	Volarić Stjepan Braće Kazić 7, tel. 628 39 69 e-mail: notar-stjepan.volaric@ zg.t-com.hr Ivana Širanović Vulić, jb prisjednik
47000 KARLOVAC (047)	
	Antić Ivanka Josipa Šipušića 1, tel. 844 262 e-mail: notar.antic@post.t-com.hr Ines Antić, jb prisjednik
	Augustinović Marina V. Nazora 6 tel. 615 466 e-mail: jb-marina.augustinovic@ ka.t-com.hr
	Tranfić Željka V. Nazora 6 tel. 615 466 e-mail: jb-zeljka.tranfic@hi.t-com. hr Ivana Lipošćak, jb prisjednik Tena Tranfić, jb savjetnik
	Bubaš-Magličić Nina I. G. Kovačića 2, tel. 616 111 e-mail: nina.bubas-magicic@ ka.t-com.hr Sandra Rekaš Roca, jb prisjednik Luka Magličić, jb vjezbenik
	Plavetić Zrnić Snježana Domobranska 6, tel/fax. 600 605 e-mail: jb.splavetic@gmail.com Zvonimir Kuzman, jb savjetnik

	Žaja Blanka Gundulićeva 8, tel. 615 920, fax. 615 940 e-mail: notar.blanka.zaja@ka.t- com.hr Morana Kasun, jb prisjednik
51215 KASTAV (051)	
	Mavrinc Radosna Trg Matka Laginje 1, tel. 691 070 e-mail: notar.mavrinc@ri.t-com.hr Martina Lučić, jb prisjednik Iva Paškvan Opačić, jb prisjednik
21216 KAŠTEL STARI (021)	
	Perić Tatjana Kamberovo šetalište 4 tel. 232 333, fax. 232 303 e-mail: tatjanaperic.ured@gmail. com Marija Katić, jb prisjednik Ines Krstulović, jb vjezbenik
49290 KLANJEC (049)	
	Čižmek Mirko Lijepa naše 22a tel. 550 331 e-mail: mirko.cizmek@kr.t-com.hr
22400 KNIN (022)	
	Čujec Josip Tvrtkova 3, tel. 662 673 Fax. 661 241 e-mail: josip.cujec@si.t-com.hr Veljko Čadenović, jb prisjednik
48000 KOPRIVNICA (048)	
	Bakrač Nikola Opatička 5, tel. 622 755 e-mail: notar-bakrac@kc.t-com.hr Maja Bakrač, jb savjetnik
	Ostović Marina A. Nemčića 4a, tel. 623 820 e-mail: ostovic.marina@gmail.com
	Papac Ljubica A. Nemčića 1/1, tel. 626 817 e-mail: ljubica.papac@kc.t-com.hr Antonia Torma, jb prisjednik
	Pavlović Ronald Križevačka 5, tel/fax. 622 440 e-mail: notar-pavlovic@kc.t-com.hrr

20260 KORČULA (020)	
	Kaliman Ivna Kovački prolaz 25, tel. 715 758 e-mail: ivna-kaliman-javni-biljeznik@du.t-com.hr Maja Skokandić Nobilo, jb savjetnik
53230 KORENICA (053)	
	Kolar Milica Pere Šnjarića 11, tel/fax. 776 571 e-mail: milica.kolar@email.t-com.hr
51221 KOSTRENA (051)	
	Flego Davorka Žuknica 1b, tel. 289 700, fax. 289 007 e-mail: biljeznik.d.flego@vip.hr Đurđica Đukić, jb prisjednik
49000 KRAPINA (049)	
	Bjelčić Damir Ljudevita Gaja 8, tel. 373 064 e-mail: damir.bjelcic@kr.t-com.hr Martina Majcen, jb prisjednik Martina Mrzlečki, jb savjetnik Dora Bjelčić, jb vjezbenik
	Dika Konstantin Kardinala Stepinca 6, tel. 300 307 e-mail: konstantin.dika@kr.t-com.hr
48260 KRIŽEVCI (048)	
	Jelić-Veršić Nataša Baltičeva 4, tel. 682 890, fax. 271 340 e-mail: jb-natasja-jelic.versic@kct-com.hr Ana Benko Budja, jb prisjednik
	Tušek Višnja I. Z. Dijankovečkog 9, tel. 681 700, fax. 271 218 e-mail: visnja.tusek@gmail.com Željka Skalički Širko, jb prisjednik
51500 KRK (051)	
	Katunar Zrinski Miljenka Trg bana J.Jelačića 1, tel/fax. 520 536 e-mail: katunar.zrinski@hit-com.hr Kristijan Trinajstić, jb prisjednik Marin Valković, jb savjetnik

	Predovan Amira Kralja Tomislava 3 tel. 563 745, fax. 563 746 e-mail: notar@notar-predovan.hr Andrej Pavešić, jb prisjednik Margita Bajčić, jb vjezbenik Denis Kezele, jb vjezbenik
44320 KUTINA (044)	
	Malačić Mira Hrvat.branitelj 11, tel.681 500, fax. 676 500 e-mail: jb-mira.malacic@sk.t-com.hr Tomislav Vugrin, jb prisjednik
	Medić Mato Trg k. Tomislava 7 tel. 683 525, 683 522, fax. 625 096 e-mail: javni.biljeznik.medic.mato@sk.t-com.hr Iva Medić, jb prisjednik Vladimir Medić, jb vjezbenik
	Mokry-Uroić Dubravka Kolodvorska 2, tel. 630 288 e-mail: dubravka.mokry-uroic@sk.t-com.hr
52220 LABIN (052)	
	Terković Branko Rudarska 7, tel. 851 141, fax. 851 142 e-mail: notar.terkovic@hit-com.hr Lara Čekada Franković, jb prisjednik
	Udovičić Rita Zelenice 18/I, tel. 852 013 e-mail: notar-udovicic@pu.t-com.hr
51415 LOVRAN (051)	
	Radmila Mandić Šetalište M. Tita 35, tel. 293 426 e-mail: notarlovran@ri.t-com.hr
42240 LUDBREG (042)	
	Radašić Kruno Miroslava Krlež 27, tel. 810 125 e-mail: kruno.radasic.jb@vz.t-com.hr Lidija Bačani, jb prisjednik

21300 MAKARSKA (021)	
	Arapović Vranješ Anamarija, v.d. j.b. , Ul. 4. svibnja 533 br. 1, tel. 678 662, tel/fax. 615 500 e-mail: arapovicvranjes1@gmail.com
	Pejković Ante Ul. Stjepana Radića 7, tel. 615 257 e-mail: notar.pejkovic@gmail.com Anja Pejković Vujčić, jb prisjednik
51550 MALI LOŠINJ (051)	
	Marković Božo Braće Vidulić 2-6, tel. 233 047, fax. 520 401 e-mail: bozo.markovic@ri.t-com.hr Filip Marković, jb prisjednik
20350 METKOVIĆ (020)	
	Pandža Joško A. Starčevića 9 tel./fax. 681 154 e-mail: biljeznik-pandza@email.t-com.hr
	Plečaš Vedran Trg kralja Tomislava 3/I, tel. 681 177 e-mail: notarvedranplecas@gmail.com Stipe Mustapić, jb prisjednik Marija Mordžin, jb vjezbenik
40315 MURSKO SREDIŠĆE (040)	
	Hoblaj Ruža Trg braće Radića 8a, tel. 543 300 e-mail: notar.hoblaj@ck.t-com.hr Hana Hoblaj, jb prisjednik
31500 NAŠICE (031)	
	Godžirov Boris Trg Franje Tuđmana 11, tel. 615 100 e-mail: borisgodzirov@outlook.com Ivna Godžirov, jb prisjednik
	Mandić Ljerka Braće Radića 4, tel. 612 092, fax. 612 093 e-mail: jb.ljerka.mandic@hi.t-com.hr Valentina Benić-Kapraljević, jb prisjednik

35400 NOVA GRADIŠKA (035)		51513 OMIŠALJ (051)			Kokić Anamarija Trg slobode 3/1 tel. 204 027 e-mail: amkjavni.biljeznik@os.t-com.hr
	Jelinić Stanka Karla Dieneša 3, tel/fax. 363 388 e-mail: javni-biljeznik-s.jelinic@sb.t-com.hr Domagoj Strinavić, jb prisjednik		Kućar Neven Put mora 1, tel/fax.8 41 126 e-mail: javni.biljeznik.neven.kucar@ri.t-com.hr Jadranka Barić Jakominić, jb prisjednik Sandra Turčić, jb savjetnik		Kovačev Tatjana Europske avenije 4, tel/fax. 206 605 e-mail: tatjana.kovacev@os.t-com.hr Boris Brnjevarac, jb prisjednik Davor Šterijev, jb vjezbenik
	Orešković Dražen Trg kralja Tomislava 5 tel/fax. 361 961 e-mail: droreskovic@gmail.com	51410 OPATIJA (051)			Kovačević Ivana Kapucinska 23, I. kat tel. 670 701, fax. 670 702 e-mail: notar.kovacevic@gmail.com
52466 NOVI GRAD (052)			Beletić Robert Maršala Tita 75 tel. 711 280 fax. 272 939 e-mail: notar.beletic@ri.t-com.hr Branka Šarić, jb prisjednik Andrea Jović, jb savjetnik		Milas Krešimir Gundulićeva 36A tel. 570 570, fax. 570 571 e-mail: notar.milas@gmail.com
	Micelli Aleksandra Trg Pozzetto 19, tel. 757 043, fax. 726 232 e-mail: info@notar-micelli.hr Ana Maria Micelli Laginja, jb prisjednik Sara Kancijanić, jb savjetnik		Šuran Nataša Vjekoslava Spinčića 3/2 tel. 272 955 , fax. 271 738 e-mail: jb-natasa.suran@ri.t-com.hr Srđan Markiš, jb prisjednik	42220 NOVI MAROF (042)	
42220 NOVI MAROF (042)		33515 ORAHOVICA (033)			Perić Lidija Kapucinska 25/I, tel/fax. 201 110 e-mail: lidija.peric@inet.hr Mijo Perić, jb prisjednik Jasminka Pavlov, jb prisjednik Antonija Rako, jb savjetnik
	Vidović-Džidić Nada Zagrebačka 2, tel. 612 244, 205 244, fax. 205 243 e-mail: nada.vidovic-dzidic1@vz.t-com.hr Valentina Žugec, jb prisjednik		Novačić Antun Trg pl. Mihalovića 2 tel/fax. 674 336 e-mail: jb-antun-novacic@vt.t-com.hr	51259 NOVI VINODOLSKI (051)	
51259 NOVI VINODOLSKI (051)		49243 OROSLAVJE (049)			Popović Mandica Trg A. Starčevića 10 tel. 650 211 e-mail: javni.biljeznik.mandica.popovic@os.t-com.hr Sanja Popović, jb savjetnik
	Tus Jelena Korzo Vinodolskog zakona br. 50A, tel/fax. 245 503, e-mail: jelena.tus@ri.t-com.hr		Kramar Jadranka Milana Prpića 65A tel. 264 154 e-mail: biljeznik.jadranka.kramar@kr.ht.hr	44330 NOVSKA (044)	
44330 NOVSKA (044)		31000 OSIJEK (031)			Šimašek Zlatko Vijenac Paje Kolarića 2, tel/fax. 215 650 e-mail: simasek.zlatko.javni.biljeznik@os.t-com.hr
	Puškaš Tina v.d. j.b. Trg L. I. Oriovčanina 18/I tel/fax. 601 515, e-mail: vjbjbtinapuskas@gmail.com		Arambašić Biserka Kapucinska 17, tel. 214 660, fax. 214 661 e-mail: notar.arambasic@gmail.com Vjenceslav Arambašić, jb prisjednik Marija Šarić, jb prisjednik		Šustić Hrvatini Hrvatske Republike 31b, tel. 213 213 e-mail: sustic.hrvatini@os.t-com.hr Sumba Peček, jb prisjednik Ivana Perkušić, jb vjezbenik
47300 OGULIN (047)			Borić Mirjana akova Gotovca 13, tel. 202 200, fax. 202 204 e-mail: notar-mirjana.boric@os.t-com.hr Vedran Borić, jb prisjednik Sanda Jelić Marušić, jb prisjednik	53220 OTOČAC (053)	
	Brčić Mirjana Vladimira Nazora 23, tel/fax. 525 444 e-mail: biljeznik-m.brcic@ka.t-com.hr Antonela Francetić, jb vjezbenik		Dumančić Dragica Vrt J. Truhelke 3, tel/fax. 201 277 e-mail: jbdumancic@yahoo.com Marijan Dumančić, jb prisjednik Rahela Kovačić, jb prisjednik		Mudrovčić Mato Bartola Kašića 8 tel/fax. 773 366 e-mail: notar.mudrovvic@gs.t-com.hr
21310 OMIŠ (021)					
	Vuković Radoslav Četvrt Ž. Dražojevića bb tel/fax. 861 753 e-mail: jb-radoslav.vukovic@st.t-com.hr				

32252 OTOK (032)		10451 PISAROVINA (01)		Mr. sc. Včelik Mario Primorska 2, tel/fax: 251 640 e-mail: biljeznik@vcelik.tcloud.hr Ksenija Hudeček, jb prisjednik Matea Vujnović, jb savjetnik Mislav Včelik, jb vjezbenik	
	Bajutti Ivana Vladimira Nazora 2 tel/fax: 298 404 e-mail: livana.bajutti@gmail.com		Barbarić Petar Trg Stjepana Radića 4/1 tel/fax: 629 18 69 e-mail: barbaric.petarjavni. biljeznik@zg.t-com.hr	40323 PRELOG (040)	
47280 OZALJ (047)		20340 PLOČE (020)			
	Ivić Jenkač Tea Zrinskih i Frankopana 15 tel/fax: 732 048 e-mail: javni.biljeznik.ivic.tea@ ka.t-com.hr		Žderić Tomislav Neretvanskih gusara 12 tel/fax: 670 323 e-mail: biljeznik.zderic@gmail.com Jurica Marić, jb vjezbenik	Blažeka Ljiljana Glavna 26, tel/fax: 645 062 e-mail: notar.blazeka@gmail.com Andreja Gredelj, jb prisjednik	
23290 PAG (023)		44317 POPOVAČA (044)			
	Škunca Elizabeta Podmir bb tel. 612 281, fax. 616 905 e-mail: elizabeta.skunca@zd.t- com.hr		Greblo Vladimir Trg grofa Erdedy 28 tel/fax: 670 771 e-mail: vladimir.greblo2@optinet.hr	Varga Andreas Glavna 46 tel. 337 064, fax. 847 039 e-mail: info@notar-varga.hr	
34550 PAKRAC (034)		52440 POREČ (052)		49218 PREGRADA (049)	
	Grgurić-Rukavina Dubravka Trg bana Jelačića 6 tel/fax: 412 905 e-mail: dubravka.grguric- rukavina@po.t-com.hr		Ferenc Tanja Trg slobode 2, tel. 452 905, fax. 428 210 e-mail: jb-tanja.ferenc@pu.t-com.hr Marjana Kirin, prisjednik		
52000 PAZIN (052)		52100 PULA (052)		Večerić Gordana Kostelgradska 9 tel/fax: 377 884 e-mail: ured@notar-veceric.hr	
	Blečić Marija Jože Šurana 6, tel/fax: 621 544 e-mail: jb-marija.blecic@pu.t-com.hr Marijan Paulišić, jb prisjednik Deana Matković, jb savjetnik		Hrvatin Marija 8. marta 1 tel. 433 258 e-mail: marija.hrvatin@pu.t-com.hr Tina Kalac, jb prisjednik Morena Jakovčić, jb savjetnik Marko Gržetić, jb vjezbenik		
	Jeromela Mauša Nataša Dinka Trinajstića 2, tel/fax: 621 111 e-mail: biljeznik.natasa@hi.t-com.hr Antonija Škarda, jb prisjednik Andrea Zgrablić Bučić, jb savjetnik		Pahović Đordano Trg Joakima Rakovca 5 tel. 442 163 e-mail: notar-pahovic@pu.t-com.hr Sabina Parencan, jb prisjednik	Crljenica Alida Čirilometodske družbe 1, tel/fax: 215 625 e-mail: notar-crljenica@pu.t-com.hr Sandra Bilić, jb prisjednik	
44250 PETRINJA (044)		34000 POŽEGA (034)			
	Ocvarek Domagoj Trg Stjepana Radića 13 tel/fax: 812 959 e-mail: j.b.domagojocvarek@gmail. com		Bagarić Niko Ul. Sv. Florijana 6, tel/fax: 272 551 e-mail: niko.bagaric@po.t-com.hr Marijana Perić, jb prisjednik Eugen Bagarić, jb vjezbenik	Kopic Nansi Anticova 9/1, tel/fax: 217 808 e-mail: nansi@javni-biljeznik.eu Tena Kopic, jb prisjednik Marijana Grgorinić, jb vjezbenik Anamarija Šegota, jb vjezbenika Tea Perić, jb vjezbenika	
33405 PITOMAČA (033)		33405 PITOMAČA (033)			
	Anđal-Mlinarić Brigita Trg kralja Tomislava bb, tel/fax: 801 561 e-mail: jburedbam@email.t-com.hr Monika Vranek, jb savjetnik		Brekalo Ante Dragutina Lermana 6, tel. 313 153, fax. 313 152 e-mail: javni.biljeznik.ante. brekalo@po.t-com.hr Zdenka Husar, jb prisjednik Domagoj Brekalo, jb savjetnik	Krajcar Denis Flanatička 10 tel/fax: 215 315 e-mail: notar.krajcar@pu.t-com.hr Mladen Meničanin, jb prisjednik Željko Valenta, jb prisjednik	
					
				Kukučka Ivan Jurja Žakna 4b, tel. 544 755, fax. 213 097 e-mail: notarpula@pu.t-com.hr Danijela Diković Komadina, jb prisjednik Jelena Vidović, jb vjezbenik	
					
				Obrovac Skira Sonja Laginjina ulica 2, tel. 211 260 e-mail: sonja.obrovac.skira@pu.t- com.hr	

	<p>Paić-Čerin Marina Olge Ban 8, tel. 215 311, fax. 380 804 e-mail: marina.paic-cerin@notar-cerin.hr Marko Vitasović, jb prisjednik Jelena Raguž, jb savjetnik Marijana Čerin, jb vjezbenik</p>
	<p>Perković Divna Mletačka 2, tel. 217 505, fax. 522 316 e-mail: notar.d.perkovic@pu.t-com.hr Iva Pauro Ćiković, jb savjetnik</p>
	<p>Pliško Mirna Smareglina ul. br.7, tel. 210 511, fax. 522 377 e-mail: notar@notar-plisko.hr Ivan Regvat, jb prisjednik Gorana Savčić, jb savjetnik Reina Zulian, jb vjezbenik</p>
51280 RAB (051)	
	<p>Pičuljan Draženka v.d. j.b. Palit 71 tel/fax. 725 498 e-mail: javnibin@inet.hr</p>
51000 RIJEKA (051)	
	<p>Ćuzela Vesna Korzo 18, tel. 339 686, fax. 322 969 e-mail: notar-cuzela@notar-cuzela.hr Milena Čehajić, jb prisjednik Silvija Perišić, jb prisjednik Sara Madžarov, jb savjetnik</p>
	<p>Grozdanić-Dekleva Marija Korzo 35/I, tel/fax. 336 727 e-mail: notar.grozdanic-dekleva@ri.t-com.hr Loris Baričević, jb prisjednik Nikolina Grozdanić, jb savjetnik Luka Strika, jb vjezbenik</p>
	<p>Legović Gordana Rudolfa Strohala 3, tel. 322 922, fax. 321 052 e-mail: notar.legovic@ri.t-com.hr Veronika Fućak Zvonarić, jb prisjednik Marina Srdoč, jb vjezbenik Rina Legović, jb vjezbenik</p>
	<p>Lovrović Lečić Vera Fiorello la Guardia 25 tel/fax. 212 665 e-mail: jbvll@ri.t-com.hr Nada Jovanić, jb prisjednik Katarina Datković, jb savjetnik</p>

	<p>Marinković Žaklina Korzo 27, tel. 323 409 e-mail: notar.zaklinamarinkovic@hotmail.com Dora Jabuka, jb savjetnik</p>
	<p>Panjko Vić Velibor Ante Starčevića 4, tel. 317 370, fax. 317 076 e-mail: velibor.panjkovic@ri.t-com.hr Danijela Duran-Šunić, jb prisjednik Tamara Mihalović, jb prisjednik Nataša Babić, jb savjetnik</p>
	<p>Paravić Darko Gnambova 2/II, tel/fax. 330 532 e-mail: jb-paravic@ri.t-com.hr Blanka Kosjek Rumora, jb prisjednik Marin Belavić, jb prisjednik Boris Volarić, jb savjetnik</p>
	<p>Pejnović Stevan Ribarska 2/2, tel. 214 783 e-mail: notar.pejnovic@ri.t-com.hr Kovačić Vesna, jb prisjednik Ivan Dobrović, jb prisjednik</p>
	<p>Sablić Dorčić Marina Ciottina 5, tel. 494 169 e-mail: biljeznik.sablic-dorcic@optinet.hr Danijela Miloš Novak, jb prisjednik Nina Dorčić, jb vjezbenik</p>
	<p>Smojver-Baišić Anđelka Školjić 2, tel/fax. 335 890 e-mail: jb-andjelka-smojver-basic@ri.t-com.hr Tonka Baišić, jb savjetnik</p>
	<p>Sokolić-Ožbolt Olga Užarska 28-30/II, tel/fax. 212 513 e-mail: notar-sokolic@ozbolt.tcloud.hr Martina Klarin, jb prisjednik</p>
	<p>Šveговиć Vesna Titov trg 10, tel/fax. 335 753 e-mail: notar.svegovic@gmail.com Ivana Pahljina, jb savjetnik</p>
	<p>Vrsalović Zoran Korzo 40, tel. 322 211, fax. 322 393 e-mail: javni.biljeznik.zoran.vrsalovic@ri.t-com.hr Ana Huserik Zujić, jb prisjednik</p>

	<p>Žužić Kovačić Sunčica Korzo 8 tel. 866 469 e-mail: notar-kovacic@notar-kovacic.hr Morana Čavka Markiš, jb prisjednik</p>
52210 ROVINJ (052)	
	<p>Dušić Davor Ul. Carera 20, tel/fax. 818 051 e-mail: notar-dusic@pu.t-com.hr Morana Erak Dušić, jb prisjednik</p>
	<p>Zujić Rino N. Quarantotto 3/A, tel. 830 008, fax. 840 197 e-mail: rino.zujic@pu.t-com.hr Tatjana Burić, jb prisjednik</p>
10430 SAMOBOR	
	<p>Frković Gordana - Jožinec Ljubica Trg kralja Tomislava 13/I tel. 336 62 10 e-mail: javni.biljeznici.samobor@zg.t-com.hr Kristina Župančić, jb prisjednik</p>
	<p>Palinić-Čulin Sandra Gajeva 35, tel. 332 65 86, fax. 332 65 87 e-mail: notar-palinic@zg.t-com.hr Marija Soko, jb prisjednik</p>
	<p>Remenarić Slavko Trg kralja Tomislava 10, tel. 338 72 43, fax. 338 72 45 e-mail: biljeznik.remenaric@email.t-com.hr Elvira Belošević, jb prisjednik</p>
53270 SENJ (053)	
	<p>Eda Biondić Pavlini trg 17, tel/fax. 881 759 e-mail: biljeznik.biondic@gmail.com</p>
10360 SESVETE (01)	
	<p>Batušić-Šlogar Zinka Vladimira Ruždjaka 8 tel. 205 82 88, fax. 205 82 99 e-mail: zinka.batusic-slogar1@zg.t-com.hr Ana Gerić, jb prisjednik Daniela Vuković, jb prisjednik Andreja Pavlek, jb vjezbenik</p>

	<p>Čergar Milka Ninska 1, tel. 200 05 82, fax. 201 02 91 e-mail: milka.cergar@zg.t-com.hr mr.sc. Ante Kravar, j.b. prisjednik Marija Čukelj, j.b. prisjednik Crljenica Štimac Maja, j.b. savjetnik Mihovil Pranjić, j.b. vjezbenik</p>
	<p>Ledić Sanja Ninska 3, tel. 200 55 50, 200 55 52, fax. 200 55 17 e-mail: jav.biljeznik.ledic@zg.t-com.hr Javorka Zaplatić, j.b. prisjednik Darja Kaleb Gavran, j.b. prisjednik</p>
	<p>Vuger Ignac Karlovačka c. 2 tel/fax. 200 88 28 e-mail: vuger@biljeznik-vuger.hr Joško Pervan, j.b. prisjednik Andrija Vuger, j.b. prisjednik Ivana Ivančić, j.b. vjezbenik</p>
21230 SINJ (021)	
	<p>Delonga Vladimir Trg Dr. Franje Tuđmana 7 tel/fax. 825 900, e-mail: vladimir.delonga@st.t-com.hr</p>
	<p>Romac Ana Glavička 27 tel. 823 081, fax. 826 022 e-mail: ANAROMAC971@gmail.com Marijana Buljan, j.b. prisjednik</p>
44000 SISAK (044)	
	<p>Briševac Imprić Gordana Trg Lj. Posavskog 3, tel. 522 909 e-mail: notar.brisevac@gmail.com Ana Podoreški, j.b. prisjednik</p>
	<p>Čubelić Šimac Sanja S. i A. Radića 5 tel. 523 246, fax. 521 228 e-mail: j.b.cubelic.simac.sanja@sk.t-com.hr Ivana Marković Palaić, j.b. prisjednik Andrea Dujmenović, j.b. vjezbenik</p>
	<p>Kraljičković Ivica S. i A. Radića 25, tel/fax. 523 363 e-mail: ivica.kraljickovic@sk.t-com.hr Melita Marić Nekić, j.b. prisjednik Mirna Vlašić, j.b. vjezbenik</p>
	<p>Marković Ivan S. i A. Radića 1, tel/fax. 523 694 e-mail: ivan.markovic@sk.t-com.hr Maja Tomazinić Grahovac, j.b. prisjednik Ivan Marković, j.b. savjetnik</p>

	<p>Stojanović Natalija S i A.Radića 6/6, tel. 522 708, fax. 522 723 e-mail: natalija.stojanovic@sk.t-com.hr Dunja Čurčija, j.b. savjetnik Nina Kurtić, j.b. vjezbenik</p>
35000 SLAVONSKI BROD (035)	
	<p>Bračun Miroslav Ul. P. Krešimira IV br. 3, tel. 449 467, fax. 449 468 e-mail: miroslav.bracun@sb.t-com.hr Mira Relić, j.b. prisjednik Zvonimir Bračun, j.b. prisjednik</p>
	<p>Čečatka Robert-Anton Trg pobjede 19, tel. 449 498, fax. 404 140 e-mail: robert-anton.cecotka@sb.t-com.hr Katarina Carin, j.b. vjezbenik</p>
	<p>Kemec Nada Trg pobjede 22, tel. 410 299, fax. 415 344 e-mail: nada.kemec@sb.t-com.hr Blanka Marjanac, j.b. prisjednik Iva Kemec Kokot, j.b. prisjednik Ivona Kovačić, j.b. savjetnik</p>
	<p>Lukačević Mario Matije Gupca 22, tel. 445 805, fax. 445 833 e-mail: lukacevic.mario@sb.t-com.hr</p>
	<p>Medunić Ruža Trg pobjede 10, tel. 440 616 e-mail: javni.biljeznik.ruza.medunic@sb.t-com.hr Katarina Oreč, j.b. prisjednik Nikolina Medunić, j.b. vjezbenik</p>
33520 SLATINA (033)	
	<p>Naumovska Sandra Trg Sv. Josipa 9 tel/fax. 550 665 e-mail: notar.naumovska@gmail.com</p>
47240 SLUNJ (047)	
	<p>Naletilić Martina Trg dr. Franje Tuđmana 8 tel. 400 008, fax. 400 009 e-mail: notar.naletilic@gmail.com</p>
21210 SOLIN (021)	
	<p>Ivančić Marija Kralja Zvonimira 75, tel/fax. 210 548 e-mail: j.b.marija.ivancic@st.t-com.hr Snježana Ludvajić, j.b. prisjednik Maja Maleš Talaja, j.b. prisjednik</p>

	<p>Jurišić Boško Kralja Zvonimira 85, tel/fax. 213 286 e-mail: javni.biljeznik.bosko.juriscic@st.t-com.hr Yvonne Zlatar Šunjić, j.b. prisjednik Maja Radovani, j.b. prisjednik Mila Žužul, j.b. vjezbenik</p>
21000 SPLIT (021)	
	<p>Bilan Vedrana Kneza Lj. Posavskog 17/1 tel/fax. 321 505 e-mail: notary.bilan@gmail.com Vesna Ogorevc, j.b. prisjednik Vesna Radovan, j.b. prisjednik</p>
	<p>Bradarić Gugić Ivana, v.d. j.b. Obala Hrv. nar. preporoda 9 tel/fax. 345 859 e-mail: vd.jb.bradaricgugic@gmail.com Pero Berić, j.b. prisjednik</p>
	<p>Čipčić Mila Gunduličeva 20, tel/fax. 380 122 e-mail: notar.mila.cipcic@email-t-com.hr Sandra Jelavić, j.b. prisjednik Ivana Dobrić, j.b. prisjednik</p>
	<p>Dragun Helena Škrape 53, tel. 530 902, fax. 530 988 e-mail: javni.biljeznik.helena.dragun@st.t-com.hr Milka Tošić, j.b. prisjednik</p>
	<p>Felzer Puljiz Snježana, v.d. j.b. Mažuranićevo šetalište 14 tel. 322 495, fax. 347 000 e-mail: vd.jb.snjezana.felzerpuljiz@gmail.com Lucija Radaić, j.b. prisjednik</p>
	<p>Karabotić-Milovac Teo Kavanjinova 4 tel. 339 888, fax. 339 890 e-mail: teo.karabotic-milovac@st.t-com.hr Marko Pavičić, j.b. prisjednik Mia Bašić, j.b. vjezbenik</p>
	<p>Kekez Nevenka Hrvatske mornarice 1B, tel. 485 255, fax. 322 361 e-mail: biljeznik.kekez@st.t-com.hr Irena Šimunović, j.b. prisjednik Radmila Andrić, j.b. prisjednik</p>
	<p>Kovačević Borica Ivana Gunduličeva 44/II, tel/fax. 362 497 e-mail: j.b-borica.kovacevic@st.t-com.hr</p>

	<p>Makelja-Šuljić Jagoda Šimićeva 2, tel/fax. 371 442 e-mail: biljeznik-makelja-suljic@st.t-com.hr Dražen Makelja, jb prisjednik Jagoda Vuković, jb prisjednik</p>
	<p>Matačić Jasna Ruđera Boškovića 9 tel/fax. 482 509 e-mail: jasna.matacic@st.t-com.hr Ivana Jurković, jb savjetnik Ivan Glučina, jb vjezbenik</p>
	<p>Milić-Štrkalj Zrinka Domov. rata 27b, tel. 485 776, fax. 322 455 e-mail: javni.biljeznik.zrinka.milic-strkalj@st.t-com.hr Ana Zavorović, jb prisjednik Marina Sladoljev, jb prisjednik</p>
	<p>Pavlović Dalibor Klaićeva poljana 3, tel. 772 948, fax. 772 943 e-mail: dalibor.pavlovic@st.t-com.hr Anita Gudelj Juričić, jb prisjednik</p>
	<p>Popovac Mirjana Mažuranićevo šet. 13, tel/fax. 317 401 e-mail: jbpopovac@jbpopovac.hr Iris Popovac, jb prisjednik Ivana Brkljačić Malenica, jb savjetnik</p>
	<p>Šarić Ilija Hrvatske bratske zajednice 3a, tel. 480 341, 480 358 e-mail: sarić.ilija.javni.biljeznik@st.t-com.hr Matijana Paradžik, jb prisjednik Rozika Dajak, jb savjetnik</p>
	<p>Mr. sc. Šuško Ante Domovinskog rata 3, tel/fax. 348 104 e-mail: jb.susko@hi.t-com.hr Gorana Kokot, jb prisjednik Ivana Duplančić, jb prisjednik</p>
	<p>Zlokčić Ante Velebitska 26, tel/fax. 534 528 e-mail: jb-slobodan-zlokic@st.t-com.hr Kornelija Valjan, jb prisjednik</p>
21460 STARI GRAD (021)	
	<p>Plenković Jadranka Sv. Rok bb tel/fax. 765 547 e-mail: notar.plenkovic@post.t-com.hr</p>

21300 SUPETAR (021)	
	<p>Martinović Dinko Hrvatskih velikana 8 tel/fax. 630 555, e-mail: biljeznikusupetar@outlook.com</p>
10431 SVETA NEDELJA, STRMEC (01)	
	<p>Knez Tomislav Hrvatskih branitelja 49 tel. 484 45 34, fax. 484 45 35 e-mail: ured@notar-knez.hr</p>
10380 SVETI IVAN ZELINA (01)	
	<p>Rački Branka Trg Ante Starčevića 14/II, tel/fax. 206 09 37 e-mail: branka.racki@zg.t-com.hr Ivan Rački, jb prisjednik Iva Kalj, jb savjetnik</p>
22000 ŠIBENIK (022)	
	<p>Kale Alisa Stjepana Radića 79a, tel. 330 025, fax. 330 116 e-mail: info@notar-kale.hr Sacha Borak, jb prisjednik Ante Mrčela, jb prisjednik Ante Ferara, jb vjezbenik</p>
	<p>Malenica Ljiljanka Fra Stjepana Zlatovića 18 tel. 331 812, fax. 331 819 e-mail: javni.biljeznik.ljiljanka.malenica@si.t-com.hr</p>
	<p>Nakić Nevenka A.Starčevića 5, tel. 212 265 e-mail: nevenka.nakic@hi.t-com.hr Neven Nakić, jb prisjednik Anita Sladić, jb vjezbenik</p>
	<p>Vuletin Vojislav Vladimira Nazora 15, tel. 212 096 , fax. 213 190 e-mail: javnibiljeznik.vuletin@si.t-com.hr Marko Vuletin, jb prisjednik Sunčica Vuletin, jb prisjednik</p>
21220 TROGIR (021)	
	<p>Biuk Željena Matije Gupca 1/II, tel/fax. 885 397 e-mail: zeljana.biuk@st.t-com.hr Velebita Erkapić, jb prisjednik Sanja Cvitan, jb vjezbenik Marina Žeravica, jb vjezbenik</p>

	<p>Žanko Petar Matije Gupca 1/I tel/fax. 885 330 e-mail: notar.petar.zanko@st.t-com.hr Danira Margeta-Nuber, jb prisjednik Ivana Bartulica Antulov, jb prisjednik Lucija Križanac, jb vjezbenik Lucija Križanac, jb vjezbenik</p>
52470 UMAG (052)	
	<p>Krajina Željko Dante Alighieri 20 tel. 660 588, fax. 743 463 e-mail: notarumag@gmail.com Fabiana Kliman, jb prisjednik Nina Šorgo, jb savjetnik</p>
31550 VALPOVO (031)	
	<p>Gagro Ružica Trg kralja Tomislava 10, tel. 663 555 fax. 653 300 e-mail: notar.r.gagro@os.t-com.hr Maja Gagro Bošnjak, jb prisjednik Pavao Gagro, jb prisjednik</p>
	<p>Grgić Jelena Vij. 107. brigade HV 3 tel. 650 100, fax. 650 190 e-mail: jelena.grgic-notar@email.t-com.hr</p>
42000 VARAŽDIN (042)	
	<p>Benc Rankica Vrazova 8c tel. 211 400, 212 558, fax. 211 400 e-mail: rankica.benc@vz.t-com.hr Lidija Metlikovec, jb prisjednik</p>
	<p>Čmrlec-Kišić Biserka Mihanovićevo 2, tel. 211 662, fax. 211 699 e-mail: biserka.cmrlec-kisic@vz.t-com.hr Marija Peručić Jošić, jb prisjednik Natalija Kaselj Tušek, jb prisjednik</p>
	<p>Duić Melanija Franjevački trg 17, tel. 212 214, fax. 200 985 e-mail: melanija.duic@vz.t-com.hr Andreja Levatić Marin, jb prisjednik Lana Pavković Rendić, jb prisjednik</p>
	<p>Horvat Tamara Pavlinka 5 tel.320 015 fax.302 014 e-mail:ured@notar-horvat.hr Jasenka Pjevac, jb prisjednik</p>

	Kalšan Mališ Ana Tome Blažeka 3 tel. 550 501, fax. 550 502 e-mail: jbkalsanmalis@gmail.com
	Mađarić Koraljka Kapucinski trg 2/I, tel. 201 323, fax. 201 329 e-mail: madjaric.koraljka.javni.biljeznik@vz.t-com.hr Melita Gerbus, jb prisjednik
	Mihinjač Lana Braće Radića br. 6, tel/fax. 212 833, e-mail: biljeznik@jblm.hr Iva Zadrović, jb prisjednik Bojana Štrlek Vočanec, jb prisjednik
	Raus-Klier Zvezdana Anina 2, tel. 212 812, fax. 200 672 e-mail: zvezdana-raus.klier@vz.t-com.hr Barbara Viličić Peharda, jb prisjednik Iva Cimerman, jb savjetnik
	Trstenjak Stjepan Trg slobode 1, tel. 300 550, fax. 300 552 e-mail: stjepan.trstenjak@gmail.com Ana Brezovec, jb prisjednik
10410 VELIKA GORICA (01)	
	Jurlina Marko Ulica kralja Dmitra Zvonimira 10, tel/fax. 622 10 97, fax. 622 15 52 e-mail: ured@notar-jurlina.hr Mirna Rob, jb prisjednik
	Maleković Ivan Trg kralja Tomislava 7 tel.622 21 23, fax. 622 52 66 e-mail: ured@notar-malekovic.hr Ivana Švegar, jb prisjednik Maja Grgurić, jb savjetnik
	Mirčetić Nives N. Šopa 41, tel. 622 52 77, fax. 623 25 83 e-mail: nives.mircetic@gmail.com Martina Begović, jb prisjednik
	Spevec Ranka Trg kralja Tomislava 39 tel. 621 38 69, fax. 625 11 06 e-mail: info@notar-spevec.hr Zrnka Fičko, jb prisjednik

32100 VINKOVCI (032)	
	Kovač Mirodar Trg B. J. Šokčevića 1, tel/fax. 334 235 e-mail: kovac-mirodar-javni-biljeznik@vk.t-com.hr Nikola Perković, jb prisjednik
	Mendeš Marijan Trg dr. Franje Tuđmana 2, tel/fax. 334 221 e-mail: mendes.marijan.javni.biljeznik.vd@vu.t-com.hr
	Vajcl Alen Duga ulica 8 tel. 338 285, fax. 338 118 e-mail: javni.biljeznik.alen.vajcl@gmail.com
	Vulić Nikola Vladimira Nazora 13 tel/fax. 338 050 e-mail: nikola.vulic@vu.t-com.hr
33000 VIROVITICA (033)	
	Filipović-Kovačić Dubravka Andrije Kačića Miošića 2 tel/fax. 726 850 e-mail: filipovic-kovacic.dubravka.javni.biljez@vt.t-com.hr
	Nađ Bajsar Ema Antuna Mihanovića 26, tel/fax.800 635 e-mail: nadj.ema.javni.biljeznik@vt.t-com.hr Iva Petrović, jb prisjednik Ivana Pilek, jb savjetnik
21480 VIS (021)	
	Mladineo Margarita Šetalište Stare Isse 2 tel/fax. 718 088 e-mail: jb.m.mladineo@hi.t-com.hr
52463 VIŠNJAN (052)	
	Poropat Anka Trg slobode 1 tel. 427 852, fax. 427 854 e-mail: notar.poropat@hi.t-com.hr Karla Švić, jb savjetnik
22211 VODICE (022)	
	Grbac Mira Obala Juričev Ive Cote 27 tel. 441 644, fax. 440 944 e-mail: jb.miragrbac@gmail.com Vedrana Stošić, jb savjetnik

10340 VRBOVEC (01)	
	Koretić Dubravka Ul. poginulih branitelja 2 tel/fax. 279 28 92 e-mail: javni.biljeznik.dubravka.koretic@zg.t-com.hr Stela Bajić, jb prisjednik
21276 VRGORAC (021)	
	Kristić Ivan Tina Ujevića 13 tel. 675 160, fax. 674 313 e-mail: ivan.kristic@st.ht.hr
32000 VUKOVAR (032)	
	Arambašić Boro I. G. Kovačića 2/I tel. 441 988, fax. 441 989 e-mail: jb-boro.arambasic@vu.t-com.hr Duška Uzelac, jb prisjednik Jelena Arambašić, jb savjetnik
	Kovačić Jelica Trg kralja Tomislava 1 tel/fax. 421 278 e-mail: kovacic.jelica.javni.biljeznik@vu.t-com.hr Marko Kovačić, jb vjezbenik
	Ore Vojislav Dr Franje Tuđmana 5 tel. 413 304, fax. 443 331 e-mail: notar.vore@vu.t-com.hr Branislava Jovanović, jb prisjednik
49210 ZABOK (049)	
	Martinić Javorka Matije Gupca 47/I tel/fax. 221 152 e-mail: javni.biljeznik.martinic@kr.t-com.hr
	Podgajski Vlasto Matije Gupca 70 tel. 221 168, fax. 501 197 e-mail: vlasto.podgajski1@kr.t-com.hr
23000 ZADAR (023)	
	Brkić Emil Ul. Domovin.rata 3, tel. 231 383, fax. 231 481 e-mail: emil.brkic@zd.t-com.hr Ivana Gadža Beganović, jb prisjednik Tina Perin Crnošija, jb savjetnik

	<p>Grdović Silvana Zrinsko Frankopanska 38, tel. 300 646, fax. 300 648 e-mail: silvana.grdovic@zd.t-com.hr Vesna Hađasija Filipi, jb prisjednik Martina Grdović, jb vježbenik</p>
	<p>Grigillo Ramljak Darija Dalmat.sabora 2, tel. 213 000, 317 200, fax. 317 200 e-mail: darija.grigillo-ramljak@zd.t-com.hr Josipa Zubčić, jb prisjednik Ana Ramov, jb savjetnik</p>
	<p>Hrabra Suzana Don Ive Prodana 4 tel. 312 166 e-mail: suzana.hrabra@zd.t-com.hr Jure Plazonić, jb vježbenik</p>
	<p>Kolega-Zubčić Alkica Stjepana Radića 42b, tel/fax. 300 900 e-mail: notar-zubcic@zd.t-com.hr Dragana Marčina, jb prisjednik Filip Zubčić, jb prisjednik</p>
	<p>Marčina Vera 112.brigade br.3, tel/fax. 314 665 e-mail: notar.marcina@zadar.net Goran Marčina, jb prisjednik Ana Mihić, jb prisjednik Ana Svorcina, jb savjetnik</p>

	<p>Mišković mr. sc. Davor Ul. Mihovila Klaića 7 tel/fax. 311 111 e-mail: notar-davor-miskovic@zd.t-com.hr</p>
	<p>Skoblar Jelena Sv.Vinka Paulskog 32 tel. 628 901, 628 902 fax. 628 903 e-mail: jelena@notar-skoblar.hr Tanja Turbuk Učović, jb savjetnik</p>
10290 ZAPREŠIĆ (01)	
	<p>Adžija Ivan Baltazara A. Krčelića 15, tel. 331 08 75, fax. 331 08 76 e-mail: ivan.adzija@zg.t-com.hr Mirta Marijan, jb prisjednik Marina Sente, jb prisjednik</p>
	<p>Poljak Estera Ulica bana Josipa Jelačića 3, tel. 331 45 93, 331 45 94, fax. 331 45 99 e-mail: javni.biljeznik.estera.poljak@zg.t-com.hr Željko Petrušić, jb prisjednik Hrvojka Petrušić, jb vježbenik</p>

49250 ZLATAR (049)	
	<p>Bartolek Zvonimir Trg Slobode 2 tel/fax. 466 808 e-mail: notar.bartolek@notar-bartolek.hr</p>
	<p>Požaić Đurđica Zagrebačka 15a tel. 467 077, fax. 501 721 e-mail: djurdjica.pozaic@kr.t-com.hr Martina Preis, jb prisjednik</p>
52341 ŽMINJ (052)	
	<p>Pucić Patricia Pazinska 2/h, tel/fax. 846 530 e-mail: biljeznik.pucic@pu.t-com.hr Vedrana Kliman, jb prisjednik</p>
32270 ŽUPANJA (032)	
	<p>Kaluđer Mladen Veliki Kraj 59 tel/fax. 830 130 e-mail: kaludjer.mladen.javni.biljeznik@vk.t-com.hr Marija Karalić, jb prisjednik</p>
	<p>Marošević Kata Josipa bana Jelačića 1 tel/fax. 832 793 e-mail: marosevic-kata-jb@vk.t-com.hr</p>

Adresar je zaključen 3. listopada 2017.

UPUTE AUTORIMA

Javni bilježnik je časopis Hrvatske javnobilježničke komore i Hrvatske javnobilježničke akademije koji donosi stručno-znanstvene radove s područja pravne znanosti, posebno javnog bilježništva.

Vaš članak na hrvatskom ili engleskom jeziku možete poslati na e-mail adresu Uredništva (hjk@hjk.hr). Autori uz članak trebaju na adresu Uredništva poslati popunjen i potpisan autorski obrazac.

Uređivanje časopisa *Javni bilježnik* kao i načini rješavanja sporova temelje se na Standardu uredničkoga rada i standardu COPE koje preporuča Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske.

Rukopis je potrebno predati kao word dokument, naslovljen imenom i prezimenom autora. Treba izbjegavati uređivačke zahvate, različite stilove i fontove, formatiranje teksta, uporaba tipke "Tab" za uvlačenje odlomka. Tipku "Enter" koristiti za prijelaz u novi red i samo pri odvajanju poglavlja te tipku za razmak samo za razmak između riječi. Lokalne nazive, istaknute sintagme i sl. pisati u kurzivu (*italic*). Fotografije i druge priloge poslati kao prilog u dobroj rezoluciji. Fotografije i drugi prilozi moraju zadovoljiti uvjete tiska: dimenzije približno moraju odgovarati predviđenim dimenzijama u otisnutom članku; rezolucija fotografija mora biti najmanje 300 dpi, a crteža najmanje 600 dpi. Opseg članka neka ne prelazi 40.000 znakova (uključivši razmake, bilješke i reference) i samo uz konzultaciju s Uredništvom može biti većeg opsega.

Po predaji rukopisa autor pristaje na recenzentski postupak. Uredništvo odlučuje kojim će recenzentima (najmanje dva) pristigli rad biti poslan na ocjenjivanje. U slučaju različitih ocjena rukopis se šalje na dodatnu ocjenu. Nakon ocjenjivanja rada autor je dužan unijeti promjene u tekstu prema priloženim recenzijama i uputama urednika.

Rukopisi (izvornici) koji nisu uređeni prema mjerilima Uredništva časopisa i kojima nedostaju pojedini prilozi, bit će vraćeni autorima na doradu. Nakon tiska časopisa tekst rukopisa i eventualni prilozi ne vraćaju se autorima. Nakon izlaska iz tiska svaki autor dobiva po jedan primjerak časopisa.

RASPORED ELEMENATA U ČLANKU

1. Naslov članka.
2. Ime i prezime autora i akademski stupanj (titula), naziv i adresa ustanove u kojoj radi te e-mail adresa.
3. Sažetak (Abstrakt) na hrvatskom i engleskom jeziku (do 100, a ne više od 150 riječi).
4. Ključne riječi na hrvatskom i engleskom jeziku (8 do 10 riječi).
5. Tekst članka.

5a) Citiranje priloga u tekstu (slike, karte, tablice i sl.) Npr.: (sl. 1), (karta 1), (tab. 1), (T. 1), (kat. br. 1). Ove priloge potrebno je naznačiti gdje autor želi smjestiti u članku te tu oznaku istaknuti bojom.

5b) Citiranje literature u tekstu. Časopis prati harvardski sustav navođenja bibliografskih izvora. Citate označiti navodnicima; dulje citate (više od 30 riječi) izdvojiti u zaseban odlomak i označiti navodnicima. Bilješke (footnotes) uvrštavati slijedom teksta, označavati ih arapskim brojkama i koristiti samo za objašnjenja. Reference uklopiti u tekst (ne kao bilješke) u skraćenom obliku: (Obad, 2003).

6. Popis literature i izvora.

Literatura se navodi abecednim redom; djela bez autora ili urednika uvrstiti prema naslovu djela; više djela istoga autora navesti kronološki. U popisu literature treba izbjegavati kraćenje naslova i naziva časopisa.

Upute što pisati kurzivom (*italic*) pogledati na stranici: <http://pravopis.hr/pravilo/bibliografske-jedini-ce/87/>.

- 7) Popis priloga.

KATEGORIJE RADOVA U ČASOPISU

Izvorni znanstveni rad je članak čiji znanstveni doprinos može biti istraživačke i/ili teorijske naravi. Prvi sadrži neobjavljene rezultate izvornih znanstvenih istraživanja u cjelovitom obliku odnosno uključuje metodološku, analitičku i interpretativnu razinu teksta te znanstvenu argumentiranost i vjerodostojnost. Drugi sadrži sustavne kritičke preglede i meta-analize pri čemu se izvornost doprinosa određuje s obzirom na fokus, širinu, argumentiranost rasprave i odnos prema suvremenoj obrađenosti teme.

Prethodno priopćenje je znanstveni članak koji sadrži neobjavljene preliminarne rezultate znanstvenog istraživanja koje je u tijeku ili teorijski postavljen problem i okosnice argumentacije, ali bez cjelovite razrade.

Pregledni rad je znanstveni članak koji sadrži sažet prikaz stanja i tendencija razvoja jednog znanstvenog područja, teorijskog problema ili istraživačke teme.

Stručni rad donosi korisne priloge iz područja struke kao što je dokumentacija građe (bez teorijske, metodološke i analitičke obrade), korištenje već objavljenih rezultata znanstvenoga istraživanja s fokusom na primjenu u praksi ili na njihovo širenje (obrazovna svrha) ili sažet i kritičan pregled odabrane aktualne teme. Stručni radovi svojom razumljivošću moraju biti dostupni širokom, ne usko specijaliziranom, čitateljskom profilu.

